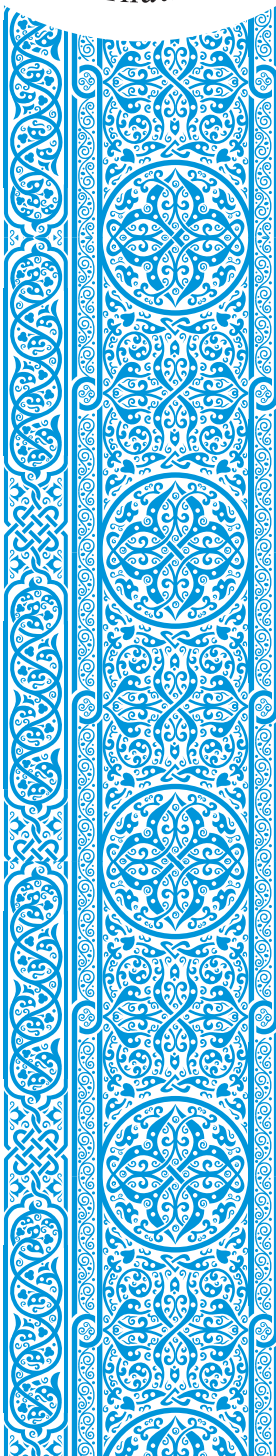

10th International Silk Road Conference on EU Association Agreement: Perspectives and Challenges

PROCEEDINGS

MAY 22-23, 2015
TBILISI, GEORGIA

Tbilisi

ISSN 1512-2549
UDC (гўз) 378.4 (479.22) (063)
C-74

COMMITTEES

10th International Silk Road Conference on EU Association Agreement: Perspectives and Challenges

May 22-23, 2015
Tbilisi, Georgia

Organizing Board

Prof. Dr. Ilyas USTUNYER	International Black Sea University
Prof. Dr. Natela DOGHONADZE	International Black Sea University
Assoc. Prof. Dr. Ilyas CILOGLU	International Black Sea University
Assoc. Prof. Dr. Nick CHITADZE	International Black Sea University
Assoc. Prof. Dr. Ivanna MACHITIDZE	International Black Sea University
Assoc. Prof. Dr. Muzaffer KIR	International Black Sea University
Ph.D-c Baia IVANEISHVILI	International Black Sea University
MA Tamar PAPAVIDZE	International Black Sea University
Abdulmelik ALKAN	International Black Sea University
Nino SAMKHARADZE	International Black Sea University

Scientific Board

Prof. Dr. Gerd MORGENTHALER	University of Siegen
Prof. Dr. Ismail OZSOY	Fatih University
Prof. Dr. Mustafa OZTURK	Fatih University
Prof. Dr. Tomas ROTNEM	Southern Polytechnic State University
Prof. Dr. Leigh SHARMA	Southern Polytechnic State University
Assoc. Prof. Dr. Ilyas CILOGLU	International Black Sea University
Assoc. Prof. Dr. Nika CHITADZE	International Black Sea University
Assist. Prof. Dr. Aleksander MAZIARZ	Kozminski University
Assist. Prof. Dr. Umut UZER	Istanbul Technical University
Dr. Bartlomiej NOWAK	Kozminski University
Dr. Anna CZARCZYNSKA	Kozminski University
Dr. Giovanni ERCOLANI	University of Rome
Dr. Richard BENNETT	Southern Polytechnic State University

Technical and Support Board

Salavat SAYFULLIN	International Black Sea University
Zviad PIPIA	International Black Sea University
Hasan KAYMAN	International Black Sea University
Giorgi KAZAKHASHVILI	International Black Sea University
Arslan OZEN	International Black Sea University
Marika KVRIVISHVILI	International Black Sea University
Eteri KOBAIVANOVA	International Black Sea University
Giorgi GIGINEISHVILI	International Black Sea University
Iasha MURVANIDZE	International Black Sea University

Contents

WELCOME SPEECHES

მარიამ ხელაძე.....	vii
<i>ვიცე-პრეზიდენტი, საქართველოს ახალგაზრდა დიპლომატთა კლუბი</i>	

KEYNOTE SPEAKERS

The Challenges of Student-Centred Learning: from Policy to Practice.....	xi
<i>Nicholas SORENSEN, United Kingdom</i>	
Georgia as a Small State: The Geopolitical Determinants of Georgian Foreign Policy in the Context of Modern Theories of International Relations.....	xvii
<i>Maciej Herbut , Poland</i>	

ENGLISH SECTION

Section I: Acceding and Potential Candidate Countries on the Path towards EU

Membership: Comparative Perspective

The Association Agreement – A Step forward to the Resolution Mechanism or Another Beautiful Cloth on the Same Body?.....	25
<i>Levan MAKHASHVILI, Georgia</i>	
Direct Tax Integration in the EU: Pros and Cons.....	29
<i>Natalia BERUASHVILI, Georgia</i>	
EU-Georgia Cooperation in the Field of Defense and Security.....	37
<i>Nika CHITADZE, Georgia</i>	
Judicial Reform in the Context of EU-Georgia Association Agreement.....	47
<i>Khatuna BURKADZE, Georgia</i>	

Section II: Economic and Sector Cooperation: Education, Energy, Finances and Tourism

Hizmet and European Values.....	53
<i>Ilyas CILOGLU, Giorgi BAGATURIA, Georgia</i>	
What Makes Georgia the European Country and Why Being “European” Matters.....	57
<i>Otar BAGATURIA, Georgia</i>	
Steps towards the Introduction of Georgian Culture to European Space.....	61
<i>Tinatin KUBLASHVILI, Georgia</i>	
Importance of Multilingualism for Residents of Europe.....	67
<i>Gulnara DIASAMIDZE, Khatuna TABATADZE, Georgia</i>	
Teaching Tomorrow – Today: Knowledge as an Integration of Teaching- Learning - Research (T-L-R).....	71
<i>Ruizan MEKVABIDZE, Georgia</i>	
Future and Existing Pipeline Projects in the Caspian Sea Region and the EU Energy Security Policy.....	77
<i>Dogan GIRGIN, Georgia</i>	
Ecological Tourism – Helping Factor of Sustainable Development.....	81
<i>Maia AZMAIPARASHVILI, Georgia</i>	

Issues of Outsourcing Services Development in Georgia.....	85
<i>Teimuraz BERDZENISHVILI, Nato BEBIASHVILI, Alexander ABESADZE, Georgia</i>	
External Migration Policy as Incentive Factor of Deepening the Cooperation Between the EU and EaP Countries.....	89
<i>Bohdana KURYLO, Poland</i>	
Research and Analysis of Labor Market.....	95
<i>Tsiuri DURULI, Leila MAMULASHVILI, Georgia</i>	
The European Union and the Development of Georgia's Economy.....	99
<i>Marine PRIKHODKO</i>	
Analysis of Post-Soviet Experience of Accounting Fraud on Impact of Emerging Companies-Cases of Azerbaijan and Georgia.....	103
<i>Rashad BABAYEV, Mahammad VALIYEV, Allahverdi YUNUSOV, Ali IMASHLI, Azerbaijan</i>	
Issues for Development of the Excursion Studies in Georgia.....	107
<i>Tamar TAMARASHVILI, Georgia</i>	

ქართული სკანდინავია

ქართული და სკანდინავიური თანამშრომლობა: ბანკთა, უნივერსიტეტების და ახიზები

საქართველოს საგადასახადო სისტემის ევროკავშირის ქვეყნების საგადასახადო სისტემებთან ჰარმონიზაციის ზოგიერთი ასპექტი.....	113
<i>მერაბ მიქელაშვილი, საქართველო</i>	
საქართველოს საგარეო ეკონომიკური ორიენტაციის ვექტორის საკითხისათვის.....	121
<i>უშანგი სამადაშვილი, საქართველო</i>	
მოგების გადასახადის გამოთვლა და გადახდა საქარო სკოლებში	131
<i>ხალიანა ჩიტაძე, გიორგი თენაძე, საქართველო</i>	
საკონტინენტო გადაზიდვების სისტემის განვითარება, როგორც საქართველოს ევროინტეგრაციის ეკონომიკური ფაქტორი	135
<i>თემურაზ გორშკოვი, საქართველო</i>	
აგრარული მარკეტინგის თანამედროვე გამოწვევები	139
<i>აიდა ქიტაშვილი-კვაჭანტირაძე, კახაბერ ჯაყელი, საქართველო</i>	
იმპეტაციური მოდელირების ვირტუალური ტექნოლოგიები სასწავლო პროცესში.....	147
<i>მარიამ ზაქარიაშვილი, საქართველო</i>	

Tbilisi

*აბრეშუმის გზის მე-10 საერთაშორისო კონფერენცია
„ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმება: გამოწვევები და პერსპექტივები“*

პატივცემულო ქალბატონებო და ბატონებო,

ჩემთვის დიდი პატივია, „საქართველოს ახალგაზრდა დიპლომატთა კლუბის“ სახელით მოგესალმით აბრეშუმის გზის მეათე საერთაშორისო კონფერენციაზე „ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმება: გამოწვევები და პერსპექტივები“.

ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულებას საქართველოსთვის უადრესად დიდი იურიდიული, პოლიტიკური, ეკონომიკური და სიმბოლური მნიშვნელობა გააჩნია.

ეს არის გეგმა, რომელიც ჩვენი ქვეყნის ევროპეიზაციასა და მოდერნიზაციას ემსახურება. დიახ, ეს არის კიდევ ერთი წინგადადგმული ნაბიჯი ევროკავშირში ინტეგრაციის გზაზე.

ქალბატონებო და ბატონებო,

ევროპული ინტეგრაცია ეს არ არის მხოლოდ მიზანი, ეს პროცესია, რომელიც ჩვენს ქვეყანას მშვიდობასა და კეთილდღეობას ჰპირდება. ასოცირების ხელშეკრულების განხორციელებით საქართველო იქცევა სტაბილურ და ქმედითი პლურალისტური დემოკრატიის ქვეყნად.

და მაინც, რატომ არის ინტეგრაციის პროცესი ასეთი მნიშვნელოვანი ჩვენთვის?

ნება მომეცით სამ პუნქტად გავსცე ამ კითხვას პასუხი:

1. პირველ რიგში - ევროპული ინტეგრაცია ნიშნავს ვიცხოვროთ მშვიდ, სტაბილურ, უსაფრთხო ქვეყანაში, რომელიც გაცილებით ნაკლებად მოწყვლადი იქნება არამეგობრულად განწყობილი მეზობელი სახელმწიფოს პროვოკაციული ქმედებების მიმართ;
2. მეორე - ევროპული ინტეგრაცია ნიშნავს ვიცხოვროთ კონკურენტუნარიანი ეკონომიკის მქონე განვითარებულ ქვეყანაში, რომელიც შედეგად გაცილებით მიმზიდველი სავაჭრო - ეკონომიკური პარტნიორი გახდება სხვა ქვეყნებისა და უცხოელი ინვესტორებისათვის, რაც საბოლოო ჯამში დადებითად აისახება ჩვენს ქვეყანაში არსებული სოციალური პირობების გაუმჯობესებასა და ცხოვრების დონის ამაღლებაზე;

*აბრეშუმის გზის მე-10 საერთაშორისო კონფერენცია
„ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმება: გამოწვევები და პერსპექტივები“*

3. მესამეც - ევროპული ინტეგრაცია ნიშნავს ვიცხოვროთ ტოლერანტულ, სამართლიან, მშვიდობიან საზოგადოებაში, სადაც პატივს სცემენ კანონის უზენაესობას, სადაც ნებისმიერი ეთნიკური, რელიგიური, სექსუალური და ა.შ. უმცირესობის უფლებები დაცული და ხელშეუხებელია, სადაც გენდერული თანასწორობის საკითხი ნაკლებ შეკითხვებს აჩენს, სადაც პატივს სცემენ ერთმანეთის იდეებს, ღირებულებებს, რწმენას, და სადაც უბრალოდ „ერთიანობა მრავალფეროვნებაშია“!

ქალბატონებო და ბატონებო,

როგორც თქვენთვის ცნობილია, გუმინ და დღეს ლატვიის დედაქალაქში აღმოსავლეთ პარტნიორობის რიგით მეოთხე სამიტი მიმდინარეობს, რომელსაც ჩვენს საზოგადოებაში წინ უსწრებდა დებატები ვიზა ლიბერალიზაციის პროცესის შესახებ, მიუხედავად იმისა, რომ აღმოსავლეთ პარტნიორობა არ წარმოადგენს ევროკავშირის გაფართოების ინსტრუმენტს. რა თქმა უნდა, ევროკავშირთან უვიზო რეჟიმის შემოღება საქართველოს ერთ-ერთი უმთავრესი პრიორიტეტია. ზუსტად ეს წარმოადგენს ევროინტეგრაციის ერთ-ერთ ყველაზე მომხიბვლელ შედეგს მოკლევადიან პერსპექტივაში, რომელიც საქართველოს რიგით მოქალაქეებს საგრძნობ სარგებელს მოუტანს.

თუმცა ცხადია, რომ ვიზა ლიბერალიზაციისა და ევროპულ სტანდარტებთან ჰარმონიზაციის ეს პროცესი პირველ ეტაპზე გარკვეული ჯგუფების უკმაყოფილებას გამოიწვევს მანამ, სანამ ასოცირების შეთანხმებით გამოწვეული სიკეთე მთელი საზოგადოებისთვის ხელშესახებად საგრძნობი გახდება.

ქალბატონებო და ბატონებო,

მე, როგორც „საქართველოს ახალგაზრდა დიპლომატთა კლუბის“ წარმომადგენელი, თავს უფლებას მივცემ, ვისაუბრო ქართველი ახალგაზრდების სახელით და ავღნიშნო, რომ სწორედ აქ ვხედავ ახალგაზრდებისა და სრულიად სამოქალაქო საზოგადოების როლსა და მისი ჩართულობის მნიშვნელობას. ჩვენი ორგანიზაციის საქმიანობის ერთ-ერთი მთავარი პრიორიტეტი ევროკავშირთან დაახლოების პროცესის ხელშეწყობა გახლავთ, რა მიზნითაც ვახორციელებთ კიდევ საგანმანათლებლო-კულტურული ხასიათის პროექტებს თბილისსა და რეგიონებში, მათ შორის ეთნიკური უმცირესობებით დასახლებულ ტერიტორიებზე, ნატოსა და ევროკავშირის შესახებ საინფორმაციო ცენტრის, შავი ზღვის საერთაშორისო

*აბრეშუმის გზის მე-10 საერთაშორისო კონფერენცია
„ევროკავშირის ასოცირების შეთანხმება: გამოწვევები და პერსპექტივები“*

უნივერსიტეტისა და სხვა სახელმწიფო და არასახელმწიფო სტრუქტურების მხარდაჭერით.

ვფიქრობ, რომ ხელისუფლებასთან ერთად ჩვენც, ახალგაზრდებსაც გვეკისრება ჩვენი წილი პასუხისმგებლობა, რომ აქტიური საინფორმაციო კამპანიების დახმარებით, რის ერთ-ერთ გამოვლინებასაც დღევანდელი კონფერენცია წარმოადგენს, ხელი შევუწყოთ ინტეგრაციის პროცესის ნაკლებად მტკივნეულ განხორციელებას.

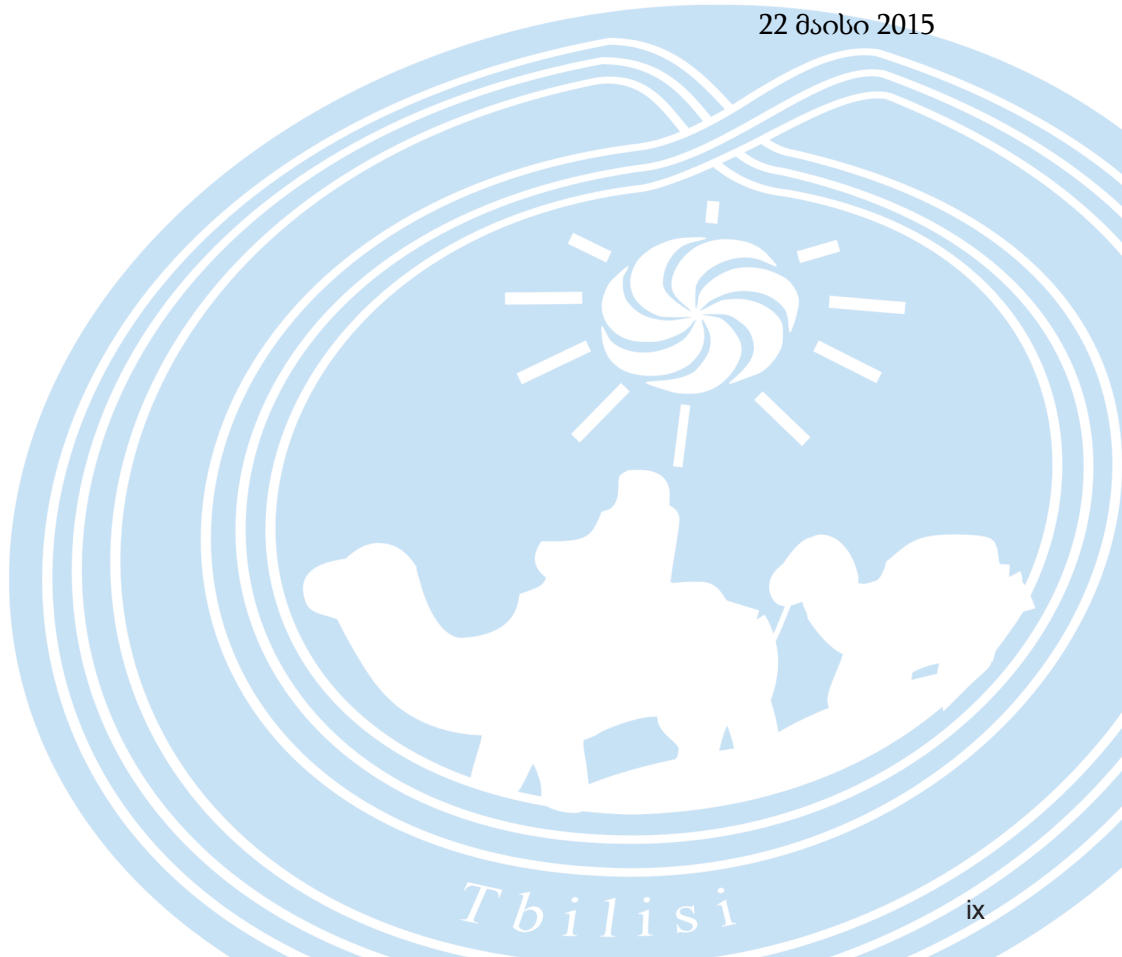
და ბოლოს, მინდა გისურვოთ წარმატებული და ნაყოფიერი კონფერენცია და იმედი გამოვთქვა, რომ მსგავსი ღონისძიებებით ჩვენს მცირედ წვლილს შევიტანთ ჩვენი ხალხის მიერ წლების მანძილზე გააზრებული არჩევანის რეალიზების საქმეში, რასაც ჩვენი ქვეყნის თავის ბუნებრივ გარემოში, ევროპულ ოჯახში დაბრუნება ჰქვია.

დიდი მადლობა.

„საქართველოს ახალგაზრდა დიპლომატთა კლუბი“

ვიცე პრეზიდენტი მარიამ ხელაძე

22 მაისი 2015

Tbilisi

The Challenges of Student-Centred Learning: from Policy to Practice

KEYNOTE SPEAKER

Dr. Nicholas SORENSEN

Bath Spa University, Bath, UK.

E-mail: n.sorensen@bathspa.ac.uk

Abstract

In order to facilitate student mobility there is a need to share common policies and practices; consequently initiatives such as the EU Association Agreement and the Bologna Guidelines provide an essential a common framework for graduate and postgraduate study.

One of the fundamental principles of the EU Association Agreement is a commitment to student-centred learning. In this keynote speech I shall be discussing the challenges of developing student centred learning with particular reference to the professional development of academics.

I identify what student centred learning means and explore the assumptions that lie behind this concept. I will then look at five areas which will universities need to address as they move from a teacher centred to a learner centred culture. These are 1) the relationships with the students, 2) the teaching environment, 3) pedagogy, 4) assessment and outcome-based learning and 5) the ways in which IT can support learning.

Introduction and Intentions

I am delighted to have been invited to be a keynote speaker at the 10th Silk Road Conference at the International Black Sea University in Tbilisi and to explore your theme of "EU Association Agreement: Perspectives and Challenges". I thank the Vice Rector Professor Dr Natela Doghonadze and Associate Professor Dr Ivanna Machitidze for their warm invitation.

My topic is the challenge of student centred learning with particular emphasis on the impact that this has on the professional development of academics. I shall be sharing some of the ways in which a UK university responds to these challenges and I hope that our experiences will resonate with the issues that you are dealing with and sharing this knowledge will be beneficial and of interest.

Understanding the Context: Bath Spa University

Acknowledging the importance of context I want to begin by drawing attention to the similarities between Bath Spa University and the Black Sea International University. Bath Spa is a relatively new university although we can trace our roots back to the foundation of the Bath School of Arts in 1852, following the impact of The Great Exhibition of 1851. In 1946 the Bath Teacher Training College was opened on the Newton Park campus alongside the Bath College of Domestic Science. These three institutions eventually merged to become the Bath College of Higher Education and degree-awarding powers were granted in 1997. University status was gained in 2005 and we became Bath Spa University. In 2012 the university realigned itself as a Liberal Arts College, underlined by a vision to promote creativity, culture and enterprise. In 2015 we began a process of restructuring around three core areas: a College of Liberal Arts, the Institute for Education and the School of Art and Design.

The history of Bath Spa University reinforces the message that all universities are engaged in the process of change and share common issues and anxieties about sustained development and success in a complex and rapidly changing world. Since 2010 UK government policies have increased the level of competition between universities, allowing private providers to offer degrees and by removing the cap on undergraduate places, allowing universities to recruit as many students as they wish to. It is from this context that I shall be commenting on the issues relating to student-centred learning.

The Context of the European Union (EU) Association Agreement, the Bologna Process and Higher Education in EU Countries

The Bologna Process, which supports the EU Association Agreement, is at the heart of an international agenda for educational change, seeking to ensure comparability in the standards and quality of higher education qualifications. Linked to this is the European Higher Education in the World strategy that was launched in 2013. The key objectives of this strategy include:

- Enhancing the overall quality of European education by facilitating peer learning, cooperation and comparison with other education providers worldwide;
- Boosting innovation and job creation in Europe by attracting internationally mobile students and skilled migrants;
- Broadening horizons, increasing employability and preparing students to become global citizens;
- Influencing and engaging new audiences in a way that advances the EU's position in the world.

(European Commission, undated)

This strategy encourages Member States and individual higher education institutions to develop their own internationalisation strategies, adapted to their own situations and needs and taking into account different aspects of international mobility and cooperation. Whilst Europe's higher education institutions have worked and cooperated together for decades there is now a need to start building partnerships beyond the EU's borders in order to attract the most talented students and remain competitive in an increasingly globalised higher education landscape. Whilst all HEI programmes face mounting competition there is a need to create the right conditions for international cooperation to flourish.

From this broad and complex situation four main points emerge. First, we all benefit from international cooperation and collaboration and that the commonalities that we can share together are outlined in the Bologna Process that promotes transparency, comparability and mobilisation. Second, students are at the heart of the Bologna process and therefore student centred learning is the most important issue that needs to be addressed by HEIs. However student centred learning faces many challenges and the third point is that it poses a paradigm shift in the way that HEIs understand the process of teaching and learning and our fundamental understanding of the core relationship between academics / teachers and students. Fourth, in order to respond to this challenge we need to address the way in which we approach the continuing professional development of academics and teachers.

This paper will focus on the understanding the assumptions that lie behind student centred learning in order to articulate the implications that this has for the continuing professional development of academics. The concept of student centred learning will be considered from a theoretical perspective in order to identify the key concepts and principles of this approach. How these principles are put into practice will be explained using specific examples from Bath Spa University.

Student Centred Learning: a Theoretical Background

There is no single definition that will suffice to cover the term student centred learning (SCL) an approach that predates the Bologna process. The theoretical foundations of this approach can be found in the work of Vygotsky (1976) and Bhaktin (who viewed learning as a social process, which involved students in the construction of knowledge. Their constructivist approaches to learning acknowledge the uniqueness and complexity of the learner and explicitly encourages this and utilises it within the learning process. This approach encourages the learner to be actively engaged in the learning process acknowledging that this will be influenced by their background, culture and their embedded worldview.

Student centred learning can best be understood by contrasting it with teacher centred approaches that are principally concerned with the transmission of knowledge. Within teacher centred pedagogies the learner adopts a passive role, accepting the authority and the expertise of the teacher. SCL counters this approach by drawing upon the existing knowledge and understanding that resides in the learners, encouraging their active engagement in the learning process and supporting them to become critical and independent learners. Weimer's book *Learner Centred Teaching* (2002) argues that classrooms at the university level are predominantly teacher-centred and that this works against students becoming mature and independent learners.

This criticism is particularly pertinent given that the ability to learn is one of the essential skills required in the 21st century. The exponential increase in knowledge increases year by year and this makes it difficult to keep up with the latest developments in whatever field you might be studying. The skill of being an independent learner, of being able to learn how to learn, is a crucial skill along with other related and transferable competencies: critical thinking, team building and collaborative learning.

The Bologna Process has been active in articulating the parameters of SCL and these can be summarised under four headings:

1. innovative approaches to teaching (team learning, problem-based learning, self-regulated learning, active learning)
2. learning outcomes
3. transfer and accumulation of credits (ECTS)
4. flexible learning and curriculum paths

All of this amounts to a paradigm shift from teacher based to student centred approaches and this has significant implications for the continuing professional development of academics in order to engage with the new paradigm of learning. The challenge for academics is the need 'to adjust teaching activities in ways that can enhance student learning' (Wright, 2011: 92).

From Policy to Practice

This paper is arguing that the main challenge universities face when developing student centred learning is supporting academics to move along the continuum from teacher centred to learner centred practice. This is not simply a case of doing things differently, accumulating different skills and techniques; it is also concerned with what Senge (2006) calls a 'shift of mind' and this takes place on a number of levels. The challenge for academics is to think differently about the processes of teaching and learning. This 'shift of mind' is based on a change in the assumptions that we have about learning. I shall now look closely at the assumptions that surround and inform the practice of student centred learning and follow with five examples of how practice has been challenged at Bath Spa University. These areas are:

1. the relationships with the students;
2. the teaching environment;
3. pedagogy;
4. assessment and outcome-based learning;
5. the ways in which IT can support learning.

Assumptions About Learning

There are a number of assumptions that lie behind the practice of SCL that are as much to do with the 'why' of SCL as well as the 'what'. The issue of 'why' is based on two assumptions. The first is that universities have to acknowledge the changing nature of the world of work. The students that we are teaching today may well end up doing jobs that have not yet been invented. Students in the 21st century cannot expect to have a job for life; they are living in a rapidly changing world where, in all probability, they will have a number of different careers throughout their life-course. The second assumption, concerned with the generation of information disseminated through new technologies, means that one of the key attributes of a successful graduate will be the ability to learn continually.

A consequence of this is that academics have to acknowledge that they cannot be relied upon as the sole source of knowledge that will be transmitted to students. They now have a very different role helping students to make sense of the bewildering proliferation of data that is currently available and to help them to develop a critical and evaluative approach to their intellectual development. Piaget described intelligence as "knowing what to do when you don't know what to do" and this leads to one of the central assumptions of SCL that the role of the teacher is to support the student as an independent learner. The assumption is that in the 21st century learning how to learn is as important as what is being learnt. For academics this means that they are no longer "the sage on the stage" but the "guide on the side" (Wright, 2011)

At Bath Spa we express these changing assumptions through a set of attributes that express the expectations that we would wish all of our students to have when they graduate. We want our graduates to be:

- *Employable: equipped with the skills necessary to flourish in the global workplace, able to work in, and lead, teams;*
- *Able to understand and manage complexity, diversity and change;*
- *Creative: able to innovate and to solve problems by working across disciplines as professional or artistic practitioners;*
- *Digitally literate: able to work at the interface of creativity and technology;*
- *Internationally networked: studying abroad for part of their programme, or studying alongside students from overseas;*
- *Creative thinkers, doers and makers;*
- *Critical thinkers: able to express their ideas in written and oral form, and possessing information literacy;*
- *Ethically aware: prepared for citizenship in a local, national and global context.*

Bath Spa University's Graduate Attributes (Bath Spa University, 2015)

Relationships with the Students

The imperative of becoming a lifetime learner has a significant impact on the relationship between the teacher and the student. As has been noted earlier, traditional approaches to teaching carry with them

certain assumptions about power in which teacher is seen the transmitter of knowledge. Within this kind of relationship the knowledge and authority of the teacher is never questioned. SCL demands a very different relationship between teacher and student in which the students' ideas and knowledge is acknowledged and has the potential to influence and shape the direction of learning. This is much more of an equal partnership in which the students need to be empowered to take responsibility for their learning and in which the teacher has a motivational role to encourage criticality, drawing out the knowledge and understanding that the students have in order to help them to understand the position that they are thinking, writing or arguing from. Dialogue becomes an important part of the pedagogy, with the teacher being skilled in drawing out the students understanding and supporting them to develop their thinking further.

A further factor that has a significant impact on the relationship between student and academic has developed out of the trend towards the massification and marketization of education in which students are viewed as the customers and consumers of an educational service that is outcome focused. Particular attention is paid to the evaluations that students give of each module and in the UK the National Student Survey (completed by undergraduates in their final year) has a core set of 22 attitude questions to assess the quality of the student learning experience.

The Teaching Environment

The move towards SCL requires universities to consider the kind of spaces in which teaching and learning takes place. There are two aspects to this: the physical space (which will be dealt with in this section) and the virtual spaces in which learning can place (which will be dealt with later). Traditional teaching spaces, for example lecture rooms with the students sitting in row or seminar rooms for smaller groups are no longer sufficient for promoting SCL. These need to be augmented with spaces that encourage independent group work, dialogue and the innovative use of ICT. At Bath Spa University we have recently opened a new space called Commons that was explicitly designed to support SCL.

Commons offers a range of different kinds of spaces. Large rooms for lectures have movable walls so that they can be adapted according to the size of groups, from 30 students to 150. Seminar and meeting rooms are available for classes of between 30 and 10 students and there are small 'pods' for small group work. Around the building there are informal spaces for students to work either alone or in groups around tables. IT equipment is readily available. The building also houses an interactive media wall and film and television studios that can be accessed by all students on all courses.

Pedagogy

The challenge to all the staff at Bath Spa University when Commons opened was that this building was designed in order to encourage new pedagogies. It was not a space in which 'old' practices were to be replicated. The space invites teachers to consider practical activities, group work, lessons that might introduce a problem or provocation that the students have to respond to, input from teachers is accompanied by group presentations by students. The academic therefore becomes the catalyst for learning, and advisor or facilitator.

Assessment and Outcome Based Learning

The Bologna Process places a clear emphasis on outcome-based learning and this has become one of the principle drivers of curriculum development not only across Europe but also the wider world. This Process has had a direct influence on policy and it has had a significant impact at Bath Spa University on the assessment policy. The university has recently revised this policy (April 2015) for introduction in September 2015. This policy, which is very much at the heart of SCL, is based on 9 principles that state that assessment processes should:

1. be valid, reliable, fair, transparent;
2. evaluate achievement at module and programme level;
3. provide clear, regular, motivating and constructive feedback;
4. establish grades and marks to support the university to establish an overall standard of performance for each student;
5. provide explicit and clearly applied assessment criteria for all summative assessments to ensure consistency and fairness across all subjects;

6. enable wider public, including employers, to know that students have achieved an appropriate level of achievement;

7. ensure that standards and levels for each award are set and maintained at an appropriate level;

8. ensure that students attain the learning outcomes of modules and overall aims of their programme;

9. ensure that assessment is conducted with diligence, integrity and due regard for data security.

The process of assessment includes the marking of written assignments by tutors and the second marking of a 20% sample. All non-written forms of assessment (presentations or performances for example) are double marked. Following this there is an internal moderation of 10% of all assessments within a module (or all assignments if there are less than 8). All failed assignments have to be second marked. External examiners are involved in the process of auditing and validating the assessment, marking and assignment processes. The Academic Board at the university is the final authority for any award at the university.

SCL encourages a range of assessment methods and ways in which students can demonstrate their understanding. These are presented in Table 1

Table 1: Range of assessment methods.

Summative assessment approaches	Range of assessment options
<ul style="list-style-type: none"> • Examinations • Practical laboratory examinations • Tutor marked group assignments • Tutor marked individual assignments • Multiple choice tests • Computer based assessment online 	<p>Projects, reports, portfolios, case studies, problem solving exercises, design tasks, fieldwork, learning logs, diaries, mapping exercises, notebooks, presentations, exhibitions, poster displays.</p>

Tools to Support Learning

ICT has revolutionised the process of teaching and learning not least in that it provides students with powerful tools for accessing and sharing information and data. In fact the starting point for SCL is to consider the ways in which students, as digital natives, use ICT in all aspects of their lives. Academics need to understand and build on these expectations in order to ensure that ICT not only enriches but also is embedded within the learning process.

New technologies allow individuals to access and engage with knowledge both within and beyond the lecture room, seminar space or tutorial. Learning can take place anywhere and certainly is not constrained by the boundaries of the academy. The ways in which SCL interfaces with these new technologies is another defining feature as well as a challenge for teachers who have to make clear decisions as to how it will be explicitly incorporated into the learning process.

Increasingly ICT is being used to influence the way in which teaching happens, for instance in the example of the 'flipped classroom' in which instructional content is delivered outside of the classroom, for example through watching an online lecture, collaborating in an online discussion or carrying out research. Within the classroom the teacher can concentrate on exploring the concepts, ideas and implications of the students learning.

Implications for Continuing Professional Development

Student centred learning presents significant challenges for academics and these have implications for

the how they engage in the process of teaching and learning. My argument is that the professional development of academic staff is a priority for all universities. How might this development be approached? My own research into teacher expertise (Sorensen, 2014) within the secondary phase of education in the UK (schools for pupils aged between 11 and 18) suggests that we can learn a great deal from an educational sector that has accepted and encouraged SCL. There is clear evidence that having a positive response to SCL and listening to needs of students can result in a classroom that is student centred. This, in turn, produces a more effective learning environment that students' value and academics gain greater satisfaction from their teaching.

Understandably all change meets with resistance and I would suggest the following to counter this. Professional development within Higher Education needs to encourage teaching that is interactive and improvisatory. Academics need to be encouraged to share their good practice – through the development of professional learning communities. University departments need to introduce systems that recognise, acknowledge and reward innovative teaching practice. Universities need to develop evidence-based practices through introducing action research methodologies. Targets for pedagogical development and curriculum reform need to be embedded within systems of staff appraisal and review. Above all we need to provide incremental support towards developing the skills, competencies, support and understanding in order to ensure that students really are at the centre of the learning process.

Clearly new technologies will continue to have a significant impact in the way that students learn. However whilst distance learning, MOOCs and blended learning opportunities have a great deal to offer in the development of student centred learning I believe that these technologies should not define it. In conclusion I want to end with a reminder that at the heart of student centred learning are the 'real time', 'face to face' interactions between student and teacher, between learner and academic. Perhaps the greatest challenge of student centred learning is to ensure that we continue to focus on the quality of these interactions as we respond to new pedagogies. We need to ensure that the shift away from the transmission of knowledge per se is replaced by a facilitation of knowledge acquisition and construction, coaching students so they can become independent and collaborative learners and to encourage critical thinking in order that they can play an effective and innovative role as global citizens.

References

Bakhtin, M.M. (1993) *Towards a Philosophy of the Act*. Austin, TX: University of Texas Press.

Bath Spa University (2015) *Strategy 2020* [Online] Available from: <http://www.bathspa.ac.uk/Media/university-governance/Strategy%202020.pdf> Accessed 28 April 2015.

European Commission website (undated) [Online] Available from: http://ec.europa.eu/education/policy/international-cooperation/world-education_en.htm. Accessed 28 April 2015

Sorensen, N. (2014) *Improvisation and Teacher Expertise: a comparative case study*. PhD thesis, Bath Spa University, Bath, UK.

Vygotsky, L.S. (1976) *Mind in Society: the development of higher psychological processes*. Cambridge MA: Harvard University Press.

Weimer, M. (2002) *Learner Centred Teaching: Five key changes to practice*. San Francisco, CA: Jossey Bass.

Wright, G.B. (2011) Student-Centered Learning in Higher Education *International Journal of teaching and Learning in Higher Education* 23 (3): 92-97

Georgia as a Small State: The Geopolitical Determinants of Georgian Foreign Policy in the Context of Modern Theories of International Relations

KEYNOTE SPEAKER

Dr. Maciej Herbut

Institute of Political Science, University of Wrocław, Poland

E-mail: maciej.herbut@uni.wroc.pl

Abstract

Since the „Rose Revolution” in 2003, Georgia, apart from following an active multilateral diplomacy with its neighbours, decided to deepen its ties with the west by enhancing cooperation with NATO and the EU. The fruit of this path is the Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) which is aimed at granting the country better access to the EU market for its good and services. These actions deepened the tensions with Russia which signed a ‘strategic partnership’ agreement with the separatist Abkhazia. In the light of recent events and the unpredictability of Russian actions, Georgia has to take extremely hard geopolitical decisions that are crucial for her survival. The aim of this paper is, by referring to theories of international relations and the position of ‘small states’, to assess the different foreign policy options that can influence Georgia’s geopolitical situation. Since the world order seems to be changing and it is hard to predict even the nearest future, Georgian diplomacy has to show a greater deal of flexibility and be able to maximize its geopolitical potential.

Introduction

“Smallness” and the analysis of power and position of states in a dynamic international environment has been broadly debated. A State’s position and “size” can be determined by a combination of both “objective” (territory, population, natural resources) and “subjective” (position of a state that it occupies in the international system) variables and the capacity of elites to make best use of them. While “objective” variables to a large extent determine the states “smallness” and its place in the world, the “subjective” variables provide even smaller states with the possibility of “overcoming” their limitations. For instance, Switzerland thanks to its stable institutions, a favourable geopolitical location and a historically perfected strategy of neutrality, became a small, but respected “player”. Thus small does not necessarily mean weak and although Switzerland does not possess natural resources, and its territory and population are limited, its “smallness” is often being overlooked and is referred to as “important players” in global politics. Georgia

Smallness - a weakness?

While there is no point of indulging into a futile analysis of assessing what “objective” variables are and proving the obvious it is worth paying more attention to the “subjective” variables that can significantly “bolster” the position of states and to which in this paper I will refer to as “smart power”. Teresa Łoś-Nowak understands “smart-power” as a focus on “qualitative” rather than “quantative” variables which refers to military, economic and political performance of states¹. Michael Handel similarly equates “smart power” with the “organizational capabilities” or “collective capacity for action” of political and administrative institutions which next to “geographical” and “material” capabilities (territory and natural resources respectively) determine the strength of states². Thus the source of “smart power” of a state may derive from an “Innovative” economy which makes good use of Hi-tech technologies, but also from stability of political and social institutions that wisely manage class conflicts within a state and provide security and well-being for its citizens.

Next to important “institutional” or “organizational” sources of political stability, many authors see also the performance and high competences of the diplomatic corps and state elites and their capacity “minimize anarchy” in their closer and further environment by effective participation in alliances and cooperation in international organizations as an important “feature of smart power”³. Since limited resources of small states make them subject to shifts and thus more vulnerable to “environmental threats”, a wisely conducted foreign policy strategy seems to be of particular, or even “existential” importance⁴. “Smallness” thus does significantly limit the capacity of a country to act and makes them subject to shifts in world politics and vulnerable to “environmental” threats⁵. In other words, the capability of influencing the “status quo” in a region (not to mention global politics) is very low and puts these countries in the position of “consumers” of security rather than its “architects”⁶. Additionally, as Elman claims, small states have both more to fear as well as more to lose, which is a constraint that makes the decision making process much more “hazardous” and there is very much more at stake than it is in case of bigger states⁷.

However, although the options for small states are limited, I would not agree that they have no impact on the international system and their smallness is equated with incapability of acting independently.⁸ I also do not agree that these countries have a *smaller capacity than bigger states to monitor the system and therefore can overlook important policy shifts by other actors*⁹. Of course most likely one may find several examples of small countries that had to heavily rely on military aid. However, examples do not constitute general rules and once referring to theories of international relations (constructing viable models), there is not enough evidence at hand to make such generalizations. Actually empirical knowledge proves the opposite that although smallness is a limitation, in many cases, wisely used, can serve the interests of a country. Firstly, in a globalizing world, flexibility is an extremely important feature. Although being just “consumers” of security, smallness allows for a greater adaptability to the existing “status quo” since the “smaller” a state is in the international system, and the less “attention” it attracts, the easier it will be for it to adapt to the changing environment¹⁰. By the same token smallness in many cases can increase the “negotiation” capacity of states which can manoeuvre or even manipulate within the political system¹¹.

Again, the above theory cannot be treated as a panacea for all “troubles” of small states as for a successful “balancing” strategy one should also take under consideration the international context of a country and the significant of issue-specific power which is unique to each country¹². There can be a variety of features varying from ideological, through unique societal features or military capabilities to specific strategic location or the holding or transit of key resources that can be considered as issue-specific powers and can bolster a small states position. Summarizing, Although small states indeed have more limited options and are rather “consumers” of the existing security system “smart power” as a wisely conducted foreign policy which makes best use specific resources in both domestic and international context, may boost the position of the country in world politics.

Georgia in the post-cold war reality and its foreign policy principles

When analysing Georgia’s geopolitical options, there are two paths that Georgia may follow. First, the embracement of the western civilization and continuation of the pursuit of joining NATO and the EU (*Euro-Atlantic option*) or a more independent policy which however would require coming to terms with Russia (*Independent option*).

According to Giorgi Gvalia, David Siroky, Bidzina Lebanidze and Zurab Iashvili, due to cultural and historical heritage Georgia is a European state that is on a path of modernisation which could not be achieved without the participation in Euro-Atlantic political and military institutions¹³. Without doubt if Georgia would become a member of the EU and NATO, its troubles to a large extent would finish. However, the word “if” seems to be the biggest concern here. Firstly, only by declaring its willingness of joining NATO, Georgia puts itself in a state of constant conflict with Russia, which perceives the proximity of NATO as a direct threat of its geopolitical position in the region. Here Russia made it perfectly clear that any forms of Euro-Atlantic integration in its near neighbourhood will be considered as a hostile act and Russia will use all means that are available to prevent such occurrences.¹⁴ The Ukrainian conflict and the war with Georgia in 2008 are evidence that prove Russian determination. Thus the question appears, how determined the western countries will be to defend its ally? Since

Russia is still a major global player, the West may find itself in a situation that defending Georgian interests may simply become incompatible with other geopolitical goals. Therefore, we can draw the conclusions “by reading between the lines” from speeches of western politicians that support for Georgia will be provided however not at the expense of significantly worsening the relations with Russia. For instance, the speech of President of the United States, who claimed that *Georgia is not on a path to NATO membership* may best prove this assumption.¹⁵ The European partners in these terms turn out to be even less “reliable” since there are powerful players in the EU who openly sympathise with Russia. This “western reserve” towards countries like Georgia was also proven during the 2015 Riga Summit which not only did not meet Georgian expectations, but some even claim that served Russian interests¹⁶. Under such circumstances there is a very high possibility that the West may simply abandon Georgia in order to appease Russia and there are numerous circumstances which may lead to this as for instance the ongoing struggle with the Islamic State during which the assistance of Russia may at some point turn the tide of this conflict.

Secondly, the Ukrainian conflict is best evidence that Russia also perceives western non-military institutions as a threat to its national interests¹⁷. The “economic” dimension thus becomes equally important as there is no perspective of ending tensions with Russia as long as there is a “phantom menace” that Georgia may join the EU. As long as long as Georgian and European elites will even mention about this, Russia will continue its pursuit of preventing such occurrences by further escalating the already tense relationships with Tbilisi. It is evident that such permanent state of conflict will not only significantly influence the likelihood of Georgia’s successful pursuit of reforms, but also will decrease the attractiveness of the country to potential foreign investors. Additionally, it is worth mentioning that close relationship with the west may also stir suspicion amongst other neighbours who similarly to Russia do not share the optimism of the presence of NATO in their neighbourhood. Coming to terms, or at least having peaceful relationships with its influential neighbour would be beneficial for Georgia in several ways. First of all Georgia could make better use of its geopolitical situation and exploit its issue specific powers. Although Georgia is not rich in natural resources, it does however play a key role as a major hub for regional trade and remains the only state in the region to have access to the Black Sea¹⁸ This one issue makes Georgia a strategic partner for many countries. As Larysa Leszczenko claims Georgias geopolitical significant may be strengthened only by acquiring as many partners as possible (...) and this can be done only if the country has a stable political and economic situation (...)¹⁹. In other words, ending of the tensions with Russia may serve Georgian interests as only then this small country may become more reliable to potential political and economic partners since a country that has good relations with its close neighbors, is not threatened by conflict and has stable political institutions is much more attractive than a one which does not fulfil such standards. Unfortunately, coming to terms with Russia would come with a high cost since only by distancing itself from NATO and the EU would convince Moscow to come to the negotiation table. A risk of Russia attempting to influence Georgia’s political situation would therefore increase significantly and Georgia would have to face such problems all by herself.

The Georgian Dilemma

The question is thus, which path will/should Georgia choose. The “safer” *Euro-Atlantic option* which would assure certain guaranties from NATO and support from the EU, however at the expense of abandoning the prospect of making best use of issue-specific powers, or the more risky *Independent option* that would however necessitate coming to terms with Russia; a gamble which could leave Georgia defenseless against the powerful neighbor, however if successful might significantly bolster the its geopolitical position. In order to find answers to this, it is worth referring to a few points in which only the fulfilment of all of them would guaranty success.

(1) Georgia should focus on building stable political and economic institutions.

Internal stability remains a key factor that will influence Georgia’s foreign policy strategy. On one side, if choosing the *Euro-Atlantic option*, the USA and the EU would probably “invest” more resources into an ally which can deal with its own “internal problems” by itself. On the other hand if Georgia would follow a *more independent* policy, internal stability would give Georgia a better bargaining position and political leverage during negotiations with Russia, which may try to destabilize the country by exploiting its internal weaknesses. Some supporters of the “western option” claim that cooperating with Russia would mean a return to the Georgia of the 1990s, when it was a failed, corrupt and criminal state²⁰. Of course, being in the “western camp” would provide the country huge political and economic assistance from its allies. However Georgia should not treat it as a panacea for all its troubles and should try and find its own ways of assuring security. Also there are alternatives and strengths of choosing the *Independent option* as by putting away the prospect of an imminent conflict with Russia, it would strengthen Georgia’s geopolitical position in three ways:

- a. Other countries will be more eager to cooperate and invest in Georgia,
- b. trade with Russia would boost Georgian economy,
- c. Georgia could make best use of being a major hub of regional trade.

(2) Georgia should rely on a competent diplomatic corps.

As a small country and a ‘consumer’ of the existing world order, Georgia should strongly rely on intelligence and a competent diplomatic corps. Only a possibility of ‘adapting’ to its extremely volatile environment would allow the country to follow a successful foreign policy. This will be especially important in case if Georgia decides to follow a more *independent policy* that would necessitate negotiations with Russia. Once facing such a powerful country, Georgian diplomats will have to show incredible skills and self-restrain. What is more, coming to terms with its arch-enemy may a major obstacle, since without doubt the elites would have huge difficulties in convincing both themselves and the society that such strategies would serve best Georgian interests. Summarizing, while the ‘independent option’ would allow Georgia to make best use of its issue-specific powers and bolster its both political and economic strength, I believe that for the time being Georgia is not ready to undertake such a task for two reasons. Firstly, due to its weak and still underdeveloped political institutions and secondly, because of its still unprepared elites which, even if would decide to make such and attempt, would not be able to convince the public opinion to such actions. Thus, for now on, the Euro-Atlantic option remains the only one for the nearest future. Since the aim of this paper was to focus on the position of Georgia a small state in world politics, I mostly focused on international relations. Although a more *independent policy* is not suitable for the time being, Georgian elites should look to the future and prepare conditions to enhance the efficiency in foreign policy.

References

- Dybczyński, A. (2014). *Sojusze Międzynarodowe*. Warsaw: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
- Elman, M. F. (1995). The Foreign Policies of Small States: Challenging Neorealism in its own Backyard., *British Journal of Political Science*, 25(2).
- Fix, L. (2014, June). *Deutsche Gesellschaft für Auswärtige Politik e.V. (DGAPkompakt) NO 10,p.3*. Georgia Kocking on Europe's Door: Russia, Georgia and the EU Association Agreement: <https://dgap.org/en/article/getFullPDF/25496>
- Gvalia, D. B. (2013). Thinking Outside the Block: Explaining the Foreign Policies of Small States. *Security Studies*, 22.
- Handel, M. (1990). *Weak States in the International System*. London: Frank Cass.
- Jazbec, M. (2001). *The Diplomacies of New Small States: The case of Slovenia with some comparison from the Baltics*. Unversity of Michigan: Ashgate.
- Jervis, R. (1978). Cooperation Under the Security Dilemma. *World Politics*, 30(2).
- Koehane, R. (1969). Liliputian Dilemas: Small States in International Politics. *International Organizations*, 23(2).
- Łoś-Nowak, T. (2011). *Polityka Zagraniczna: Aktorzy, Potencjały, Strategie*. Warsaw: Wydawnictwo Poltext.
- East, M.A. (1973). Size and Foreign Policy Behaviour: A Test of Two Models. *World Politics*, 25(4).
- Macfarlane, N. (2008). *Georgia: Risk and Opportunity*. Canadian Defence and Foreign Affairs Institute.
- Mitchel, L. (2008, 08 13). *A Message from Moscow: Russian Power and the Conflict with Georgia*. Pobrano z lokalizacji E-international Relations,: <http://www.e-ir.info/2008/08/13/a-message-from-moscow-russian-power-and-the-conflict-with-georgia/>
- News, B. (2015, May 21). Pobrano z lokalizacji Unrest Tilts Georgia to Russia,: <http://www.bbc.com/news/world-europe-32795249>
- Obama, B. (2014, March 26). *No Immediate Plans" to bring Ukraine, Georgia into Nato*. Pobrano z lokalizacji CNBC News: <http://www.cbsnews.com/videos/obama-no-immediate-plans-to-bring-ukraine-georgia-into-nato/>
- Rothstein, R. (1977). *The Weak in the World of the Strong: The Developing Countries in the International System*. New York: Columbia University Press.
- Sandri, H. A. (2010). *Global Security Watch: The Caucasus States*. California : Praeger.
- Stokke, K. (2012). Peace-building as Small State Foreign Policy. *International Studies*, 49(3,4).
- Union, E. C. (2015, 05 21-22). *European Council of the European Union*. Pobrano z lokalizacji The Riga Declaration, Eastern Partnership Summit, Riga 21-22/05/2015,: <http://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/05/21-22/>
- Wiadomości, W. (2015, May 23). Pobrano z lokalizacji Szczyt Partnerstwa Wschodniego w Rydze, Różne Oceny Rezultatów: <http://wiadomosci.wp.pl/kat,1356,title,SzczytPartnerstwaWschodniegoWrydzeRozneocenyr ezultatow,wid,17563019,wiadomosc.html?ticaid=1154a1>

Tbilisi

9 ENGLISH SECTION

GYW]cb' =

5 WYX]b['UbX'DchYbh]U'7 UbX]XUhY'
7 ci bh]Yg'cb'h Y'DUH 'hc k UfXg'9I '
A Ya VYfg\]d.'7 ca dUfUh]j Y'DYfgdYW]j Y

Tbilisi

საერთაშორისო უსიკეთესობის რეგულირების საკითხი: ანტი-სეპარატისტული პოლიტიკის ეფექტურობის კვლევა

საერთაშორისო უსიკეთესობის რეგულირების საკითხი

ლევან მაქაშვილი

Institute for European Studies; Ivane Javakhishvili Tbilisi State University, Georgia
E-mail: levanmakhashvili@gmail.com

შეჯამება

Recent novel internal and international developments in the region, not least the accelerated violence and Russian aggression, signing of the Association Agreements with the European Union as well as the so called agreements between Russia and Georgia's breakaway regions, have brought necessity to originally reevaluate the Union's instruments in the conflicts in Georgia

The paper will evaluate the Association Agreement in terms of conflict resolution in Georgia by answering the following questions: does the AA provide new (direct or indirect) instruments enabling Georgia to effectively implement confidence-building measures? Does it empower the existing mechanisms? How does it surpass the so called agreements between Russia and Georgia's breakaway regions in terms of effectiveness and flexibility? Is it a step forward to the peaceful solution or another beautiful cloth on the same body? What are perspectives of the AA in this regard and what are challenges that still lie ahead?

Academically, this research will contribute to the practical and theoretical debates about the role of EU as an international actor in promoting conflict resolution in its Eastern neighborhood. From a policy perspective, the study will provide updated empirical findings on the EU mechanisms and instruments for the conflicts in Georgia. The research will be beneficial for country leaders, official practitioners, experts and NGO representatives in improving their working policies, thus contributing to the societal relevance of the research.

Apart from the content analysis, the essay will seek to answer the research questions by interviewing the governmental officials, diplomats and NGO representatives working on the conflict resolution processes

საერთაშორისო უსიკეთესობის რეგულირების საკითხი: ანტი-სეპარატისტული პოლიტიკის ეფექტურობის კვლევა

შეჯამება

Recent novel internal and international developments in the region, not least the accelerated violence and Russian aggression and signing of the Association Agreements (AA), have brought necessity to originally reevaluate the Union's instruments in the conflicts in Georgia

The paper will evaluate the AA in terms of conflict resolution in Georgia by answering the following questions: does the AA provide new (direct or indirect) instruments enabling Georgia to effectively implement confidence-building measures? Or rather, does it empower the existing mechanisms? How does it surpass the so called agreements between Russia and Georgia's breakaway regions in terms of effectiveness and flexibility? Is it a step forward to the peaceful solution or another beautiful cloth on the same body? What are perspectives of the AA in this regard and what are challenges that still lie ahead?

Academically, this research will contribute to the debates about the role of EU as an international actor in promoting conflict resolution in its Eastern neighborhood. It will also provide value-added information to advance theoretical discussions. From a policy perspective, the study will provide essential findings on the EU policy towards the conflicts in Georgia. It will contribute to the better understanding of the Union conflict resolution mechanisms and instruments. The paper will be beneficial for country leaders, official practitioners, experts and representatives of non-governmental organizations in improving their working practices, thus contributing to the societal relevance of the research. Updated and original empirical information about the EU conflict resolution mechanisms in Georgia will be one of the main novelties and strengths of the study.

The aim of this study is not to criticize somebody but rather to strengthen efforts and improve confidence-building policies and this way to contribute to peaceful conflict resolution

AYH cXc`c[m

Apart from analyzing the AA, the paper will also look for gauging the opinions of the policy- and decision-makers by interviewing the governmental officials, EU delegation members and NGO representatives working on the conflict resolution processes

In order to assess effectiveness of the EU policy and instruments, the indicators of success need to be formulated. In general, there are two components of peaceful conflict resolution: 1) political-diplomatic aspect; 2) confidence-building aspect – after political-diplomatic success, the societies need to communicate with each other peacefully, without alienation and violence. This is a preparation of solid ground for peaceful resolution. Intensified confidence-building measures can in turn contribute to the political bargaining by pressurizing its participants.

For this particular study, the discussion will be based on assumption in theory that confidence-building measures contribute to peaceful conflict resolution (Mason & Siegfried, 2013). This is the postulation against which the AA and other related EU activities will be evaluated. Political aspect could be topic of further research.

@hYfUi fYFyj JYk

Over the last two decades, secessionism has been a problem in Georgia, destabilizing not only the country but having serious political repercussions and negative practical consequences in the South Caucasus and beyond (Cornell, Starr & Tsereteli, 2015). It was arguably with this mindset that the European Union has been involved in the conflict resolution processes (Boonstra & Delcour, 2015; Blocksmans et al., 2010). But meaningful programs and instruments have been introduced and/or strengthened only later since the introduction of the European Neighborhood Policy (ENP) in 2004.

Association Agreement

The document was signed in June 2014 and is often called as a “new generation” agreement because unlike previous documents, it contains a component of Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA) and envisages concrete and deeper mechanisms for Georgia’s relationship with the European Union.

Practical implications of the AA for confidence-building measures envisioned behind the lines of the document can potentially be significant. First, DCFTA can contribute to the increased business ties and cross-ABL trade activities. Second, although not being a part of the AA but being the AA-related activity, the visa liberalization and ultimately visa-free regime with the EU can also increase the attractiveness of Georgia for the inhabitants of the occupied territories and this way further intensify the confidence-building process. Third, it is expected that the AA will make Georgia more attractive by affiliating it to the European family. And fourth, in long-term perspective, by developing and modernizing Georgia’s economy and society, the AA will likely increase Georgia’s prosperity, making it more interesting to the occupied regions.

However, it is also expected that the following

counter-productive developments will undermine these efforts and complicate the process of implementation of the confidence-building measures between the war-torn communities in Georgia.

Counter-productive developments

The so called “agreements” between Russia and Georgia’s breakaway regions

Meanwhile Russia has been actively distancing the occupied regions from the central government and further reducing the societal engagement opportunities, thus additionally minimizing potential effects of the EU instruments. One of such and the most recent activities has been the so called “agreements” between Russia and its occupation regimes in Sokhumi (on November 24, 2014) and in Tskhinvali (on March 18, 2015). The “treaties” envisage a qualitatively deeper level of integration and incorporation of the regions into the Russian military, economic, social and legal space. They constitute a factual annexation of the occupied regions (MFA Georgia, 2015).

Process of “Borderization”

Another manifestation of Russia’s aggressive policy and in essence a counter-AA activity has been the so called “borderization” process, i.e. installing the barbed wire fences and other barriers along the occupation line. This way, Russia has been dropping iron curtain along the ABLs, minimizing people-to-people activities and thus further limiting the effectiveness and opportunities of new or existing EU conflict resolution instruments.

EU-related difficulties

Several EU-related difficulties hampered the process of effective implementation of confidence-building measures and conflict resolution in general, including divergent interests and positions of the EU member states on Eastern neighborhood and Russia (Schmidt-Felzmann, 2008; Milczarek et al., 2013), ‘lack of coherence’ in the EU positions (Thomas, 2011; Tocci, 2011), usage of weak instruments and misuse of the strong ones (Popescu, 2011; Whitman & Wolff, 2010; Akcakoca et al., 2009; Flenley, 2008; Makhshvili, 2013), vulnerability of the EU decision-making to the external influence, and the absence of clear EU conflict resolution policy (Makhshvili, 2011).

:]bX]b[g

The study goes beyond the traditional de jure document analysis to approaching the question of effectiveness of the instruments introduced/strengthened by the AA in the sphere of conflict resolution. It does so by drawing on data collected using interviews with the policy- and decision-makers in Georgia and beyond.

EU in confidence-building process

The interviewees explain that the AA expresses an overarching political support and strengthens the existing conflict resolution mechanisms rather than intro-

duces a new tangible tool in itself. Indeed, there are long-experienced EU confidence-building activities beyond the AA that the interviewees exhibit. In this regard, the EU is the biggest donor of the projects implemented in the occupied regions. The funding covers a wide range of fields, including healthcare, education, agriculture, human rights training, public awareness activities, summer schools, rehabilitations, etc.

The Union usually does its funding through a third party organization, be it the UN bodies, the Council of Europe, international and local NGOs, etc. It does so via several major ways, including: First, Confidence Building Early Response Mechanism (COBERM) is the most significant mechanism. The EU finances go through the UNDP grant application process. I myself have participated in this kind of activities in Istanbul, Budapest and Vienna. This is especially important component of the confidence building process because of intensified people-to-people contacts in a friendly atmosphere and establishment of friendly ties between the war-torn communities. Second, ENPI and later ENI – the ENI has four major dimensions of the EU financing, actually reflecting the AA. But because conflict resolution is not a separate dimension in the AA, financing for confidence-building measures is very limited. Third, European Commission sometimes grants money to international NGOs, such as International Alert, Conciliation Resources, and ICRC for the projects. However, obtaining the information on the procedures as well as the projects is very challenging. Fourth, the EU allocated €6 m. through ENPARD for developing agriculture and €1 m. for civil society development in the occupied Abkhazia.

However, as interview data indicates, the EU activities do not come without difficulties. They have to be addressed in order to make the AA and related EU instruments more successful.

Firstly, these activities usually lack sustainability. They are typically one-time events. Secondly, the interviewees indicate to a common problem in the principal-agent relationship (Pollack, 2003) when principal's wishes sometimes do not exactly coincide with the agent's behavior. In other words, final "product" is sometimes deviated from the exact EU will. A widely publicized illustration is the project of the International Alert. The organization actually spent EU money in facilitating "pre-election process" in de-facto Abkhazia and increasing "electoral" capacity-building, evidently crossing the red-lines of official Tbilisi.

Thirdly, one of the most important aspects of the confidence-building process is a healthcare program. The central Government of Georgia provides with free medical treatment, immunization and veterinary vaccines, medicines of diabetes and tuberculosis to the inhabitants of the occupied territories, as well as fully funds an HIV/AIDS center in Sokhumi. The EU facilitates the process by a status-neutral liaison mechanism, established under the UN in the frameworks of the Engagement Strategy of Georgia in 2010 and funded by the EU. It is a mechanism by which Georgia can bring all the medical aid physically to the occupied regions. It is also a communication channel for the central Government to get information on the necessities of the regions. Nevertheless, despite its high humanitarian and political importance, there have been some reasonable EU concerns on its unnecessarily excessive expenses. Georgian argument underlines the political significance of keeping credit to itself and not to other actors for these activities.

Potential difficulties of the AA

We have already mentioned four practical implications of the AA that could be important for confidence-building measures. However, the interviewees approach the arguments cautiously. First, there are two major problems in terms of the DCFTA – a) it will not work on the occupied territories until effective control of central government of Georgia there. So the DCFTA will have no direct benefit for the inhabitants, unless there is an illicit trade on the ground; b) in order to get benefits, they will have to use official Georgian documentation for their business/trade activities that in many cases is impossible for many reasons. For these grounds, not all the interviewees are optimistic about using the DCFTA as an instrument in the peace process. There have been speculations to ease the Law on the Occupied Regions and to recognize certificates of origin from the territories for the reasons of trade facilitation and increased business and people-to-people contacts. But that would be a legalization of the occupation process and a step towards their recognition – red lines that the central Government of Georgia most likely will never make.

Second, visa-free regime will be a very important instrument not only because Georgian passports will become more attractive for those communities, contributing ultimately to the confidence-building. But also because it will be a political demonstration that Georgia is indeed a close associate to Europe. It is true that as a counter-productive activity Russia is trying to hinder the process by the so called "borderization" and the "agreements" to distance the regions away from rest of Georgia and to integrate them into its own space. However, the interviewees' optimism on visa is based on pragmatic interests of ordinary citizens of the occupied regions – to use this opportunity for their own benefit.

FYwta a YbXUjcbg

Several recommendations can be formulated in order to improve the effectiveness of EU instruments in confidence-building process and to avoid mistakes that undermine the measures. First, EU should pay more focus on more sustainable projects. Second, EU should do more efforts and allocate more financing on projects having both communities more actively involved in it. Third, EU should have more control on the projects, more communication with and stronger monitoring mechanisms on the implementing organizations. Fourth, the liaison mechanism is an important instrument for increasing trust and confidence. Hence, it should be maintained and its coverage should be extended to Tskhinvali Region/South Ossetia. Fifth, it is vitally important to have closer coordination and cooperation between the EU and Georgia in their activities. Sixth, the EU should avoid financing or otherwise facilitating the processes that can contribute to de-facto or de-jure legitimization of the breakaway regions, be it recognition of documents, making de-facto authorities as actors, increasing capacity-building, democratic society development, reforms, etc. These seemingly harmless and generous activities could lock the EU in recognition of the results and contribute to the state-building. Seventh, EU policy should be clear and be pooled in a single public document, containing unambiguous frameworks and guidelines for its implementers and leaving no space for interpretations and speculations.

7 cbWi gjcb

The study demonstrates that the AA exhibits an overarching political support for the existing instruments, introduces new mechanism of DCFTA, strengthens separate process of Visa-liberalization, and creates potential opportunities for establishing a solid ground for the conflict resolution. In other words, the AA is not an entirely new EU conflict resolution instrument but it is not another beautiful cloth on the same body either.

However, its prospects and likely effectiveness is undermined by the so called “agreements”, the “borderization”, ambiguous EU conflict resolution policy and other EU-related difficulties. For these reasons, the ability of the AA and generally, the EU instruments to strengthen confidence-building measures and to play a ‘game-changing’ role in the conflict resolution still remains questionable.

Against this background, clear EU conflict resolution policy, closer coordination and cooperation between the EU and Georgia on the matter, more efforts and financing on sustainable confidence-building projects and their stricter monitoring could be essential for improving the prospects of the EU instruments in conflict resolution

F YZ/f YbW/g

Akcakoca, A., Vanhauwaert, T., Whitman, R. & Wolff, S. (2009). After Georgia: conflict resolution in the EU's Eastern Neighbourhood. EPC Issue Paper No. 57, pp. 3-54.

Blocksmans, S., Wouters, J. & Ruys, T. (2010,eds.). The European Union and Peacebuilding – Policy and Legal Aspects. Hague: Asser Press.

Boonstra, J. & Delcour, L. (2015). A broken region. Evaluating EU policies in the South Caucasus. PRIDE Policy Brief, 193.

Cornell, S.E., Starr, S.F. & Tsereteli, M. (2015). A Western Strategy for the South Caucasus. Silk Road Paper, February.

Flenley, P. (2008). Russia and the EU: The Clash of New Neighbourhoods? *Journal of Contemporary European Studies*, 16 (2), pp. 189-202.

Makhashvili, L. (2013). The Geneva Talks and the European Union: Conditionality and Social Learning or Strategic Socialization? *Medzinárodné Vzťahy (International Relations)*, 1, pp. 69-81.

Makhashvili, L. (2011). Managing Territorial Conflicts in Georgia: Achilles' Heel of the European Union Foreign Policy. In Lviv Politechnic National University (Ed.), *Proceedings of 3rd International Academic Conference of Young Scientists “Humanities and Social Sciences”* (pp. 142-143), Lviv: Author.

Mason, S.J.A. & Siegfried, M. (2013). “Confidence-Building Measures (CBMs) in Peace Process”,

In: *Managing Peace Processes: Process related questions. A Handbook for AU practitioners. Volume 1, African Union and the Centre for Humanitarian Dialogue*, pp. 57-77.

MFA Georgia (2015). Statements of Ministry of Foreign Affairs regarding the signature of the so called “treaty on alliance and integration” between Moscow and the Russian occupation regimes of Sokhumi and Tskhinvali. Retrieved on 01.05.2015 from www.mfa.gov.ge.

Milczarek, D., Adamczyk, A. & Zajackowski, K. (2013,eds.). *Introduction to European Studies: A New Approach to Uniting Europe*. Warsaw: Centre for Europe.

Pollack, M.A. (2003). *The Engines of European Integration: Delegation, Agency, and Agenda-Setting in the EU*. Oxford: Oxford University Press.

Popescu, N. (2011). *EU Foreign Policy and Post-Soviet Conflicts – Stealth Intervention*. London: Routledge.

Schmidt-Felzmann, A. (2008). All for One? EU Member States and the Union's Common Policy Towards the Russian Federation. *Journal of Contemporary European Studies*, 16 (2), pp. 169-187.

Thomas, D. C. (2011, ed.). *Making EU Foreign Policy – National Preferences, European Norms and Common Policies*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Tocci, N. (2011). ‘The EU in Conflict Resolution’. In Wolff, S. & Yakinthou, C. (eds.). *Conflict Resolution: Theories and Practice*. New York: Routledge.

Whitman, R. & Wolff, S. (2010). The EU as a conflict manager? The case of Georgia and its implications. *International Affairs*, 86 (1), pp. 1-21.

8 jfYWHU `bHY[fUqcb`j b`h Y9I .`Dfcg`UbX`7 cbg

BUWJU69FI 5G<J=@

Ph.D candidate, International Black Sea University, Georgia
E-mail: nberuashvili@hotmail.com

ბჰცXi Wqcb

The process of European integration and establishment of the single market could potentially lead to almost absolute economic neutrality for the establishments within the EU. However, different direct tax regimes, where Member States have exclusive competence, substantially influence determination of the place of investment for the commercial undertakings. It could be demonstrated by the Member States preferential tax treatment of the local investment inevitably causing infringement of the capital export neutrality and having impact on capital import neutrality. Furthermore as observed by Terra and Wattel: "...substantial differences in the effective tax burdens on labour and on investment returns, and especially excess tax burdens (double taxation) as a result of the border crossing of economic activities, frustrate free competition and the free movement of labour and capital" (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p. 145). Different tax regimes induce enterprises operating cross border to deal with different tax administration, accounting, profits calculation rules and consequently, different effective tax rates. Obviously, such differences are related to additional compliance and administrative costs. This could significantly affect location of the economic activity based on the most attractive tax environment and hence, leading to harmful tax competition between Member States (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp. 145-146).

In addition, case law has demonstrated the reciprocal affection of the direct taxes and EU freedoms, where different tax rules applied to residents and non-resident hamper free movement and might contradict constitutional principle of non-discrimination. On the other hand, elaboration of the capital movements and freedom of the company to invest wherever it would like sharpened tax avoidance problem inducing European institutions to determine their position and to take adequate measures on the way to harmonisation or at least approximation of the tax rules.

This paper discusses possible ways of the tax rules integration and the elimination of tax obstacles and distortions taking into account national tax sovereignty and exercising EU fundamental freedoms, their compatibility and free movement demands of economic neutrality.

HU `7 ca dYqjcb`UbX`5`cWqcb` 8 jgcfhcbg

Distortions related to the investment allocation might be caused by different effective rates of tax on corporate income. Moreover, differences in tax systems can affect cross-border business and inter country relationship between enterprises including reorganisation of such companies. While determining allocation consequences the incidence of the tax and source of residence basis of taxation should be taken into account. For example: taking into account of mobility of capital, differences in rates would result in inefficient capital allocation. This would be incompatible with capital-export neutrality, since it would have an impact on choosing the place of investment (Edward H. Gardner, 1992, pp.52-53). On the other hand, if tax burden varies according to the residence of investors, it would induce changes in world-wide investment allocation and affect distribution of global capital ownership breaching capital import neutrality. According to this principle States should tax foreign source income of its resident so they are neither encouraged nor discouraged to invest abroad (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp. 153-154). In addition, the imposition of not fully integrated source and residence taxes on the investment income will cause double taxation (Edward H. Gardner, 1992, p.53).

In parallel to the investment allocation distortions, different tax regimes by preferential tax treatment toward domestic investment could cause harmful tax competition. This form of competition as stated by Terra and Wattel "...may be counterproductive from an internal market point of view in that it does not, on balance, create economic opportunity and activity, but merely drains activity from one tax jurisdiction to another, at high cost for the drained State, and to little (anyway less) benefit of the draining State" (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp. 146-147). Consequently, it has the combined effect of: - extending tax breaks to the capital already capable of taking care of itself because of mobility, giving multinationals an unfair competitive edge over local undertakings and of draining Member State's budgets (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp. 146-147).

The above mentioned effects were echoed by Eason who summarised it as two principal concerns about tax competition:

"a) special tax incentives distort "normal" invest

ment decisions and thus tend to produce an inefficient allocation of resources and an overall reduction in global welfare; and

b) competition among states to attract investment leads to a tax-cutting “race to the bottom”, producing either undesirably low levels of tax revenue or, more probably, an inequitable or inappropriate distribution of the tax burden (i.e. tax competition causes fiscal degradation)” (Alex Easson, 1997, p.69).

8 [fYWiHU ' < Ufa cb]gU]cb'5 ddfc UW Yg

Although the problems of tax neutrality, harmful tax competition and, as a consequence, tax avoidance and tax evasion were recognised and reflected in different proposals and recommendations in 60-s and 70-s, no particular legislative measure was taken by the Council before 1990 when Merger¹ and Parent-Subsidiary² Directives were adopted. The objective of the Merger Directive is to eliminate tax impediments to cross-border reorganisation transactions of the undertakings within the European Union, while the intent of Parent-Subsidiary is to eliminate double taxation with respect of dividends within the EU Geerten Michielse, 1996/1997, p.99). The adoption of those directives was a significant step forward on direct tax harmonisation. However, several issues remain open and unregulated, including: - diverse rules on cross border loss relief creating real obstacles to cross-border economic activity, different transfer pricing rules in different jurisdictions possibly resulting in double taxation, harmful tax competition affecting budget revenues of the States, tax evasion and tax avoidance. It is notable that the above-mentioned issues create obstacles to an EU single market. Nonetheless, Member States have been reluctant towards introduction of direct tax harmonisation initiatives, preferring instead to preserve national sovereignty for different political reasons such as social policy goals or tax policy competition with other States (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.202). Although being scattershot, the integration process has started through different mechanisms: prohibitions related to the EU freedoms, Commission decisions etc. Consequently, in order to organise and control these processes the need for new concepts calling for co-ordination and at the same time intruding as little as possible on State's sovereignty emerged Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp. 202-203). Several approaches were proposed including Home State Taxation, Common Consolidated Tax Base and different versions of Single European Corporation Tax.

One of the proposed approaches is imposition of corporate tax in the residence country of the parent company of a multinational group regardless of its structure or the location of its activities (Home State Taxation). This system appears to be straightforward and avoids encroaching upon State sovereignty (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.204). The profit of the group would be calculated on the basis of the tax and accounting rules of the Home State of the parent company and then will be allocated to the Member States where permanent establishments or subsidiaries of the group are locat-

ed according to the predetermined formula (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.202). Member States would apply their sovereign rates of tax to the profits earned within their jurisdiction (Gary Richards, 2001, p. 185). Thus, Member State in which group carries out its economic activity should recognise the tax and accounting system of the headquarters' State. The drawback of the system would be that it could be employed effectively with respect of enterprises operating in Member States with identical tax bases (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.204). There might also be a problem in reaching an agreement between Member States on the factors of the formula to be used. It could be based on weighting of the sales, the assets or the number of employees of the group in each State. In addition, distribution of profits received from third countries is not clear in this system. Should non-EU income be included in the tax base of the Home-State Taxation? The probable suggestion could be regulation profits distribution issues by bilateral treaties determining its allocation and consequent taxation (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.204).

In essence, the model would ensure capital export neutrality. This proposal requires that the residence country would give full credit on the tax paid at source (Michael Devereux, Mark Pearson, 1989, p.10). The project is also intended to ensure cross-border tax relief. However, taking into account different rules on losses for the undertakings carrying out economic activity in the same jurisdiction differences in tax bases can be found based on the legislation in the Home State (Gary Richards, 2001, p.185). It is notable that this proposal does not raise categorically the issue of the revenue distribution between Member States. It can be determined by mutual agreement. This system of assessment could result in unnecessarily complicated anti-avoidance provisions, such as transfer pricing (Michael Devereux, Mark Pearson, 1989, p.11).

The Common Consolidated Tax Base proposal promotes the idea of establishing a common tax code which then could be adopted by the Member States on a voluntary basis (Gary Richards, 2001, p.185). This model is based on the assumption that multinational groups, regardless of their location, legal form or number of operating units, are taxed once only on the basis of their consolidated income (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.203). The agreement between Member States would determine the form of profits allocation between those jurisdictions according to such factors as sales, asset value and payroll (Gary Richards, 2001, p.185). Common Consolidated Tax Base would have the following benefits

- a) Companies will be taxed once, reducing administrative and compliance costs;
- b) Member States would get certain level of revenues with minimum administrative expenditures;
- c) Member States will retain discretionary right to set corporate tax rates and determine and implement budgetary and social-economic policies (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.203).

1 Merger Directive 90/434/EEC O.J. 1990, L 225/1

2 Parent-Subsidiary Directive 90/435/EEC, O.J. 1990 L 225

However, Member States still express their reluctance. Terra and Wattel indicated possible grounds for the conservative attitude of the Member States toward the initiative:

“... difficult to swallow would be the effect that profits and losses existing on a territorial and arm’s length base would be levelled out: the Member States participating would get a slice of an EU average, and not their national slice. The States in which losses were made would love that, but the States in which on an arm’s length basis profits should be allocated, would be less amused” (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.203).

The idea of Single European Corporation Tax involves harmonisation of tax rates and tax bases. It will require agreement of the Member States on uniform corporate tax rules as well as a co-ordinated system of taxation of dividends. Commercial undertakings will pay tax to the central body responsible for distribution of the revenues between Member States based on apportionment formula. This model has more a theoretical rather than a practical chance of implementation. The scepticism of the Member States presumably would be based on 1) dis-trust of one another’s tax administration efficiency in collecting tax revenues as well as exchange of information where division of the proceeds is involved; 2) loosing sovereignty in direct tax matters and hence, determination of major elements of national economic policy (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp.206-207).

Another proposal is to abolish withholding taxes on dividends and interest paid abroad and giving credit to the tax paid at the source country to the extent that it does not exceed tax to be paid in the country of residence. This system would substantially improve the degree of capital export neutrality in Europe. A lot of arguments were submitted in favour of abolishing withholding taxes. One of them is that they provide insufficient amount of revenue. However, it assists to tax more heavily foreign owned companies compared to domestic ones. The important advantage of the proposal is that it gives rise to the possibility of reconciling sovereignty of the State with the need for economic efficiency. The opposition of the proposal employs the argument that the corporate tax harmonisation can be achieved by the pressure of market forces. However, tax competition evolved from the will of countries to establish tax incentives. Such kind of incentives are usually aimed to attract and favour domestic companies (Michael Devereux, Mark Pearson, 1989, p.11).

HU '7c!cfX]bU]cb'

After several unsuccessful attempts to achieve consensus on corporate tax harmonisation, the Commission tried to use other non-binding instruments deriving from political agreements between Member States. One of the co-ordination initiatives launched by Commission was the so called Monti³ report issued in 1996. In fact the Monti report substituted urging towards harmonisation of direct taxation with the idea of co-ordination recognising the exclusive competence of Member States

on direct taxation and respecting the requirement of the subsidiarity principle (Francisco Alfredo Garcia Prats, 2002, p.142). However, the report emphasised the distortions caused by tax competition such as “fiscal degradation” and over-taxation of labour (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.191). The latter was caused by relative shift of tax burden from mobile capital to less mobile labour resulting from liberalisation of capital movement as well as Member States policy aiming to attract capital by different tax concessions. Evidence of the above is provided by the fact that in the period 1980 to 1993 it was observed that the tax rates on labour income increased whilst the tax rates on self-employed labour and capital substantially reduced (William Bratton, Joseph McCahery, 2001, p.684). It was suggested in the report that in order to mitigate the tax burden on labour, Member States could increase the VAT rate and/or introduce or raise taxes on environment-damaging activities (William Bratton, Joseph McCahery, 2001, p.684). In addition, the report underlined that the adoption of special tax schemes within Member States, apart from constituting harmful tax competition, might increase tax avoidance and tax evasion jeopardising budget revenues of the States (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.191).

A year later after the Monti Report, the Commission submitted to the Council the package of proposed measures on tackling unfair competition.⁴ The Council issued a resolution on the Code of Conduct on December 1, 1997. The Code of Conduct is a political commitment and not a legally binding document. “Its adoption nevertheless would mark a process advance for the tax co-ordination movement. By proceeding softly where harder approaches have failed, the Code of Conduct will have garnered agreement in principle to co-ordination, broadly phrased” (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p.685). Another advantage of the “soft law” is its certain flexibility and not requiring unanimous consensus for adoption oriented to the specific circumstances of the moment and considered as more respectful of the requirements of subsidiarity and exclusive competencies of the Member States (Francisco Alfredo Garcia Prats, 2002, p.143). Finally, “soft law” in this case Code of Conduct can be used for achieving political agreement with the third countries (Francisco Alfredo Garcia Prats, 2002, p.143).

The scope of the document covers business taxation with respect to the tax measures substantially affecting the location of business activity in EU. The tax measures providing for a significantly lower effective level of taxation including zero rate comparing to the State in question are considered as potentially harmful. In addition, the Code specifies the following factors which should be taken into account in order to qualify a tax measure as harmful:

1. whether there is preferential treatment of non-residents or transactions with participation of non-residents;
2. whether domestic market is guarded against tax advantages, so that the measure does not erode domestic tax base of the State concerned;
3. whether tax concessions are granted without any real economic activity and substantial economic pres-

3 “Taxation in the European Union, Report on the Development of Tax System”, COM(96)546

4 “Towards Tax Co-ordination in the European Union” COM(97)495

ence in the State concerned;

4. whether rules with respect of profit determination of the multinational companies are in compliance with internationally accepted standards, especially OECD rules;

5. whether there is lack of transparency in issuing and application of tax measures, "including covert relaxation of rules the at administrative level" (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p.685).

Consequently, by utilising those criteria the Code indirectly determines the legislative drafting strategy (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p.685) of the Member States. Furthermore, Member States committed themselves to refrain from introducing new harmful tax measures ("standstill") and to review and amend existing laws or practices in order to eliminate tax measures qualified as harmful in respect of the principles of the Code ("rollback"). Member States are entitled to comment on tax measures of other States falling within the scope of the Code (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p.685). In 1998 Finance ministers established the Code of Conduct Group lead by Dawn Primarolo for the purpose of assessing tax measures that might fall within the scope of the Code. This group produced a report⁵ containing specification and interpretation of the Code criteria. Moreover, the report identified 66 tax measures with harmful characteristics.

However, the enforcement of "gentlemen's agreement" apparently presents a practical problem. Non-binding notion of the "soft law" predisposes to ignorance and sometimes even deception by the Member States' legislative or executive bodies seeking short-term benefits and trying to attract new capital investment to their economies. The Code itself foresees the implementation problems and calls for exchange of information and mutual monitoring concerning legislative initiatives on tax measures (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p.687). At the political level the enforcement was passed to the Code Group issuing reports to the Council and focusing on monitoring the standstill and rollback processes. However, the assessment carried out by Primarolo sometimes was subject to contention by the Member States mostly on the basis of broad interpretation of the tax measures. In November 2000, the "interim agreement" was reached by ECOFIN Council clarifying some of the harmful measures (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp.195-196).

The coordination effort of the EU went further in 2011 when Council Directive on administrative cooperation in the field of taxation⁶ was adopted. The Directive covers the following key directions of cooperation in the area of taxation:

- Single liaison offic
- Deadlines for exchange of information
- Automatic information exchange on income of residents

5 Report from Code of Conduct Group to ECOFIN Council on 29 of November, 1999, SN 4901/99

6 Council Directive 2011/16/EU on administrative cooperation in the field of taxation, 20 1, OJ, L 64/1

7 Case 102/87, France v. Commission, [1988] ECR 4082

- Cooperation in administrative enquires

- Repeal of bank secrecy

- Cooperation with the third countries.

It should be emphasised that the soft law, irrespective of its non-binding power, was used by the ECJ as a source for its decisions even without referring to such kind of framework. This practice gives "soft law" the "hard edge of precedent" (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 pp.687-688).

The Code recognises that there is an overlap of the State aid regime and scope of the Code without determining the applicability of each regime (Antonio Carlos Santos 2000, p.420). However, from an implementation perspective they supplement each other. The fir law can be used in order to ensure implementation of the requirements of the Code of Conduct for Business Taxation. According to the Treaty of the Functioning of the European Union (TFEU) State aid to undertakings is prohibited Articles 107-108 of the TFEU (ex Articles 87-88 TEC) since it distorts competition. Those provisions are intended to prevent limitation of the competition of the Member State through subsidy to business and, as it was interpreted by the ECJ⁷ fiscal advantages include tax concessions William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p. 688). If the Member State does not obey the rule on State aid or if it carries out the tax measure qualified as a State aid without prior notification, Commission is entitled to institute a legal action in the Court against Member State concerned (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.197).

Business Conduct Code refers to such actions of the Commission and hence, imposes responsibility on the Commission to enforce Code requirements as far as State aid is concerned (William Bratton, Joseph McCahery, 2001 p. 688).

Consequently, State aid rules based on prohibition promote so called negative integration while the rest of harmful tax measures are subject to "soft law" – Code of Conduct resulting insufficient degree of positive integration and hence, still requiring further steps to harmonisation.

97 > '5 Wj j]hYg' cb' BY[Uj j Y -bH[fUjcb' cZk Y'8 jfYwIHU Ujcb

It is recognised that direct taxation is a prerogative of the Member State, although the EU might interfere if Member States enact or maintain tax law having discriminatory effect or hindering interstate trade (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.22).

The difference between discrimination and restriction requires clarification. Discrimination usually occurs in respect of non-residents, which are treated less favourable than residents, or with respect of foreign

source income whilst restrictions, being non-discriminatory, hamper interstate trade and might be caused by exit taxes or similar measures. Principally, discriminatory measures based on the nationality or origin can be justified by mandatory requirements provided in the TFEU itself, whereas restrictive measures without distinction might be justified established by the case law 'rule of reason' (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.43). Nevertheless, with respect of tax discrimination cases in addition to the Treaty derogations, the Court seemed to be considering or even accepting justification on the grounds of overriding interest ('rule of reason') (Jukka Snell, 2002, p.190). By the 'rule of reason' in tax matters three types of justification had been successfully used: 1. Fiscal Cohesion or integrity of national tax system; 2. Effectiveness of fiscal supervision; 3. Prevention of abuse of law (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.63).

Case C-204/90 *Bachmann v. Belgium*⁸ demonstrated utilisation of the first type of justification aiming to preserve fiscal cohesion. Mr. Bachmann, a German national employed in Belgium was not allowed to deduct insurance payments from taxable income in Belgium. The argument of the German government was that if Belgium allows insurance contracts with participation of other states, it also should grant deduction. This argument was ignored by the European Court of Justice. As for Belgian authorities, their basic reasoning was that if they allow deduction they should be able to tax the future benefits. The Court decided that despite the fact that Belgian legislation contradicts Articles 54 and 66 of the TFEU (ex Articles 48 and 59 TEC), it can be justified for the integrity of tax system:

Consequently, "in the *Bachmann* case the European Court of Justice referred to the cohesion of the tax system of a Member State which may justify a different tax treatment of residents and non-residents despite their being in the same situation" (M.Sedlaczek, 2000, p.24). However, it might be worth considering whether *Bachmann* was in the same situation as a resident of Belgium as well as whether he had in the country of residence tax relief similar to the benefits he was claiming in Belgium.

In this case double taxation agreements were not taken into consideration by the Court since the "Court felt that bilateral tax treaties are of little relevance to the cohesion argument as long as such treaties do not – more or less uniformly – exist for all bilateral relations between EU and Member States, and that in the meantime only measures at the EU level can provide a solution that may shift the cohesion argument within the national boundaries to the national level" (Peter Wattel, 1996, p.240). In fact the Court judged the case from the micro perspective isolated from connected factors establishing the full picture of international taxation scheme. "Although the fiscal cohesion justification for such restrictions was accepted, (...) if a *Bachmann*-like case were to be referred to the Court again, denial of deduction would no longer be accepted, as it is disproportionate in relation to the aim of safeguarding fiscal coherence between deduction and later taxation" (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.68).

In *Daily Mail*⁹ fiscal cohesion was used in order to justify exit taxes, which in a general sense might create a serious hindrance to the exercise of the Treaty freedoms. However, without exit taxes the State of origin will suffer revenue losses, while all the benefits would be allocated in the destination state undermining macro-economic reciprocity (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.68).

Daily Mail has sharpened the problem which the EU is facing while guaranteeing EU freedoms – tax evasion (avoidance). In this particular case tax avoidance could be demonstrated by an intention of the company to speculate by the Treaty provisions in order to avoid tax liabilities. This leads to a global problem where the EU as a regulator should take relevant measures towards positive integration for the purpose of eliminating loopholes for avoiding tax.

The Court took the similar view and concluded that those problems related to right of establishments should be solved by harmonisation of the relevant rules. And since no legislation or international agreement was in force, it concluded that TFEU provision did not confer rights for companies incorporated under the legislation of the Member state of origin to transfer their management and control to another Member State (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.68).

Effectiveness of fiscal supervision was applied in *Futura Participations*¹⁰. *Futura Participations* was the company having its seat in France and a branch in Luxembourg. The profits of the branch were calculated according to the principle of apportionment. As the branch had sustained a trading loss for five consecutive years the company submitted a request to the tax authorities in order to carry forward this loss. However, the request was rejected on the grounds that the loss was established on the basis of apportionment and no accounts and assets duly kept and held in Luxembourg.

According to the tax legislation of Luxembourg, resident companies are taxed on world-wide income and consequently at the calculation of taxable income one of the deductions is offsetting of the losses incurred during last years. In order to be allowed to do so a resident company has to keep relevant accounting records testifying loss. Non-residents are taxed merely based on the income received at source within the territory of particular state. However, Luxembourg tax law determined that non-residents also would be allowed to the deduction if there was an economic link between loss and earnings in Luxembourg and if they kept accounts in compliance with requirements of Luxembourg tax legislation. With respect of non-residents Luxembourg tax authorities have to examine whether losses are real as well as prove their local origin in order to avoid illicit deduction of losses while in case of resident taxpayers they merely have to determine the actuality of losses to be offset. Those problems related to observing tax legislation by non-residents might justify implementation of supplementary measures in order to prevent tax evasion (Caamano Anido, Calderon Carrero, 1999, pp.28-29).

8 Case C-204/90, *Bachmann*, [1992] ECR I-249

9 Case 81/87 *The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust PLC* [1988] ECR 5483

10 Case 25/95 *Futura Participations SA et Singer v. Administration des contribution* [1997] ECR I-2471

The Court indicated that Luxembourg should not limit adduction of evidences merely to accounts and reports established according to Luxembourg tax rules and that other means of proof should be accepted. However, the Court held that Article 59 of the TFEU (ex Article 52 TEC) did not preclude a Member State from requiring of an economic connection between losses and income, provided that resident taxpayers were not treated more favourably (Vanessa Edwards, 1998, p.239).

In this decision "...Court recognised an economic relation between income and losses resulting in the state where economic activity takes place as a precondition for the requirement that only losses resulting from activity of non-resident is subject to tax in the territory of this state could be carried forward. This provision according to the ECJ in this decision, is in keeping with the fiscal principle of territoriality" (Moris Lehner, 2000,p.10). However, "the specific restrictions imposed by Luxembourg in the case were closely scrutinised for proportionality, and the accounting requirement –even in the absence of harmonised EU rules in this area – was found to excessively restrictive." (P.Craig, Grainne De Burca, 2002, p. 794).

Summarising we can conclude that this case was decided first, from the perspective of the non-discrimination principle, and secondly from the perspective of the prohibition of restrictions on the fundamental freedoms stipulated by the TFEU (Caamano Anido, Calderon Carrero, 1999, p.24).

In *Daily Mail*⁹ alongside fiscal integrity justificatio prevention of abuse could be utilised as a justificatio ground taking into account actual intention of the tax avoidance of the "Daily Mail". The *Avoir Fiscal*¹¹, however was a pioneer case where the court recognised prevention of abuse justification although without accepting it. In the *Avoir Fiscal*, France while using imputation system for distributed profits of insurance companies was allowing credit against income/profits tax only to resident shareholders or to those whose State concluded bilateral double taxation agreements, whereas branches of non-resident companies were not entitled to get credit.

However, the situation would be different if non-residents establish subsidiaries, in that case as resident companies they will be granted credit. Thus, France submitted argument that German insurance companies were trying to avoid denial of tax credit by establishing subsidiaries in France. It was justified by freedom of the company to choose any legal form within the scope of Article 49 of the TFEU (ex Article 43 TEC). France argued that different treatment of residents and non-residents is recognised by most of the jurisdictions and pointed out that non-residents enjoy additional tax concessions (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, pp.76-78).

It should be noted that later in *Schumacker*¹² ECJ recognised difference in tax treatment of the persons and indicated that "In relation to direct taxes, the situations of residents and of non-residents are not, as a

rule comparable"¹³. However another rule established by *Schumacker* was actually applied in the case *Avoir Fiscal*. Court scrutinised whether permanent establishments of German insurance companies and resident companies were in comparable situations. As a result of this examination, the court established that since branches of non-resident companies have to pay corporate income tax on the incomes received at source dividends received from French companies they should be allowed to get credit against income/corporate tax. Consequently, the Court concluded that residents and non-residents should be treated in the same way if they are in the same situation and circumstances. "The Court furthermore held that the right of establishment is unconditional and Member States therefore cannot make application of it conditional on the results of bilateral tax treaty negotiations with other Member States." (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.78).

Consequently, the Court rejected tax avoidance argument stating "that the French government had not in any event demonstrated that the perceived risk would materialise" (Vanessa Edwards,1998, p.227). However, it can be concluded that generally the Court recognised anti abuse justification

Tax avoidance topic was further discussed in *ICI*¹⁴ case, where according to UK legislation parent companies are allowed to carry forward loss incurred by its subsidiaries. However, the condition for such kind of deduction is that the subsidiary also should be the UK company. Most of subsidiaries of *ICI* were non-resident companies. The Court considered that this restriction was incompatible with freedom of establishment since discrimination against subsidiaries of other Member States took place.

According to the cases discussed above it is clear that ECJ in order to ensure certain level of integration takes into account the following:

- whether persons are in comparable situations;
- certain criteria of comparison (*Commerzbank*);
- justification of relevant objective differences in factual situations;
- different situations should not be treated in different ways;
- different treatment of non-comparable situations does not automatically lead to the discrimination (*Schumacker*);
- whether such kind of restriction is absolutely necessary to protect mandatory requirement of public interest (proportionality test)".

However, if we compare the *Bachmann* decision to consequent direct tax cases, fiscal cohesion justificatio seems to be more rarely accepted by the court. "The need to prevent abuse and tax avoidance has been

11 Case 270/83 Commission v. French Republic, [1986] ECR 273

12 Case C-279/93, Finanzamt Köln-Altstadt v. Roland Schumacker, [1995] ECR I-225

13 Schumacker, paragraph 31

14 Case C-264/96 *ICI v. Colmer*, [1998] ECR I-4659

put forward as a mandatory requirement of public interest on several occasions by the Member state, but date with little success.” (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.98). Furthermore, ‘Tax Jurisdiction shopping’ is not considered abusive by the Court, since it corresponds to the idea of internal market and hence it will not easily prevent economic operators from availing themselves of their treaty freedoms.” (Ben Terra, Peter Wattel, 2001, p.98). Prats believes that an expansive interpretation by the ECJ of the fundamental freedoms is caused by the lack of regulation by the EC law in the field of direct taxation and in the meantime the protection of those rights has been constitutionalised at a European level based on judicial enforcement, even interfering the sphere of exclusive competence of the Member States (Francisco Alfredo Garcia Prats, 2002, pp.137-139). Moreover, he concludes that “despite the objective of the ECJ being elimination of restrictions to the exercise of the fundamental freedoms and discriminatory tax treatment, the answers of the ECJ allow generation of favourable tax situations – benefiting from ECJ protection – which endanger the cohesion of internal tax systems and the fair distribution of public expenses among taxpayers.” (Francisco Alfredo Garcia Prats, 2002, pp.137-139). Consequently, it is obvious that merely negative integration enforced by the ECJ still leaves open the issue of harmful tax competition.

7 cbWi gjcb`

The integration in the field of direct taxes to some extent was achieved by the means of “soft law” and spontaneous negative integration enforced by the ECJ. Almost no positive integrative measure was adopted by the EU. Member States still make every effort to preserve direct tax sovereignty and refer to the subsidiarity principle. However, co-ordination initiatives such as Code of Business Conduct showed that Member States are not totally opposing an idea of direct tax harmonisation. At the same time, chaotic negative integration resulting in amending or abolishing discriminating tax legislation by the Member States from one side and increasing jeopardy of revenue losses because of harmful tax competition, tax evasion and tax avoidance from another side seem to be leading to the conclusion of the Member States that co-ordination/harmonisation measures should be taken in the field of direct taxation. In fact, recent EU Commission Communication¹⁵ issued on June 17, 2015 outlines Action Plan that establishes the foundation to build a fairer, growth-friendly corporate tax framework for EU. Measures proposed aim to contribute to achieving revenue stability, a stronger Single Market, greater corporate resilience and efficiency and a fair and level-playing field for businesses. Despite this significant step forward, no specific harmonization measures on corporate income tax have been introduced so far.

F YZf YbWg

Anido C., Carrero C. (1999) “Accounting, the Permanent Establishment and EC Law: the Futura Participations case” EC Tax review, 1999-1 (24-38)

Bratton W., McCahery J. “Tax Coordination and Tax Competition in the European Union: Evaluating the Code of Conduct on Business Taxation”, (2001) CML-Rev.38 (677-718)

Devereux M., Pearson M. (1989) “Corporate Tax Harmonization and Economic Efficiency”, London, Institute for Fiscal Studies

Gardner E. (1992) “Taxes on Capital Income” Occasional Paper “Tax Harmonization in European Community” Ed. G. Kopits IMF Washington DC. (52-71)

Easson A.(1997) “Tax Competition and Investment Incentives”, EC Tax Journal, Volume 2, 1996/97, Issue 2 (63-99)

Edwards V. (1998) “Secondary Establishment of Companies – The Case Law of the Court of Justice” 18 YBEL (221-257)

Lehner M. (2000) “Limitation of the National Power of Taxation by the Fundamental Freedoms and Non-Discrimination Clauses of the EC Treaty, EC Tax Review 2000-1 (5-15)

Michielse G. (1996/1997) “Anti-avoidance Provisions in the EC Directives”, EC Tax Journal, Volume 2 1996/1997, Issue (99-109)

Prats F. (2002) “The Evolution of Income Taxation under EC Law Requirements” EC Tax Review 2002-3 (137-146)

Richards G. (2001) “An Internal Market Without Tax Obstacles – Snapshot or Blueprint? EC Tax Journal, Volume 5, Issue 3, 2001(177-186)

Santos A. (2000) “Point J of the Code of Conduct or the Primacy of Politics over Administration” European Taxation, September 2000 (417-421)

Sedlaczek M. (2000) “Capital and Payments: The Prohibition of Discrimination and Restrictions” European Taxation, January/February (14-28)

Terra B, Wattel P. (2001). “European Tax Law”. Hague: Kluwer Law International

Wattel P. (1996) “The Court’s Attempts to Reconcile the Treaty Freedoms with International Tax Law”, CML-Rev.1996 (223-254)

15 Communication from Commission to the European Parliament and the Council - A Fair and Efficient Corporate Tax System in the European Union: 5 Key Areas for Action, COM(2015) 302 final

97 'gggi YX'5 bX'DfcdcgYX'5 Wtg

Code of Conduct on Business Taxation O.J. 1998, C2

“Communication from the Commission to the Council, the European Parliament and the Economic and Social Committee – towards an Internal Market without tax obstacles: COM (2001) 582”

Merger Directive 90/434/EEC O.J.1990, L 225/1

Parent-Subsidiary Directive 90/435/EEC, O.J. 1990 L 225

Report from Code of Conduct Group to ECOFIN Council on 29 of November, 1999, SN 4901/99

Council Directive 2011/16/EU of 15 February 2011 on administrative cooperation in the field of taxation and repealing Directive 77/799/EEC

“Taxation in the European Union, Report on the Development of Tax System”, COM (96) 546

“Towards Tax Co-ordination in the European Union” COM (97) 495

Communication from Commission to the European Parliament and the Council - A Fair and Efficient Corporate Tax System in the European Union: 5 Key Areas for Action, COM(2015) 302 fina

7 5 G9 G

Case 25/95 Futura Participations SA et Singer v. Administration des Contribution [1997] ECR I-2471

Case 81/87 The Queen v. H.M. Treasury and Commissioners of Inland Revenue, ex parte Daily Mail and General Trust PLC [1988] ECR 5483

Case 102/87, France v. Commission, [1988] ECR 4082

Case C-204/90, Bachmann, [1992] ECR I-249

Case C-264/96 ICI v. Colmer, [1998] ECR I-4659

Case 270/83 Commission v. French Republic, [1986] ECR 273

Case C-279/93, Finanzamt Koln-Altstadt v. Roland Schumacker, [1995] ECR I-225

91 !; Ycf[]U7 ccdYfU]cb`]b`h Y':]YX`cZ8 YZYbgY and Security`

GYW]cb` =

B]_U7 <#15 8 N9

Assoc. Prof. Dr., International Black Sea University, Georgia
E-mail: nchitadze@ibsu.edu.ge

5 Vg]fUW

The paper explores the main aspects, related to the geopolitical importance of Georgia in the Region, geopolitical, geo-economic and geostrategic interests of EU toward the South Caucasus Region and Georgia, key foreign and security priorities of the European Union, the role of EU in the providing peace and security and basic areas of cooperation between EU and Georgia, related to the importance of the functioning the EUMM – European Union Monitoring Mission in Georgia, EU initiative on the border security and participation of the Georgian troops in the EU peacekeeping operations.

? Ynk cfXg. VčcdYfU]cbZ9I ž: Ycf[]UzdUf]bYfg\]dždfc[fUa ždYUW_YYd]b[`cdYfU]cb

≠b]fcXi W]cb

Due to the convenient geopolitical, geo-economic and geostrategic location, the South Caucasus region has become one of the most attractive territories of the great power competitions after the disintegration of USSR and ending of the “cold war”. Location of the region between east and west and existence of the energy reserves have contributed to this clash of interests. Geographically, the South Caucasus is located on the communication and trade routes which connected Asia and Europe since the ancient period. Furthermore, it represents the crossroads of the Western and Eastern, also Christian and Islamic civilizations and local Caucasian cultures. From the Political point of view, the region is located in the historical crossing of interests of the Roman and Byzantine, and later Persian, Ottoman and Russian empires and in the modern time between the regional and global powers: USA, European Union, Turkey, Russia and Iran. As a result, these five powers see a natural and logical influence for themselves in this region, which is compounded by historical connections of amity as well as enmity between each other and with the countries and population in the region. The location of the region has combined with the perceived national security priorities of the five powers as well as the three regional countries to construct a complicated but well-interpreted Caucasian security complex in the modern time. Furthermore, the natural gas and oil resources of the Caspian Sea area, especially on the territory of Azerbaijan, have promoted both state and private interests in the region. The main dilemma of possessing and controlling of the energy resources with the perspectives of their transportation to the west toward the world markets have established an inherent part of the geopolitical competition and clash of interests in the South Caucasus region. The regional politics in the

South Caucasus region cannot be consider in isolation, but is massively influenced by situation in neighboring regions, including the Middle East, Central Asia and also Pakistan and Afghanistan, adding to the ambiguity and unpredictability of the region.

Geopolitical competition of the big powers has presented the three South Caucasus states with both threats to their opportunities to further their perceived foreign policy priorities and their security. Hence all three countries have sought to cement their independence and statehood with the assistance of friendly regional powers, while all South Caucasian States also observe considerable and even dangerous security threats from other great powers, interconnected with the security threats they observed from one another.

Taking into consideration the above-mentioned facts, in the paper will be analyzed how this current situation and conflicts are connected with the European Union interests in the region and how the other great powers are linked to this geopolitical situation.

The EU's new energy security priorities in Caspian and the Caucasus region gave it a further sense to feel disturbed about the presence of conflicts there, the main reasons mentioned in the European Security Strategy¹ to view regional conflicts as a key threat. Some EU Member States have, however, been afraid more involvement of EU in the South Caucasus region in the field of security, not least because of economic and political relations to the Russian Federation, even after the direct interference of official Moscow in the internal affairs of Ukraine.

One of the purpose of the research is to analyze the issues about European Union's foreign policy and security priorities and explanation - how these priorities connect to its foreign interests, particularly in the South Caucasus Region and toward Georgia.

The important part of the paper will be dedicated to the European Union's relations with Georgia in the field of defense and security. Specifically will be discussed about the role of EU Peacekeeping mission in Georgia (EUMM) political, economic, energy interests in the South Caucasus region., cooperation between two sides related to the border security, participation of Georgian Armed forces in EU peacekeeping and peace building operations etc.

There are several reasons for the growth of the EU's involvement over the last years. Through its enlargements, it got convenient geographically to the South Caucasus region and gained new members with greater geopolitical interests in this region. With the Rose Revolution in the republic of Georgia in 2003, new possibility for the spreading of democracy and economic reforms suddenly appeared. Soon after, when Russia disrupted energy supplies to Georgia and Ukraine, the EU was grasped by a new sense of urgency to decrease its dependency on Russian energy. Attention was quickly turned to the gas and oil resources in the Caspian basin and the transit possibilities in the South Caucasus, and through South Caucasus to Europe.

9i fcdYUb'I b]cbDj: cfY][b'Dc`]Wri Df]cf]h]Yg

For the increasing its powerfulness on the global level, the EU has founded a «Common Security and Defense Policy» (CSDP)² and «Common Foreign and Security Policy» (CFSP)³. In the different directions of the external policy and security issues, the member states expend a powerful collective domination.

“The Common Foreign and Security Policy is based on unanimous consensus among the member states. CFSP is a mechanism for adopting common principles and guidelines on political and security issues, committing to common diplomatic approaches, and undertaking joint actions.»⁴

USA - EU Relations

The activation of the EU foreign policy and potential is connected into a relevant dispute about the changing construction and dynamics of transatlantic relationships. In Europe, unfinished consideration remains in the post-soviet space including the Caucasus and Balkans. The United States of America intends to continue the cooperation with Europe on these issues; At the same time, the spheres of “White House” external policy

gradually has been tending to the Asia and Middle East. Indications of a strategic re-stabilizing toward Asia by the Obama Administration have latterly appeal to attention to this matter. This kind of guidance has made Europe in and of itself fewer of a United States external policy priority. Instead of, the political and security attitudes of the transatlantic relations are now frequently about what the United States of America and Europe, which have the common values are able to act together to address universal challenges of joint interest and involvement. Most of these objections are connected with the new types of trends that have emerged in the new political and security environment, which has been created after the end of the Cold War. In the beginning of the XXI Century, a new form of multi-polar world order emerged, order in which states such as Russia and China are moving along Europe and the United States as heart of power.

It is mentionable, that representatives of the US political elite might ask what kind of the European Union they would like to cooperate and how they imagine the new role and place of EU in the global affairs. The EU is infrequently viewed as a potential equilibrium, however, many USA policymakers tend to see it more as a analogue, a partner with whom co-operation will help gain common will. Many analysts consider, that the stronger EU is able of acting in global level is a better USA partner that can help obtain common targets. On the other side of hand, an alienate Europe tends to be less relevant player in dealing with major world affairs. There is a question:

What happens when there are some disagreements between European Union and United States of America? From one position, USA involvement with Europe oriented toward a mutual, country-by-country base, such away is a better course to pursue United States of America's interests on a spectrum of issues. Each bilateral relationship remains countering, indispensable proposals that some national investment could become more and more less attractive to the USA if EU policy making lasts to alternate to Brussels.

NATO – EU Relations

Consideration the CSDP inevitably raise the question about the level of cooperation between NATO and EU. Despite the fact that both organizations have 22 common member states, the EU and NATO continue to have difficulty building a more coordinated and cooperative working relationship. In the past, USA officials assert concern that the development of EU and CSDP defense structures would not be developed an appropriate level due to the poor defense resources and give possibility for the separation of the USA from the security architecture of the EU. Despite of those suspicious, CSDP since the end of 90-th of the last Century, gradually has become more and more seemed as a applicable means to build capabilities of Europe and permit enlargement of EU involvement in global affairs. By «Berlin Plus»

1 <http://consilium.europa.eu/eeas/security-defence/european-security-strategy.aspx?lang=en>

2 http://eeas.europa.eu/csdp/opportunities/index_en.htm

3 <http://eeas.europa.eu/cfsp/>

4 <http://www.eeas.europa.eu/csdp/>

agreement in 2003, North Atlantic Treaty Organization and European Union agreed to the permission to EU led military operation access to NATO assets and abilities of planning, and thereby avoiding the copy of structures and resources. The dispute with achieving more capabilities of European defense has also been diverting out in NATO—in spite the creation of an «updated Strategic Concept in November 2010»⁵, this dispute is a mentionable part of still ongoing discussions about the future purpose and role of the organization.

Many analysts consider, that European Union and NATO need to work in a more independently to permit a more effective and efficient overall use of Euro-Atlantic military and civil resources. The NATO Strategic Concept states that: «NATO and the EU can and should play complementary and mutually reinforcing roles in supporting international peace and security. The document directs NATO to fully strengthen the strategic partnership with the EU, in the spirit of full mutual openness, transparency, complementarity and respect for the autonomy and institutional integrity of both organizations and to broaden western political consultations to include all issues of common concern, in order to share assessments and perspectives.»⁶

The security strategy documents discharged in recent years by the EU, NATO, the United States, as well as by the United Kingdom, Germany and France, demonstrate a confluence of attitude about the international security situation. For the time being, NATO remains the main center of Euro-Atlantic defense cooperation, especially from the viewpoint of USA. There are some opinions, that the EU must still move ahead and develop its own military force headquarters and planning capabilities in order for CSDP to become a more relevant and credible choice. (In July 2011 the UK convincingly banned a proposal to consolidate the command structure for European Union military force missions under a single permanent operational headquarters.)

For all of the criticisms that may be related to European security and foreign policy, Europe is and will be the US closest global partner into the future. None of the world's other big powers, rising or established, can claim to share Europe's multi-faceted unity with the US and for many Americans «going it alone» is not an attractive choice. In the appearing geopolitical and security environment suggested by current trends, the Trans-Atlantic partnership is unlikely to be well served by «muddling through» each problem on a case by case base. Both Europeans and Americans have an interest in establishing a stable and enhanced NATO-EU-USA dynamic that is as effective and efficient as possible. The policymakers of United States may not be able to complete the options made by Europeans, but they can express US choice in support of solutions for overcoming resource pressure. So, that capabilities and strategy adequately match challenges and threats.

EU-Russian Relations

The Russian aggression against the Ukraine has seriously affected EU-Russia relations. Consequently, some of the activities outlined below are at a halt and sanctions have been adopted.

EU is Russia's biggest neighbour and among of the foreign-trade partners of Russia, EU takes third place. The most important export product to the European market represents oil and gas.

Partnership and Cooperation Agreement

The current basis for bilateral cooperation represents Partnership and Cooperation Agreement, which was signed in 1994.

Negotiations on a new EU-Russia Agreement were launched at the 2008 Khanty-Mansiysk summit. The new agreement should:

- provide a more comprehensive framework for EU-Russia relations, reflecting increased cooperation since the early 1990s
- include substantive, legally binding commitments in all areas of the partnership, including political dialogue, freedom, security & justice, economic cooperation, research, education & culture, trade, investment and energy.

Common Spaces

Current EU-Russia cooperation covers 4 policy areas – referred to as common spaces:

- economy & the environment
- freedom, security & justice
- external security
- research & education, including cultural aspects⁷.

Partnership for Modernization

During the 2010 Rostov Summit, there were determined main priorities of Partnership for Modernization, which includes all issues of modernization – economic, technical (including standards and regulations), the rule of law, and the functioning of the judiciary. It has become a focal point for cooperation, reinforcing dialogue initiated in the context of the common spaces.

5 <http://www.nato.int/strategic-concept/>

6 Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, Adopted by the Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, November 19-20, 2010, <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>.

7 http://eeas.europa.eu/russia/about/index_en.htm

აზროვნების უწყვეტობა

Before the Russian illegal involvement in the conflict in Ukraine, EU and Russia had a long record of cooperation on topics of bilateral and international concern including climate change, drug and human trafficking organized crime, counter-terrorism, non-proliferation, the Middle East peace process, and Iran.

გადაწყვეტილება

Due to the Russia's illegal annexation of Crimea and continuing provocations on the territory of Ukraine - including aggression by Russian armed forces some regions in the Eastern part of Ukraine - the EU has suspended negotiation process on the liberalization visa regime and a new EU-Russia agreement. Most EU-Russia cooperation programmes have been suspended.

In response to the Russian policy, targeted measures have been taken against Russia in areas including:

- access to capital markets,
- defense
- dual-use goods
- sensitive technologies (including those in the energy sector).

The European Investment Bank and the European Bank for Reconstruction and Development have stopped its intension related to the signing of new financing operations in Russia.

A რეზოლუცია⁸ უკვე იმყოფება დასრულებულია და აღიარებს რუსეთის მიერ უკრაინის ტერიტორიული მთლიანობის დარღვევას. გარდა ამისა, რუსეთში და უკრაინაში მყოფი რუსეთის მოქალაქეებისა და რუსეთის მოქალაქეების ქონებაზე დაკრძალვა დაწესდა, და მათი ქონება შეიკრძა.

Russia has taken retaliatory measures, including a prohibition of some import products from the EU and several non-EU countries.

The deterioration the relations between EU and Russia has caused the necessity for the introducing several amendments and determination new priorities of the EU Defense and Security policy⁹.

საერთაშორისო უსაფრთხოების პოლიტიკის განხილვა

During the consideration about European Union's foreign policy it should be discussed about The Common Security and Defense Policy (CSDP). The EU member states expressed their readiness to start working on an unified EU defense and security policy in 1999⁹. Despite its defense and military elements, it should be pointed out, that the activities of CSDP are not just military in nature, on the matter in fact, CSDP operations have most often been civilian activities, such as security sector reform and judicial and police trainings. After the introduction of the EU new initiative, in the framework of CSDP several different activities, such as conflict prevention, crisis management, peacekeeping, humanitarian missions and post conflict rehabilitation etc. have been implemented.

An active CSDP also calls for an using EU own resources for the management foreign operations.

Many European officials stress that CSDP is not proposed to competing or compete with NATO, but rather is meant to be an alternative. The Lisbon Treaty confirms the dominant role of NATO in its member's collective defense and underlines that CSDP does not seek to adjust members commitments to NATO.

Many of institutions and the key actors involved in CSDP are the same as those important for the larger CFSP: «the European Council and the Council of Ministers play the key roles in strategic guidance and decision making, and the High Representative is pivotal in consensus building and implementation. The PSC plays a major role in exercising political control and strategic direction of CSDP operations. In addition, EU defense ministers occasionally join meetings of the Foreign Affairs Council in order to round out discussions about security and defense issues, and an EU Military Committee (EUMC), composed of the member states Chiefs of Defense (CHOD) or their military representatives, provides input to the PSC on military matters.» (Derek. 2011. Pp. 10-11).

საერთაშორისო უსაფრთხოების პოლიტიკის განხილვა

As of February 2013, there were 16 active CSDP missions: «4 military operations and 12 missions of a civilian nature. Four of these active missions, one military and three civilian, have been launched since the summer of 2012; all four new missions are in Africa (Mali, Niger/Sahel, South Sudan, and Horn of Africa). An additional 12 CSDP missions - 4 military and 8 civilian – have been concluded in recent years. EU missions are generally undertaken on the basis of a U.N. Mandate or with the agreement of the host country¹⁰.

The Republics of the former Yugoslavia and the former Soviet Union have been a focal point of EU foreign activities due to the several related reasons. First factor

8 http://eeas.europa.eu/russia/about/index_en.htm

9 CSDP was called ESDP, the European Security and Defense Policy, from 1999 to 2009

10 In addition to the map and official mission homepages, see European Security and Defense Policy: The First Ten Years (1999-2009), ed. Giovanni Grevi, Damien Helly, and Daniel Keohane (Paris: EU Institute for Security Studies, 2009) for background information on CSDP missions launched prior to 2009

is geographical: European countries were criticized because of failures in the connection to the Balkan Wars of the 1990s, European Policymakers now feel a responsibility for «taking care of their own backyard.» Second factor is interrelated with the legacies of history: the EU's efforts to engage with and assist these countries, many of which are current or potential EU membership candidates, are also driven by a sense of historical responsibility and the vision of a European continent that is entirely «whole, free, and at peace.» Third, self-interest: instability in this region, including but not limited to concerns such as transnational crime, can threaten to spill over into the EU itself.

The European Union Rule of Law Mission in Kosovo (EULEX) is a civilian rule-of-law mission that trains police, judges, customs officials, and civil administrators in Kosovo. EULEX was launched in 2008 and, with some 1,250 staff as of October 2012, is the largest EU civilian operation ever undertaken¹¹.

The military operation European Union Force (EUFOR) Althea is a peace-enforcement mission in Bosnia-Herzegovina that was launched in December 2004 with an initial troop strength of approximately 7,000. Althea took over responsibility for stabilization in Bosnia-Herzegovina when NATO concluded its Stabilization Force (SFOR) mission there. As of March 2013, Althea's troop strength stands at 600¹².

With no U.S., NATO, or Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE) observer missions operating in Georgia following its 2008 conflict with Russia, the EU Monitoring Mission (EUMM) represents the only official international monitoring presence in the country. EUMM was launched in September 2008, shortly following the conflict. With about 300 staff, EUMM is tasked with monitoring implementation of the ceasefire agreements, promoting stability and normalization, and facilitating communication between all parties on the ground¹³.

The EU also conducts a border assistance mission to Ukraine and Moldova (EUBAM), which was launched in 2005¹⁴. EUBAM's approximately 200 staff provides technical assistance and advice to improve security and customs operations along the Ukraine-Moldova border.»¹⁵

A UJb'5 gdYWg'cZH Y9I !; Ycf[]U FYUjcbg

Importance of the Integration into the European Union

Georgia's step by step integration into the European structures can be considered as a one of the main guarantee of the further socio-economic developing of the country and strengthening the national independence.

As it is known, Georgia in June 27, 2014 signed the Association Agreement with EU. This document includes more than 1000 articles, which considers many fields of cooperation between two sides including defense and security¹⁶.

In this regard it is important to mention about the Georgia's attempt related to the more involvement of EU in resolving the Russian-Georgian conflict and de-occupation of the two historic Regions of Georgia by peaceful means. From its turn, EU represents the mediator of the Russian-Georgian Ceasefire Agreement of August 12, 2008, and continues its diplomatic (and in case of Ukraine economic) pressure on the official Kremlin to respects the norms and principles of international law and the international obligations it has undertaken. In this regard it is significant to point out that in November 2011 European Parliament has recognized the occupation by the Russian Federation two territories of Georgia¹⁷.

During the discussion about the EU engagement in the conflict resolution process, it should be taken into consideration about the increasing the peacekeeping potential and experience of this organization. One of the clear example represents the active participation of the EU Monitoring Mission in Georgia since October 2010. Let's consider more concretely the Role of EUMM in the providing peace and security in Georgia.

9I AA

The main purpose of the European Union Monitoring Mission (EUMM) in Georgia represents the monitoring EU-mediated Six Point Agreement which stopped the military operations in August 2008 war.

The priorities of the EUMM mission are:

- to ensure that there is no return to hostilities;
- to provide the life safety for the local communities residing on both sides of the Administrative Boundary

11 European External Action Service (EEAS), EULEX Kosovo, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eulex-kosovo.aspx?lang=fr>

12 EEAS, ALTHEA/BiH, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/althea.aspx?lang=fr>

13 EEAS, EUMM Georgia, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eumm-georgia.aspx?lang=fr>

14 EEAS, EUBAM Moldova/Ukraine, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/moldovaand-ukraine-border-mission.aspx?lang=fr>

15 Derek E. (2011). The European Union: Foreign and Security Policy. Congressional Research Service.pp. 11-12

16 http://eeas.europa.eu/georgia/index_en.htm

17 Georgian Bulletin. Monthly issue. 2011.

Lines (ABL) with Abkhazia and South Ossetia;

- to promote the confidence building among the conflict parties
- to inform EU policy in Georgia and the wider region

About 200 EU Monitors –representatives of the different member states have been patrolling day and night, mostly in the areas near the occupied territories of Georgia - Abkhazia and former South Ossetia Autonomous District. The Headquarters is in Tbilisi and Field Offices are located in Gori, Mtskheta and Zugdidi

Despite the fact, that EUMM mandate is valid throughout all of Georgia, de facto authorities of Abkhazia and South Ossetia encouraged by Russia have so far denied the functioning the Mission on the occupied territories of Georgia¹⁸ (Image 1, Table 1).

91 Ⴖ: FCBH9L'Dfc[fUa a Y

Mission and Tasks

Frontex implements the coordination of the European border management system in the framework of the EU fundamental rights charter applying the concept of Integrated Border Management.

Frontex assists the appropriate authorities – responsible for the border protection, from the different EU and partner countries to promote the cooperation. Frontex's full title is the European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union. This structure was founded in 2004 to reinforce and streamline cooperation among of the national border authorities. For the successful implementation of its activities, Frontex is involved in the several operational areas which are defined in the founding Frontex Regulation and a subsequent amendment. These fields of activity are the following:

>c]bh CdyfUjcbg' — Frontex plans, coordinates, implements and evaluates joint operations conducted using Member States' staff and equipment at the sea, air and land spaces of the external borders.

HfUj]b[— Frontex takes the responsibility for the promotion common training standards with an appropriate programs for the border guards, mid- and high-level officers

F]g_ '5 bUng]g — Frontex collates and analyses intelligence on the ongoing situation at the external borders. These data are compiled from border crossing points and other operational information as well as from the Member States and open sources including mass media and academic research.

FYgYUFW — Frontex serves as a platform to bring together Europe's border-control personnel and the

world of research and industry to bridge the gap between technological advancement and the needs of border control authorities.

Dfc j]X]b['U fUd]X' fYgdcbgY' WUdUV]'hm— Frontex has created a pooled resource in the form of European Border Guard Teams (EBGT) and an extensive database of available equipment which brings together specialist human and technical resources from across the EU. These teams are kept in full readiness in case of a crisis situation at the external border.

Within the implementation of its responsibility, Frontex establishes close relations with other EU partners involved in the development of the area of Freedom, Security and Justice such as Europol, EASO, Eurojust, FRA or CEPOL, as well as with customs authorities in order to promote overall cohesion.

Frontex also actively cooperates with the border-control agencies of non-EU/Schengen countries — mostly with those countries identified as a source or transit route of irregular migration — in line with general EU external relations policy¹⁹.

5 fYUg'cZ7 ccdYfUj]cb' VYk YYb'; Ycf[]U UbX'91

Cooperation between two sides started in 2007, when between an appropriate representatives from the Georgian and EU sides was signed a working arrangement establishing operational cooperation between the agency and Georgian Border Police.

Main purpose of the EU-Georgia relationship in this field takes into consideration working together to improve border security and combat the phenomenon of illegal migration. The prevention of the illegal migration can only be achieved through cooperation between the EU member states and other countries. The working arrangement covers such elements as information exchange, risk analysis, training, research and development, and coordination of joint operational measures.

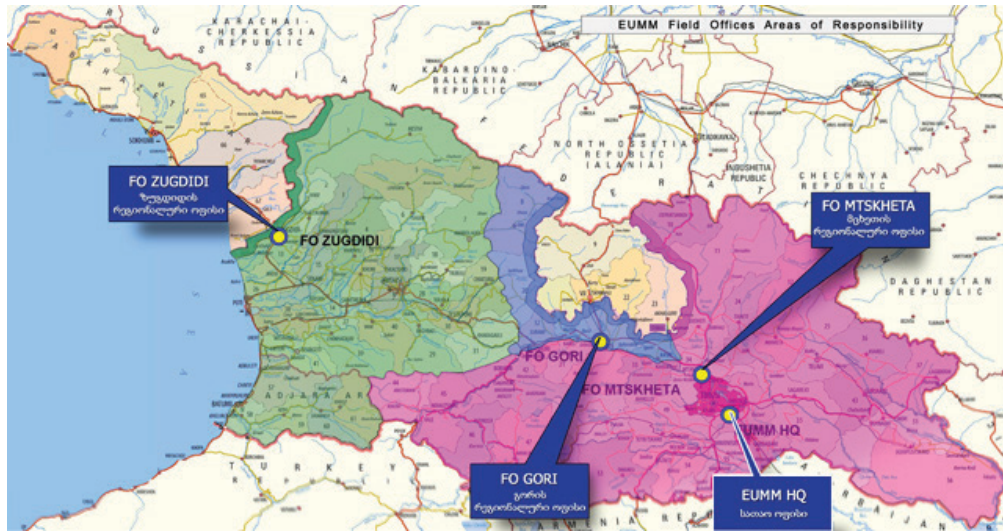
It will also enable the Georgian Border Police to be involved in the Frontex training tools, particularly in Common Core Curriculum for basic border guard and forgedy detection training. Frontex will release the funds for Georgia's participation in these activities as well its involvement in joint operations coordinated by the agency.

H YFc`YcZ; Ycf[]U]b'91 Ⴖ DYUW_ Yd]b['CdYfUjcb' f7 UgY'cZ7 YbfU '5 Z]WU'

In the framework of EU-Georgia cooperation in the field Defense and Security Georgia has taken the moral responsibility about sending at the first stage 150 military servicemen in Central Africa, where the clashes

18 http://www.eumm.eu/en/about_eumm/mandate

19 FRONTEX Program of Work. http://frontex.europa.eu/assets/About_Frontex/Governance_documents/Work_programme/2015/PoW_2015_EN.pdf

ა უ Y%

HUY% Places of field deployment, numbers and nationalities

		Brussels	Tbilisi HQ	Mtskheta FO	Gori FO	Zugdidi FO	FO Total	Missionwide		
								Male	Female	Total
Austria		-	1	2	3	3	8	8	1	9
Belgium		1	1	-	-	1	1	1	2	3
Bulgaria		-	1	4	5	4	13	10	4	14
Croatia		-	-	-	2	-	2	2	0	2
Cyprus		-	-	-	-	-	0	0	0	0
Czech		-	3	4	6	4	14	14	3	17
Denmark		-	2	-	4	-	4	5	1	6
Estonia		-	1	2	-	1	3	3	1	4
Finland		-	6	4	8	3	15	10	11	21
France		-	1	-	-	-	0	0	1	1
Germany		-	4	1	4	1	6	6	4	10
Greece		-	-	5	3	3	11	11	0	11
Hungary		-	2	2	4	1	7	8	1	9
Ireland		-	1	-	-	-	0	1	0	1
Italy		-	1	2	2	2	6	7	0	7
Latvia		-	1	1	1	-	2	3	0	3
Lithuania		-	6	-	-	1	1	5	2	7
Luxemburg		-	-	1	-	-	1	1	0	1
Malta		-	-	-	-	-	0	0	0	0
Netherlands		-	1	2	4	3	9	8	2	10
Poland		-	1	7	12	8	27	24	4	28
Portugal		-	-	-	-	-	0	0	0	0
Romania		-	8	10	12	9	31	24	15	39
Slovakia		-	-	1	-	2	3	3	0	3
Slovenia		-	-	-	-	-	0	0	0	0
Spain		-	2	-	1	-	1	3	0	3
Sweden		1	9	7	8	6	21	17	14	31
Uk		-	7	1	6	3	10	15	2	17
Total		2	59	56	85	55	196	189	68	257

Updated: 02.02.2015

Source: http://www.eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figure

on religious base creates the serious problem for this country. Due to the confrontation between Muslim and Christian part of the population, about 100 000 Internally Displaced Persons are in the critical situation. In general, about 800-1000 Georgian military servicemen will implement their mission in this African State, within the EU Peacekeepers, who, together with about 6000 military servicemen from the African Union are going to implement the joint operation²⁰.

The decision about sending the troops in Central Africa has been approved by the parliament of Georgia practically by the principle of consensus. Furthermore, which together with Ukraine is the member of EU Eastern Partnership Program, is going to send several Officers in Mali, within the EU Military Training Program.

It is interesting to mention, that by the decision of the Ministers of Foreign Affairs of EU member states on February 10, 2014, the military operation of EU in Central Africa will be implemented. By this step, EU will assist the Central Africa by temporary manner (approximately 6 month period). Country will be supported on the territory of Capital city Bangi by the carrying out humanitarian aid and creation of the secured environment. With regard to Georgia, Georgia and Central Africa signed the agreement about establishment diplomatic relations on December 23, 2010, in November 2013 Georgia and EU signed the framework agreement for the participation of Georgia in the EU crisis management operations²¹.

Taking into consideration the difficult political situation in Central Africa, EU pays important attention to the contributions from the partners side. With regard to the difficult situation in Central Africa should be mentioned, that in Spring 2013 the rebels alliance "seleka" overthrown the loyal for the France government. At the end of the year, French have sent about 1200 desant troops to the Republic. Besides, here are about 3000 military servicemen from African Union²².

7 cbWi gjcb

The EU has crucial challenges to strengthen its positions in the South Caucasus region and toward Georgia. The EU needs alternative energy projects, for the importing gas and oil on the European markets by the using the Southern Corridor, including of course territory of Georgia. For this reason, Europe needs stability in Caucasus and Georgia. Due to it, EU pays much attention to the development of cooperation in the field of Defense and Security.

Activation of the EU in South Caucasus is likely to be accepted by all three countries from the Region, but especially Georgia, which is the only state from South Caucasus, that has signed the Associate Agreement with EU.

The EU is not based for any specific party and brings considerable experience and resources, includ-

ing the starting of the peacekeeping operations on the territory of Georgia since October 2008. not least in peacekeeping operations. The future of renewed conflict in the South Caucasus region is likely to stays a concern for the international community for the foreseeable future as a brief and quick solutions to the region's more than twenty year old conflicts are doubtful. The EU could play an important role to support to fix the South Caucasus security deficit if it heavily introduces conflict solving options for Georgia; is processed to expand more CSDP monitoring missions to Nagorno-Karabakh region; and starts by devising a roadmap for South Caucasus security and reviving multilateral security forums.

F YZf YbWg

<http://consilium.europa.eu/eeas/security-defence/european-security-strategy.aspx?lang=en>

http://eeas.europa.eu/csdp/opportunities/index_en.htm

<http://eeas.europa.eu/cfsp/>

<http://www.eeas.europa.eu/csdp/>

<http://www.nato.int/strategic-concept/>

Active Engagement, Modern Defence: Strategic Concept for the Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization, Adopted by the Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon, November 19-20, 2010, <http://www.nato.int/lisbon2010/strategic-concept-2010-eng.pdf>.

http://eeas.europa.eu/russia/about/index_en.htm

Derek E. (2011). The European Union: Foreign and Security Policy. Congressional Research Service. pp. 10-11; 11-12

In addition to the map and official mission homepages, see European Security and Defense Policy: The First Ten

Years (1999-2009), ed. Giovanni Grevi, Damien Helly, and Daniel Keohane (Paris: EU Institute for Security Studies, 2009) for background information on CSDP missions launched prior to 2009

European External Action Service (EEAS), EULEX Kosovo, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eulex-kosovo.aspx?lang=fr>

EEAS, ALTHEA/BiH, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/althea.aspx?lang=fr>

EEAS, EUMM Georgia, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/eumm-georgia.aspx?lang=fr>

²⁰ <http://eng.ghn.ge/news-7480.html>

²¹ <http://news.yahoo.com/georgia-offers-150-troops-eus-central-africa-mission-200453358.htm>

EEAS, EUBAM Moldova/Ukraine, <http://www.consilium.europa.eu/eeas/security-defence/eu-operations/moldova-and-ukraine-border-mission.aspx?lang=fr>

http://eeas.europa.eu/georgia/index_en.htm

Georgian Bulletin. Monthly issue. 2011.

http://www.eumm.eu/en/about_eumm/mandate

http://www.eumm.eu/en/about_eumm/facts_and_figures

<http://eng.ghn.ge/news-7480.html>

<http://www.interpressnews.ge/en/politicss/54873-parliament-backs-georgias-participation-in-eu-peacekeeping-operation-in-central-africa.html?ar=A>

<http://news.yahoo.com/georgia-offers-150-troops-eus-central-africa-mission-200453358.html>

Tbilisi

>i XJWU`F YZcfa `jb`h Y'7 cbhM hcZ9I !; Ycf[]U 5 ggcVUjcb'5 [fYYa Ybh

?\ UH bU6I F?58N9

Assoc. Prof. Dr., International Black Sea University, Georgia
E-mail: khburkaze@ibsu.edu.ge

5 VgfUW

The integration process in the European Union imposes certain conditionality to Georgia. It means that the particular reforms should be implemented in different areas including the judicial system. The successful implementation of reforms in judiciary will pave way for the consolidation of democratic institutions and positively influence the regime subsystems. Judicial reform can be translated in the independence of the judges, right to a fair trial and subsequent improvements in the quality of the rule of law. It will guarantee the protection of human rights and fundamental freedoms representing the cornerstone for equality, justice and peace. According to the title III, article 13 of EU-Georgia Association Agreement parties shall attach particular importance to further promoting the rule of law, including the independence of the judiciary, access to justice and the right to a fair trial. The parties will cooperate fully on the effective functioning of institutions in the area of the administration of justice. Therefore, the research paper aims at answering the following key question: How should the reforms be implemented in the judicial system according to the European standards/principals to achieve the independence and effectiveness of judiciary?

? Ynk cfX. ↑ XJWU`fYZcfa ž5ggcVUjcb'5 [fYYa Ybłž ↑ XJWU`gngYya

5 bUmgjg'cZ7 i ffYbhG]h Ujcb`jb`h Y >i XJWU`GngYya

The first stage of reform in the judicial system started in 1997 did not entail the results envisaged by the concept of the reform. Outdated material and technical resources and absence of social protection guarantees for judges and judiciary system employees resulted in accumulation of a serious problems within the judiciary that promoted unhealthy processes¹.

The second stage of reform of the judiciary started in 2005. This phase of reform focused on the following priorities: fight against corruption in the judiciary and creating appropriate mechanism; promoting functionally well-structured system; specialization of judges of all instances; increasing the number of judicial officers elaboration and implementation of long-term programs and educational courses; ensuring official promotion of judges based on a career principle; improvement of the organizational functioning of the courts and operational effectiveness.

It should be mentioned that the most important priorities from the abovementioned list were not implemented effectively especially creating real guarantees for independence of judges and ensuring impartiality of

the judicial system. Therefore the level of independence of the Georgian judiciary system has been questioned for several years.

The third phase of reform started in 2013. In 2013-2014 years amendments to the Organic Law on Common Courts were adopted by the Parliament of Georgia.

Amendments to the Law on Common Courts were carried out in a somewhat tense environment. Overall these amendments aimed at increasing the degree of independence of the judicial system. Despite this fact certain changes were heavily opposed by the judiciary. The confrontation between judiciary and executive branches of the government became quite clear. The bill was sent to the Venice Commission for an evaluation. After the Venice Commission's opinion, the judiciary and executive branches held negotiations. The object of the most discussions was the rule regarding the composition of the High Council of Justice. In spite of the fact that Georgia did not take into account all of the recommendations made by the Venice Commission, it is important to note that after several heated discussions, the parliament ratified a consensus versio².

1 Judicial Reform, the High Council of Justice of Georgia, <http://hcoj.gov.ge/en/reforms/judicial-reform>

2 Judiciary after Parliamentary Elections 2012, <http://transparency.ge/en/node/3280>

According to the aforesaid amendments judges will be appointed for lifetime after a three-year probation period. Judges appointed for a three-year probationary period will be assessed at the end of each year based upon the following criteria:

Criterion of good conscience:

- a) Good personal and professional conscience;
- b) Independence, impartiality and fairness;
- c) Personal and professional behavior;
- d) Personal and professional reputation;
- e) Financial obligation³.

Criterion of competence:

- a) Knowledge of the laws;
- b) Ability and competence of legal argumentation;
- c) Writing skills;
- d) Verbal communication skills;
- e) Professional features including behavior in the court room;
- f) Academic achievements and professional training;
- g) Professional activities⁴.

The performance of the judges is assessed by one judge and one non-judge member of the High Council of Justice of Georgia. They make their assessments independently from each other and at the same time. After the expiration of the three-year probationary period, the High Council of Justice of Georgia makes a decision about whether or not to appoint a particular judge for a lifetime period.

In order to improve the access of citizens to judiciary system and ensure its effective functioning the Ministry of Justice has prepared a package of changes which aims at introducing new regulations for defining the grounds for lodging cassation appeals to the Supreme court, as well as number of eligible judges. According to the new initiative the number of the Supreme Court judges will be determined by the law. Nowadays this issue is defined by the decision of the Plenum of the Supreme Court of Georgia.

**გგი Yg' 9bj]gU[YX' Vmi ለ Y' 9I !
; Ycf[]U 5 ggcWU]cb'5 [fYYa YbhUbX'
5 ggcWU]cb'5 [YbXUk]ለ]b'
ለ Y>i X]WU' GngHya '**

Basic principles of cooperation in the area of justice

are given in the Article 13, title III of the EU-Georgia Association Agreement. The parties shall attach particular importance to further promoting the rule of law, including the independence of judiciary, access to justice and the right to a fair trial. They will cooperate fully on the effective functioning of institutions in the areas of law enforcement and the administration of justice⁵.

It should be mentioned that one of the most fundamental principles of cooperation in area of justice between the both parties in the following: "Respect for human rights and freedoms will guide all cooperation on justice"⁶. Therefore, through reforming judicial system we must receive real guarantees for protection of human rights and freedoms in the first instances, appellate and supreme courts.

As for the significant starting step of new reform, according to the Association Agenda a Judicial Reform Strategy and Action plan should be developed with clear benchmarks and priorities, including an appointment and training policy for judges and adequate resources to ensure proper judicial competencies⁷.

Based on the Action Plan of the EU-Georgia Association Agreement and Association Agenda for providing the independence, efficiency, impartiality and professionalism of the judiciary, the following steps should be taken:

- finalizing reforming process of juvenile justice to protect rights of the children;
- Improving the reasoning of judgments delivered by judges of the courts of general jurisdiction in order to enhance confidence towards the judiciary;
- Reforming the system of judicial disciplinary liability and disciplinary proceedings; developing system of case law processing, generalization and publication of reports, with the aim of ensuring adequate independence and accountability of judges;
- Making plea-bargaining system compliant with the EU and the Council of Europe (COE) / European Convention on Human Rights (ECHR) standards and practices;
- Preparing legal proposals regarding reforming Criminal Code and Criminal Procedure Code of Georgia;
- Developing judgment reasoning methodology, criteria and minimum standards;
- Reform of the criminal jury trial;
- Ensuring access to justice by adequately funded and professionally capable independent Legal Aid Service;
- Developing and providing access to an internal case law database to ensure uniform judicial practice and predictability;

3 JThe Organic Law on Common Courts, Article 36³, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90676>

4 Ibid.

5 The EU-Georgia Association Agreement, Article 13, Title III, p.12, <https://mfa.gov.ge>

6 Ibid.

7 The EU-Georgia Association Agenda, p.4, <https://mfa.gov.ge>

- Preparing proposals for the new judicial Code of Ethics;

- Ensuring that criminal prosecutions are conducted in a transparent and impartial manner, free of political motivation, in order to avoid any politically motivated selective justice;

- Development of alternative means of dispute settlement (mediation, arbitration); revising rules on administrative detention in compliance with fair trial norms;

- Implementing standards and evaluation methods for defining quality and efficiency in the court system

- Finalizing electronic case management and electronic statistical data systems;

- Developing human resources management electronic program;

- Publishing a textbook on basic acts of judicial independence (in English and Georgian languages);
 - Developing and implementing additional measures in order to promote using the European Convention on Human Rights and its case law by the courts of general jurisdiction;

- Increasing the competence of the Human Rights Centre of the Supreme Court of Georgia;

- Introducing the position of human rights adviser in the courts of general jurisdiction;

- Improving the periodic judicial evaluation system and implementing promotion criteria for judges;

- Defining the appropriate number of court employees (judges and non-judge staff) and financial resources in the courts of general jurisdiction;

- Raising awareness of civil society in order to improve confidence towards the judiciary;

- Organizing study visits for judges in order to share and gain experience in the field of justice and administration;

- Establishing the Center under the structure of the Supreme Court of Georgia in order to analyze case law of the Court of Justice of the European Union which will promote to interpret norms of the EU Law;

- Improvement of social guarantees of judges.

Conclusion

It should be noted that the aforesaid list includes various aspects of reforming process of the Georgian judicial system for medium-term perspectives. These concrete measures must be implemented based on transparency and involvement of non-governmental organizations which will promote to create effective mechanisms for protection of fundamental rights and freedoms in the courts.

References

Judicial Reform, the High Council of Justice of Georgia, <http://hcoj.gov.ge/en/reforms/judicial-reform>

Judiciary after Parliamentary Elections 2012, <http://transparency.ge/en/node/3280>

The Organic Law on Common Courts, Article 36³, <https://matsne.gov.ge/ka/document/view/90676>

The EU-Georgia Association Agreement, Article 13, Title III, <https://mfa.gov.ge>

The EU-Georgia Association Agenda, <https://mfa.gov.ge>

Tbilisi

GYW]cb' =

9 Wcbca]WUbX'GYWcf'7 ccdYfU]cb.'
9 Xi WU]cbž9 bYf[nž:]bUbWYg'
UbX'Hci f]ga

Tbilisi

<]na Yh'UbX'9i fcdYUb'JUi Yg

≠mUg7 =@C; @

Assoc. Prof. Dr., Rector, International Black Sea University, Georgia
E-mail: ciloglu@ibsu.edu.ge

; jcf[]65; 5HI F-5

Assoc. Prof. Dr, International Black Sea University, Georgia
E-mail: gbagaturia@ibsu.edu.ge

5 VgffUWh

The report considers the main characteristics and achievements of the EU and the movement Hizmet. The EU is the most attractive union for the countries because it ensures the success and prosperity of its members. So the desire of Turkey, which seemingly corresponds to European standards, to be the member of EU, is quite understandable. However, this issue is still not resolved, Turkey still is not the member of EU. The reason for the delay according to the authors is a discrepancy between the existing ideological frameworks of Turkish society with European values. It is shown that the EU is based on principles expressed in the form of the European values. On the other hand briefly analyzed the spiritual basis of the movement Hizmet. It is shown that the values of Hizmet and European values are essentially identical. Therefore, the path to the EU for Turkey and Turkish society is in full adherence Hizmet.

?Ynk cfXg. 9i fcdYUb'1 b]cbžYi fcdYUb'j U'i YgžHi f_Ynžgd]f]h U'VUjgž<]na Yhž: Yh'ni "U"; "Yb

≠bfcXi Wjcb

Although Turkey is a member of NATO and has a lot of political and economic agreements with European Union, still Turkey's membership in the EU remains problematic. For Turkey EU membership has not only essential socio-political and economic importance, but it is also the foundations of Turkey's philosophy of values and the Turks self-identification. However, this desire in Turkey seriously weakened. If Turkey's EU membership previously supported by 75% of the population, now this idea has been down up to 20%. Moreover, as President Erdogan said Turkey is not going to "pray" EU for entering. Generally it is indicated that circumstances against Turkey's accession to the EU are some topics of Turkish legislation, also indicated that Turkey does not follow to the basic principles of liberal democracy and human rights, including freedom of speech. These may be are the formal requirements, while opponents of Turkey's accession are afraid that Turkey's accession to EU will radically change the layout of forces in the European Parliament. In this case, the actual question arises: is EU democratic union or a "Christian Club", which is closed for other countries? But, on the other hand, there is the other question: is Turkey real European country, and have the Turks European values?

From this point of view the most essential topic is that Turkish and European unity should be based on spiritual values, not the formal requirements, the number of which can be extended indefinitely, but the

spiritual values. When the Turks and Europeans are convinced that they share the same spiritual values then they unite in irreversible that will be useful not only for Turkey and EU, but this event will have the greatest stabilizing phenomena for the region and the entire world, as noted UK Queen Elizabeth II during her visit in Turkey in May 2008.

The speech shows that Hizmet (social movement founded by Fetulahh Gulen) may become the foundation for spiritual unity of Turkey and Europe. Hizmet's values are not only similar to the European values, but actually includes them and is more broadly as human assessor, defender of the human's rights and well-being and is more depth as predominantly derived from the human spiritual needs (but not from the providing material goods only and protection of human rights by legal force).

9I 'UbX'9i fcdYUb'JUi Yg"K\ mĤ Y' Wēi bĤ]Yg'UfYgĤYUa]b['hc'9I 3

The EU is now the largest economic and political union of the States whose goal is a regional or, more precisely the European integration. This includes mainly political, legal and economic integration, in some cases, also carried out social and cultural integration. At the same time, European integration is carried out at

the intergovernmental, institutional and communicative level. Intergovernmental integration implies the priority role of nation states in the integration process, thus creates a special environment, which affects the appearance of the common institutions. [1]

In the institutional sense, European integration is seen as a process of transformation of the national practices of interaction between the institutions, which leads to the creation of a special multi-level management system with a lot of decision-making centers (governance). In the communicative sense of European integration is interpreted as a process of creating social communities through the effective interaction among their members in various fields. The result is a new community, which is guaranteed security in which political factors are focused on the creation of a new political center. This political center has to coordinate the work of the participants.

Currently, the EU unites 28 European countries with a total area 3,892 square kilometers and a population of over 506 million of population. The EU's economy — measured in terms of the goods and services it produces (GDP) — is now bigger than the US's: EU GDP in 2013: €13 529 099.6 million [2]. On the basis of a standardized system of laws, which are valid in all countries of the Union, a common market was created, which guarantees the free movement of works, resources, goods, capital and services across the borders of the member countries [3]

The Union passes laws (directives, regulations) in the field of justice and home affairs, as well as develop a common policy on trade, Agriculture, Fisheries and Regional Development. Nineteen of Union put into circulation the common currency, the euro, creating the euro zone.

Although formally EU is neither an international organization nor another state. Nevertheless, the EU Formed common foreign and security policy, calls for a coherent foreign and defense policy. In certain areas decisions are made by independent supranational institutions, and others - are carried out through negotiations between the Member States. The main objectives of the EU are [1]:

- In the field of human rights and freedoms - to promote the establishment of peace, shared values and the well-being of peoples. EU aims to provide its citizens with freedom, security, rule of law, which are approved for the whole of the EU, regardless of internal borders.
- In the economy - the EU aims to build a unified internal market and to ensure free and fair competition. Among the most important goals of the EU allocated a progressive and sustainable development, ensuring balanced economic growth, the construction of a social market economy, promoting employment and social progress, protection and improving quality of the environment, providing technical and scientific progress
- In the social sphere - the fight against social exclusion and discrimination, promoting social justice and protection, gender equality and women intergenerational solidarity and protecting the rights of the child. Among the most important goals of the EU appear economic, social and territorial cohesion and solidarity among Member States. The EU also aims to respect the richness and diversity of national cultures and languages, and to ensure the protection and de-

velopment of the European cultural heritage.

Foundations of EU are on the principles of the European Communities as follow:

- common historical destiny and heritage of the peoples of Europe and, increasingly, the West;
- The right of nations to self-determination;
- parliamentary, democratic system of government and society, including special attention to the rights of minorities and their support;
- the rule of law, legal culture;
- a market economy based on private property;
- social justice, based on the social partnership;
- priority of human rights, the sovereignty of the individual over the state sovereignty, liberal individualism;
- secular society and culture is largely based, however, on the Christian heritage;
- Tolerance and multiculturalism.

The list goes on. On the other hand it is recognized that in the official documents of the EU and Council of Europe values are defined only partially and it will be more useful to be guided by a list of "ten European commandments" [4]:

- Democracy and Human Rights;
- Four Freedoms - a common market, free movement, dwelling and employment of citizens;
- Social partnership;
- multinational denial of nationalism;
- secular multiculturalism;
- Anti-totalitarianism and anti-militarism, but not pacifist
- The multi-vector foreign and domestic policy;
- three-level governance - the supranational, national and regional levels;
- Open to all European democracies;
- Constant changes, the evolution of the EU borders.

Considering the objectives and "commandments" of the EU makes it clear that to be a member of this community offers great opportunities for its members in political, economic and social sense. Therefore, the desire of Turkey (and the other countries) is justified and understandable. Of course these European Values are the main mission of EU and the other countries will be happy to join them.

H f_YmUbX' #g' 9Wbca jWUbX' Gd]f]hi U' 6 Ug]gZca h YDc]bhcZ9i fcdYUb'JUi Yg

The most significant phenomenon of the beginning of 21st century undoubtedly is substantial economic successes of Republic of Turkey. In the past economically backward country now is one of the most dynamically developing states. Now economic growth of Turkey advances almost all the developed states of the world (including the countries of G-20). Growth of Turkish economy so significant, that experts state the fears about possible "overheat" of economy (though the Central bank of Turkey does not share these fears). Growth of Turkish economy is especially remarkable, it occurs on a background of not stopping crisis of the developed European countries which are characterized by approximately similar economic structure (Greece, Spain, Portugal, partially - Italy). It can sad that, there In Europe - crisis, in Turkey - prosperity. It is obvious, that economic successes of Turkey are caused by a wise and effective policy of the government, the national consent of a society, diligence of people of Turkey, its entrepreneurship spirit, etc. In opinion of the authors of this report, the solving reason of the Turkish success is the purposeful reforming of the country during the last twenty years. Turkey becomes 16th largest economy of the World. Due to resolutely implemented structural reforms and successful macroeconomic policies, Turkey has become one of the fastest-growing economies in its region. Now all the world see the emergence of the great state, which recently was one of the retarded country with many social, political and economic problems.

No leader can transform a country without supporting of the society. We say "Strength in unity", but the question is: "How to achieve the Unity?" Even in case, if a society, whole people has a great goal, great ideals, is possible to achieve Unity. These great goals of spiritual perfections of the mankind, following to God commandments, serving human beings has been achieved in Turkish society by the activity of Turkish Muslim scholar, author, educational activist, peace advocate and thinker Fethullah Gülen.

He promotes cooperation of civilizations toward a peaceful world and supports interfaith and intercultural dialogue, science, democracy and spirituality: "Be so tolerant that your bosom becomes wide like the ocean. Become inspired with faith and love of human beings. Let there be no troubled souls to whom you do not offer a hand and about whom you remain unconcerned."

As a result of Fethullah Gülen movement's working around the world and especially in Turkey the society (including business society) more increasingly inclined to the thought of the eternal, the necessary use of their own talents and achievements for the benefit of all the people, for service to the common good (hizmet).

Hizmet ("the Service") is the main idea of the movement led by Fethullah Gülen. This is a movement of dialogue and peace, There are a lot of follow-

ers of Hizmet around the world (about 8 million, mainly students, teachers, businessmen, journalists and professionals of various industry directions¹), which accepted the idea of interfaith dialogue and good quality education, promotion of Turkish culture, the fight against poverty, etc.

Hizmet studied around the world, various experts, scientists, politicians, media are trying to explain the success of this informal movement, and they differently treats the role and purpose of the movement. The ideas and views of Gülen and the Hizmet movement, its services on a global scale, especially in education, today became the topic of discussion for a lot of international conferences. The following main provisions characterizing the Gülen's movement [5]:

- It is not a political or ideological movement.
 - It is the movement initiated by the civic initiative entirely.
 - It is an important experience, showing the dynamism and the ability of Islam to produce a rich cultural and social relations.
 - It develops new humane social system and dedication. It is selfless and altruistic movement that took over the principle is always to give the public, and not take away from him.
 - It has a structure that covers the whole of society and share with all of its layers.
 - Is closer together and reconciles the movement that connects and integrates religious values with social ideals.
 - Although it does not make much emphasis on individual talent, provides a broad social identity and individuality.
 - Do not is neither a secular movement in the modern sense of the word, nor a sect in the traditional sense.
 - From a religious and cultural point of view, it is a positive move, demonstrating the original unity of science and religion, reason and heart; from a social point of view, taking the basis for tolerance and love, reconciliation and dialogue, but in terms of behavior and action, taking the basis for positive movement.
 - It is a movement that does not expect any material and other worldly rewards, and is not engaged in such activities as the establishment of a secret political influence
- That's why Hizmet has a great supporting because of its relation to science, the initiation of inter-religious dialogue, efforts to implement the principles of democracy and the development of the country's multi-party system and is recognized as one of the global movements in the world (Göle², 2008, [6]).

1 According to the various research there are 3 main groups of Gülen's followers: businessmen (so-called "Anatolian bourgeoisie"), journalists and teachers. See e.g. Claire Berliński, City Journal, Autumn 2012, Vol. 22, Issue 4: «Who Is Fethullah Gülen?» http://www.city-journal.org/2012/22_4_fethullah-gulen.html

2 Nilüfer Göle professor of sociology at the Ecole Pratique des Hautes Etudes (the Ecole des Hautes Etudes) in Paris. He is known for studies on the modernization and conservatism

Through active movements were opened schools, universities, employers' associations, TV and radio stations, consulting on real estate trusts, life for charity, student organizations, the new edition of the newspapers. The students and their parents approve the level of teaching and satisfied with the schools. These are the good schools with the level of education corresponds to highest standards. Confirmation is a high percentage of graduates entering universities, including the leading universities of the country e.g. USA. (Berlinski 2012 [7]). The same situation is typical for the countries where there are such schools. Supporters of Gülen schools are designed to provide education in a broader perspective, preparing and educating students so that everyone makes independent choices respect of the profession of one religion or another. Thus, the school atmosphere of tolerance and good-neighborliness. (Kurtz, 2005, [8])

As one of the confirmation of Fethullah Gulen's (and Hizmet's) commitment to humanitarianism he was Awarded 2015 Gandhi King Ikeda Peace Award³ in Atlanta (USA) on, April 9, 2015. As announced Fethullah Gulen was awarded "in recognition of his life-long dedication to promoting peace and human rights" [9]

For understanding the Hizmet - it is useful to look at the movement from Georgian view. There are in Georgia some schools and International Black Sea University which are founded with participation of Gulen's Movement. On the samples of Georgian schools and University (IBSU) is possible to understand which kind of goals have Hizmet. Here you can learn how to be a school and a university - an exemplary discipline, the best equipped, clearest classrooms and laboratories, research activities and student-centered learning, a top-class professors. In addition, a lot of sports, cultural and other social and charitable activities. Educational paradise really been a reader think. Yes, it is true - and make sure to visit the university. The great public figure of modern Georgia Rezo Tabukashvili said: "Patriotism is professionalism" That is why the International Black Sea University is really patriotic, Georgian University. There are many things to say, but one thing must be said. In Georgia, still in communist times, has always been a problem to national minorities to learn Georgian language. Because of various reasons Azerbaijani and Armenian citizens of Georgia can not (or will not) learn the language, despite serious efforts by the government. And then, "Turkish" schools, for example in Marneuli, see what kind of Georgian speech Azeri children. Moreover - write poems in Georgian language!

Every year (since 2006) Young inventors and technicians annual international competitions are held in Georgia. These exhibitions back to school the scientific and technical training and intellectual activity, the children are ready for scientific and technical education?

Many Georgians are follower to Christianity and they defends Christian rules, including trying to keep fasting according to the Christian calendar. And now, the university has been made cuisine menu that is vegetarian food. I do not know them apart from other

universities, who are not connected in any way with the Church) in Georgia, which follow this rule. *This is one more confirmation of care to the others, service to the others, Hizmet!*

7 cbWi gjcb

As a conclusion it is possible to say that one of the most essential value of <]na Yi]g` gYfj]W' hc` a Ub! _]bX" So, in general it is possible to argue that in global since Hizmet values are similar, identical to European values. Moreover it includes European values. And Republic of Turkey will the member of EU by all means when majority of Turkish society will accept Hizmet's values in a whole.

F YZyf YbWg

<http://europa.eu/about-eu>

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&language=en&pcode=tps00001&table=Selection=1&footnotes=yes&labeling=labels&plugin=1>

http://europa.eu/about-eu/facts-figures/economy/index_en.htm

Emerson Michael. The existential dilemma of Europe. <http://www.ceps.eu/content/michael-emerson>; <http://magazines.russ.ru/vestnik/2005/15/eme6.html>

An analysis of the Gülen movement. Enes Ergene "The Gülen Movement: call for prudence. <http://en.fgulen.com/about-fethullah-gulen/an-analysis-of-the-gulen-movement>

Göle Nilüfer (2008, June 10, 2008), <http://www.todayszaman.com/news-144416-turkish-schools-worlds-most-global-movement-says-sociologist.html> retrieved on May 1, 2015

Claire Berlinski, City Journal, and autumn 2012, Vol. 22, Issue 4: «Who Is Fethullah Gülen? » Kurtz Lester (University of Texas at Austin), Gulens-paradox-a-combination-of-commitment-to-tolerance. "The Muslim World", # 3 (95) July 2005. Retrieved from <http://fgulen.ru/ru/press-room/journal-of-the-muslim-world/30289-gulens-paradox-a-combination-of-commitment-to-tolerance> on May 1, 2015

http://www.afsv.org/fethullah-gulen-awarded-2015-gandhi-king-ikeda-peace-award/#.VUNN8_mqpHw

³ The chapel has been giving a community builders prize and a peace award since 2001. Past recipients of these awards include leaders such as Nelson Mandela, Rosa Parks, Andrew Young and Archbishop Desmond M. Tutu.

The Gandhi King Ikeda Peace Award was designed to promote the importance of positive social transformation by honoring those who demonstrate extraordinary global leadership toward reconciling differences.

K \ UhiA U_Yg'; Ycf[]U9i fcdYUb'7 ci blfm UbX'K \ m6 Y]b['Í 9i fcdYUbÎ 'A UHfYfg

CHU'65; 5 HI F=
Assist. Prof. Dr., Georgian Technical University, Georgia
E-mail: otar.baghaturia@gmail.com

5 VglfUW

The article considers the questions about Georgia's streaming to be member of EU, what makes Georgia European country and why being "European" matters generally, for Georgia and for Europe: What does it mean Europe and what does it mean to be, or to become European? Where are the limits of European enlargement? Which kind of criteria should be used for determination of European enlargement? What makes Georgia European country? Is it the issue of possibility, opportunity or reality?

On the basis of theory of Geographical Determinism, Historical Theory of Statehood, by comparing European and Georgian experience and values, the article states that for Georgia western orientation is not just issue of strategy or policy of Georgia, but the result of the national character and state development. Georgia is not just tries to be Europe, but Georgia already is Europe..

?Ynk cfX. ; Ycf[]Uz9i fcdYz[Yc[fUd\]W'XYHfa]b]ga ž\]gcf]W' h.YcfmrcZgUHY\ccXžgcV]U'XYj Y'cda YbžUbV]YbhXYa cWUWž
 cf]Yb]U'XYgdchga žZi XU]ga

≠blfcXi W]cb' H Y a YUb]b['cZVY]b['U 9i fcdYUb' hc' ; Ycf[]U

When Georgia became a member of European Council it seemed that Europe recognize Georgia as a member of European community and as a, probably far, but real, candidate of furtherer integration. The words said by Zurab Zhvania "I am Georgian, therefore I am European" was demonstration of optimism and enthusiasm of Georgian society in this issue and the discussion of this issue should have been finished, but on the contrary it becomes more and more heated. So, it is important to observe what makes Georgia European country and why being "European" matters generally, for Georgia and for Europe:

To be a European means to participate in European process and it does not imply having a status of an EU member country. Such processes can be managed only by social consciousness, which is not eternal or immutable. There also objective or subjective basis and preconditions, which make engagement in this process simple or difficult

Without internal order, self-discipline, civil society and responsibility Georgia is doomed to degenerate and vanish (in the best case as an EU political entity, and in the worst case to a geographic term) in spite of becoming a member of EU, considering it is not such

a near perspective. Thus, becoming a member of EU is the first and foremost important to Georgia because many things in Georgians social or political behavior depend on it.

9i fcdY'5 Ww&fX]b['hc'; Yc[fUd\]W 8 YHfa]b]ga :

There are some argumentations, which determine the issue of Georgia being European or not. These argumentations generally divide into following groups: Geographic, Religious, Historical, and Cultural interpretation. From our point of view the issue of Georgia being a European country can be determined by "Geographic Determinism" theory).

The term "Europe", which is often associated with the West, comes from an Assyrian word "Ereb" and means "the west". Such approach was shared in the Hellenistic world too, who were dividing the world by Hellenes and barbarians, however they also divided the world in the East and the West. Hellas, in comparison with Asia Minor was situated in the West, however on

the other hand Egypt, Mesopotamia, Iran, India is situated south of Asia Minor, and European countries – north of Greece. According to the ancient Greek philosophy the world was divided by the North, the South, the East and the West. According to the “Geographic Determinism Theory” the world can be divided by five zones from the Equator towards the poles. It should be emphasized that this is the division of social development rather than solely geographic.

1. Equatorial-tropical zone – undeveloped, with low efficiency, extensive agriculture and delayed state organization.

2. Dry i.e. irrigative sub-tropics – irrigative agriculture, centralized redistribution, sacral-authoritative state, overall slavery and equality of the deprived of rights, eternal socialism without ranks is the zone of Oriental Despotism. Initial (there was no civilization on the given territory) civilizations were unchanged until European colonialism. Egypt, Assyria, Iran, India, China, Aztecs, Incas.

3. Wet i.e. non-irrigative sub-tropics – non-irrigative agriculture, based on means of production, labor and produce, private ownership and personal initiative, determined by “the constitution”, mainly with elective government, freedom of “the equal”, more or less rank oriented, is the zone of first cycle, slave-owners capitalism and Ancient Democracy. In some places secondary civilization (civilization did exist on the given territory), extremely dynamic (has gone through four or five formations within a millennium reaching its highs and lows), innovative and highly technological, initiators of changes in technology as well as social and political spheres. Ancient Greece, Rome, Sagunto, Phoenicia, Carthage, Gaul (all of the listed gathered in Pax Romana), Byzantium, Venice. First cycle Europe.

4. Moderate zone – drainage agriculture in many places, private property and private initiative similar to the ancient one, within the frames of law, in places with elective government, rank oriented, feudalism. The second cycle, bourgeoisie capitalism, annulment of the serf dome and state system, rank denunciation followed by liberal democracy zone. Mainly secondary (within the frames of the given zone, where there was no state system before, we can see delay and the influence of those having a state system), united civilization, super-dynamic (seven formations with permanent progress within 1.5 millennium), rapid development of dynamism, extremely innovative, and technological, initiators of changes in technologies as well as social and political spheres. Is divided into three sub-zones: the Gulfstream Zone (the most “European Europe” – The Netherlands, southeast of England, northeast of France); moderate strict (Germany, Baltic region, Central Europe); and strictly continental (Russia, Carpathians, Balkans). Second cycle Europe (third and fourth zones are joined in the European Union, liberal Pax-Romana).

5. Arctic-Polar non-state zone. No agriculture, no power, privacy without importance, difference between private and public property is not defined, no socio-political institutions, primitive communities, integrated with Europe as an unimportant addition.

According to Geographic Determinism Theory, difference is caused not by meridian, but parallel. So, Europe is not The West, but The North. It is in the Eur-

asia-Mediterranean space. What happens on other continents? It can be said that USA, Canada, Argentina, Chile, New Zealand, Australia, Japan and maybe South Africa are Europe, but the space between them is Asia. If you compare Europe and Asia, you will find difference not only in their development level, but also in the development temps and direction. Difference in development of civil society, freedom is particularly evident. There lies the most important issue. That is Consciousness. It can be mentioned that Europe differs from non-Europe with its way of consciousness; Consciousness that created Europe on its fifth attempt. The most interesting thing is that Europe was created, and it is more important that Europe is the process, and not statement. It is the process lead by Consciousness.

Two types of consciousness were formed in the social history of mankind: one directed deposited to on the violent unity, opposition of freedom and unity, despotism and another – on the agreed unity, on the interdependence of freedom and unity, on the freedom. Scored strive to freedom is the main criteria of “European-ship” and spread of freedom is the burden of “European-ship”, which is evident from the ancient democracy and in the feudalism of the Middle Ages. Old civilizations mentioned distinction in Western and Eastern, more precisely in the Northern and Southern consciousness. Even ancient Greeks made their conclusions based on the difference. Experiment of Alexander the Great that neglected ancient Greek’s conclusions, tried to combine incompatible (Europe and Asia). Experiment (known as “Hellenism”) finally failed. Despite 10-20 millions of Greek colonists, Asia has not changed. Romans chose different way. They sent one or two millions of colonists to Asia, and only on the seaside zone, as the military settlements. But they sent about 20 millions colonists in Dacia, Spain, Gallia and Finally could totally Romanize these territories. The fact that it was not accidental is evident from the fact – to which tribes or communities Romans gave the Roman Citizenship, before the spread of Christianity. It can be said that Pax-Romana was the first successful precedent of European Union

GcWU' <]gltfmcZ; Ycf[]U

Brief outlook of the social history of Georgia can be presented as follow. From the formation development viewpoint it can be said that: Georgia before Azo was in the Formation of early-class military democracy. At the time of Azo and Parnavazi early-class Despotism, or proto-feudalism is formed. Later, till the last days of the reign of Vakhtang Gorgasali, “seeking of choice” between Eastern Despotism, antic democracy and feudalism takes place. Future development vector of Georgia is formed little by little. Proto-feudalism transforms in feudalism formation, legalization of which happens after the very end of the reign of Vakhtang Gorgasali. No king has tried to change this vector since after.

Seven Qualitatively different states are formed in the VI-XI centuries. It can be said that 7 experiments take place, 7 projects are examined:

1. Princedom of Kartly – feudal-aristocratic republic.
2. Princedom of Pkhovi – attempt of institutionalization of early-class military democracy (antic democracy is institutionalized military democracy to some extent).

3. The Episcopacy of Kakheti's – intermediate way among feudal, theocratic and early-class republics.
4. Kingdom of Hereti – typical eastern despotism, like Iran, on the little space.
5. Georgians' Kingdom of Tao-Klarjeti – typical feudal monarchy (like Spanish).
6. Kingdom of Abkhazia – it can be said that it is advanced among the feudal monarchies of this time. It is on the edge of feudalism and absolutism, importance of Aristocracy is emphasized (e. g. on the reign ceremony Royal Symbols goes round the whole hall and is fetched from the nobles to the king, it means that he is the king not only with the God's will, but also with the nobles' will too).
7. Princedom of Tbilisi (Tbilisis Saamiro – Emirate of Tbilisi) – After weakening and falling of Emirate the importance of the city increases.

All the abovementioned structure (except Hereti) is characteristic to the Europe and Asia. The question of unite of Georgia is typical too. It shows clearly the initiative from the downward and unity of frees. Except feudal ethics and dynasty patriotism here it becomes evident marks of European nationalism of bourgeois type. And if we take into consideration bloodless unity of 2 states from 3, with the main rules of monarchy "constitution", with the going round of dynasty and seniority, we will find out that there is mini European Union. Georgia for this moment is advanced European state. Bloodless unities have taken place on other places too, but only with the simple dynasty marriages. But in Georgia, by the initiative from downward Bagrat III united three states. It is more important, that it was not unity of three from the seven; formally it meant the united Georgia, legal heir of disintegrated after Vakhtang Gorgasali Georgia, because all three were considered as his heirs. The others had no basis for such claim. It was moral and legal basis to unite the whole Georgia, which ended with capture of Tbilisi in 1123 by David Agmashenebeli (the Builder). Georgia was formed as strong, feudal monarchy, which was close to absolutism.

Unexpectedly hardened geopolitical situation it became necessary authoritarian rule of charismatic leader. **From the social development and European consciousness standpoint, it was a step backward, especially for Tbilisi republic, but otherwise existence of Georgia (or separate "Georgia's") existence would become questionable.** Here we remember of the election of Dictator in the Ancient Rome in critical times. Besides, there is evident progress in the social development – the first "Ombudsmen Institute" in the world's history – "Saajo Kari", or "Askers' gate", which gave the possibility to appeal court's decisions, clerk's mistakes and even illegal oppression of serfs, of community workers by feudal. **So, Georgia was advanced European country in accordance with the human rights.**

In this context Tamar's reign is very interesting. Darbazi's membership enlarged at her times and increased its rights, execution was banned and "cut of limbs", or mutilation (cut of hand etc.). To compare with the US constitution, there is an article in one of the first amendments of it, banning "usage of strict or unusual punishment". (this practice took place in England in the XVII century). That's why was not Giorgi Russian executed. After the first loose he was expatriated. After the second rebellion, this fact not to take place again, David Soslani

ordered to kill him so that Tamar could not hear of it.

The most interesting is Acting of Qurtlu Arslani Group and the House (Karavi) Project. According to it, Karavi should have put in front of Royal Palace (it means establishment of permanent institution), and it should have had legislative and Supreme Court functions. It also was deciding stuff issues. The king had only left executive, legal initiative and representative functions. The king was forbidden to attend Karavi sessions, to hinder of its activity and neglecting of its decisions. **It's evident that demand of power division takes place here.** It is interesting that in the antic philosophy only in the case of complete failure of democracy appear marks of power division, and in the contemporary world – only the Age of Enlightenment, in the XVIII century takes place its theoretical formation. **But in Georgia it occurred at the boundary of the XII-XIII centuries.** Presumably, it happened because of high influence of Neo-Platonism, reanimation of which Georgia greatly contributed. If the project succeeded parallel with class, consultative body Darbazi (there were similar institutions in Europe: "Cortes Generales" in Spain, "Reichstag" in Germany, and in many other European Feudal monarchies; but there was nothing like that in Asia) non-class, bourgeois or even oligarchic, law-controller body Karavi would exist and Georgia would be the first country with parliament of Two Houses, with the political-right realized third class, and it is very close to the bourgeois liberalism, national sovereignty, nation-state and strives to liberal democracy. Despite this project was not realized, compromise was found, group members entered in Darbazi, i. e. membership of Darbazi enlarged (third class was added), enlarged rights of Darbazi too, and Georgia gained the body like General States of France (there were represented aristocracy, clericals and third class too). **From this standpoint only Georgia (since 1288) and France (since 1302) can argue on the name of advanced European state.** All other are too behind by this time.

This process should have developed later, but unexpected invade of Mongols natural development of Georgia stopped. From the advanced European state Georgia converted to military camp. After conquest of Constantinople by Ottomans Georgia was isolated from the world, but it always tried to find ways to Europe. **It is evident from here restless strive of Georgian soul to freedom, i. e. European consciousness.** Georgia permanently experiences reinforce of eastern culture. It is importantly reflected on style, external forms, façade, but content always stays Georgian, i. e. European. Finally Georgians European way went on Russia, but as soon as Georgia gained independence (1918), Georgians revealed the "European-ship" once more – established the most democratic state of those days, one of them, where the citizens were equally enjoying their freedoms despite Sex! Race! Color! Eye cut! Ethnical background! Religious views! Political credo! Possessions! **It was the first country in the world where in the elections participated ALL the people above 18.**

So, with its natural development, Georgia is the country of typical European consciousness. It does not ignore its uniqueness; moreover, it emphasizes this fact. Europe is rich of uniqueness, nonviolent unity of freedom and equality. From this standpoint, Georgia is not only European country, but it is small Europe itself. From the consciousness and social development viewpoint

all the other world is poorer and monotonous (if we are not seekers of exotic), then Europe and Georgia. In the social development of Georgia is characteristic not only the things characteristic for Europe, but they are vitally necessary. Our (Georgian and European) social history is the same, unique and distinguished – from the eastern one, we replenish each other and differ from Asia. What we have similar, it is broadly mentioned above. They are:

- **Feudalism – start of struggle for rights**
- **Strive to legitimacy and collegiality**
- **Class-representative consultative body**
- **Idea of division of power**
- **Human rights**
- **Freedoms**
- **Idea of equality.**

All these are characteristic for Georgia and are not familiar for Asia. It means that any authoritarian power in Georgia will not succeed and will fail. Ideas of freedom, equality, and unity are original and valuable for Georgia. Of course their realization is Georgians aim and integration in European structures will accomplish it. So, Europe is very important for Georgia. On the other hand, Georgia can play a very important role in the united space – except of Georgia will enrich Europe, it can play role of conductor of European values in the Caucasian space, which is extremely important for Europe.

7 cbWi g]cb

According Theory of Geographical Determinism, Historical Theory of Statehood, by comparing European and Georgian historical, political, cultural (not only religious) experience, values, etc., we can conclude that for Georgia western orientation (or course of Euro-Atlantic integration) is not just issue of strategy or policy of Georgia, but the result of the natural continuity of historical, political, cultural and social processes occurring over more than the past two millennia. The article shows that the modern aspiration, ambition and pursuit of Georgia for Euro-Atlantic integration is just natural result of its historical tendency, endeavor and meaningful choice of coming back to home. More of that, according all issues, like history, justice, law, culture etc., Georgia is not just tries to be Europe, but Georgia already is Europe.

F YZf YbWg

Joseph R. Strayer, Charles Tilly, William Chester. On the Medieval Origins of the Modern State. Princeton Classic Editions. 2005

Steven Hause, William Maltby,: Western Civilization: A History of European Society. Cengage Advantage Books. 2004.

David Herlihy. The History of Feudalism. 1998.

Кечехьян С. Всеобщая история государства и права; ч. I. Древний восток и древняя Греция. М. 1937

Кулишер И.М. Очерки экономической истории древней Греции с приложением. Л. 1923. Статьи «Рабства в древности»

Островетянов К.В. Очерки экономики докапиталистических формаций. Очерки из экономической и социальной истории древнего мира и средних веков.

The Essays of History of Georgia. 8 volumes. v.1,2. (In Georgian language)

Tedo Dundua. Georgia and outer world (In Georgian language)

GHYdg'hc k UfXg'h Y`bhf cXi Wqcb'cZ; Ycf[]Ub' 7 i`h fY'hc'9i fcdYUb'GdUWY

Hj bUqj b' ? I 6 @ G < J = @

Assoc. Prof. Dr., International Black Sea University, Georgia

E-mail: tinatin.kublashvili@ibsu.edu.ge

5 Vg fUW h

The year 2008 is connected to the emergence of culture and its significance in terms of a core aspect of the foreign policy of Georgia.

Within the period 1990-2005, all changes of government in Georgia may be considered as not evolutionary but revolutionary. Continuous succession and strive to sustain the changes made in almost every area it became difficult to create and sustain the long-term cultural strategy.

It was not until 2010 when the culture was perceived as a powerful tool to contribute to the economic growth of a country, help increase the exports and the employment in the country alongside with the positive development of the image of the country and its popularization.

Georgia is motivated to further enhance bilateral and multilateral co-operation with European colleagues, through new initiatives and projects. Striving towards popularization of the cultural heritage ones again underscores Georgia's endeavor to become a member of the European family and share the European fundamental values, while preserving local distinctiveness and diversity.

? Ynk cfXg. 7 i`h fU' < YfJ U[YZ9i fcdYUb'gdUWZ I B9G7 C ZdfYgYfj UqcbzVd!cdYfUqcb'

`bhf cXi Wqcb

The year 2008 is connected to the emergence of culture and its significance in terms of a core aspect of the foreign policy of Georgia.

Within the period 1990-2005, all changes of government in Georgia may be considered as not evolutionary but revolutionary. Continuous succession and strive to sustain the changes made in almost every area it became difficult to create and sustain the long-term cultural strategy. The institutions lacked strategic planning which was made even harder in the period of frequent changes and human resources policy.

It was not until 2010 when the culture was perceived as a powerful tool to contribute to the economic growth of a country, help increase the exports and the employment in the country alongside with the positive development of the image of the country and its popularization. As a result implementation of the business model was inconsistent and did not yield the possible outcomes that would benefit the economy of the country so far.

Steps Made by Georgian Government towards the Preservation of Cultural Heritage and Creation of Georgian Image Worldwide

The unit directions have been separated accordingly:

The purpose of the Twinning project, named "Support to the Elaboration of a TWINNING Project Fiche for the National Agency for Cultural Heritage Preservation in Georgia", the National Agency for Cultural Heritage

Major aspect was perceived as Protection of cultural heritage uniting that resulted in increased public and private funding to the development of institutions responsible for protection of monuments.

The strategic goals of the cultural policy for 2004-2009 underwent some changes but mainly stayed in force:

1. protection, popularization and use of tangible and intangible cultural heritage of Georgia;
2. support for cultural centers / organizations of national significance
3. development of infrastructure in the cultural sphere to promote equal participation in cultural life for the regions of Georgia;
4. sustainability of the system of creative education;
5. maximization of contributions from the cultural sphere to the economy of Georgia;
6. Creation of a free and competitive space for the sphere of culture.

The year 2007 was the theme of cultural heritage and culture of minorities' expansion. In 2010, the emphasis was made on *creation of a positive image of Georgia worldwide*. In the postwar period, in collaboration with the Ministry of Foreign Affairs the strategic

issue has become protection of *immovable cultural heritage and the Georgian language on the occupied territories, as well as UNESCO's role in solution of those issues.*

In 2011, in the context of adoption of the new Constitution and the declaration of the entrepreneurial model of the cultural policy is emphasized the theme of correlation of culture and economy: 1. Employment in culture sphere, 2. support for investment and tourism, 3. development and support of "creative industries". (1)

The governmental financing of culture has been increasing from year after year. Even in 2008 30% compared with 2007 was the addition. This number is among the most privileged by the amount of allocated funds which are the mass media and public broadcasting. Performing art, cultural heritage and creative education follow the mass media financing

The Georgian Agency for National Heritage was created in 2008 to help protect and promote the cultural heritage of Georgia and develop international cooperation when necessary, inter alia by linking with tourism policy. Since its creation, the agency has been engaged in a number of international cooperation programs and has remained a top priority of the country's international cultural policy.

The geopolitical location of Georgia, positioned between Russia, Turkey, Iran, Azerbaijan, Armenia and the Black Sea, has long given it a cultural bridging role between the East and the West. This profile has been claimed repeatedly by Georgians in multilateral arena such as UNESCO or the Council of Europe since the country's recovered independence in the early 1990s.

Georgian-European Relations on Cultural Aspects

As for the relations on the terms of cultural aspects of Georgia with Europe, some pioneering cultural exchange work has been accomplished between Georgia and Europe in the last fifteen years. This reflected the strong European aspirations of the political and cultural elite in Tbilisi. The prospects of an Association Agreement with the EU will probably boost the country's external cultural relations with the rest of Europe even more, despite the wild card of the country's unresolved internal conflicts

The purpose of the Twinning project, named "Support to the Elaboration of a TWINNING Project Fiche for the National Agency for Cultural Heritage Preservation in Georgia", the National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia has recently put forward is to strengthen and develop the Agency's institutional capacity. The expected results of the TWINNING project are identified as follows:

1) *Strong legal framework for institutional activities established through improved Law on Cultural Heritage (revision, special amendments, bylaws adequate to the European Union legislation and international guidelines);*

2) *Developed and improved state administration system in the field of cultural heritage, namely the National Agency for Cultural Heritage Preservation of Georgia;*

3) *Effectivel functioning of the state administration system in the field of cultural heritage and ensured necessary level of decentralization for enhanced operation (including in emergency situations). (2)*

Today Georgia stands in front of various challenges and prospects. European Union Association Agreement (AA) provides new horizons and prospects to introduce Georgian culture to the European space. We believe that the beginning of the implementation of the cultural diversity convention of UNESCO will lead to renowned realization of Georgian culture and the formation of government instruments directed towards the development of this significant culture

"The Association Agreement in a nutshell:

>The Association Agreement (AA) aims to deepen political and economic relations between Georgia and the EU, and to gradually integrate Georgia into the EU Internal Market-the largest single market in the world. This includes the setting up of a Deep and Comprehensive Free Trade Area (DCFTA), which is a core part of the Agreement.

> The AA is a concrete way to activate the potential of EU-Georgian relations, focusing on support to core reforms, on economic recovery and growth, governance and sector cooperation.

> The AA constitutes a reform agenda for Georgia, based around a comprehensive programme of Georgia's approximation of its legislation to EU norms, around which all partners of Georgia can align themselves and focus their assistance.

> The AA negotiations were not a stand-alone exercise. EU assistance to Georgia is linked with the reform agenda as it emerges from the result of negotiations.

The EU-Georgia Association Agreement counts about 1000 pages and is comprised of:

8 Titles which concern General Principles; Political Dialogue and Reform, Cooperation in the Field of Foreign and Security Policy; Justice, Freedom and Security; Economic Cooperation; Other Cooperation Policies; Trade and Trade-related Matters (DCFTA); Financial Assistance and Anti-Fraud and Control Provision as well as Institutional, General and Final Provisions;" (3)

According to the Association Agenda between the European Union and Georgia Cooperation in the Cultural Field means that

The Parties will:

• *promote the implementation of the 2005 UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions;*

• *cooperate on the development of an inclusive cultural policy in Georgia and on the preservation and valorization of cultural and natural heritage with a view to fostering socio-economic development;*

• *promote the participation of Georgian cultural actors in cultural cooperation programs, including Creative Europe. (4)*

In the very beginning of an ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part there is said that "(c) to contribute to the strengthening of democracy and to political, economic and institutional stability in Georgia;" (Article 1, Objectives)

The CHAPTER 9 of the same agreement says:

"Tourism

Article 328

The Parties shall cooperate in the field of tourism, with the aim of strengthening the development of a competitive and sustainable tourism industry as a generator of economic growth and empowerment, employment and international exchange. Article 329 Cooperation at bilateral and European level shall be based on the following principles:

(a) respect for the integrity and interests of local communities, particularly in rural areas, bearing in mind local development needs and priorities;

(b) the importance of cultural heritage, and

(c) positive interaction between tourism and environmental preservation".

In addition, in CHAPTER 17 we read:

"Cooperation in the cultural field

Article 362

The Parties will promote cultural cooperation taking duly into account the principles enshrined in the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation (UNESCO) Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions of 2005. The Parties will seek a regular policy dialogue in areas of mutual interest, including the development of cultural industries in the EU and Georgia. Cooperation between the Parties will foster intercultural dialogue, including through the participation of the culture sector and civil society from the EU and Georgia. Article 363 The Parties shall concentrate their cooperation in a number of fields: (a) cultural cooperation and cultural exchanges; (b) mobility of art and artists and strengthening of the capacity of the cultural sector; L 261/122 Official Journal of the European Union 30.8.2014 EN (c) intercultural dialogue; (d) dialogue on cultural policy, and (e) cooperation in international fora such as UNESCO and the Council of Europe, inter alia, in order to foster cultural diversity, and preserve and valorize cultural and historical heritage."

PREAMBLE of the AGREEMENT declares that "Understanding that internal reforms towards strengthening democracy and market economy will facilitate participation of Georgia in EU policies, programmes and agencies. This process and sustainable conflict settlement will mutually reinforce each other and will contribute to build confidence between communities divided by conflict"; (5)

**I B9G7C' UbX' ; Ycf[JUb' 7i `hi fU'
< Yf]Uq Y**

The article addresses the fact that Georgia has put forward a new nomination to the UNESCO world heritage list. Novelty presented in that paper, i.e. the proposed nomination is "Three types of Georgian alphabet as a live culture".

Georgians perceive their alphabet as the biggest cultural achievement and treasure. Georgian alphabet has three types and that is why we talk about its variety. Each type has its socio-cultural function: official alphabet for the country since the 10th century was "mhedruli" alphabet. Religious groups used the alphabet of "mrgvlovani" or "nuskhuri", which represented the oldest type of Georgian alphabet and therefore was called "khutsuri" or "sakraluri".

As we all know, the alphabet has always been a medium for the language and it is the link for 1500 years of Georgian literature culture, pointing out the importance of the alphabet for various branches of science.

In the list of representation of the non-material cultural heritage of UNESCO, Georgia is represented by the two of the following: 1. Georgian multi-voice song, which was proposed by UNESCO itself as a masterpiece of "mankind creation" – "heltukmneli" and 2. as from 2013, "the oldest wine production method in a clay vessel" representing 8000 years of wine production.

These cultures are significant with specific regional characteristics: we can find distinctive songs and wine from region to region. Along with the mentioned two, the diversity we believe is enriched by the alphabet variety. Therefore, the base for the development of Georgian culture is the alphabet of our country.

We believe that the nomination is successful and will aid Georgian society in preservation and development of its cultural identity.

As for the world society, it will get acquainted with one more cultural phenomenon.

Concerning two previous – Georgian multi-voice songs and Georgian qvevri, important details should be mentioned.

Popular singing has a highly valued place in Georgian culture. Polyphonic singing, in the Georgian language, is a secular tradition in a country whose language and culture have often been oppressed by invaders. There are three types of polyphony in Georgia: complex polyphony, which is common in Svaneti; polyphonic dialogue over a bass background, prevalent in the Kakheti region in Eastern Georgia; and contrasted polyphony with three partially improvised sung parts, characteristic of western Georgia. The Chakrulo song, which is sung at ceremonies and festivals and belongs to the first category, is distinguished by its use of metaphor and its yodel, the krimanchuli and a "cockere's crow", performed by a male falsetto singer. Some of these songs are linked to the cult of the grapevine and many date back to the eighth century. The songs traditionally pervaded all areas of everyday life, ranging

from work in the fields (the Naduri, which incorporates the sounds of physical effort into the music) to songs to curing of illnesses and to Christmas Carols (Alilo). Byzantine liturgical hymns also incorporated the Georgian polyphonic tradition to such an extent that they became a significant expression of it

Having previously suffered the drawbacks of socialist cultural policies, traditional Georgian music is now threatened by rural exodus as well as by the increasing success of pop music. In many archives one finds recordings of polyphonic songs from the beginning of the twentieth century; these recordings are, however, not secure enough to guarantee the long-term preservation.

Over the centuries, the Caucasus Republic of Georgia has been home to an array of vocal and instrumental folk music traditions.

Almost all Georgian folk songs are in three voice parts, and in very close harmony (rarely more than an octave between the top and bass parts). There are two-part and solo songs in some of the eastern mountain regions, and examples of four-part polyphony can be found in the western provinces of Guria and Ach'ara. Georgia's tuning system is unique, based primarily upon the fifth rather than the octave

Georgia was one of the first nations to adopt Christianity as its state religion (327 C.E.), and the Georgian Orthodox Church has an ancient tradition of three-part polyphonic chant. Certain folk songs also incorporate ritualistic pagan elements and Christian themes, including several of the songs recorded by this project. Visit the sites below for more discussion on Georgian folk and secular song.

Georgian culture gives pride of place to popular song as typified by the Chakrulo, a polyphonic song using metaphors and complex musical ornamentation, whose medieval origin is linked to the cult of wine and winemaking. In 2001 UNESCO proclaimed Georgian Traditional Polyphony a Masterpiece of the Oral and Intangible Cultural Heritage.

As for Qvevri wine - as foundation of cultural identity - traditional Georgian wine is hardly imaginable without a qvevri! The qvevri is a phenomenal vessel that originated in the remote past of Georgian history. The qvevri is the oldest Georgian original wine vessel used to store cereals and other purposes, its principal function being the making/fermentation and storage of wine. It is supposedly the main original use of this rather unique vessel from the late Stone Age within the territory of what is today known as Georgia. Georgian traditional winemaking technology is unique in the world, for it is completely based on the use of the qvevri.

Among ceramic artifacts found by Georgian archaeologists, the qvevri is unique vessel with an original shape, an archaic simplicity and, most important, an indispensable role in true Georgian winemaking and its traditions have endured over the centuries. The oldest earthenware discovered in excavations is clear evidence of the high level of craftsmanship of the ancient Georgians. Qvevris were used for storing cereals, melted butter, for chacha (grape vodka) and other vodkas, for pickled and other food products. However, the origin of the qvevri is associated most distinctly with the development of winemaking, and is chiefly used as a wine vessel.

A primary and very important technique of qvevri

winemaking is leaving the wine on its own pomace both during fermentation and after.

Since ancient times Georgia has been known as a country of grapes and wine. The history of making wine in traditional qvevri vessels has existed at least 8000 years and is still practiced today. Qvevri wine is unique for its rich chemical composition, its distinctive bouquet and taste and for its nutritional and curative qualities. The ancient Georgian traditional qvevri winemaking method is one of country's cultural achievements and treasures. Wine has a crucial place in social interactions in Georgia, playing a role in the traditional hospitality of the country and facilitating friendship and good will.

Knowledge and experience of winemaking is passed down through generations informally with direct involvement in the processes the family, neighbors, friends and relatives all join in harvesting and winemaking.

The process of new historical era, integration of culture with Euro-Atlantic cultural space is a significant challenge for Georgia nowadays. Considering the post-soviet era and strive of the countries former members of soviet space to redefine themselves in many aspects as well as the culture. The modern cultural process is searching for certain aspects that would differentiate the culture of the perceived standard soviet culture. New genres in music, cinema and images occur that would allow adapting Georgian culture with European standards. Even though history recalls many mutual intersections, events in history that had affected not only Europe but also many countries around. Those events can become connection points towards mutually shared relations that later can help build the clear perception of different, yet very alike people and their lifestyles within a Europe.

When discussing the culture one of the main aspects is the determination of the nationality and its meaning to a nation itself. The path that the nation takes here is to be determined among the two: isolated from the rest of the world, or ready for the dialogue. Georgian culture is based on the values of finding dialogue between the own and the corresponding cultures in the relations. Tolerance towards the differences that Georgia has demonstrated throughout the centuries has developed its culture as one of the open and receiving, ready for the positive dialogue. Georgian culture has been suppressed by certain political aggression from different totalitarian regimes like Mongols, Persian-Iranian, Russian. Later, despite the certain obstacles from political elites time to time the degrees of the tolerance varied throughout history, resulting in the bumps in relationships with other cultures, yet the readiness for the dialogue was never under question. Religious aspect, being a Christian orthodox also made Georgia keener on actively participating in European space, its cultural, economic and political life in order to avoid estrangement from Europe and get any possible support in preservation its cultural diversity.

Although the origins of all the embodiments of cultural heritage date back to a certain period, the constantly evolving environment affects its formation and adaptation throughout the existence. Impacts on cultural heritage appear to be manifold in the twenty-first century. The process of globalization, modernization, urban expansion, modern developments and short-term economic visions, triggering urgent and difficult challenges in many areas across the world has played a significant impact on culture of every nation, especially

the one so tolerant towards other cultures and open to a dialogue. The fast speed of changes shaped the current century as an era of ever-changing values. So as the facilitators and active participants of change, we need to carefully manage the forces of change and guarantee the smooth transition.

Heritage is a subject of negotiation. It is vital to find a balance between seemingly confronting values and opposing forces of conservation and development. In fact, heritage is innovative as well as conservative. It is not a standard to progress, but rather a source for inspiration and creativity. Promoting the role of heritage in the well-being of a society gains the widest focus. At the same time, there is an urgent need for a creative transformation of the inheritances from the past into the present while at the same time ensuring its sustainable development for future generations. While putting such an emphasis on the cultural heritage the contemporary society needs to perceive and acknowledge the benefit obtained from it.

Council of Europe has been continuously assisting Georgia in the field of culture and heritage. The first steps that were taken were modernization of the heritage legal and methodological base in the post-Soviet Georgia, as well as particular thematic projects, such as the "Technical Assistance to Tbilisi Historic District", "Rehabilitation of Cultural Heritage in Historic Towns" and "Community led Urban Strategies in Historic Towns".

"The Post-Conflict Immediate Actions for the Social and Economic Revitalization of Communities and Cultural Environment in the Municipality of Gori", implemented in 2008-2010 is a great example of mobilization of international community in the post-conflict situations. This unique project allowed to place culture and heritage in the focus of vast post-conflict problems as a decisive factor for rehabilitation. Together with this the Council extensively worked on establishing a dialogue among conflict-affected communities and heritage professionals.

The European Union together with the National Agency for Cultural heritage of Georgia actively conducts new programs for the preservation of the Georgian cultural heritage. Different Twinning projects bring together public sector expertise from EU Member States and beneficiary countries with the aim of enhancing cooperative activities. They must yield concrete operational results for the beneficiary country under the terms of the Association Agreement between that country and the EU.

TWINNING program was particularly well employed in the heritage sector in Georgia. Two major successful projects were implemented in the recent years together with German, Italian and Danish partners, the National Museum of Georgia and the National Heritage Agency. These projects aimed at improving the governance in the field of cultural heritage protection through strengthened capacities at the institutional level and enhanced legal framework.

Government of Norway for provided continuing assistance to Georgian authorities in developing the heritage management through the establishment of National GIS database for Cultural Heritage, digitalization of the national Cultural heritage Archive, strengthening the capacity for site management, providing methodological guidance and upgrading conservation skills of Georgian specialists;

7 cbWi g]cb

Georgia is motivated to further enhance bilateral and multilateral co-operation with European colleagues, through new initiatives and projects. First steps are being made in developing partnerships with the countries like Switzerland, Estonia. Georgia joined the Creative Europe Program that enables building up cultural networks over the Europe.

Striving towards popularization of the cultural heritage ones again underscores Georgia's endeavor to become a member of the European family and share the European fundamental values, while preserving local distinctiveness and diversity.

As for the recommendations that can be given in the field of managing cultural heritage, we can propose an active involvement and proper engagement. Changes today call upon for prompt and coordinated actions in heritage management. Nowhere is the issue of participatory planning more relevant than in the field of cultural heritage. Successful management of the cultural legacy is totally depended upon the active involvement of all interested parties and engagement of all the community. The steps needed to be taken are the development of partnerships and establishment of working groups both with the national and international organizations, which will supply a significant body of expertise in the field of heritage.

We believe that sharing the experience of European countries, being a success in reforms, as well as the cooperation within the framework of European Union Association Agreement will benefit our country and help lead successful reforms in the sphere of culture.

F YZfYbWg

1. Project "Black Sea Cultural Animation Program", Pilot model for mobilizing the common cultural characteristics for creative destination management in the Black Sea Basin
http://www.culture-animation.net/resources/88/doc_1327149139.pdf;
2. Georgia Country Report,
<http://cultureinexternalrelations.eu/wp-content/uploads/2014/03/country-report-Georgia-19.03.2014>
3. EU-Georgia Association Agreement,
http://eeas.europa.eu/georgia/pdf/quick_guide_eu_ge_aa_en.pdf
4. Association Agenda between the European Union and Georgia, http://eeas.europa.eu/georgia/pdf/eu-georgia_association_agenda.pdf
5. ASSOCIATION AGREEMENT between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Georgia, of the other part, http://eeas.europa.eu/georgia/pdf/eu-ge_aa-dcfta_en.pdf

Tbilisi

ა დcfHUbW'cZAi `h`]b[i U]ga 'Zcf' F Yg]XYbHg'cZ9i fcdY

; i `bUFU8 5 G5 A 8 N9`

Assoc. Prof. Dr., International Black Sea University, Georgia
E-mail: gdiasadidze@ibsu.edu.ge

?\ Ui bUH5 6 5 H5 8 N9`

Ph.D., International Black Sea University, Georgia
E-mail: kbatadze@ibsu.edu.ge

The main objective in the area of learning foreign languages by residents of Europe and the EU is multilingualism.

Currently, EU is comprised of 27 states, in which 23 official languages are used equally. The European Day of Languages has been celebrated every year since 2001 on September 26. On that date, learning various languages is actively promoted not only at institutions of higher education but also during the lifetime.

Multilingualism arises due to expansion of linguistic experience in the cultural aspect. According to the situation, a person may apply knowledge of several languages to understand the text, whether written or oral, in the language he did not know before, recognizing the words having similar sound and spelling in several languages.

According to the data of British Council, the long-standing dominance of the English language is coming to an end as a result of changes occurred in Europe and all over the world.

However, it should be considered that history demonstrates a possibility of a rather dynamic change of leadership of this or that language as the means of international communication. In the ancient world - Greek, then Latin in Europe and Arabic in Asia, French in the 19th century and finally, English in the 20th century. For example, Russia (and Georgia as well) gave such an advantage to the French language, that in the 19th century the native Russian language was put on the back burner among the educated layers of the Russian society. The level of culture and education of a person of that period was measured by the level of knowledge of the French language.

In the 18th century German was the language of science and education in Russia. At Moscow University established by M.V. Lomonosov, the academic staff consisted of Germans and Mikhail Vasilyevich was the sole Russian who had received education in Germany, was married to a German woman and communicated in German.

And today, as shown by surveys, alumni of British universities who speak only English have significantly less chances to find a job at international companies than their colleagues who speak several languages, primarily East-European (Russian, Czech, Hungarian

etc.) or Oriental languages.

As for dissemination of foreign languages in Europe, together with the English language which is mandatory for learning at all European schools as the first foreign language, languages of economically developed countries, primarily, German, French and Italian are the most studied.

Dissemination of Russian language in Europe is observed in connection with the known changes during the last decades. The EU Commission on Multilingualism considers necessary to study Russian by all Europeans.

Empirically, economic factors of learning a language can be defined which were clearly expressed by one of German diplomats by a formula: "One can purchase but cannot sell without a foreign language".

A survey conducted in the Federal Republic of Germany showed that to work at 80% of European companies, it is necessary to speak at least two foreign languages, first of all, English and French (ratio 25:1), while at 45% of companies - knowledge of at least three languages (Spanish, Italian, Russian) is necessary. Moreover, importing companies require knowledge of foreign languages more than exporting companies. At the same time, as highlighted in the surveys, knowledge of foreign language will be necessary not only at the export-import level but (in case of establishment of joint companies) also at all levels of production - from watchman to General Director.

The main path to education lies through a language - one's native and foreign. The basic source of learning a foreign language is not in development of skills and imitation of textbook texts but in the creative works and understanding of authentic, natural texts encountered by people in real life. Therefore, to develop such skill it is necessary to allow a student to perceive natural, unadapted speech with all intrinsic characteristics as much as possible: emotional coloring, natural tempo etc.

This form of communication is successfully used in many European regions: in Scandinavian countries, Slovakia - Poland, Belorussia (Ukraine) - Poland etc. But not only sister languages but also languages of one group: German-English, French-Spanish etc. can be learnt in the same manner. In this case not their close relationship, but as shown by surveys in teaching foreign languages to adults, experience of acquisition of at least one foreign language is important. Devel

Development of model of receptive acquisition of a foreign language will allow achieving multilingualism within comparative short period of time. Early learning of foreign languages in which Eastern Europe has extensive experience (Western Europe is just beginning it as an experiment) should be used not for extension of the period of learning one language but for allowing learning the second and the third foreign languages (according to psychologists, after 4 years of learning one foreign language, fatigue appears and interest in the language reduces). Consequently, if the first foreign language is taught in the first grade, the second may begin to be taught in the 5th grade, the third – in the 10th grade. At the same time, 3-10 year old children best of all immediately acquire the phonetic system of a foreign language, 8-9 year old children – acquire the morphologic system, while upper-form students acquire lexical and syntactic systems. Upper-form students learn foreign languages faster than their younger siblings, while the younger forget what they have learnt faster. Thus, schoolchildren who began learning French at school at the age of 12 and received 1400 hours of learning, achieved the same level of the language knowledge as the children who began learning at the age of 5 and who received 4000 hours. As for adults, they have a significant advantage as compared to children of any age in acquisition of morphologic-syntactic system of language and experience difficulties in acquisition of its phonetic system. (А. Бердичевский, 2011).

The official age when study of a foreign language begins in the European countries varies from 3 to 10 years. In some countries, the first foreign language is mandatory from the first year of study, while in some autonomous provinces of Spain, the age of beginning the foreign language studies is younger. In Estonia, this age is between 7-9, in Switzerland – between 7-10. Spain made great efforts to introduce a foreign language in the kindergarten (at the age of 3). In the German-speaking part of Belgium early study of foreign languages also begins at the age of three (Edelenbos, 2006). The general tendency is to study a foreign language earlier and for a longer period of time. This is

necessary “not for extension of the period of learning one language but for allowing learning the second and the third foreign languages”. (А. Бердичевский, 2011).

Foreign language is taught from the first grade in Georgia. At the same time, English language is mandatorily taught at Georgian schools from the first grade. From the 5th grade pupils begin learning the second foreign language according to the choice of the class. Many schools select Russian language. Basically, Russian language is considered as an option of the second foreign language. Earlier, the second foreign language began to be learnt from the 7th grade but there was dissatisfaction among teachers and parents and therefore, from the academic year 2014-2015 the Ministry of Education and Science of Georgia made a decision to begin teaching the second foreign language from the 5th grade, and the third foreign language according to the choice of pupils – from the 10th grade. Respective amendments were made to the National Curriculum of the academic year 2014-2015. In this regard, a statement of the Deputy Minister of Education and Science of Georgia, Mrs. Lia Gigauri was announced: “The measures carried out in the area of general education were based on analytical works, results of researches, consultations with international organizations and experts in the area of education”. (<http://newsgeorgia.ru/society/20140910/216942884.html>)

Language must be acquired and taught in a stress-free environment, without compulsion and sanctions. This is primarily explained by the fact that currently, unlike in previous years, everybody should learn foreign languages and not only some people as before; that learning foreign language is a vital necessity now and that’s why a foreign language is studied not only at schools currently. In this regard:

- Correlation between the school, manageable and out-of-school, unmanageable acquisition of a foreign language is reviewed in a new light;
- In the course of teaching, differences between

HUY% Comparison with national schemes for highly qualified employmen

Rank	Language	Native	Second	Total speakers
1	English Language	340 million	to 1 billion	to 1 340 million
2	French language	80 million	to 390 million	to 470 million
3	Spanish language	330 million	to 20 million	to 350 million
4	Russian Language	165 million	to 155 million	to 320 million
5	Arabic Language	240 million	to 40 million	to 280 million
6	The Portuguese language	176 million	to 30 million	to 206 million
7	German language	120 million	to 80 million	to 200 million

categories of learners by age, sex etc. and the purposes are considered in a more goal-oriented way. (А.Бердичевский, 2011).

Analysis of researches carried out by the European Commission allowed to reveal a particular role of early learning. Learning a foreign language by children of preschool and elementary school age facilitates an earlier introduction of a child to the common European culture by means of communication by a new language, which is one of the key moments of language policy of the modern Europe.

As for Russian language, interest in learning Russian grows in Europe. Along with English, French, German and Spanish it belongs to the most widespread languages of the world. During the last decade, in connection with significant expansion of contacts with Russia, knowledge of Russian language is becoming an important factor for success in politics, economy, trade, tourism and other areas of activities of the state and society. Currently, more than 260 million of people speak Russian. It is also among six working languages of the UN. (Table 1)

The following are considered to be contemporary international languages (in descending order of language speakers): English, French, Russian, Arabic, Spanish are official languages of the UN. Chinese language is also an official language of the UN, which is not a universally recognized international language yet, but has actually become such. (Image 1)

The 2006 report of the European Commission "The main pedagogical principles underlying the teaching of languages to very young learners" provides a comparative review of this report according to which the strategy of the European Commission is to make the European education system the best in the world. 5 key principles were identified for this purpose:

- EU citizens should be able to speak one language in addition to their mother tongue;
- All languages should be treated equally;
- Everyone in the EU should be able to speak a common language;
- EU institutions should adopt a single language for communication;
- EU citizens should be able to speak two languages other than their mother tongue.

These five principles reflect the official orientation of the language policy, while the formula "mother tongue + 2" is the goal which should be achieved by all EU citizens (Edelenbos, 2006).

In the course of development of the European system of levels extensive researches were carried out in various countries. As a result, there are 6 large levels representing lower and higher sublevels in a classical three-level system consisting of the basic, average and advanced levels. The scheme of levels is structured according to the principle of sequential branching. It starts from division of the system of levels into three LARGE LEVELS – A, B and C.

ИУУУ'&"The system of language levels

#	Level	Full name level
1	A1	Beginner
2	A2	Elementary
3	B1	Intermediate
4	B2	Upper intermediate
5	C1	Advanced
6	C2	Proficiency

Thus, foreign languages play a very important role at the current multicultural globalized market. Readiness to learn foreign languages as well as the ability to communicate with other people are the factors for mobility as well as the key to mutual understanding, to peaceful development in our interconnected world. (Уве Томас, 2000). At universities, students of various nationalities quickly get on with each other.

Acquisition of any foreign language does not represent an insurmountable difficulty and is even accomplishable within a comparatively short period for a representative of any nationality. Learning foreign languages is included in the curriculum of almost all departments. For example, English is the language of tuition at the International Black Sea University. But students can acquire other foreign languages (Russian, Spanish, German, Turkish) according to their choice. The students are also entitled to obtain a certificate.

tificate.

Presently, the system of higher education implies reformation of programs and curricula, cooperation in the scientific-research area through networks and associations, open and distant learning without borders and other types of activities, in addition to the student and teacher mobility (Sadlak, 1998).

Nowadays, having learnt a language, we take a sigh of relief. A good life begins: high position, interesting salary, increased salary and many various opportunities. And in order to communicate and interact, people should know how to get on with each other.

Therefore, multilingualism represents an integral part of the present and the future Europe and knowledge of several foreign languages is preconditioned not only by economic but also by general education moments – as the factor of general, political and cultural development of personality.

F YZf YbWg

Sadlak J. Globalization and Concurrent Challenges for Higher Education, Ibid, 1998.

Уве Томас. Сертификаты по языкам, Франкфурт-на-Майне, Германия, 2000. WBT Weiterbildungs-Test-systeme GmbH.

Бердичевский А.Л. Основные направления языковой политики в странах ЕС. "Русистика и современность", междунар. науч. конф. (13; 2010; Рига) Рига: Балтийская междунар. акад., 2011. – С. 38-42.

Edelenbos, Peter & Johnstone, Richard & Kubanek, Angelika. Die wichtigsten pädagogischen Grundsätze für die fremdsprachliche Früherziehung. Sprachen für die Kinder Europas. Forschungsveröffentlichungen, gute Praxis und zentrale Prinzipien. Endbericht der Studie EAC 89/04 (Lot 1). Brüssel: Europäische Kommission. 2006 URL: http://ec.europa.eu/education/policies/lang/doc/young_de.pdf

HYUW]b['Hca cffck 'E'HeXUm'? bck `YX[Y'Ug'Ub' =bH[fUjcb'cZHYUW]b[!' @Ufb]b['!F YgYUfW `fH! @FŁ

If we knew what it was we were doing, it would not be called research, would it?
Albert Einstein

Fi]nUb'A9?J56-8N9
 Prof. Dr., Gori State Teaching University, Georgia
 E-mail: gsu.icic@gmail.com

5 VgUfUW

Today , Globalization refers to become more and more integrated via moments of goods, capital, labor and ideas, education and research. At the same time, according to the Bologna process the orientation of studies in Europe tends to reach substantial improvement of a new generation learners and offers opportunities for idea development including research. But, what do Higher Education Institutions need to stay competitive as each individual has abilities, skills, experience, values and culture, which each uses to transform these information into knowledge?

The paper describes initial development for knowledge creation that based on the education and research approach categories. Knowledge can be described as education, research with practice skills or combination of data and information to which skills and professional experience are added, and can be used for decision making. The studying is motivated by the fact that knowledge is formatting by contribution from several areas and from various levels of studying.

HA Y'dUdYf'UfYa dHg' to answer the questions:

- What are the aspects of knowledge creation?
- Is the Modern Higher Education towards a knowledge creation?
- Is the student motivated for knowledge creation and knowledge withholding in the frame of new educational reforms and how it will be done?
- Are the teacher and student main players in knowledge creation?
- Can we assess knowledge by considering a teacher as a producer of knowledge and by considering a student as a co-producer of knowledge or learning outcome?
- Can knowledge be considered as a function of Teaching-Learning-Research (T-L-R)?

Research methodology: Developing questionnaires used as survey tool for this study for students and for academics into the different sections. Sample size was calculated by using the Taro Yamane formula (A case of finite population)

Ghi Xm\ Ug'g\ ck b.

- Direct causal relationship between student's motivation, student's engagement in study process and student achievement;
- The knowledge creation through Teaching, Learning and Research with direction to the learning outcome;
- The critical aspects lifted forward in the syllabuses in educational science : Teaching, Learning, and research as the fundamental indicators in a broad way.

?Ynk cfX. ['cVU]nUjcbz_bck `YX[Y WYUjcbzHYUW]b[žfYgYUfWz'YUfb]b['ci Hvt'a Y

5 'K Umhc 'A YUgi fY'UDYfgcbD' ? bck `YX[Y

Knowledge and human capital is now well established. Human resource management (HR) has focused on knowledge measurement at the level of the individual (e.g., competencies, skills, abilities, understanding, etc.). As components of Knowledge must be considered a teaching and learning and then a research as a process of developing new knowledge by gathering

data that answers a particular question [1] Research offers an opportunity to contribute to a body of knowledge and perhaps even influence change. It can be central to determining what we should do, what we can do, how we will do it, and how well we have done it.

Globalization and the need for changes of learning environments and teaching-learning context [2]

will become the great challenge in higher education: What and how students learn and how the knowledge achieved is of importance. A crucial challenge to the theory development concerns how the components – teaching-learning-research are related with knowledge and how we can express this relationship and then, assess it.

A person can possess considerable knowledge as a result of learning, but such knowledge remains a hidden power until the person uses the knowledge for making a decision or solve a problem. To have knowledge is to have the power to give a successful performance. Universities are so important because they provide formal opportunities to acquire knowledge. As a result of these increased powers acquired as a result of training and education [3] Assessing knowledge means to detect and identify knowledge.

But what does it mean when we say that a person knows something? What are the dimensions of knowledge? Our interest is to consider T-L-R as the characteristics of knowledge. Measuring knowledge systematically supports better decisions about human capital, and it is a way how knowledge is valued.

Learning Environment

Current thinking about learning environment of the 21st century is based on involving of the research elements more intensively and to integrate them in the educational process. The academics must begin to study collaboration in strong settings because student has to master both basic and applied skills and focus them to problem solving and decision making [4]. The thinking about learning environment of the 21st century that includes [5]:

a/ consideration and provision an analysis of the current teaching-learning-research conditions at HE universities;

b/ suggestion a strategy and implementation main principals of learning outcome through integration teaching and learning, IT and research design;

c/ Possibilities to implement them in HE universities.

In this paper is considered the research questions: the reasons and the basis of this thinking about learning environment; what we have and what we need? what we teach and how we teach? Can we create a real learning environment? How it will be done?

And more:

- Curriculum should apply to students and their preparing for employability and prepare students for competitive labor market;
- High school should reinforce innovation of student learning and develop of student's skill;
- Improve students' learning interests;
- Prepare students to change the world for creating of a global citizen;

Today, we are far from the idea that we can create

a real learning environment in HE schools as this is the problem with the number 1, but we can change some of characteristics in to the positive direction inside it for improving student's learning outcome, by achieving to increase [6, 7]:

- Student's motivation in education;
- Student's competitiveness
- Effectiveness of the global universities, open universities and distance education networks for transformation of education.

Teaching-Learning – Research (T-L-R) as a main characteristics of knowledge based society is not well understood and more, it will be more understandable when we enhance these keys (T-L-R) with business and economics. But 21st century demands and seeks a new environment of Higher Education (HE) activities. Research led teaching and learning refers to initiatives to bring the T-L-R functions of the HE closer together with aim of students' excellence by disciplinary based research, as research and development are the challenges issues facing professionals today and it will be more demandable in future. No doubt, that understanding of the research process integrated with T-L is essential characteristics of HE. It is clear, that students' who are not learning in the HEE where is ignored research and in which it is not possible to access research –related recourses are less competitive for labor market.

The integrating of T-L-R can be expressed as [8, 9]:

- A process which benefits students and staff;
- A social needs and knowledge development;
- A teaching, learning and research activities.

These directions belong to both –undergraduate and postgraduate – research and are directed to the creation a new knowledge. In this sense of the National Educational context, the current research at the university is focused more on academics and students' conceptions for the development of students possibilities according to the student's vision on T-L-R integration as the main problem according to students engagement in formation of their learning outcome.

The modern consideration of the HEE may be is a thought as new teaching methodology because the current study is one indication that the HEE is changing: there are many other indicators, strategies that are significance as an input to the HE process. The day-to-day universities collaborate to each other for excellence planning of their activities. The scheme of T-L-R may be used as a research- oriented or research- based form. Research- oriented form involves students learn about research process, curriculum emphasizes teaching process of knowledge construction in the subject by which knowledge produced as knowledge that has been achieved. Research-based direction involves students learn as researchers. Curriculum emphasizes students undertaking inquiry – based learning.

Shortly, an integration T-L-R creates a new studying environment and it has to answer on the questions which are following from the students' experience: Who and how does it? T-L-R occupies between theory on HE Environment (HEE) issues and questions

connected with new HE activities design and constructions. This approach arises a new role of the HE and it is a new key player between Education and Business and this partnership gives innovation approach according to T-L-R. It means a new mix of skills which are suited to the needs of knowledge society and information society [12].

1.1 Student's Role in the Production of Learning Outcome

Higher education reform is a fact of life. Global economic restructuring and fast Information and Communication Technology development are reforming all of society's institutions. In this situation, sustainability Learning Environment is a social reform movement that is seeking to change the way we learn and conduct our professional and civic lives. Therefore, it could and should be a driving force within higher education reform, but in order to establish such a role, it must extend the students' professional skills and prepare them for labor market as well as our teachers. For promoting student achievement, supporting and building a solid organizational structure at Universities have to solve the main tasks according to keep principles for creation educational frameworks, materials, processes and learning environments that enable effective learning experiences for responsible competitive labor market [7]. From 2005 Georgia is involved in Bologna process and after this moment the curricula of economic education constantly subject to change today [13].

Student's engagement has enjoyed considerable attention in the literature since the mid-1990s, its begins from 'student's involvement' [14]. Following on from 'the student experience' and 'teaching' before it, 'student engagement' has become the latest focus of attention among those aiming to enhance learning and teaching in higher education [1;6]. It is not difficult to understand why: literature has established correlations between student involvement in a subset of 'educationally purposive activities', and positive outcomes of student success and development, including academic achievement and social engagement [15;7]. By Kuh [7] " Student demonstrates that what students bring to higher education, or where they study, matters less to their success and development than what they do during their time as a student. If student engagement can deliver on its promises, it could hold the magic wand making all of this possible".

&" DfcV'Ya 'GHU'Ya Ybh

Within these above context we need:

- To seek for opportunities to engage students as possible in dialogue to reinforce their connectedness and sense of shared intention about the purpose and meaning of their activities for learning outcome
- To encourage students to act simultaneously and to coordinate their actions with the academics;
- to establish strategy internal and external alliances and partnerships;
- To create networks of dialogue, interaction and generative communication;

' "FYgYUfW 'A YH cXc`c[mUbX'D`Ub

We determine learning outcomes, collaborative approaches for the shaping of learning outcomes could give students increased ownership of the outcomes. This would allow the student full insight into the perceived benefits that such changes are expected to have for students' education. In the frame of the research was provided:

- Preparing two questionnaires for teachers and for students separately with 10 questions for students and 10 questions for teachers for detection. Among them are the questions on:

a/ Motivation of the teachers to be as a producers and Motivation of the students to be as a producers;

b/The reasons why students can interested to participate in the programme and want to be as a participant as a co-producers for their own study programme;

- Calculating the sample size needed to estimate the process parameters;
- Collecting data by questionnaires according to the sample size;
- Data processing.

3.1 Methodological Approach:

1. Design-scopes of study curricula and technical aspects of design with requirements for learning as new learning environment;

2. The HEE management issues; student's view on the HEE as an important component of successful university management, network building, the ability of Universities to create and apply social capital as a significant factor in understanding their effectiveness;

3. Research building issues;

4. Providing of studying resources: learning resource centers, labs, online services, flexible space in which student can using a variety of learning styles;

5. Assessments:

- Assessment of collaboration;
- Students' involvement in assessment.

3.2 Research Framework

Based on the theories reviewed from the literature and modified to suit the study for university level, the research framework design for the study is presented by figure 1

(" Df Yg Yb H U j c b ' U b X ' 8] g W g g] c b
 ... c Z :] b X] b [g
 ... 8 Y a c [f U d \] W b Z f a U j c b '
 ... c Z F Y g d c b X Y b r g

The result of demographic information of respondents showed that more female (67.94%) faculty members participated in the survey compared to male counterparts (32.06%). The results are given in the tables 1,2.

Table 1. Demographic information

	Classification	Frequency	%
Gender	F	89	67.94
	M	42	32.06
HE qualification	BA (3 rd and 4 th year)	55	57.29
	MA	35	36.46
	PhD	6	6.25
Status	Invitation teacher	10	28.57
	Ass. Professor	14	40.00
	Professor	11	31.43
Institution type	Public	131	
Teaching experience	Above 20 years	6	17.14
	15-20 years	8	22.90
	11-15 years	9	25.70
	5-10 years	5	14.28
	Under 5 years	7	20.00

Table 2. Independent sample t-test

	t-test for Equality of Means		
	T	Df	Signific. (2 tailed)
Knowledge creation	0.2137	129	0.7998

Knowledge creation by the main indicators for students competences formation is given below: table 3.

Indicators of Knowledge Creation

1. Student-centered approach (pedagogy, curricula and related matters);
2. Teaching and learning should drive curricula design;
3. Multiple small-group session and back to large group;
4. An Influence of IC

Second step includes the components:

- knowledge adoption
- knowledge evaluation

These components take part in the knowledge management process. It means that modern educational reforms have to promote increasing of a basis knowledge because the result must be linked with employment of graduates.

7. Knowledge creation

Knowledge creation on the modern university level is a key of educational environment, today and contributes intensively towards graduates performance for the competitive market and employability. The paper has revealed the importance of variables teaching-learning-research that are responsible for knowledge asset

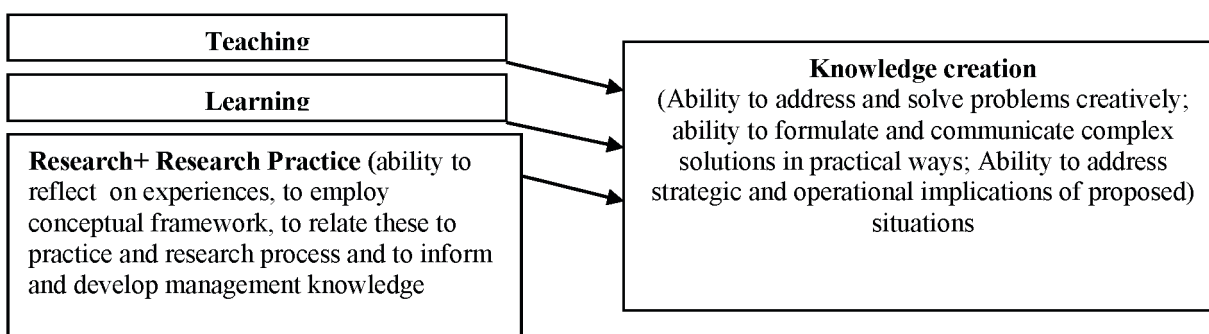

Table 3. Research framework

<p align="center">Scheme of the concept of knowledge creation by the main indicators for students competences formation in the university according to the competitive market requirements</p>	
Effective strategy for knowledge creation as a research into teaching	
A movement of knowledge to learners through teaching and other mediums such as seminars, workshops, conferences and project-based work	
Research into teaching as a knowledge transfer process	
Knowledge-based views with respect to research –teaching-learning link	
Teaching as interact with research	
Knowledge should flow from teaching to research	
Critical thinking as stimulator students' to provide them for learning and knowledge	
Student-focused teaching as the most effective for student's learning process	
Learning interact with teaching	
Effective way to link research and teaching as benefit of student learning	
Face to-face settings for dissemination research knowledge	
Research interact with teaching	

on the first step.

Bearing in mind the importance of the problem, it is advisable to extend the frame of the experiment to obtain more significant results and simultaneously turn on the problem of assessing graduates' knowledge by GPA that it is not quite realistic assessment today.

FYZfYbWVg'

[1] Ruizan Mekvabidze . Pikria Mekvabidze. (2008) "For Economic Higher Education in Georgia: Teaching and Learning as a Research process".. First International conference of Gori University "Knowledge for Life", 3-4 October, 2008, GU, Georgia

[2] Biggs J.& Tang C. Teaching for Quality Learning at University. "What Student Does" Third edition . Society for Research in Higher Education & Open University, 2007

[3] 2008 Tertiary Education for the Knowledge Society OECD Thematic Review of Tertiary Education: Synthesis Report, April 2008; <http://www.oecd.org/dataoecd/20/4/40345176.pdf>

[4] Ruizan Mekvabidze. " Following Educational Reforms in Georgia: The Role of Decision Making for Economic Education", Second International Conference of Gori University, 3-4 October, 2009

[5] Zaza Tsofniasvili, Ruizan Mekvabidze. In the frame of educational reforms in Georgia: "In Pursuit of Sustainable Learning Environment" Materials of Oxford Round table: For Supporting of Higher Economic and Professional Education. 25-27 June, 2008

[6] Markwell, D.(2007) The Challenge of Student Engagement . Keynote address at the Teaching and Learning Forum. University of Western Australia, 30-31 January

[7] Kuh, G .D . (2007) How to Help Students Achieve . Chronicle of Higher Education . 53 (41), pp . B12-13
Coates, H. 2007. A Model of Online and General Campus-Based Student Engagement, Assessment and Evaluation in Higher Education. 32 (2), pp. 121-141.

[8] Mary McCormick Angela R. Bielefeldt Christopher W. Swan Kurtis G. Paterson , (2015),"Assessing students' motivation to engage in sustainable engineering", International Journal of Sustainability in Higher Education, Vol. 16 Iss 2 pp. 136 - 154 Permanent link to this document: <http://dx.doi.org/10.1108/IJSHE-06-2013-0054> Downloaded on: 15 February 2015, At: 12:59

[9] Amy Scott Metcalfe, Tara Fenwick (2009). Knowledge for whose society? Knowledge production, higher education, and federal policy in Canada. High Educ (2009) 57:209-225 DOI 10.1007/s10734-008-9142-4 (Published online: 9 May 2008 Springer Science+Business Media B.V. 2008)

[10] R. Mekvabidze, P. Mekvabidze. "Curricula, Syllabi design and Teaching Methods for "Quantity Economic Methods and Models". 4th International Symposia at International Black Sea University New Trends and

Syllabi Design and Teaching Methods, 4-6 May, 2007

[11] Lennart Svensson & Monne Wihlborg. Internationalizing the Content of Higher Education – The need for a Curriculum Perspective. Oxford Round table, 2008 .

[12] Mekvabidze, R. (2013) Thinking about learning environment of the 21th century. 5th International Conference of Education and New Learning Technologies. Barcelona, 1-3 July

[13] Mekvabidze, R., Duruli Ts., (2011). In the Frame of the Educational Reforms in Georgia: In pursuit of Sustainable Learning Environment. International Conference " The Future of Education". 16-17 June, Florence, Italy. http://www.pixel-online.net/edu_future/acceptedabstracts.php „Innovative Teaching and Learning Methodologies“.

[14] Astin, A .W . (1984) Student Involvement: A Developmental Theory for Higher Education . Journal of College Student Development . 25, pp . 297-308 .

[15] Berger, J .B . and Milem, J .F . (1999) The Role of Student Involvement and Perceptions of Integration in a Causal Model of Student Persistence . Research in Higher Education. 40 (6), pp . 641-664

: i hi fY'UbX'9I]gh]b['D]dY]bY'Dfc ^YWg'Uh7 Ugd]Ub'GYU F Y[]cb'UbX'H Y'9I '9bYf[mGYW f]mDc`]Wn

8c[Ub'; ≠; ≠B

MA Candidate, International Black Sea University, Georgia

E-mail: dgirgin@ibsu.edu.ge

5 VgIfUWn

The purpose of this research is to analyze the European Union energy security policy which mainly targets to concentrate on Caspian Sea natural energy resources. After the collapse of Soviet Union, Caspian Basin have become an important geopolitical and geo-strategic location between great powers in years. There were only two countries (SSCB and Iran) around the Caspian Sea region in past but after 1991, many independent countries were emerged there. EU has been aiming to provide stability politics, social prosperity and strong economic investigations in these independent countries on the Caucasus region. Increasing relationship between EU and Caucasus countries influence diversifications of the energy supplies. This research also aims to observe future (TANAP and TAP) and existing (BTC and BTE) energy pipeline projects in terms of gas and oil transfers to EU countries. In this regard, supplying energy resources from Caspian region is a relatively significant issue on the EU's agenda. Furthermore, the consideration of Caspian gas and oil affect the desired sustainable regional security on the fragile and intricate Caucasus regional politics.

EU has been playing an influential role in order to figure out regional issues such as; energy pipelines and security issues. Moreover, especially after the Ukraine's current position, EU has accelerated decreasing Russian energy policy with diversification of the energy supply. Research findings has indicated that EU has paid more attention to Caspian Sea resources in order to increase diversification of energy supplies and to decrease Russian energy policy. Thus, the construction of the future pipelines are going to provide Caucasus countries' development with economic, social and political reinforcements.

? Ynk cfXg. EU, caspian sea, energy security, TANAP, TAP, BTC and TBE

≠bIfcXi W]qcb

The term energy security policy should be clarified so as to understand the definition of energy security first. In this regard, during the eighteenth and nineteenth centuries, the definition was meant that supplying cheap natural resources under the risks of the price. Moreover, according to Yergin, energy security occurred as a political issue in early 20th century (Yergin, 1991). During the modern period, energy security has involved several international problems (Yergin, 2006). Energy security is one of the current subjects in the international politics. Caspian Sea region is also one of the most significant regions in terms of supplying energy resources to international market. From this perspective, great global powers (USA, CHINA and EU) focused on the region after the collapsed of the Soviet Union. This research analyzed EU energy security policy and geopolitical and geostrategic importance of Caspian Basin and also, research will focus on importance of TANAP and TAP projects. Research is followed those questions: what is the influence on geopolitical and geostrategic position of the Caspian in the international politics, what are the roles of TANAP and TAP projects in the EU energy security policy,

what is the importance of the Caspian Basin in terms of the diversification of energy supply. As a theoretical framework, this study is going to follow the realistic approach. According to realists, state is main actor in the international relations therefore states aim to maximize its power. However, realists emphasized that increasing on the military capacity a state paves way for regional conflicts which encompass energy security problems. As methodology research was followed along with the analytical and descriptive approach. Using analytical approach provided the understanding and importance of geopolitics and geostrategic characteristics of Caspian Basin. On the other hand, using descriptive approach provided utilize the article in order to comparative resources.

Taking literature into account which is mentioned above, authors have different perspectives about energy security therefore principles of realist approaches provide clarifying of the EU energy security policy. In this regard, protecting of energy pipeline projects which are connected with Caspian Sea region lead to struggle between superpowers. Using realistic

approach sticks up that controlling transformations of natural resources are related to regional or global actors who has more politic and military power than others.

After the Soviet Union collapsed, there are emerged many complicate occasions in the Caucasus region. Particularly, Eurasian faced challenges and one of main problems was based on Caspian Basin which includes many unclear issues and questions. Continu-ance instability of Middle East provided that increasing importance of Caspian Sea. In this regard, Caspian Sea has big opportunities in order to transfer natural resources to international energy market. However, Caspian Sea is main agenda for Eurasian energy se-curity policy. Meanwhile, Caspian Sea resources let to conflict and competitions between powers.

European Commission statistics emphasized that since 2002, depending oil and gas of EU increased from 47.2 to 53.7 (Ec.europa.eu, 2014).Energy security of EU is complicate because absence of the internal energy policy agreement between EU countries, each of member EU has different energy policy. Moreover, each country import natural resources from different country. For instance, Latvia, Lithuania and Slovakia depend on Russian energy resources but another countries, Sweden, Spain and UK don't depend on more Russian resources they can provide itself (Youngs, 2009) .Some members of EU reluctant to be under the EU common energy policy that is why they want to implication of EU theirs national energy strategy. Lack of common energy policy between EU countries cause instability of energy security.

K \ m7 Ugd]Ub`GYU]g` a dcf]Ubh`cZ9I` 9bYf[mDc`]Wt8`

Caspian Sea is rounded by Russia, Azerbaijan, Turkmenistan, Kazakhstan and Iran. Turkey and Georgia more important countries which transfer Caspian resources to international market, in this regard, those countries has vital position in order to support gas and oil to European countries.

However, after the collapse of SSCB, EU considered to Caspian region countries (Azerbaijan, Georgia, Turkmenistan, and Kazakhstan) in order to provide stability policy, liberal economic etc. Furthermore, and first step was Transport Corridor Europe Caucasus – Asia. The purpose of this project is that opening trade and providing transportation opportunity between European countries.

There is strong relations between EU and Caspian countries. Caspian Sea countries want to decrease of the Russian influences that is why EU want to establish bilateral relations with them. As a matter of fact, in total around 24 percent of total EU gas resources are originating from Russia (Ec.europa.eu, 2014).EU mostly depend on Russian resources which aim to monopolize EU energy market so that, as Yergin stated that diversification of energy supply is main energy security (Yergin, 2006). Caspian Sea has important geopolitical and geostrategic position in order to resources supply.

In this regard, each of Caspian countries has key location. For instance, Azerbaijan is more significant country which has geostrategic location and resources.

As matter of fact, there is huge competition between Russian and EU on the Caspian Sea region. Controlling Caspian region provides political and economic advantage. The main purpose of the EU in the Caspian countries is that to established strong relations which paid way for positive influence to both of economic relations. Furthermore, EU will assure geopolitical control of Caucasus. Political relations between both of side also effects their energy consensus.

After the collapse of Soviet Union, there are emerged great actors like China, United Stated and EU. Countries who gain independent from SSCB intend to supply natural resources to European countries that is why since 1991 Russia has followed that monopolizing natural gas and oil pipeline projects which depend on political and economic stability in the Caspian Sea region.

There are complicated issues in the Caspian Sea region:

What is the international status of the Caspian Sea , it is big problem. However, another problem is that big states position is getting increase on the region. There are many frozen conflicts which are Nagorno Karabakh, Abkhazia and South Ossetia and those conflicts demonstrate that Caucasus (Caspian Sea) is really fragile region that is why protecting energy security of EU relate to regional stability and peace.

Dispute that mentioned above, Caspian Sea region has several alternative:

To utilize Caspian energy resources, EIA estimates 48 billion barrels of oil and 292 trillion cubic feet of natural gas in proved and probable reserves in the Caspian basins. Almost 75 percent of oil and 67 percent of natural gas reserves are located within 100 miles of the coast (U.S. Department of Energy, 2013).

Building strong relations between Caspian countries and EU will provide that solving controversial issue in the Caspian Sea region and would be strong energy cooperation's. In this regard, Caspian region would be more significant in order to increase diversification of energy supply for EU.

A U]b`9I]ghYX`9bYf[mDfc`YWtg`cb`h`Y` 7Ui`WUgi`g`

6 U_i`!HVJ`]g]!7 Ym`Ub`C`]`D]dY`]bY`

Project is signed between Turkey, Georgia, Azerbaijan, Turkmenistan, Kazakhstan and USA. It was completed on 2005 and is reached oil in 2008.

In this regard, USA provided the contractions of BTC pipeline (with a capacity of about 1 million barrels per day) as part of a "Eurasian Transport Corridor. The first tanker on-loaded Azeri oil at Ceyhan at the end of May 2006. Azerbaijan's state oil firm SOCAR reported in April 2012 that the BTC pipeline had transported 1.33 billion barrels of oil to the Ceyhan terminal since 2006. Reportedly, some Azerbaijani oil reaches U.S. markets (Nichol, 2013) .

The purpose of project is that transfer natural gas and oil from Caspian Sea region to global market particularly European countries that is why this project has vital implication on EU energy security policy. It is also provide strong relations between Azerbaijan, Turkey and Georgia.

Access to Mediterranean Sea (Ceyhan port in Turkey), full ownership of the pipeline by Azeri-Chirgag-Guyneshli consortium partners and high capacity put this route far ahead of the competition (Radon(ed.), 2009). On 2008, Russia occupied Georgian territory and that time, it caused to damage pipeline and face challenges, due to it, those countries get good relations especially with constructions of pipelines such BTC, BTE and future projects TANAP and TAP.

Construction of Baku-Tiflis-Ceyhan pipeline project plays crucial role in the post-Soviet Eurasia mostly, has vital position transfer natural gas European countries. Georgia and Turkey have important position in Black Sea and Caucasus region in order to transfer gas to European countries that is why both of countries play as a transporter actors.

6 U i !HV] [g]!9fni fi a ; Ug' D]dY]bY fGci K '7 U WUgi g'D]dY]bYŁ

This project is known as Shah Deniz Pipeline. The purpose of this project is that transferring natural gas from Caspian Sea (Shah Deniz) via Georgia to Turkey. It is built in parallel to the Baku-Tbilisi-Ceyhan pipeline. It was completed in 2007.

The project provided 53 billion cubic feet of gas in 2007, the first year of operation, and most recently were reported to be 159 billion cubic feet in 2011. The ultimate capacity of the SCP is about 706 billion cubic feet per year, according to British Petroleum. The joint venture for the SCP includes Norway's Statoil (20.4%); British Petroleum (20.4%); Azerbaijan's Ministry of Industry and Energy (20%); and companies from Russia, Iran, France, and Turkey (2013). On August 2008, during the invasion of the Russia to Georgia, BTC or SCP was maintained to transfer natural gas.

The BTC pipeline was closed due to other causes. The SCP and the small Baku-Supsa oil pipeline were closed temporarily as a safety precaution. Russian gas shipments via Georgia to Armenia decreased in volume for a few days at the height of the conflict. Rail shipments of oil by Azerbaijan to the Kulevi oil terminal (owned by Azerbaijan) on Georgia's Black Sea coast were disrupted temporarily (2009). This pipeline is used for transporting natural gas produced at the Shakh-Deniz gas field which has more than one trillion cubic meters of gas (Gafarli, 2015), in the Azeri section of the Caspian Sea. The supply is transported into Georgia and Turkey. This pipeline is expected to become a part of the Nabucco gas project (Radon, 2009).

Some experts stated that both of gas project, BTC and SCP, increase importance of South Caucasus position in order to transferring gas from Caspian to international economic market particularly, transfer to EU countries, that is why importance location of South Caucasus has increase on the EU energy policy. Furthermore, when projects are activated, regional and global actors tried to involve policy of pipelines, it effects that increasing possible conflict between countries.

BUVi WŁ dfc YWŁ

It was a long pipeline which was planned natural resources from Caspian Sea region to EU countries over the Turkey. Project-makers believed that Nabucco West would carry out 10-23 billion cubic meters gas and they expected finalizing this project in 2018 (Sommez, Mikail, & Kucukyildiz, 2013). On the other hand, USA and EU support to increase transportation's diversifications of oil and gas from on this area. However, contractions of Nabucco project include such questions which country would provide natural resources, what would be transferring limitation, and also it was not clear that which country transfer to European countries.

Nabucco project was discussed in order to clarify principles of agreements, during that period, construction of pipeline was not completed that is why it was cancelled. Furthermore, taking into reasons which mentioned above account TANAP and Tap projects are planned instead of Nabucco project.

H5 B5 D' fHfUbg!5 bUfc`]Ub' BUfi fU' ; Ug' D]dY]bYŁ

TANAP project is planned in 2014 and is expected to be finished by Azerbaijan and Turkey. As we pointed above EU believed this project would increase diversification of energy supply from Caspian Sea to EU countries. On the other hand, European relied on that the contractions of Nabucco would decrease depending on Russian energy resources. Nabucco project is canceled because of that difficulty in funding resources and having cost problems that is why it is created by-pass Russian position. TANAP project is also restrict the South Stream pipeline project which provides natural resources from Russia to European.

On June 26 in Istanbul, Azerbaijan's and Turkey's leaders signed the inter-governmental agreement on the Trans-Anatolia Gas Pipeline (TANAP) project. Its gas throughput is projected at 16 billion cubic meters (bcm) annually during the first stage from 2018 onward (Socor, 2015). The purpose of the TANAP project is that transferring natural resources from Caspian Sea region through Turkey to European. On the other hand, another purpose of the TANAP project is that particularly decrease domination of Iranian and Russian influence though this project.

Azerbaijan and Turkey play significant role as a transit country in terms of transportation of natural resources. In this regard, we should emphasize that geopolitical position of Georgia and Turkey are significant in order to supply energy resources from Caspian Sea region to EU.

TANAP project is planned firstly to transfer Shah Deniz 2 gas and it would gradually transfer other gas from Caspian sea region after 2020. On the other hand, Azerbaijan expect that production gas from Caspian sea would be approximately 50-60 bcm/y between 2025 and 2030 (Rzayeva, 2014). This project will provide Georgia and Turkey to become member of European Union. In this regard those countries will be central in terms of supply energy on the Caucasus region. Construction of TANAP and Tap project pave the way for economic sanctions for Russia that is why Russia is not going to be satisfied because those projects

TANAP project will be able to transfer approximately 73% of annual Turkish domestic natural gas consumption. This amount exceeds the annual imports from Russia, and will affect Russian's future market shares not only in Turkey, but also in its traditional European market (2014).

᠕ᠰ ᠳᠢᠰᠢ ᠤᠭᠤᠨ ᠰᠢ ᠶ᠋ᠢᠨ ᠤᠨᠠᠨᠠᠭ ᠲᠠᠨᠠᠭ ᠲᠤᠨᠠᠨᠠᠭ

The purpose of the Tap project is that transfer Shah Deniz 2 gas from Greek-Turkey borders to Greece, Albania, and across the Adriatic Sea to Italy.

The features of Tap project are following:

1. The route of Tap is significant because transfer gas to Western Balkans which is planned supply natural gas from Russia
2. Tap also provide that making flexible agreements between European countries
3. Tap project is also the continuation of the TANAP project
4. It will provide further integration of Georgia, Turkey, and Azerbaijan to European.

BTC and BTE both of gas pipeline projects provide that regional consensus between regional countries. In this regard, taking into regional cooperation's account, it also effects stability of EU energy security policy. Moreover, both of pipelines, have small transport capacities that is why in order to increase capacity of transportations natural gas and bypassing monopoly of Russia domination. Furthermore, two projects are also providing that get one more step to further being of EU membership.

7 ᠴᠢᠪᠠᠨ ᠶ᠋ᠢᠨ ᠵᠢᠨ ᠵᠢᠨ ᠵᠢᠨ ᠵᠢᠨ ᠵᠢᠨ

After the Soviet Union collapsed, Caspian Sea region became vital location in term of energy security and diversification of energy supply between great actors. In this regard, Caspian Sea region is "buffer zone" in term of the natural energy resources in the Caucasus. Moreover, EU focus on the Caspian countries to establish strong relation in order provide regional security.

As realists emphasized that state is main actor that is why providing regional cooperation by EU lead to restriction of Russian power as a political and military. On the other hand, Russia has tried to stick EU's policy of Caucasus which include social prosperity, political stability and liberal economic.

EU especially paid attention to Caucasus countries, after Ukraine crisis because during the Ukraine crises Russia accelerated monopolize the energy against to EU countries. Taking Russian energy policy account, decreasing demand of Russian energy resources became one important agenda at EU energy policy. Moreover, EU support to establish new energy resources pipelines (TANAP and TAP) which aim of those are that transferring gas and oil from Caspian Sea to EU countries and also EU have been protecting existing pipelines (BTC and BTE) in order to provide sustainability regional security. In this regard, increasing of EU energy demands influence diversification of energy supply so that Caspian Sea is more significant region in term of decreasing Russian monopolize energy policy. Clashing of energy security policy between EU and Russia paves way for social

and political instability on the Caucasus countries. In this regard, next research is going to examine understanding relations frozen conflicts and energy pipelines in terms of liberalist approach on the Caucasus region.

F ᠶ᠋ᠵᠢᠶ᠋ᠨ ᠶ᠋ᠨ ᠠᠨᠠᠨᠠᠭ

Ec.europa.eu. (2014, 3 12). Statistics Explained. Retrieved from http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Main_Page

Gafarli, O. (2015, 3 16). Natural Gas Europe. Retrieved from Southern Gas Corridor : The Dilemma of Azerbaijan Energy Policy: <http://www.naturalgaseurope.com/southern-gas-corridor-azerbaijan-energy-policy-7719>

Nichol, J. (2009). Armenia, Azerbaijan, and Georgia Political Developments and Implications for U.S. Interests. Washington DC.: Congressional Research Service.

Nichol, J. (2013). Azerbaijan: Recent Developments and U.S. Interests. Washington, DC: Congressional Research Service.

Radon(ed.), J. (2009). Expanding the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) Agenda to Transportation of Hydrocarbon Resources . Newyork: Open Society Georgia Foundation;Revenue Watch Institute.

Radon, J. (2009). Expanding the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI) Agenda to Transportation of Hydrocarbon Resources . Newyork : Revenue Watch Institute and Open Society Georgia Foundation

Rzayeva, G. (2014). Natural Gas in the Turkish Domestic Energy Market : Policies and Challenges. Oxford Institute for Energy Studies, 58.

Socor, V. (2015, 3 16). The Jamestown Foundation. Retrieved from Aliyev, Erdogan Sign Inter-Governmental Agreement on Trans-Anatolia Gas Pipeline to Europe: http://www.jamestown.org/programs/edm/single/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=39545&tx_ttnews%5BbackPid%5D=27&cHash=2e9f386bf569ef7ea670cde5a5c3784c#.VQaNN46Ufva

Sonmez, O., Mikail, E. H., & Kucukyildiz, C. (2013). Azerbaijan is in the TANAP, TAP, and South Stream Project Triangle at the Deadlock of Nabucco. Chinese Business Review, 816.

U.S. Department of Energy, E. I. (2013, 8 26). CASPIAN SEA REGION. Retrieved from http://www.eia.gov/countries/analysisbriefs/Caspian_Sea/caspian_sea.pdf

Yergin, D. (1991). The Prize: The Epic Quest for Oil, Money, and Power. New York: Simon & Schuster.

Yergin, D. (2006). Ensuring Energy Security. Foreign Affairs, 85(2), 69-82.

Youngs, R. (2009). Energy Security. London: Routledge.

9 W`c[]WU`Hci f]ga `E`<Yd]b[``: UWcf`cZ` Gi ghU]bUV`Y8 Yj Y`cda Ybh

A U]U5 NA 5 =D5 F 5 G<J =@:

Gori State Teaching University, Georgia

E-mail: maiaazmaiparashvili@gmail.com

5 Vg]fUW`

The object of research is Ecological Tourism—the helping factor of the sustainable Development. The understanding and recognition of the significance of sustainable tourist achievements became the base of eco-tourism. The conception of eco-tourism means more sympathy and duty from travelers. Sustainable tourism means the duty of the society to provide the protection and maintenance of the environment for the future generations. We should realize what does ecologically sustainable environment means for the development of tourism and what part in this case plays eco-tourism as one of the main part of the development of the sustainable tourism.

So as to provide sustainable economy for tourism, tourist sustainability is needed. During the sustainable development of tourism the resources should be used so as to satisfy economic, social and esthetic needs, but at the same time maintain the originality of the country. The main biological variety of the environment and the main tourist systems, the stable development of tourism should provide social, cultural, ecological and economical criteria of harmonic mixture, which will give us not only maintenance of natural and cultural resources, but will become the predominance of their development and renovation.

? Ynk cfXg. gi ghU]bUV`Y`hci f]ga žYV`hci f]ga žYV`c[]WU`gi ghU]bUV`]mžfYVWU]cbU`fYgci fWgžYV`bca]WU`gi ghU]bUV`]m

=b]fcXi W]cb

Tourism is based on the goal-directed and clever using of tourist resources. Tourist resources are the subject of tourism, which have potential to satisfy the demands which occur in tourist process. Tourism cannot exist if there is no tourist resource. Tourist resources are national property. Though the resources which have special meaning gained world wide significance

Until 1982 where was not such word as eco-tourism. Nowadays eco-tourism has become the most popular and fast developing industry. Eco-tourism means travelling to see the natural and manmade cultural variety without doing any harm to it. Eco-tourism is considered as one part of natural tourism, which joins together people who travel with educational purpose. This tourists' interest is the environment, its observation, and partly its defending. In this kind of tourism the main interest represents protected natural areas. According to this ecological tourism is considered as strictly specialized kind of brightly marked scientific-cognitive free time activit .

The growth of demand on eco-tourism predetermined the necessity of founding protected areas and parks. Nowadays these areas represent the main objects of eco-tourism. In the frame of especially defended natural area the organizers of eco-tourism prefer scientific –cognitive tourism, because they think tha

such eco-tours are easy to make. Ecotourism, to be successful, must promote sustainable development by establishing a durable productive base that allows local inhabitants and ecotourism service providers to enjoy rising standards of living. An ecotourism project must incorporate the social dimensions of productive organization and environmental conservation.

Tourism should develop sustainable, controlled and integrated basis. Using the principles of prudent planning. This concept provides a natural, cultural and other resources saving. Their continuous use in the future, benefits the society today, which represents an important environmental protection. Tourism is important for the protection of cultural heritage.

Sustainable development is concerned with acknowledging economic, social and environmental development aspects, catering for the current needs of society without damaging the well-being of future generations. Ecotourism is a niche market emerged because of increased market demands for sustainable tourism practices. It serves to provide tourism products and services which accommodating for the economic, social and environmental aspects of society. However, earlier research suggests that it is difficult to handle three dimensions of sustainable development, indicating that trade-offs may occur. Furthermore, as tour operators

are able to affect local development prospects, it is of interest to examine how they handle sustainable development, and more specifically, contribute to trade-offs between, social and environmental pillars of sustainable development [1].

Ecotourism is a sub-component of the field of sustainable tourism. Ecotourism's perceived potential as an effective tool for sustainable development is the main reason why developing countries are now embracing it and including it in their economic development and conservation strategies. Ecotourism, as an alternative tourism, involves visiting natural areas in order to learn, to study, or to carry out activities environmentally friendly, that is, a tourism based on the nature experience, which enables the economic and social development of local communities. It focuses primarily on experiencing and learning about nature, its landscape, flora, fauna and their habitats, as well as cultural artifacts from the locality.

Ghi Xm5 fYU/ 'A YH cXg

In the sustainable development tourism takes the leading part. The first reason is the dynamic growth of the field, which contributes with economic development of the country and the region. On the other hand, tourism is such kind of activity which creates special relations between costumers, industry, nature protection and local society. Here reveals three the most important aspects between tourism and sustainable development: Interaction, awareness and dependency.

In order to support safe management of tourism on the sites on the permanent bases, the monitoring is made according to basic indicator of sustainable tourism. Here are used such indicators with the help of which the cause-affect connection between tourism and area is measured. The most important are two types of indicators: 1) general indicator of sustainable tourism, which is worked out for general use in tourist sites. 2) the indicator of tourist site which is used with the particular eco-system or one of the tourist type.

There are two types of tourist sites indicators: eco-system specific and site-specific. Seaside areas, parks and protected areas, mountain regions belong to site-specific category. In the table N1 are given main indicators of sustainable tourism and particular measurement.

By defining the particular indicator to each destination and by their fulfilling, the achievement of high level of sustainability is possible.

Indicator	Particular measurement
Protection of the area	The category of protected area according to IUCN
The impacts	The number of tourists per year/ peak month
The intensity of usage	The intensity of usage in peak periods (person/ hectare)
Social influence	The ratio of tourists and local people

Control of development	The existence of control of development and usage level
Waste management	Percentage of sewage
Planning process	The existence of organized regional plan in the tourist region.
Critical eco-systems	The amount of rare endangered species
Consumer satisfaction	Visitors satisfaction level
The share of tourism in local economy	The ratio taken from the tourism in the global economic activities
Complex indexes	Particular measurement
Throughput	Previously worked out complex measurement which regulates endurance of the territory on the level of complex indicator of the impacts on the territory
Attraction	Qualitative measurement of the territory by which it is attractive to the tourists.

It should be noted that these indicators are not only used for ecological attraction, but also in economical point of view. The use of these indicators is directed on the support of economic sustainability, tourist sites and society. The development of tourism cannot be sustainable if it is not properly planned and ruled. So as the demand for tourism and resources is increasing, the approach of sustainable development are needed. The conception of sustainability is practical when it is identified what must be remained and protected [2]

In the second part of the 20th century because of the growth of tourism the mankind began to think more about difficult ecological situation in the world, in which tourism has already played its role. So in the process of developing of tourism it is important to take into consideration not only economical profit but also its ecological and social results, because the development of this branch won't be complete without its social economical and ecological sector.

F Ygi `hg/ `8]gW gg]cbg

It must be mentioned that in the perspective of the development of eco-tourism, the international experts predict great future for Georgia. Along with other preferences they mention the geographical nearness of our country to the world's main tourist market - Europe.

Georgia according to its geopolitical location and with its natural, historical or cultural resources has a lot of opportunities to develop tourism. Georgia represents the classical example of geographical landscape of vertical zones and has its almost complete variety from humid sub-tropics to nival zone. The most relevant re-

gions to eco-tourism and health resorts are the regions, which are situated on Caucasian and South-Mtiane-ti's mountainous regions and on the Black Sea Coast. Along with aesthetic factor tourists are attracted by sea and mountainous medical features, the richest hydro-mineral resources.

It should be mentioned that sustainable development of the areas which also belong to the eco-tourism sphere helps to develop tourism infrastructure, to create new working places, and to give work to the natives in the tourist service sphere, which naturally will rise people's level of life in the region of the country.

For the sake of development of eco-tourism it has to be protected the variety of flora and fauna of the recreation regions and all natural resources. It is natural that eco-tourism won't develop successfully if some amount of means taken from it won't be used for the protection of the recreation zones and for getting results from the recreation profit

Unfortunately, nowadays the mankind is facing the global problem of secure of national resources, which main reason is modern way of life (principal oriented on consuming). As a result of irrational use of the national resources the natural may lose the resource of self-restoration, especially it refers to the forests, the degradation of which causes a lot of negative ecological results.

Protection of nature is the strategic integral part of the development of eco-tourism. It can bring economical profit. This happens in eco-tourism when both the environment and business are healthy. Sometimes people's interests are sacrificed to the protection of the environment. For example the population maybe forbidden to perform agricultural works, to collect wood and building materials. The protection of nature is sacrificed to maximization of short-time profit, the existing eco-system is ruining. The degradation of tourist resources acts against both interests (protection of nature and eco-tourism.) It is important to understand that tourism can not develop without determined influence on the environment. It is impossible to make the main accent only on the development of tourism, without ecological care. One of the main principal of the sustainable development of eco-tourism is including the native people into it. Very often native people are excluded from this process artificially[3]

The protection of natural, social and cultural resources and their sustainable usage is the base of long and successful activities. There are three main principles of sustainable development: **Yw`c [JW`gi ghUjbUV]Imi** provides comparing of basic ecological processes with biological variety and biological resources; **gcVJU`UbX W`h fU`gi ghUjbUV]Imi** predetermines such situations which provides people's control on their being along with material and cultural growth, which are concerned to this processes of development. Also helps to save local originality; **Yw`bca JW`gi ghUjbUV]Imi`** provides effectiveness of economic development and such situation when future generations will use chosen methods of handling the operation of the resources [4].

In tourism ecology and economy are more and more connected with the large system of causes and effects. Nowadays the mystery of popular tourist centers is based on the cleanliness of the environment. On the events of its effective defense and on the originality of the local culture in the places where there isn't any, it is noticed the decline of the level of service is noticed

and also the shortage of volume of tourism. The aggravation of the environment, the lost of cultural originality, the decline of economic situation. Local authorities are responsible for clever handling of the resources, so as future generation will have opportunities to use them.

So as to provide sustainable economy for tourism, tourist sustainability is needed. During the sustainable development of tourism the resources should be used so as to satisfy economic, social and esthetic needs, but at the same time maintain the originality of the country. The main biological variety of the environment and the main tourist systems, the stable development of tourism should provide social, cultural, ecological and economical criteria of harmonic mixture, which will give us not only maintenance of natural and cultural resources, but will become the predominance of their development and renovation.

The events of maintenance and protection of natural resources and cultural legacy have both global and local aspects. In order to make tourism sustainable, the character of tourist activities and capacity should foresee the existed natural and artificial resources throughput. The base of conception of tourism sustainable development is the concept of throughput potential. Throughput potential is the maximum loading which any tourist object can resist, without any serious harm to local resources, negative influence and social economical problems among the population [5].

The growth of demand on eco-tourism predetermined the necessity of founding protected areas and parks. Nowadays these areas represent the main objects of eco-tourism. In the frame of especially defended natural area the organizers of eco-tourism prefer scientific-cognitive tourism, because they think that such eco-tours are easy to make. Some especially protected natural areas abroad which don't demand high qualification, let the participation of eco-tourists. For example, a lot of eco-tourists are busy calculating the amount of biocenosis of different populations.

7 cbWi gjcb

Sustainable development is the process of continuous changes in the frame of which the using of resources investment, technological progress and other innovations are developed according to the demands of future and present.

Conceptual question is, if it is reasonable to develop eco-tourism in strictly defended natural areas, is the discussion topic till these days, both among scientific society and among the workers of these protected areas. The main argument is that the development of the protected areas happen the principals of the work of the preserves and nature, with the help of organized tourism and scientific expeditions, also to make excursions for servants, supporting the students' specifically, as an untouchable natural standard, on which only scientific research is made. On the territory of Georgia the main aim of preserves should be the following: to explain to the people practice and tourism.

Among the systems of the development of the preserves is such as: preserve is the protected area of natural processes and preserving the resources in genetic dynamic and untouched position and scientific research activities and monitor of the environment. This is

the school of the nature protection and we shouldn't be afraid of people, but we should create such conditions that their presence in the preserves shouldn't become the violation of the conditions of being in the preserve.

The development of eco-tourism of the protected areas is the important question which influences the economic situations of the regions, it also can activate the protection of nature in the country. To our mind strictly protective natural areas can not only strengthen ecological tourism in the country, but also give a stimuli to the tourists to come to the territory of Georgia. The natural areas which are protected for this reasons have uniquely organized territory, have professional scientific and administrative personel, the practice of protecting and restoration of ecological systems, close contacts with national fundamental science, the opportunity of sharing the experience of working abroad, have protected structures. The participants of eco-tourism should develop such service and offers which will correspond to the demands of tourist market, which will become a guarantee of attraction of tourists. The government should play the great part in this with its supportive policy, which involves the developing of infrastructure, the search of different educational programs and investors. In this direction the last aim of the government is the development of financially profitable industry of eco-tourism in the conditions of protecting and improving of nature. It is important for tourist experts to take an active part in the planning process of natural parks and protected areas. It is important for tourist specialists and the administration of protected areas to work together in the sphere of planning the tours and administration [6].

Georgia is rich in recreational resources. Georgia can become one of the powerful center of the world tourism. A thorough study of the forests we see climates-recreational functions, mineral and thermal and thermal springs medicinal properties, grotto, spa resorts and places of functions, we come to the conclusion, that along with the tourism Georgia may become a health cache. Nature has richly rewarded Georgia with tourist recreational resources. The world is not found in such places, where a small area, which our country has, there are so many different landscapes. That's why Georgia for its unique natural-gives economic conditions-one of the strong possibility of becoming a tourist country. Are only a few countries in the world, which is natural – climate and recreation – spa resources, so the of God "rewarded".

It is impossible not to not, that tourism development that gives a sense of national pride, because your country, its nature and culture becomes recognizable. Tourism can be considered as the best means of communication to the world. Each of them tells a lot about his journey, thus evokes a desire for others to see it.

So, it is necessary for the development of eco-tourism and its functioning in the country the following: to draw up an inventory of regional natural and historical-cultural resources, making of the database and identifying of scientifically valid recreation loadings; basic planning of eco-tourism activities and its integration in the plan of the developing of a region; certificatio of routs; creation of minimal infrastructure; the rising of the professional level of a stuff. In the development of eco-tourism it is important to work out the regional strategy, Identifying of criteria of eco-tourism and its indicator, their winning mechanism and making up such system which will prevent any harm to protected areas.

The main principals of eco-tourism should represent the importance of getting rid of degradation of the resources and making harm to the environment; the usage of resources for native people and industry; making moral principals and keeping the norms of behavior towards the natural cultural area, development of infrastructure, the growth of foreign currency. In Georgia the development of sustainable tourism somehow depends on the law. In this case the development of law will help out the tourism a lot.

F YZf YbWg

- [1] F. Eriksson, M. Lidstrom (2013). Sustainable development in ecotourism, Umeå School of Business and Economics, pp. 34-38.
- [2] R. Charles Geldneri, JR Brent ritchi (2013). Tourism -Basics - practice - theory, publishing "Batumi Shota Rustaveli State University" pp. 432-439.
- [3] M. Gogelia (2012). Ecotourism and its development prospects, "Akaki Tsereteli State University, International Scientific Conference Proceedings" innovative technologies and modern materials, pp. 67-70.
- [4] M. Metreveli (2012). Environment and Ecotourism Management, Publisher "forma", pp. 51-54.
- [5] M. Birjakov (2004). Tourism Theories - 2nd Edition, "fotoni", pp. 44-50.
- [6] M. Bliadze – Bordzikuli (1998). Recreational resources of Georgia. Strategic Research and Development Center of Georgia, pp. 25-28.

გგი Yg'cZCi hgci fWj['GYfj]Wg'8 Yj Y'cda Ybh]b'; Ycf[]U

HYja i fUh'6 9 F 8 N9 B-G< J=@

Prof. Dr., Georgian Technical University, Georgia

E-mail: t.berdzenishvili@gtu.ge

BUrc'6 9 6 -5 G< J=@

Assoc. Prof. Dr., Georgian Technical University, Georgia

E-mail: n.bebiasvili@gtu.ge

5`YI UbXYf'5 6 9 G5 8 N9

Prof. Dr., Georgian Technical University, Georgia

E-mail: a.abesadze@gtu.ge

5 VgjfUWh

There are various firms' collaboration forms in common practice worldwide; interchange of outsourcing services is among them.

Association Agreement between European Commission and Georgia will create a new climate for economic relations and for the development of trade and investment, and will stimulate competition, which are factors crucial to economic restructuring and modernization. From the main directions of cooperation development between EU and Georgia, we can choose short-term visa liberalization and comprehensive and profound development of trade relations as promotional factors for outsourcing services. Liberalization of visa politics will conduce consolidation of personal contacts, which are necessary precondition for establishing of outsourcing relationships. Development of trade relations, in its part, will give us an opportunity to participate properly in goods production and distribution with a glance of both substitution principles and outsourcing rules.

We would like to select several spheres, where outsourcing services look more attractively: accounting, financial analysis and planning, audit, law services, information technologies, marketing, call center services, and so on.

Using outsourcing services companies gain an opportunity to: reduce employment costs; get modern technologies with the help of outsourcing service companies; redistribute of resources; get qualified consultation for opening branches and startups in foreign countries, and so on.

At the Faculty on Power Engineering and Telecommunications of Georgian Technical University there is opening an Engineering Problems and Business Processes Learning and Consulting Center. The main purposes of the Center are outsourcing services development, and its common postulates propaganda and distribution among Georgian business areas, such as:

- planning and modeling of new (innovative) engineering systems and business processes by computer simulation;
- ensuring existing systems working and processing by subtracting some their functions by outsourcing ways.

We think that, above-mentioned actions will be conducive to formatting outsourcing relations between EU countries and Georgia, which positively effect on Georgian economy, create new workplaces, and increase interest in getting on to modern technology.

?Ynk cfXg. outsourcing, business process outsourcing, educational and consulting centre

There are various firms' collaboration forms in common practice worldwide; interchange of outsourcing services is among them.

In international business the outsourcing is understood as separate business functions (manufacturing, service, information, financial, management, etc.) performed by external organization using its own resources, on the basis of long-term agreement.

Outsourcing assumes involvement of so-called third party for solution problems of an organization in the

course of adaptation with the ambient environment, as well as for solution of internal problems related with realization of concrete business processes or using high technologies such as, for example, IT.

The methodology of outsourcing is reflected in certain organizational decisions, the essence of which are to separate all business processes into main and auxiliary ones and to realize auxiliary processes, and sometimes main ones, by means of third-party organizations, i.e. outsourcers.

The main purpose of using of outsourcing is to exploit advanced technologies and business know-how for market penetration and retaining favorable advantages in the ever escalating competition.

The main purpose of using outsourcing services is to exploit advanced technologies and business know-how for market penetration and retaining favorable advantages in the ever escalating competitive struggle.

The economic essence of outsourcing is to create a system of relations between organizations, which transmit and assume of execution of certain activities, on the basis of long-term agreements.

The practical result of using outsourcing is the ability to direct their own organization's resources for performing the functions it can do better than others.

Thereby the organization can keep a check on the latest scientific achievements, modern technology and equipment, be able to satisfy any needs of consumers, comply with market requirements for surviving and prosperity; the state and private organizations apply the principle "supply from the outside" to many functions and kinds of activity which earlier were carried out by their own means.

Activities such as cleaning, cooking, and security are the subjects of outsourcing for many years.

Certain activities can be fully or partially moved out the firm. For example, some elements of information technology can be strategic or crucial for the company and others may be better and cheaper to transfer to a third party.

Competition is a "breeding ground", basis, and the main driving force for development of outsourcing in international business. In some countries, entrepreneurs can still build their plans, relying on the availability of raw materials and (or) cheap labor.

In this situation, you may at first not to pay due attention to reducing costs and improvement of service quality. However, in most developed countries, any competitive advantage is achieved through knowledge, skills and creative solutions.

Thanks to modern technologies, not all of these advantages are durable, because new knowledge and skills extend among competitors rather quickly.

Outsourcing is a product of modern trends in the world economy, opposite to monopolization tendencies. It is a methodology of adaptation of organizational management to market conditions, and makes it possible to enter quickly into a new business using all available means of the existing environment including, in some cases, resources of competitors as well.

The versatility of the outsourcing methodology contributes involvement of highly qualified specialists in various fields of activity, in view of organizations over-specialization. This versatility extends the scope of outsourcing usage in modern business, leading to the absorption of an increasing number of spheres by its technology of management.

In the long term and strategic aspects of modern company development it is indispensable without outsourcing.

It is necessary to divide the all business processes in

relatively independent elements and compare their capabilities with ones which can be made by competitors or other companies present at the market. Such a comparative analysis of the competitive advantages should become a permanent feature of business development. Everything that is subject to comparison must be compared and conclusions must be made.

The global outsourcing market is divided into two main segments:

- Information Technologies Outsourcing (ITO);
- Business Process Outsourcing (BPO).

ITO covers various types of services delivered to organizations by specialized companies; these services are: development and maintenance of software and databases, planning and systems integration, consulting in e-business sphere, serving and maintaining corporate networks, Internet services, etc.

The main reason for using outsourcing services in information technology had been and remains to this day high cost of electronic data processing, on the one hand, and the increasingly complex processes of development and maintenance of software applications - on the other hand.

Uniform international standards, increasing of requirements to safety of information, and practice of carrying out commercial operations with usage of information technologies open up new opportunities for improving efficiency of organization's activity and its competitiveness, as well as set up widening field for the outsourcer companies' activities.

Information technologies nowadays are considered as the most developed area for outsourcing services with established principles of mutually beneficial cooperation.

In its part Business Process Outsourcing still remains as one of the main themes of the "future" outsourcing. BPO is based on the optimization of the overall process of value creation. BPO allows using the latest manufacturing processes and high technologies, which provides achieving of organization's objectives in shortest time and at minimal costs. Results mainly are expressed in increasing of competitiveness and improving development prospects for both parties. Business Process Outsourcing refers to the problems of a strategic nature and is able to fundamentally change the future of the organization, which treys to build up long term relations with partners.

Development of outsourcing insights leads to creation of a new virtual type of organization, as well as to formation of new type of industrial relations which harmoniously combined with world globalization processes. Driving force of outsourcing processes at first is the growing computerization of all fields of organizations' activities, as well as usage of latest IT developments for keeping competitiveness and accepting challenges of increasing speed and volumes of business data processing.

We can allocate the following forms of outsourcing.

Full outsourcing, when business process is completely transferred to the outsourcer for increasing company's market value and providing compliance of business processes' quality with market requirements.

Full outsourcing primarily is used for transferring auxil-

ary business processes which are beyond the specific competencies of the company.

Examples of a complete outsourcing are: training and recruitment of personnel, company's financial management, managing of departments, warehousing and transportation, outsourcing of administrative functions, and others.

Among the Complete outsourcing is also so-called advanced outsourcing, when a company transfers its manufacturing processes to one or more outsourcers, keeping for itself functions of quality control, development and promotion of new products, choice of strategy development, and some others.

Selective (Partial) Outsourcing, when a specific set of functions are transferred to outsourcer, or the functions are fulfilled by intended for these purposes departments of the firm, or the firm creates its branch for outsourcing services.

Partial outsourcing is widely used for development of new products, applying the know-how or expensive technologies which require significant investments and prolonged mastering.

Each company independently makes the decision on need and possibility of using one or another form of outsourcing in respect of particular business processes and functions. Quality of services rendered by an outsourcer also should be taken into account.

For successful implementation of outsourcing projects it is quite important to choose a service provider on an alternative basis when you have an opportunity to compare and estimate your organization's development prospects in strategic partnership.

The success of outsourcing projects largely depends not only on how well-made was original decision about using outsourcing service, but also on monitoring of contract implementation. Fulfillment of contract conditions should be assigned to specially created group staffed with managers of outsourcer and client organizations; this corresponds to interests of both parties. For promotion of outsourcing services, their popularization, and dissemination of outsourcing's fundamental postulates in Georgian business groups there have been functioning Educational Consulting Centre for Solving Engineering Tasks at the Faculty of Power Engineering and Telecommunications of Georgian Technical University.

The Centre offers services to customers for following directions:

- Planning of engineering systems by computer modeling;
- Examining characteristics and reliability of existing systems by computer simulation, and working out recommendation for their improvement;
- Planning and modeling of business processes, examining their effectiveness and efficiency, and working out recommendations for their improvement;
- Modification (reengineering) and organizational structures projection of business processes, and providing their practical implementation for manufacturing entities.

Mutual participation in outsourcing cooperation of ex-

isting manufacturing and engineering systems is determined by fulfillment of the following business processes:

- Accounting and tax calculation;
- Law support of Activities;
- Staff's recruitment and managing;
- Salary paying;
- Providing by information technologies and database controlling;
- Marketing communications and public relations;
- Project management in complete cycle of new product development;
- Ensuring of economic and information security;
- Logistics and inventory control;
- Products manufacturing contractually;
- Products assembling and testing;
- Quality control and certification
- Providing call services;
- Monitoring of power efficiency
- Creating of knowledge bases and decision making; etc.

On the base of the Educational and Consulting Centre we have worked out the project Management Issues of Business Processes and Organizational Structures for Manufacturing Entities.

In the frames of the Project we have considered issues of manufacture functioning, modeling, planning and practical implementation of reengineering processes, providing of information technologies, database controlling, mutual participation in outsourcing cooperation of existing manufacturing and engineering systems.

We think that outsourcing services for start-up business will result in reducing costs of creating and developing of manufacturing entities, on one hand, and in increasing effectiveness of assistance for beginner businessmen, on the other hand, since start-up business processes will be made by participation of qualified and skilled specialists

F YZf Yb Wg

Heywood J. B. The Outsourcing Dilemma: The Search for Competitiveness. PEARSON EDUCATION LIMITED, 2001

<http://siteresources.worldbank.org/INTPREMNET/Resources/EP47.pdf>

<http://www.sourcingmag.com/what-is-outsourcing/>

http://www.ugt.ge/?sec_id=200&lang_id=GEO

Tbilisi

9 | *hfbU`A] [fU]cb`Dc`]WniUg`-bWYbhj Y` : UWcf`cZ` H Y`8 YdYb]b [`H Y`7 ccdYfU]cb`BYhk Yyb`H Y`9I` UbX`h Y`9UD`7 ci bh]Yg`*

GYW]cb`=

6 c\ XUbU`?I FM@C
Jagiellonian University, Poland
E-mail: kurylodana@gmail.com

5 VgflUWh

The liberalization of the movement of the both labor as the production factor and persons can enhance the deepening of the integration process between the European Union and the Eastern partnership initiative (EaP) countries. The facilitation of cross borders movement of labor will create a range of positive externalities, for instance, increasing cooperation in the R&D, for the economic growth and development.

The central research issue is the impact of the liberalization of external migration policy on the deepening of integration process between the EU and the EaP countries. The main hypothesis assumes that the new member countries conduct more open external migration policy than the old member countries, for instances of Poland and Germany. It can be explained by smaller inter-countries inequalities in development and economic growth in the case of the formers and the EaP countries.

The structure of research comprises the parts related to the legislative framework of the external migration policy of the EU, its transposition to national level and the tendencies in the migrants flows on the instances of Poland and German .

To investigate this issue the following methodology is applied: the document analysis of directives and national laws related the immigration policy, the quantitative analysis of the database of the the Immigration Portal EU and the statistical data collection on migration of the CARIM – east project. The main results will demonstrate the distinguishments in approaches to the migration policy between the so-called new and old member countries of the EU, the positive correlation between migration and the deepening of the integration process.

? Ynk cfXg. eastern partnership iniative, integration process, migration policy

-b]fcXi W]cb

The cooperation in the framework of the Eastern Partnership on the migration policy is intended primarily to build the facilitated system of residence and visas procedures and finally to provide free labor movement, that will have the accelerated affect for signing of the EU association agreements. The EaP migrants flows to the EU distinguish from each other by structure, magnitudes and national regulations. This divergence, however, does not change the possible effects of the increasing of migrants. These will be the mutual gains for both sides, such as matching the employees skills with appropriate job positions, improving the financial situation of migrants on micro level, and increasing of FDI, trade flows and research cooperation – on the macro level.

The differences between the national legal frameworks and policies among the member states of the EU may cause the range of obstacles for migration and residence of the migrants outside the EU, but do not have

exclusive impact on the tendencies of migrants flows. The national migration policies of the EaP countries are also the explanatory factors in regard to this relationship.

In this paper the answers to the following questions will be tried to find: What is the competences division between the EU and its member states in a context of external migration policy? What impact does the national migration policy have on the immigrants flows? What are the main current tendencies in the immigrants flows from the EaP countries?

The research combines the quantitative and qualitative analysis and is mainly based on the secondary sources such as research projects and articles.

Overview of the legal basis of the external migration policy in the EU

The overview of the legal basis of the external migration policy in the EU is necessary for discovering of its weak features and improving it as an element of the development cooperation policy.

The legal basis of the migration policy in the EU has evolved from the primary sources of law (the Treaty on the functioning of the EU with its amending) to the Lisbon Treaty and numerous directives. Analyzing of the consolidated version of the TFEU can not provide with a clear division of the competences within immigration policy between the EU and its Member states. According to Art.5 of the TFEU, the limits of the EU competences are defined by the principle of the conferral, which defines the extend of its competences to achieve the Common immigration policy (Art. 79 TFEU). Other European goals in this scope are building of „asylum, immigration and and external border control, based on solidarity between Member States, which is fair towards third-country nationals” (Art.67(2) TFEU).

Belonging to the special competences of the immigration policy can be explained by its complex nature and connection with economic and employment policies (Art. 5 of the TFEU), as well foreign affairs and security policy (Art. 24). In the framework of external migration policy, cooperation with non-EU countries targets to eliminate illegal immigration and to bring the mutual gains for countries of origin, countries of destination and expats. The main instruments, which are applied for realization of these targets are management of migration flows and supports the provision of resources to migrants and to their countries of origin. Determining the external immigration policies as a shared competence, the member states should either transpose the EU legislative acts or if the EU does not act regulate some aspects of immigration policy, the member states have the field to maneuver (European Parliament, 2011).

As a consequence, the considerable varieties in regulation of long-term residence and visas requirements have still remained. In order to eliminate them and facilitate the immigration procedures, the EU has recently taken efforts in the legal framework improve-

ment and has accepted a range of directives, which the main goals are luring of high qualified employees, the facilitating their entry and residence. The brief analysis of effectiveness of these Directives and their possible influence on the structure, volume of flows into Poland and Germany will be presented further.

The core Directive in the external migration policy was Blue Card Directive, which the main aim is an enhancing of the high skilled migrants flows outside the EU via recognition of qualifications and freedom of association that in turn equal their opportunities in the labour market. However, the strict requirements for its receiving made the attraction of high skilled workers questionable and aggravated the opportunities of youth with initial lower wages than defined ones by the Directive. Hence, the criteria selection of Blue card owners have been changed on more correlated to the employee effectiveness. (Kahanec and Zimmermann, 2011).

According to the COM(2014) 287, the last transposition of this Directive was in 2013 (The European Commission, 2014). The amount of the granted Blue Cards has considerably increased from 2012 to 2013 - in five times overall in the EU, and 13,8% from total amount in 2012 was granted to the citizens of Eastern Europe². The gaps between the amount of granted Blue Cards in Poland and Germany were huge: when in the latter approximately 70% of total amount were granted, in Poland – it was insignificant amount. The impact of granted Blue Cards on the amount of permits under national schemes is not observed – the simultaneous increasing(Germany, the EU) or declining (Poland). (Table 1)

Another Directive (2005/71/EC), with the similar goal (facilitating of researchers entries from non-EU countries), the so-called Researchers Directive provides the equal economic and social rights regarding recognitions of qualifications and other employees benefits. The engagement of the researches from the EaP countries in the European Research Area is evaluated by the European Commission as insufficient and featured by gender imbalance. The appropriate instruments for improvement in applying of this Directive should become mobility partnership and the Global Approach to Migration and Mobility framework (European Commission, 2011).

Table 1: Comparison with national schemes for highly qualified employment

	First permits under national schemes					Blue cards	
	2008	2009	2010	2011	2012	2012	2013
Total	16157	14980	16999	19604	19988	3664	15261
Germany	96	119	122	177	210	2584	14197
Poland	-	-	12	-	314	2	27

Source: Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, COM(2014) 287 final

1 These requirements included: a valid work contract, necessary professional qualifications amount of salary should be higher in 1.5 times than average in the receiving member state.

2 Belarus, Moldova, Russia, Ukraine

The following presented Directives are still implementing in the Member states, however, after analysis of these documents, it can be stated that they conspicuously distinguish by limitations in external migration regulations.

Directive (2011/98/EU) facilitates application procedures through a single application procedure for permits to reside and to work in an EU member state. However, this directive has very limited extend, as firstly, the freedom of migration and seeking employment is limited to one member state; secondly, some important types of workers³ are excluded; thirdly, unequal access to some benefits for migrants from outside the EU.

Directive on Entry and Residence of Third-Country Nationals in the Framework of an Intra-Corporate Transfer is related to entry and residence permit for non-European workers with an assignment letter or training agreement, engaged in an intra-corporate transfer. The main improvements proposed by this Directive are: abolition of market test, fast track application procedure for residence permit valid up to 3 years, equal rights to recognition of qualifications and freedom of association.

Directive on Common Entry and Residence Conditions for Third-Country Seasonal Workers was adopted by the Council of the EU in the beginning of 2014 and should be transposed within 2-2,5 years by Member states (The Council of the EU, 2014). It is focused on enhancing circular migration for the help of a multi-seasonal permit or simplified re-entry procedure. However, the circularity also depends on the migration policy of home countries (European Commission, Migration and Home affairs).

Cooperation on the National Level of Migration Policy

As a consequence of shared competences in the migration policy, it will be relevant to analyze the implementation of the EU directives within the national legislative framework and its impact on the immigrants flows. Our

targeted member states of the EU are Poland and Germany as the appropriate examples of its new and old member states respectively.

Starting from the second half of the 2000s in both countries the substantial shifts were observed. Poland implemented new migration framework as a result of which the EaP migrants had received favorable and preferential access to its labour market. Simultaneously in Germany the Immigration Act of 2005 facilitated the acquisition of residency for highly qualified and self-employed persons. This legislative act was related with a decreasing in the total number of expats being granted a work permit (Constant and Tien, 2011). After two years from the Recognition Act's introduction⁴ in Germany, the high skilled migrants of the various vocational and professional qualifications have received the access to labour market. This Act created the basis for recognition of the professional qualifications acquired in foreign countries (Federal Ministry of Education and Research, 2014).

In addition, such programs as the local border movement and the Card of the Pole were applied. In the case of the first one, the agreement on the local cross-border movement is signed between Poland and only one of the EaP countries (Ukraine), which abolished the obligation of its citizens residing in the 50-km zone from border to possess the visa for migrating. The holders of the Card of the Pole receive a range of preferences: long-term visa, opportunity of setting up a business and studying, using of free health care services⁵.

However, the immigration policy is dependent not only on the receiving countries, but it is also based on the cooperation between two sides (receiving and source countries of migrants). Differences between the EaP countries in migration flows are caused by national migration policies. Moldova and Armenia have implemented an enhancing policy to cooperation with their diasporas and instruments to boost the remittances, while Belarus and Azerbaijan conduct passive policies in this regard. Distinguished migration policy is conducted in Georgia, which aim is the deepening the cooperation with the EU. The actions for strengthening of cooperation include assignment of agreements on partnership

Table 1 The cooperation instruments of the EU with the EaP countries

Member states	Partnership and Cooperation agreements	Visa dialog	Readmission and visa facilitation agreement	Mobility partnerships
Armenia	1999	-	2012/2013 (signed)	2011
Azerbaijan	1999	-	2013 (signed)	2013
Belarus	1995	-	-	-
Georgia	1999	2012	2011	2009
Moldova	1998	2010	2007	2008
Ukraine	1998	2008	2007 (2013 amendment)	-

Source: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/international-affairs/eastern-partnership/mobility-partnerships-visa-facilitation-and-readmission-agreements/index_en.htm

³ Seasonal, transferred, and posted workers are comprised to this exception.

⁴ The full name - the Federal Government's Assessment and Recognition of Foreign Professional Qualifications Act

⁵ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o Karcie Polaka, Dz.U. 2007 nr 180 poz. 1280.

and cooperation with the EU-15 (1999), Mobility Partnership (2009) and bilateral agreement on circular migration with France.

The main common instruments in the framework of cooperation on migration management of the EU with the third countries are: Partnership and Cooperation agreements, visa dialog, (finishing by creation of visa liberalization action plan for each of the EaPs countries), readmission and visa facilitation agreement, mobility partnerships. Among the EaP countries, Moldova, Georgia and Ukraine are the most engaged in the mutual actions with the EU (Table 2).

In spite of fact that legislative regulation is not always in favor of facilitating free movement of labor, legal mechanisms enhancing mobilities such as migration partnerships within Global approach on Mobility and Migration are seemed to be more effective.

HYbXYbVYg]b'A][fUblg': `ck g'cZH Y 9UD'7 ci blf]Yg'lc'h Y9I

The share of expats from the EaP countries in total stock of immigrants to the EU is not considerable:

there was a small increasing from 3,46% in 1995 to 3,68% in 2010 (Pytliková, 2012). The absolute number of the EaP immigrants in 2010 was near 1,5 million. The largest number of the EaP immigrants originates from Ukraine, while the most popular destinations are Italy, Germany and Poland. In generally, after the large enlargement of the EU, the EaP immigrants flows have re-directed to the new Member states (EU8+2)⁶, which can be explained by political, economic, cultural and linguistic connections.

The structure of the EaP expats regarding to the different criteria (age, gender, occupation, employment sphere) has been represented by such features: dominance of the female immigrants; higher qualifications of the EaP migrants than natives and other immigrants, the skill-job mismatching. The latter stem from the institutional barriers to migrants procedures.

According to IZA Expert Opinion Survey, among the main reasons for migrating the job finding was on the first place in the ranking (71%), 30% of the EaP migrants strived to family reunification, and 19% - to study in the EU education system. The explanatory factor of finding the job abroad is the lower level of average wages. For instance, the average wage of Ukrainian migrants abroad was 820USD, when the national average wage in Ukraine was 281USD (Frank, 2013).

HUVY' "The remittances from the EaP migrants from Poland and Germany, mln USD

	Armenia		Azerbaijan		Belarus		Georgia		Moldova		Ukraine	
	2012	2014	2012	2014	2012	2014	2012	2014	2012	2014	2012	2014
Germany	30	43	34	33	12	34	22	57	50	70	231	347
Poland	3	6	0	0	42	63	0	1	2	1	331	295

Source: Bilateral remittance matrix, <http://econ.worldbank.org/>

HUVY' ("Prevalent nature of migration

	Permanent	Temporary or circular	Seasonal	Legal aspects		Reasons for migrating		
				Irregular	Regular	Work	Family	Study
EaP	47%	49%	18%	36%	66%	71%	30%	19%
Non-EU	63%	61%	17%	35%	81%	81%	55%	47%

Source: Kahanec M., p.36

HUVY' "The EaP migrant stocks to Poland and Germany in 2010 and 2013

	Poland		Germany	
	2010	2013	2010	2013
Azerbaijan	358	285	23265	20372
Armenia	1941	2256	15515	14048
Belarus	112197	81363	29134	40743
Georgia	465	350	18164	17655
Moldova	483	595	17425	25805
Ukraine	332950	221307	202501	230000
EaP countries	448394	306156	306004	348623
Total amount	827453	663755	10758061	11110943
Share in total migrants flows	54,19	46,12	2,84	3,14

⁶ EU8+2 - the countries which entered to the EU in 2004 (in exception Malta and Cyprus) and in 2007

Hence, the EaP immigrants wages are the sources of money transferring from abroad. The largest amount of remittances is directed to Ukraine among the EaP countries. In regarding to the source countries, the remittances from Germany have increased, when from Poland went down (Table 3).

As showed in the Table 4, the level of permanent and temporary migration from the EaP was lower than from other non-EU migrants flows, while the seasonal migrants flows from both groups of source countries were similarly small (17-18%). Regard to the legal aspects, the status of two third of the EaP immigrants is often considered as legal. (Table 4)

To research the hypothesis about the difference in immigration policy of new and old member states of the EU, there were chosen two countries of the EU: Germany as one of the founder of the EU and Poland as new member states as a consequence of large Eastern enlargement. Analyzing the data from Table 5, we can observe the importance of geographical factor in the migrants flows from EaP countries to Poland, as there are considerable differences between number of neighbor states (Belarus, Ukraine) and other EaP countries. (Table 5)

Over the years 2010-2013, a number of the EaP migrants to Poland declined, when to Germany - increased. However, the relative values of the EaP immigrants in Germany were extremely low (near 3%), when their share in Polish migrants flows exceeded a half of total number in 2010, and it slightly decreased in 2013 to level of 46%.

7 cbWi gjcb

The analysis of the legislative framework of the EU has demonstrated the complexity of the migration policy, which requires the holistic approach, taking in account the level of development and specific challenges for migration policy in the source countries of immigrants. The circular flows of migration from the EaP are supported on the legislative level by adopting directives related to the different groups. However, the nature of external immigration policy of the EU determines the necessity of active participation of member states in every particular cases.

As comparison showed, the Polish external migration policy is more active, including the initiatives of the card of the Pole and the local cross border movement, than German one. This fact can be explained by geographical closeness and the significance of the EaP immigrants share to Poland in total number. Demonstrating more open national migration policy, the weak side of new member states is the implementation of the European Directives relates to migration issues, especially long-term residence. The fraction of the granted Blue Cards in Poland to expats was minor comparing to Germany. Despite the more open national migration initiatives in Poland and better implementation of common migration legal framework in Germany, the migrants flows from the EaP countries were on the similar level.

F YZf YbWg

Communication from the Commission to the European Parliament and the Council, COM(2014) 287 final, Brussels, 22.05.2014. Retrieved from: [http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com\(2014\)0287_/com_com\(2014\)0287_en.pdf](http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/com/com_com(2014)0287_/com_com(2014)0287_en.pdf)

Di Bartolomeo A., Makaryan S., Manana shvili S., Weinar A.: Circular Migration in Eastern Partnership Countries. An overview. CARIM-East Research Report 30/2012, <http://www.carim-east.eu/publications/research-reports/>

Division of competences between the European Union and its Member states concerning immigration PE 453.178 Note, 2011. [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453178/IPOL-LIBE_NT\(2011\)453178_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453178/IPOL-LIBE_NT(2011)453178_EN.pdf)

Duszczak, M., Gora, M., Kaczmarczyk, P.: Costs and Benefits of Labour Mobility between the EU and the Eastern Partnership Countries – case of Poland, IZA Paper No. 7664/2013, <http://ftp.iza.org/dp7664.pdf>

Frank, L. (2013). Who Wants to Leave Forever? Emigration from EaP Countries. Retrieved from: <http://eastbook.eu/en/2013/08/country-en/moldova-en/who-wants-to-leave-forever-emigration-from-eap-countries/>

Kahanec, M., Zimmermann, K.F., Kurekova, L., Biavaschi, C. (2013). Labour migration from EaP countries to the EU – assessment of the costs and benefits and proposals for the better labour market matching. Retrieved from: <http://www.case-research.eu/>

Kahanec, M., Zimmermann K. F. (2011). High-skilled immigration policy in Europe, In Chiswick, B. R. (ed.). High Skilled Immigration in a Global Labour Market. (pp. 264-314). Washington DC. The AEI Press.

Lesińska, M. Państwa Partnerstwa Wschodniego w polityce migracyjnej Polski i UE – dylemy i uwarunkowania, Rocznik nauk społecznych, Tom 6(42), numer 3, 2014, s. 49-64.

European Commission. (2015). Mobility partnerships, visa facilitation and readmission agreements, Retrieved from: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/international-affairs/eastern-partnership/mobility-partnerships-visa-facilitation-and-readmission-agreements/index_en.htm

Pytlíková, M. (2012). Immigration: Host country population: World Development Indicators, World Bank.

European Commission. (2015). Migration and Home affairs. Retrieved from: http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/legal-migration/index_en.htm

Tbilisi

F YgYUfW 'UbX'5 bU ng]g'cZ@Vcf 'A Uf _Yh

Hgji f]8I FI @*Prof. Dr., Gori State Teaching University, Georgia**E-mail: ts.duruli@gmail.com***@TUA5 AI @G<J=@***Prof. Dr., Gori State Teaching University, Georgia**E-mail: Imamulashvili@gmail.com***5 VgflUW**

Nowadays the most important question is which institution of Higher Education the student will choose to apply to his future career. Which university will provide him with the adequate knowledge to meet the increasing demands of Labour Market and eventually become a valuable asset of the society.

Research shows that according to the employment of the graduate students of Gori Teaching State University has a medium rating among other universities of Georgia (about 30%).

How do we achieve such results? There are several factors, such as:

- Modern and technically fluent infrastructure;
- Properly selected team working with students;
- The latest teaching strategies and methods enabling the students to gain theoretical knowledge and practical skills at the university;
- Administration's efforts are directed to organizing learning process and ensuring the quality of the environment;
- Permanent labor market research and analysis of results;
- Close relations with alumni and potential employers.

This time, we want to pay attention to one of these factors, it is – permanent labor market research and analysis of the significance of the results. Nowadays the competition in the Labour Market is increasing. This concerns to both international and local or regional markets.

Many important things have been done for our country, for the state formation. But we still face one of the most important problems – employment. In this regard the direction which the Gori State Teaching University has chosen is very important, namely to take special steps to employment. This means giving the viable knowledge for the Labour Market.

With the purpose, the University has been conducting various kinds of researches among which the job market research appears prior aimed at indicating the most demanded professions for the further employment of our students.

The job market research is still continued at public and private institutions covering the entire Region. During the last academic year our University conducted the research and identified the age and the quantitative indices of staff in schools (teachers and administrative-technical), in Business Organizations and Hotels covering the entire Shida Kartli Region. Having considered the research results, the University has added some new specialties.

Besides extensive researches, periodically conducts interuniversity enquiries. The main purpose of such inquiries is to study the learning and working environment at the University to provide it later with improved infrastructure and professionally qualified staff.

ბიზნისი

The twenty-first century has brought with it profound challenges to the nature, values, and control of Higher Education in the United States. Societal expectations and public resources for Higher Education are undergoing fundamental shifts. Changes both within and outside the institutes are altering its character – its students, faculty, governance, curriculum, functions, and very place in society. As Clark Kerr and Marian Gade noted nearly 20 years ago, crisis and change in Higher Education “have been the rule, not the exception.” Nevertheless, current changes are transforming Higher Education to an extent perhaps greater than since the end of World War II.

This Article focuses on the impact of major external influences on Georgian Higher Education, particularly government and market pressures, and in turn, the impact of resulting institutional decisions in matters such as program choices, tuition charges, and the conduct of research on outcomes of Higher Education for society at large.

საერთაშორისო უნივერსიტეტის მიერ ჩატარებული კვლევის მიზანშეწონიერების შესახებ

The direction of the market research conducted by the authorized institutions of the vast majority. Research typical questions are:

- Rate of Science and sectoral organizations in the rate;
- Science and sectoral organizations with the model name;
- Sectoral organizations and educational institutions in the educational process in the form of a title;
- Practice in the role of sectoral organizations;
- Training of sectoral organizations.
- Acceptable research funding model outlined Scientific / academic institutions
- Sectoral organizations / practice forms of the orbits of objects of interest.

But this is not enough. Systematization of information on the labor market is an important weapon in the fight against unemployment and studies of institutionalism, which makes it possible to get adequate information based on the analysis of governmental policy decisions, as well as a job-seeker level. In particular, labor market analysis will allow us to outline the qualifications and professions in demand, market dynamics, and emerging professions, which will help the government policy of targeted education and job seekers, career development planning.

Introduction of labor market information system and the development of relevant documents approved by the government “of the labor market information system implementation and development of the concept and its implementation of the Action Plan”. The need for labor market statistics due to the existence of incomplete information, also demanded professions and qualifications of the lack of information

We believe that employers should be carried out in the study of their economic activity, which will allow us to research done as close as possible to determine the accuracy of the labor market potential in terms of professions and competencies necessary. Information on the foundation of education policy planning, as determined by the demand and the number of professions.

An important part of today's Labour Economics has been increasingly concerned with the issue of Labour Market institutions/regulations, their interactions and their impact on different economic and Labour Market outcomes. Labour Market regulations actually include Labour Market institutions as well as part of Labour Market policies: they cover wage setting institutions, mandatory social benefits, the unemployment insurance system, as well as different aspects of labour legislation (law on minimum wage, employment protection legislation, and the enforcement of the legislation). Labour Market policies (LMP), on the other hand, comprise all kinds of regulative policies that influence the interaction between labour supply and demand. They consist of policies that provide income replacement (usually called passive Labour Market policies) as well as Labour Market integration measures available to unemployed or those threatened by unemployment.

Key research areas relate to:

- Role and relevance of Labour Market regulations in emerging and developing countries: in many low income countries, labour regulations appear to be ill-designed to facilitate the development process. What type of social protection can be provided?
- Relationship between Labour Market regulations and informalities: What is the impact of Labour Market regulations and institutions on informalization in developing countries? Which LM regulation may impact on the supply side to move from informal to formal economy?
- What is the role of ALMPs and how can they be designed to have the most positive effect on Labour Markets in different regional context?
- How can the policy mixed be better targeted to address the different needs of vulnerable groups? How to reduce the dichotomy between more protected workers (insiders) and the more precarious ones (outsiders)?

Further research within this field should also include efforts on the measurement side and follow-up to the discussion and attention on the Employing Workers Index of the DB Report.

საერთაშორისო უნივერსიტეტის მიერ ჩატარებული კვლევის მიზანშეწონიერების შესახებ

This should be reviewed mainly from the governmental perspective: what initiatives, policy instruments and approaches can be identified in other countries that can be useful for Georgian Higher Education policy?

- Implementing capacity restrictions or other ways of steering student choices;
- Reforms in the Higher Education system, degree structures and qualifications; assure that skills and

competences acquired in Higher Education are appropriate to the needs of the economy;

- Stimulating practice-oriented research at Universities of Applied Sciences with a view to enhance the employability of graduates;

- Defining the role and responsibilities of the different stakeholders in aligning supply and demand: Higher Education institutions, government, employers; role of employers to increase the employability of graduates for example regarding course provision, and particularly their involvement in the context of quality assurance and accreditation processes.

In exploring these trends it is important to know on what basis these policies have been developed. What quantitative and qualitative data collections exist and how are these used to inform policy making in meeting Labour Market needs? What other arguments or particular national approaches are notable?

The emergence of public /private partnerships wherein public HE institutions and private providers or business cooperate in providing (parts of) Higher Education programs should also be covered. The aim here is not to list as many existing practices as possible.

Instead, the focus will be on policy initiatives and practices to generate private funding and public-private partnerships with the aim to counter shortages on the Labour Market. Are examples or tendencies found where governments incorporate these private elements in their overall HE policy?

Employability is at heart of this new Higher Education reform strategy to boost graduate numbers, improve quality and relevance of Higher Education and generally maximize what Higher Education can do to help the country economy emerge stronger from the current crises.

nal/12651

<http://www.cardiff.ac.uk/socsi/research/research-groups/workemployability/index.html>

F YZf YbWg

Robert T. Jones, "The New American Workforce: Challenges and Opportunities for Higher Education," Education Workforce Policy, LLP, 2010, available from <http://www.educationworkforcepolicy.com/papers.html>.

Lifelong Education and Labor Market Needs An examination of how ongoing learning benefits the society, the corporation and the individual, EVO32-O612, Published July 2012, available from <http://www.evollution.com/wp-content/uploads/2012/08/evo-research-final.pdf>.

CHEPS, Review of international policy developments, Perspectives on Higher Education and the labour market, 2011, available from <http://www.utwente.nl/bms/cheps/publications/Publications%202011/C11EW158%20Final%20version%20Themarapport%20onderwijs%20-%20arbeidsmarkt.pdf>

<http://www.mes.gov.ge/content.php?id=1793&lang=geo>

<http://forbes.ge/news/319/Sromis-bazari-saqarTveloSi>

<http://www.springer.com/economics/labor/jour->

Tbilisi

ჰ Y9i fcdYUb'I b]cb'UbX'h Y 8 Yj Y'cda YbhcZH Y; Ycf[]Ufj'9Wēbca m

AUf]bYDFჲ<C8?C

E-mail: marineprikhodko@gmail.com

The European Union is set up with the aim of ending the frequent and bloody wars between neighbours, which culminated in the Second World War. As of 1950, the European Coal and Steel Community begins to unite European countries economically and politically in order to secure lasting peace. The six founders are Belgium, France, Germany, Italy, Luxembourg and the Netherlands.

Denmark, Ireland and the United Kingdom join the European Union on 1 January 1973, raising the number of member states to nine. The short, yet brutal, Arab-Israeli war of October 1973 result in an energy crisis and economic problems in Europe. The last right-wing dictatorships in Europe come to an end with the overthrow of the Salazar regime in Portugal in 1974 and the death of General Franco of Spain in 1975. The EU regional policy starts to transfer huge sums to create jobs and infrastructure in poorer areas. The European Parliament increases its influence in EU affairs and in 1979 all citizens can, for the first time, elect their members directly.

In 1981, Greece becomes the 10th member of the EU and Spain and Portugal follow five years later. In 1986 the Single European Act is signed. This is a treaty which provides the basis for a vast six-year programme aimed at sorting out the problems with the free-flow of trade across EU borders and thus creates the 'Single Market'. There is major political upheaval when, on 9 November 1989, the Berlin Wall is pulled down and the border between East and West Germany is opened for the first time in 28 years, this leads to the reunification of Germany when both East and West Germany are united in October 1990.

With the collapse of communism across central and eastern Europe, Europeans become closer neighbours. In 1993 the Single Market is completed with the 'four freedoms' of: movement of goods, services, people and money. In 1995 the EU gains three more new members, Austria, Finland and Sweden. A small village in Luxembourg gives its name to the 'Schengen' agreements that gradually allow people to travel without having their passports checked at the borders. Millions of young people study in other countries with EU support. Communication is made easier as more and more people start using mobile phones and the internet.

Relations between the European Union (EU) and Georgia started in 1992 just after Georgia regained its sovereignty in the wake of the break-up of the Soviet

Union. The EU was one of the first to assist Georgia in the difficult early years of transition. The European Commission opened its Delegation to Georgia in Tbilisi in 1995. Relations particularly intensified after the 2003 "Rose Revolution", when the EU reiterated its support to the country's commitment for economic, social and political reforms.

The EU - Georgia Association Agreement is the outcome of the EU's "European Neighbourhood Policy" (ENP) launched in 2004 with the objective to bring closer to each other the enlarged EU and its neighbours and to enhance prosperity, stability and security of all concerned. It helped to build ties in new areas of cooperation and encouraged Georgia's objective of further approximation with European economic and social structures.

In 2005 Georgia became a beneficiary of the second arrangement under the EU General System of Preferences known as Special Incentive Arrangement for Sustainable Development and Good Governance (GSP+). It brings to Georgian exporters:

- Cost advantage and higher comparative competitiveness by means of tariff reduction
- Greater opportunities for export market penetration
- Greater ability to fulfill export potential
- Greater profit opportunities as a result of cost reduction
- Further investment and growth opportunities
- Increased potential for foreign direct investments
- Economic benefits passed onto business and local community at large (companies, workers, employees and consumers)

There are several types of import duties for goods and products entering the European Union: Ad valorem tariff

An ad valorem tariff is a duty paid as a percentage of the import price. If for a certain product the ad valorem tariff is 10%, to import €100 worth of this product, one will have to pay €10 to import this product into the

European Union.

GdYVqZWHUfJZ'

A specific tariff is a duty paid per physical unit: e.g. kilo, litre, percentage of alcohol content. If for a certain product the specific duty is €1 per kilo, to import 100 kg of this product into the European Union, one will have to pay €100.

In many instances both ad valorem and specific tariffs are applied in a combined manner.

Examples relevant to Georgia's current and potential exports to the European Union

DESCRIPTION	IMPORT DUTIES WITHOUT GSP+	IMPORT DUTIES UNDER GSP+
Mineral water	0 (exempt)	0%
Nuts	3,2%	0%
Beer	0 (exempt)	0%
Men's and boys' shirts (all fabrics)	12%	0%
Leather suitcase and briefcase	3%	0%
Mattress (all kinds)	3,7%	0%
Ammonium sulphate	6,5%	0%

Sparkling wine: €32 per 100 litres (equal to €0.32cent per litre). Wine (red and white; % vol. less than 13%): €13,1 per 100 litres (equal to €0.131cent per litre).

However, it is important to note that GSP+ does not remove the necessity for Georgian products to comply with technical and phytosanitary criteria established by the European Union.

Georgia actively promotes itself to attract Foreign Direct Investment (FDI). More FDI brings new business, enables new technology to gain ground in Georgia, and creates jobs. Today in Georgia, administrative procedures are designed to encourage foreign investment. EU countries are one of the main sources of FDI in Georgia.

The EU is also an important hub for foreign investors, attracted to its stable market and the purchasing power of its citizens. Although generally open, each EU country limits foreign investment in some economic sectors. And each has its own rules in place for incoming investors. These rules include requirement of proof of qualifications, restrictions for environmental reasons,

and limits on how long foreign professionals (so called "key personnel") can stay in the country. The Georgian National Investment Agency promotes business contacts between Georgia and the EU. In 2013, EU countries invested more than USD 400 million in Georgia, or 43% of the total FDI inflow to Georgia in 2013 (USD 914.4 million). (Source: GEOSTAT, 2014)

The EU and Georgia will ensure that procedures applied to domestic companies will apply equally to such subsidiaries, branches or offices of companies from the other DCFTA partner. The same goes for access to justice and the courts. Georgian company professionals may go to the EU for up to three years to help set up a subsidiary, branch or office. Procedures related to their stay in the EU will become easier. The same will apply to EU professionals in Georgia.

It means for Georgia: More European and international investment in Georgia because it will be easier to do business together. For Georgian companies, it will be easier to gain a foothold in the European market and promote their products/services directly. Duty-free trade will spur even more investment because it will be cheaper and easier to export and import goods. It will be also easier to provide services between different types of businesses and to integrate them in your business plan. Investment in skills: a company will be able to send young staff ("graduate trainees") for up to one year for further training and career development to its subsidiary, branch or office in the EU/Georgia. Direct benefit for citizens: investment means new jobs.

"Investment" means any kind of asset or right, which is held or controlled by the investor of one signing party on the territory of another signing party. An investor is an individual who holds the citizenship of the signing party, or any legal entity which is established and registered according to the legislation of the signing party, or the signing party itself.

The investors of the signing party are granted the National or Most-Favored-Nation treatment on the territory of another signing party. In case of damage of the investment the signing party has the obligation to grant a regime of compensation similar no less advantageous than the regimes granted to national investors. As a general principle, measures of nationalization, expropriation and confiscation shall not be undertaken against the investors of the signing party.

Now about protection of investment: each EU country has its own approach to protection of investment. Some EU countries have a Bilateral Investment Treaty with Georgia. These treaties define how disputes over an existing investment can be settled. They do not relate to 'entering the market' as such. These Treaties on 'investment protection' will remain in place for some time. They are not covered by the DCFTA.

It is true that a DCFTA is a very ambitious agreement and implies a lot of reforms by the Government. Like any process of reforms it has a cost. But one should see it as short-term costs versus long term benefits. Approximating with the EU would require short-term costs, but would significantly improved competitiveness of Georgia's products and better investment climate conducive to attracting more and more stable foreign direct investments (FDIs). This would, in turn create a positive impact on Georgia's socio-economic development. Moreover, it is important to think in a broader terms. What is at stake is not simply the increase of trade flows between the EU and Georgia but market

development, consumer protection, product quality, in other word 'modernisation' of the country. Furthermore, this process is a gradual approximation of legislation and standards. The EU is not asking Georgia to implement the full EU market rules within few months. Even when it comes into effect, a transitional period would be expected in many areas.

Importantly, the EU trade related regulatory standards are used by many other countries in the world, notably (from the point of view of current Georgian exports) Turkey and the Balkan countries, so compliance with those standards will help not only trade with the EU but with other important partners of Georgia.

The EU and Georgia acknowledged Georgia's European aspirations, its European choice and the common objective to promote building a democratic, stable and prosperous country. In this context, the Association Council assessed Georgia as one of the front-runners of the Eastern Partnership. The EU and the Government of Georgia agreed to continue to work together towards a further deepening of Georgia's political association and economic integration with the EU.

The Association Council welcomed the provisional application of the EU-Georgia Association Agreement with its Deep and Comprehensive Free Trade Area as of 1 September 2014 and highlighted the importance of timely ratification of the Association Agreement by all EU Member States in accordance with their national procedures.

The Association Agreement will be the basis on which Georgia proceeds with its reform agenda in the years to come. Acknowledging progress achieved thus far, the Association Council agreed it is crucial for Georgia to take steps to sustain the positive results of reforms in accordance with the common values set out in the Association Agreement: democracy, good governance, the rule of law, and respect for human rights.

Both sides agreed on the importance of consolidating Georgia's democracy. The EU underlined the need to improve the political climate by avoiding political retribution and polarisation while ensuring the space for opposition and cross party dialogue in the interest of political pluralism and inclusiveness. The EU particularly emphasised the importance of ensuring that criminal investigations and prosecutions are evidence-based, transparent, free of political motivation, impartial, and adhering strictly to principles of due process.

The EU expressed appreciation for Georgia's contribution to EU-led crisis management operations notably in the Central African Republic and Mali, as a concrete demonstration of the shared commitment to promote peace and security.

Georgia and the EU launched talks on the Association Agreement in July, 2010. Talks on economic part of the agreement, DCFTA, were launched later and finalized within seventeen months in July, 2013.

The Association Agreement, including DCFTA, was initialled at EU's Eastern Partnership summit in Vilnius in November, 2013. Although initially signature of the agreement was planned for later this year, developments in Ukraine promoted EU to move the date forward.

Trade Sustainability Impact Assessment, 2012 report commissioned by the EU, estimated that the

DCFTA will increase Georgia's exports to the EU by 12% and imports from the EU by 7.5%. Full implementation of trade-related reforms, according to this report, could increase Georgia's long-term GDP by 4.3%.

According to the EU estimations, Georgian agricultural products will become more attractive on the EU market after the removal of EU import duties worth EUR 5.7 million on basic agricultural products and EUR 0.5 million on processed agricultural products.

Georgian exports to the EU stood at USD 253 million in January-May 2014, a 58% year-on-year increase, according to the Georgian state statistics office Geostat.

Georgian exports to CIS-member countries in January-May 2014 stood at USD 627.6 million of which Azerbaijan, Armenia and Russia were Georgia's largest exporting markets with USD 240.4 million, USD 129.7 million and USD 108.3 million, respectively.

I think it's a big step for Georgia, which does not have a reliable and stable market. The EU help Georgia's economy to development and grow.

Georgia has signed agreements on Promoting and Protection of the Investments with 25 countries. Each of the signing party has to promote the investors of another party in order to make investments in its territory and permit the investments based on the authority by the national legislation. A just and impartial regime has to be granted to the investments as well as full protection, according to the general principles of international law and these agreements. None of the signing parties shall take discriminatory measures which obstruct investments of investors of the other signing party.

F YZf YbWg

<http://www.eu-nato.gov.ge/en/eu/cooperation>

http://eeas.europa.eu/georgia/index_en.htm

http://eeas.europa.eu/delegations/georgia/documents/virtual_library/flier_trade_en.pdf

http://www.investingorgia.org/uploads/Investors_Handbook_Part_5-International_Trade_Regimes_of_Georgia.pdf

https://www.google.ge/?gws_rd=cr,ssl&ei=fIUMVcfm-Bor9ywPProK4Bg#q=georgia+and++General+System+of+Preferences++since+2008

<http://www.tradewithgeorgia.com/?115/>

<http://www.mayerbrown.com/files/Publication/ef-59d9e9-a21f-4f31-b453-c4f0537127b4/Presentation/PublicationAttachment/93104e4d-4383-4755-b2e8-d452399631d2/140114-UPDATE-GGT.pdf>

Read Articles 78-82 and 88-89 (Chapter 6 of Title IV) of the Association Agreement/DCFTA to know exactly what Georgia and the EU have agreed on establishment. Check also Annex XIV-A, XIV-B and XIV-C (for the EU), and Annex XIV-E, XIV-F and XIV-G (for Georgia) for conditions that apply.

You can find the Association Agreement on the website of the EU Delegation to the Georgian Ministry of Foreign Affairs <http://www.mfa.gov.ge> (in Georgian).

Exporters to the EU can check out the requirements on the Export Helpdesk website.

<http://georgiatoday.ge/>

http://www.eeas.europa.eu/delegations/georgia/documents/eu_georgia/gsp_en.pdf

http://eeas.europa.eu/delegations/georgia/index_en.htm

<http://ec.europa.eu/>

5 nalysis of Post-Soviet Experience of Accounting Fraud on the Impact of Merging Companies Cases of Azerbaijan and Georgia

FUĞA UX'6 ABAYEV

*Qafqaz University, Azerbaijan
E-mail: rashad.babayev.94@mail.ru*

A U Ua a UX' JALIYEV

*Qafqaz University, Azerbaijan
E-mail: m.velyev94@gmail.com*

5`U j YfXJ' MUNUSOV

*Qafqaz University, Azerbaijan
E-mail: allahverdiyusov95@gmail.com*

Ali IMASHLI

*Qafqaz University, Azerbaijan
E-mail: mr.imashli@mail.ru*

Abstract

Accounting fraud is defined as intentional misstatement of financial reports, in violation of generally accepted accounting principles, with the objective of making certain people act in detriment to their best interests. This Study focused on an analysis of the role of external auditors in fraud detection: a survey of selected firms in Post Soviet Countries. The data collection technique used for this study is questionnaire and oral interview was also supportive. The data was analyzed through statistical analysis such as the use of confidence interval and hypothesis testing. We find that firms with executives that have lower integrity usually misstate financial performance and try to show the profit of the company more than actual. This article mainly is aimed to discourage the executives of the companies from the frauds by explaining negative consequences of it. Improperly accounted for expenditures, which includes fraud, is higher in the Post Soviet Countries' national accounts EU sets higher standards for its accounts than those required by Post Soviet Governments. So allegation with European Union is extremely important to reduce Accounting Fraud.

Keywords: 5Wzı bİjb[: fUı Xz9ı İYfbU" 5ı X]ıfgzVzıfıcfUıY' ZUı XzZUı Xzı İggıfUıYı Ybıı'

Introduction

In this paper, we seek to examine whether external auditors contribute to corporate fraud deterrence in post-soviet countries mainly in Azerbaijan and Georgia. We know that in the history of accounting has been so many accounting scandals and frauds that have shaken investor confidence and increased financial market instability in many developed economies. Following the most recent financial crisis, where corporate governance deficiencies were seen to result in fraud in its most extreme cases, is a topical issue and has prompted regulatory reform in both developed and emerging markets. In such institutional environments, managerial integrity plays an important role in diminishing corporate fraud while auditors, executives serve an increasingly important function as an alternative control mechanism.

External auditor, executives have been identified as an important determination of corporate fraud, where fraud is defined as the planned actions to deceive investors or other stakeholders. The foremost frauds happen for the willing of CEOs which they want to show the company's income more than actual. In this way they want to attract more investors. Auditors play

a crucial role in maintaining the credibility of financial statements issued by companies. Executives have incentives to manipulate financial statements whenever contracts or regulation are based on accounting numbers. Financial statements are an important source of information to investors for securities valuation before they commit their capital and for monitoring purposes after they commit the capital. The contribution of auditors to facilitate capital acquisition and reduce information asymmetry is more pronounced in weaker than stronger legal environments.

Boards and management need to regularly refresh their views of risk drivers for the business. More than 1 in 6 executives surveyed reported their company as having experienced a significant fraud. In fact the level of the fraud in post-soviet countries are decreased last years, but it has remained mainly largely unchanged.

During the examine fraud in post-soviet companies we see there are so many problems. The main problems are related with the salaries of the employees and auditors' wrongdoings. The executives don't show the actual salaries in the contract or the reason of paying low taxes. On the other hand, this topic

cant examine anyone in our country so many people have not any information about frauds. The main policy implication of our study is that in emerging countries, where external governance mechanisms are likely to be relatively weak, it would be beneficial to strengthen quality and independence of auditors. According to this mechanism we also analysis EU companies which set higher standards for its accounts than those required by Post Soviet Governments. So allegation with European Union is extremely important to reduce Accounting Fraud.

To our findings the main reason to the fraud is integrity. What is integrity? Integrity is defined as a condition for being whole, complete and unbroken. We measure CEO integrity based on employee surveys and annual shareholder letters. We find that CEO integrity measure is positively related to earnings quality as measured by accruals. We note of course, that in addition to managerial integrity, earnings management can also be affected by weaknesses in internal and external auditor.

Article Review

Various board characteristics have been identified in the article as the major determinations of fraud. For example, board independence, an audit committee, and directors with accounting and financial backgrounds help enhance the monitoring quality of the board and mitigating the fraud. Although executives are major corporate governance actors, the role of executive integrity has been largely ignored in the literature of the fraud. Regarding the current financial crisis, further conjecture that agency problems might be only half of the story, and the other half is about integrity.

As we emphasized before accounting fraud leads to many problems, it is not only causes problem for the perpetrator, but also everyone around them. Accounting fraud causes problem in the market place and the economy. As a result in most cases investors' loose large sum of money due to the misrepresentation of financial position and financial result of the company. Also, because of this, there is lack of trust in the market, accounting system, and in the company in which accounting fraud was committed from the investors. Employees in that company are the rest of losing their job because of the scandal.

The European Commission draws up and manages rules designed to ensure that the financial information prepared and disclosed by EU companies is comparable and high-quality. We aim to make sure that information on the environmental impact of EU companies and their social and human rights record is more widely available. Our purpose of writing this article for using EU mechanism on Azerbaijan and Georgian companies which are included 1) improve the way these two countries companies are managed 2) make them more attractive to investors 3) improve access to bank credits. Frauds or errors are especially challenging for small companies where cash is always a top concern. Errors and fraud undermine decision making, lead to financial losses and, in some cases, even force companies to lay off staff or shut their doors. So why do errors and fraud occur so frequently in small businesses? A common reason is

that small companies typically have small or even single-person accounting staffs and limited internal controls. When the bookkeeper also is the office manager and receiving clerk, problems can arise if for no other reason than no one double-checks the work. Besides being more susceptible to errors and fraud, small businesses also are less likely to discover them because financial audits are almost never performed.

Auditor and Fraud Prevention

Academics, investors and policy makers focus on the role of auditors as fraud whistle blowers, capable of and responsible for detecting and reporting fraudulent activities. On the one hand, auditors who blow the whistle are more likely to lose the accounts of the fraud-committing firms; on the other hand, if they fail to report fraud the regulatory commission imposes administrative sanctions in the form of warnings, fines, and withdrawal of auditors' licences. For prevention of fraud companies must have external auditor mainly from big four, executives of the company must be integrity.

Classification of Data Mining Techniques For Fraud Detection

In this section, a graphical conceptual framework is proposed for the available literature on the applications of data mining techniques to financial accounting fraud detection. The classification framework which is one of the established frameworks for financial fraud detection. The first comprising the six data mining application classes of classification, clustering, prediction, outlier detection, regression and visualization, supported by a set of algorithmic approaches to extract relevant relationships in the data. A brief description of the conceptual framework with references is provided and six data mining application classes (classification, clustering, outlier detection, prediction, regression and visualization), each component of is discussed in more detail in the following section. Each of the six data mining application classes is supported by a set of algorithmic approaches to extract the relevant relationships in the data. These approaches can handle different classes of problems. The classes are presented below.

Classification - Classification builds up (from the training set) and utilizes a model (on target set) to predict the categorical labels of unknown objects to distinguish between objects of different classes. These categorical labels are predefined, discrete and unordered.

Regression models - The regression based models are mostly used in financial accounting fraud detection. The majority of them are based on logit regression, stepwise-logistic regression, multi criteria decision making method and exponential generalized beta two. The regression analysis using Logit model can be used for empirical analysis of financial indexes which can significantly predict financial fraud. Logistic analysis and clustering analysis jointly can be used to establish a detecting model of fraud from four aspects of financial indexes, company governance, financial risk and pressure and related trading.

Sample and Research Design and Hypothesis Development

During the examine of fruda in our companies we takea survey from 16 companies for learning main problems and then we calculate confidence interval and make hypthotesis for this survey:

Confidence Interval

When we make survey half of the company have external auditor. With 95% confidence interval percentage of this is between 25%and 75%. Then proportion who don't have external auditor 0,4375, ceonfidence interval percentage is between 20% and 68%, at least. A few of companies that proportion with 0,625 use sometimes .confidence interval lies between 2% and 18,75%.

Second, company show salaries less because they want to give less tax. In our survey 43,75 % of company show all salaries less than actual .and confidence interval percentage of this is between 19,44% and 68,05 %.

Third, companies represent their profit more then actual because they can attract investors by this way. In our survey the proportion of company who show profit more is 0,125. Confidence interval percentage between 4 and 28,7 %. Then company use this method proportion is 0,3125. Confidence interval percentage 9,54% and 53,96%. After proportion of who don't don't use is 0,4375. confidence interval percentage lies between 19,44 % and 68,06%. Proportion of The company who don't have any information about this is0,125 confidence interval percentage is between 4 % and 28,7%.

Forth kind of broads mostly misstate financial performance. Proportion of CEO is 0,3125. Confidence interval percentage lies between 9,54 and 53,96%. Proportion of sales department is 0,25 and confidence interval percentage is 3,8 and 46,2% And proportion and confidence of CEO and financial performances are the same that. proportion of other departments is 0,1875 and confidence interval percentage between 9 and 38%.

Finally, moments breaking laws. Backdate to contract can do this and proportion In this sample is 0,3125 and confidence interval percentage is between 9,54 and 53,96%. Then monthly report performance can have impact and proportion is 0,25 and confidence interval percentage is between 3,8 and 46,2%. Proportion of none of them is 0,3125 and confidence interval is between 9,54 and 53,96%.

Hypothesis Tests

1)In our research we determine if there is evidence that the percentage of companies which take external audit service is greater than 40 %. Significance level is 0,05 . We do not reject our null hypothesis because p value is greater than level of significance

$$H_0: \pi > 0.4$$

$$H_1: \pi \leq 0.4$$

Test for hypothesis for the Proportion	Data
null hypothesis	0,4
level of significance	0,05
number of items of interest	8
sample size	16
sample proportion	0,5
standard error	0,122474487
Z statistics	0,816496581
lower critical value	-1,959963985
Upper critical value	1,959963985
p value	0,207108089
reject/do not reject	Do not reject

2) From the result of research we test that the proportion of the companies which show the salaries less than actual is 60%

$$H_0: \pi = 0.6$$

$$H_1: \pi \neq 0,6$$

Test for hypothesis for the Proportion	
null hypothesis	0,6
level of significance	0,05

number of items of interest	7
sample size	16
sample proportion	0,4375
standart error	0,122474487
Z statistics	-1,32681
lower critical value	-1,959963985
Upper critical value	1,959963985
p value	0,092286
reject/do not reject	Do not reject

3)In our research we determine if there is evidence that proportion of companies represent more profit than real is 0,34. Level of significance is 0,05 and we do not reject null hypothesis because p value is greater than level of significance

$$H_0: \pi = 0.34$$

$$H_1: \pi \neq 0.34$$

Test for hypothesis for the Proportion	
null hypothesis	0,34
level of significance	0,05
number of items of interest	2
sample size	16
sample proportion	0,125
standard error	0,106770783
Z statistics	-1,815461423
lower critical value	-1,959963985
Upper critical value	1,959963985
p value	0,069453029
reject/do not reject	Do not reject

4) We claim that the percentage of the mistateded financial performance of CEO is more than 55 %. The significance level is 0,05 and we reject the null hypothesis because the p value is less than 0.05

$$H_0: \pi > 0.55$$

$$H_1: \pi \leq 0.55$$

Test for hypothesis for the Proportion	
null hypothesis	0,55
level of significance	0,05
number of items of interest	5
sample size	16
sample proportion	0,3125
standart error	0,12437343
Z statistics	-1,909571849
lower critical value	-1,959963985
Upper critical value	1,959963985
p value	0,028094181
reject/do not reject	Reject

5) In our research we determine if there is evidence that the probability of occurring fraud incidences during monthly report is smaller than 0,3 . Here significance level is 0,05 and we reject null hypothesis because the p value is smaller than significance level

$$H_0: \pi > 0.4$$

$$H_1: \pi \leq 0.4$$

Test for hypothesis for the Proportion	
null hypothesis	0,5
level of significance	0,05
number of items of interest	4
sample size	16
sample proportion	0,25
standard error	0,125
Z statistics	-2
lower critical value	-1,959963985
Upper critical value	1,959963985
p value	0,022750132
reject/do not reject	Reject

Conclusion

This article has very useful sides for clarifying the frauds in our company because there are so few literature for taking information about it. Our survey has taken main companies of the Azerbaijan (conglomerates, consumer goods, financials, travel & leisure) and also the answers have been given executives, auditors and other employees of these companies. This study examines the efficacy of auditors as an external governance mechanism to curb corporate fraudulent behaviour among Azerbaijan listed firms with higher earning manipulation, which we use as proxy of low executive integrity. The main attachment point is that corporate fraud reduces the confidence of outside investors and the stability of capital market, which in turn hampers growth and development emerging countries.

Indeed our survey prove us that there are so many problems in our companies accounting system but they can't show the reality, for that reasons many investors hesitate for investing to our companies or they may so regretful after investing.

References

Growing Beyond: a place for integrity 12th Global Fraud Survey.

2014 Global Fraud Survey Overcoming compliance fatigue Reinforcing the commitment to ethical growth.

Efrati, Amir (March 19, 2009). "Accountant Arrested for Sham Audits". The Wall Street Journal.

"Today In Business: Utility Settles Lawsuit" The New York Times. January 6, 2007. Retrieved April 23, 2010.

<http://www.huffingtonpost.com/news/accounting-fraud/>

60 Transpartisan Groups Urge Congress: Reduce Waste, Fraud and Abuse in Government by Protecting Whistleblowers by Dina Long, National Treasury Employees Union.

Issues for Development of the Excursion Studies in Georgia

Tamar TAMARASHVILI

Assoc. Prof. Dr., Iakob Gogebashvili Telavi State University, Georgia

E-mail: tamar.tamarashvili@tesau.eu.ge

Abstract

Excursion plays a significant role in the field of tourism. In the excursion service, its preparation and its successful implementation the leading figures are an excursion driver, a tour guide. Excursions have lots of functions: propagandistic, informational, cultural outlook. Excursions are accompanied by pedagogical, didactic, cognitive processes. For the successful excursion is necessary if a guide possess not only the necessary information about sightseeing, but also the art of communication, psychological aspects, courtesy, tact, high behavior of culture in general.

Together with changing the time, the attitude towards the variety of issues is changed. Many values are reassessed; the era has a significant impact on many sectors of the public life, including tourism. We pay attention on the issues of the excursion science development in the soviet period.

In the discovered archival documents we obviously see the track of time, political situation and the aspects of the epoch.

The article deals with the peculiarities of the soviet period, the arrangement of the excursion. In the mentioned period, the excursion was not only the opportunity of tourists for travel and leisure, but also it developed the social activities, the people's ideological and educational side. The article is based on the archival primary sources, the documents; it critically analyzes the most important aspects of the preparation of an excursion driver and excursion studies, requirements, instructions, guidance, advice, recommendations, the stages and characteristics of development of the excursion studies in Georgia at the time of organizing domestic as well as international tourism routes.

Introduction

Development of the excursion studies has a long and interesting history. The excursion is a trip, journey, view sights of historical monuments, museums, etc. „Excursion is a form of the social and educational activities, during which a group of people are led by the excursion driver, who is studying the subject of tours, events, given in its natural conditions, goes to the place to see it." (N. Kvaratskhelia, 2009. p. 283).

Naturally, the variability of public life has the new demands to the excursions. It becomes necessary in the excursion studies to search for the new forms of methods, based on the requirements of the modern, well-proven approaches in the past, according to the historical conditions of Georgia.

Research Methods

In the article the structural, comparative, the analysis and synthesis methods are used.

Historiographical Review

About the main subject of the excursion studies matters are found in the literature not many times, there

should be noted the authors N. Lukhutashvili, E. Julakidze. In "Tourism Management 2009" we see the organizational model of teaching of the subject of excursion studies, the work methods of a touristic head group. Also it is interesting the articles of E. Archvadze and N. Kvaratskhelia from the work "The Guide's Art" in which the most important issues of the excursion studies are presented.

The same authors discuss the fundamental issues of the excursion studies in the handbook „Cultural Tourism" Tbilisi, 2009. The most notable is a handbook "Excursion studies", here is perfectly presented the training of the excursion studies, its stages of development, characteristics, trends. The materials of excursion studies are found in the Soviet Era, in the periodical press of Russian and Georgian Language, in the books and brochures. In the international conference materials, for example: the International Conference materials 2014. Batumi. "Tourist's companion" is the title of the booklet, which discusses the issues of the excursion studies. The plan of a travel, time, value, armor and an orientation and so on published in 1928, Tiflis. Such is the content of a brochure „A Short Travel Guide", where we meet the definitions of the excursion on the conduct of the peculiarities, 1925.

Thus, people were interested in the issues of the excursion studies every time, since it represents the cornerstone of tourism, the study still persists the actual theme. The article is devoted to the historical aspects of the development of excursion studies in Georgia.

Content

Excursion plays a significant role in the tourist activity. A leading figure in the travel services, in preparing and in the successful implementation is the excursion driver, a tour guide. "Crucial elements of excursion are: display, telling. Excursion is a survey of the excursion objects by a preconceived plan, a certain sequence and a content, at the time of which a guide explains a certain topic "Guide must not only introduce the object to the traveler, but the traveler must absorb the object properly and remain an objective impression about it" (E. Archvadze, N. Kvaratskhelia 2009. p. 46)

Excursions have many functions: propagandistic, informational, cultural outlook. Excursions are accompanied by pedagogical, didactic, cognitive processes. For the successful excursion it is necessary a guide to possess not only the necessary information about sightseeing, but also the art of communication, psychological aspects, courtesy, tact, high behavior of culture in general.

Together with changing the time, there is a variation of many issues, attitude. Many values are reassessed; the era has a significant impact on many sectors of the public life, including tourism. We pay attention to the issues of the excursion science development in the soviet period.

The article deals with the peculiarities of the soviet period, the arrangement of the excursion. In the mentioned period, the excursion was not only the opportunity of tourists for travel and leisure, but also it developed the social activities, the people's ideological and educational side.

"Excursions to some extent were related to the socialist regime propaganda. From 1930 there was appeared the tourist base of 14 thousand 200-seats, so the government begins to care about the establishment and organization of excursions. Excursions, from the individual and elite form, became a mass and a tourism form. Union Central Council of Trade Unions entrusted to its leadership, its system was central touristic-travel division. From 30-ies of XX century there were booming the tourist routes and excursions on the themes of geography. "(Excursion studies, 2009. p. 18). Special attention was paid to the production types of excursions as the social-political and labor-rearing methods, the best practice sharing, the way of sharing experiences. Excursions were differential, in accordance with the age composition, the education level and the profession. Since the Post-Soviet period a lot of things has changed, there was destroyed the so-called Excursion Travel Bureaus, tourist agencies imposed a leading role in it. After the collapse of the Soviet communist ideology was no longer excursion leading opportunity" 3 [p. 19, 20]

We believe that in spite of the time and the political circumstances, the same role has an excursion driver in the successful implementation of touristic route.

It is interesting and noteworthy in the 40-50 years of XX century, the documents in the national archives of Georgia, which show the development features of an excursion studies, the training aspects of an excursion driver, the set requirements. In the mentioned period, the tourist activities were in charge of the Union Government Apparatus, and in Georgia – the Excursions Division, Department of Tourism, before beginning the tourism season the excursion drivers were receiving the instruction, guidance, advice and recommendations, there were held the regular classes, both of the domestic and international tours.

Still there remained the information about the international routes of foreign tourists, the services of excursion drivers and the evaluation of the trip. For example: "in 1958 during the work period through the hostel of New Atoni, 16 groups of tourists were passed. The 10 groups of them are from GDR and 6 groups - from Poland – 112 people" (fund, 1862, Registration #1, case 375, leaf. 2)

For visitors there have been established events, friendly meetings, evenings, the number was recorded for each own route in the excursion department. Not only German and Polish representatives were interesting in New Atoni route, but the other country representatives were interested too. "Chinese, Koreans, Vietnamese, Czechs, Bulgarians, local residents actively participated in the event for foreigners. There were held the sport events, competitions in tennis, football, in artistic creation, there were organized the competitions, the awards: souvenirs, (statuettes, bookmarks) " [there] There were often held the evenings of artistic creativity: cinema sessions, quizzes. Events were held around a fire, the mountain route. In this context, Kazbegi route is distinguished. The tour driver was required a serious preparation, physical, psychological, climatic, geographic aspects for interesting conduction of a tour towards the participants.

From XX century, in 50 years the seminars for excursion drivers were held in Moscow. Soviet authorities were in charge of this area, as well as all areas of public life. As it appears from the archive: "In seminar 49 people took part including the methodologists - 14, guides – 27, culture workers – 5, conductors – 3" (fund 1862. Registration1. case 89. leaf 1]

The prepared staff after seminars was sent to the tourist bases, they were given the proper materials, the edited text. Especially the working was active before starting the tourist season. A big load was on the excursion driver. The excursion course included 90 hours, including the separate place, which was dedicated to the study of political issues [there] it was then dictated by political circumstances.

Connoisseurs of the excursion were undergoing the review on texts, the refinement by various specialists. The routes were implemented in different directions. The excursion driver was obliged to study in details not only the familiar landmarks of Georgian monumental art cultural monuments, but also the angle of the flora, fauna, geology, economics, ethnology, ethnography, traditions, customs, rituals, and all sorts of tourist resources (both the man-made as well as the natural monuments).

In archive documents there are preserved the statements of Sokhumi, Batumi, Gori, Tbilisi, Shovi, Green Cape, Gagra and New Atoni about tours and routes. We used to meet static information about the number of visitors. Also certain materials are preserved in tourist bases, the parties issued from a wall newspaper, magazines and radio stations.

In excursion driver work a lot of space was devoted to the issues of security of tourists of all kinds of tourist route in the Black Sea coast as well as in the mountainous regions. There were implemented the group tours and the individual tours. In 1945-51 years on the tourist excursions division sessions of the central council were discussed the activities, which was needed for the successful implementation of the tour, during the conduction of all types of tour and the routes (hiking, biking, trekking and skiing).

The drivers of the excursion needed the tourist guides, posters, photo albums, banners, tourist offices, library resources, subject to periodical press, training materials, exhibitions, orderly movement of vehicles. We can discuss the excursion work with the assessments made by tourists, which are recorded in the book of impressions (fund 1862. Registration 1. case # 32. leaf 4).

In archival documents there is a sense of time, traces of the political situation, we convey the characteristics of the era. There are intersected the requirements for the driver of the excursion, "they were obliged to be acquainted with socialist economy, history, culture, way of life, as well as the topics related to the Great Patriotic War". [there p. 76]

For improvement of the work of the excursion drivers there were represented the methodical associations and tourist offices, where was possible to take care on the beautifully formed materials, texts enrichment, a variety of routes.

For example, the excursions on the disconnected section of Pasanauri are interesting. Excursion drivers in the mountainous region were supposed to be acquainted about the past history and the modern life, the district geological features, the defensive buildings of Mtiuleti, Gudamakari valley and Khevsureti, local customs, traditions of hospitality, fighting games, fencing, folklore, mineral stones collection, the village Bibliani - a tourist trip in Chabarukhi, Gudamakari valley. The driver must have had a cultural knowledge about the excursion work; also he should have posters, handbags and provide the tourists with the necessary equipment in case of a bad weather (fund 1862. Registration 1. case # 48. leaf 144).

The excursion drivers always sought the environment and climatic characteristics, the tourist resources, points of interest, it should have been aware of the alleged obstacles on the route. The driver should care for the safety.

It should be noted that also actively has worked as the planned as well as the local and current tourism on all the routes, but also in the local as well as in the planned tourism the driver had an important role and an importance.

In the archival materials we found the list of the different routes, according to the various corners, for example "Batumi route included the museum, galley

and a sailing trip - a Green Cape (Mtsvane Kontskhi), flora acquaintance, sunbathe on the beach. Batumi pioneer stroll in the park, botanical garden, visit Tsikhisdziri and Chakvi farms " (fund 1862. Registration 1. leaves 48, 39, 40).

As for the tour - (route) of Tbilisi, it was included in the following order to visit the historical places: Old Tbilisi, a pedestrian promenade, the Pantheon, the museum of Georgia, ethnographic and zoological department, the funicular with a panoramic view, panorama, excursions to the Gold Fund, where there are represented the archaeological achievement, beautiful and oldest samples of art, here people were thoroughly acquainted with the city, they were walking on the Turtle Lake and funicular. The compensation for excursion driver is interesting: "Payment of the conductor on the whole group is 29 rubles, plus visit to the funicular, from each tourist – 2 rubles" (fund 1862. Registration 1. case 48. leaf 74 a).

For conduction of the excursions the documentation was prepared by the Council of the excursion division of Georgia; however the texts were reviewed by the Scientific Institutions and the Academy of Sciences. The driver of the excursion was supposed to have a photo of documentary materials to enrich the visual effect and to illustrate the story.

Conclusion

1. In the first half of XX century, in the published literature on the issues of the excursion studies, there are presented the tours and the types of the excursion, which are divided as follows: political, economic, technical, arts, science, history, walking, nature ("short excursions references". 1928, p. 9). Such differentiation is not found nowadays. However, more varied are the tourist routes, together with the time they are changed, as the theme of the excursion to be conducted, as well as the methodology.

2. Before planning an excursion, the advertisements play a big role, nowadays a lot of the web pages provide us with the information about a variety of routes, the booklets, the guides; brochures are printed on a high polygraph level. In these regions there are free informational centers. All of this was a problem years ago, which prevented the excursion driver to work.

3. A dozen years ago as well as nowadays the goal remains the same for an excursion arrangement; we must provide the travelers with the information very interesting, impressive and efficiently. It was and still is necessary for the success of the excursion tours in advance to prepare, to plan a proper instruction reference, consistent performance of tourists, who are preconditions to hold the trip.

4. For the successful conduction of the tourism (and therefore the excursion) the legal situation has always been of great importance in the country, the government's attitude, laws, political stability and infrastructure, the staff professionalism in tourism sector, the professional tour guide and security. We have an understanding on the development aspects of the studied materials about the excursion studies in Georgia.

References

Archvadze, E., Kvaratskhelia, N. 2009. The Guide's Art. Tbilisi. p.46.

A Short Travel Guide. 1925. Tiflis. p. 7-9.

Excursion studies. 2009. Batumi. p. 18-20.

Kvaratskhelia, N., "Cultural Tourism". 2009. Tbilisi. p.283.

Lukhushvili, N., Julakidze, E. 2009. Tourism Management. Kutaisi. p. 70.

National archive of Georgia: New and Contemporary History Section. fund 1862. registration #1. case 375. leaf 2. case 89. leaf 1. case #32. leaf 4, 76.

Tourist's companion. 1928. Tiflis. p. 10-11.

ქართული სკანონი

კომოციანი და სკანონი
თინათშინობი: ბინათიბი,
ინიბიბიბი, ფინინსიბი და ბინიბი

Tbilisi

საქართველოს საგადასახადო სისტემის ეკონომიკური მართვის საგადასახადო სისტემებთან კარმონიზაციის ზოგიერთი ასპექტი

მერაბ მიქელაშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი
მაკო ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, საქართველო
ელ-ფოსტა: mmikela50@yahoo.com

გასული საუკუნის მეორე ნახევრის მთავარ მოვლენად იქცა ეკონომიკის ინტერნაციონალიზაციის პროცესი, რომლის შედეგია ინტეგრაციის სრულიად ახალი ეტაპი - მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაცია. მომავალში ცალკეული სახელმწიფოების კეთილდღეობა სულ უფრო მეტად იქნება დამოკიდებული მსოფლიო ეკონომიკაში მათი ინტეგრაციის ხარისხზე. გლობალიზაციის შემადგენელ კომპონენტად იქცა საერთაშორისო ეკონომიკური ინტეგრაცია. თანამედროვე ეტაპზე ყველაზე უფრო განვითარებულ ინტეგრირებულ გაერთიანებას წარმოადგენს ევროკავშირი, რომლის წინამორბედი ევროპული ეკონომიკური თანამეგობრობა 1957 წელს შეიქმნა. ამოცანები, რომლებიც ევროკავშირის დღის წესრიგში დგას, მასში შემავალი ქვეყნების ეკონომიკური, სავალუტო და პოლიტიკური კავშირის განტკიცებისკენაა მიმართული. ევროკავშირის ფარგლებში მიმდინარე ინტეგრაციული პროცესები საგადასახადო სფეროსაც მოიცავს და ეფუძნება ევროკავშირში შემავალი ცალკეული სახელმწიფოების საგადასახადო სუვერენიტეტის გადაცემას ევროპული თანამეგობრობის, როგორც ერთიანი ორგანიზაციის სასარგებლოდ.

განვითარების ყველაზე უფრო ადრეულ ეტაპებზე სამეურნეო საქმიანობა უპირატესად სახელმწიფოს საზღვრების შიგნით ხორციელდებოდა, რაც თავისთავად არ გამოიწვევდა მოსაზღვრე ქვეყნებთან სავაჭრო ურთიერთობებს. იმ დროისათვის საგადასახადო დაბეგვრის პრობლემები მთლიანად ქვეყნის მმართველის ნება-სურვილზე იყო დამოკიდებული. გადასახადების გადახდის პრობლემები, რომლებიც მოითხოვდნენ სახელმწიფოთაშორის დონეზე გადანაცვლებას, ისტორიის უფრო გვიან ეტაპზე წარმოიქმნა, როცა საგადასახადო დაბეგვრა სავაჭრო ურთიერთობების გაფართოების ბარიერად იქცა. ამასთან, თავდაპირველად სახელმწიფოები შორს

იყვნენ იმის აუცილებლობისაგან, რომ რაიმე ტიპის საგადასახადო შეთანხმებები გაეფორმებინათ, ამიტომ საგადასახადო ურთიერთობების საერთაშორისო-სამართლებრივი რეგულირების პირველი ელემენტები იმ დროისათვის ყველაზე უფრო გავრცელებულ სახელმწიფოებს შორის გაფორმებულ სამშვიდობო ხელშეკრულებებში ფიქსირდება. საგარეო ვაჭრობის განვითარების კვალობაზე წარმოიქმნა კონფლიქტი სხვადასხვა ქვეყნების იურისდიქციებს შორის, რომლებიც ითვალისწინებდნენ ასეთი საქმიანობიდან მიღებული შემოსავლების გადასახადით დაბეგვრას. ასეთი კონფლიქტების გადაჭრა შესაძლებელი გახდა საგადასახადო სფეროში სახელმწიფოთაშორისი თანამშრომლობის ფარგლებში, რომელმაც მიზანმიმართული ხასიათი შეიძინა XIX საუკუნეში. სწორედ ამ დროს საერთაშორისო ვაჭრობის მცდელობების მნიშვნელოვანმა ზრდამ ხელი შეუწყო ე.წ. ორმაგი დაბეგვრის წარმოქმნას. ფაქტურმა საერთაშორისო ორმაგმა დაბეგვრამ უბიძგა სახელმწიფოებს საგადასახადო შეთანხმებების გაფორმების აუცილებლობისაკენ.

პირველი სახელმწიფოთაშორისი საგადასახადო შეთანხმებები დადებული იქნა იმ ქვეყნებს შორის, რომლებსაც გეოგრაფიული სიახლოვის გამო მჭიდრო სავაჭრო ურთიერთობები ჰქონდათ. ასეთ საერთაშორისო სამართლებრივ აქტს მიეკუთვნება ბელგიის მიერ 1843 წელს საფრანგეთთან და 1845 წელს ჰოლანდიასთან გაფორმებული ხელშეკრულებები საგადასახადო საკითხებზე ადმინისტრაციული დახმარების აღმოჩენის შესახებ, ასევე 1869 წელს პრუსიასა და საქსონიას შორის გაფორმებული ხელშეკრულება პირდაპირ გადასახადებზე და 1899 წელს პრუსიასა და ავსტრიას შორის გაფორმებული ხელშეკრულება ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ.

საგადასახადო ურთიერთობების საერთაშო-

რისო სამართლებრივი რეგულირების განვითარების შემდეგ ეტაპად იქცა 1920 წელს გამართული საერთაშორისო სავაჭრო პალატის სხდომა და ბრიუსელის საფინანსო კონფერენცია, რომელთა რეკომენდაციით ერთა ლიგას ეთხოვა ღონისძიებათა შემუშავება ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების მიზნით. ერთა ლიგის გაუქმების შემდეგ საერთაშორისო სავაჭრო პალატის სამართლის განვითარება 1948 წელს შექმნილმა ევროპული ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციამ (OFFC) ითავა, რომლის მიზანი ომისშემდგომი ევროპული ეკონომიკის აღდგენა გახდა. მოგვიანებით იგივე ფუნქცია 1961 წელს შექმნილმა „ეკონომიკური თანამშრომლობისა და განვითარების ორგანიზაციამ (OECD) იტვირთა. ამ ორგანიზაციის მიერ 1963 წელს შემუშავებული იქნა ტიპური კონვენცია შემოსავლებსა და კაპიტალზე ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ. სწორედ ამ დროიდან მიეცა ინტენსიური ხასიათი სახელმწიფოთაშორისი ხელშეკრულებების გაფორმებას სავაჭრის დაბეგვრის საკითხებთან დაკავშირებით. ორგანიზაციის მიერ შემუშავებული იქნა ტიპური კონვენცია სავაჭრის დაბეგვრის შესახებ (1981), ტიპური კონვენცია მემკვიდრეობისა და ჩუქების ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების შესახებ (1982), ხოლო 1992 წელს შემუშავდა ტიპური კონვენცია შემოსავლებისა და კაპიტალის სავაჭრის დაბეგვრის შესახებ, რომელიც ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების ნორმების გარდა, აყალიბებს გადასახადის თავის არიდების წინააღმდეგ მიმართულ ნორმებს.

ევროკავშირის ქვეყნების ეკონომიკური ინტეგრაციის მნიშვნელოვანი რგოლია მათი სავაჭრის პოლიტიკისა და სავაჭრის სისტემების დაახლოება. ამ პროცესის აღსანიშნავად ევროკავშირში გამოიყენება ტერმინი „სავაჭრის პარმონიზაცია“, რომელიც გულისხმობს ევროკავშირის მმართველი ორგანოების და წევრი სახელმწიფოების მიერ განხორციელებულ პოლიტიკას სავაჭრის დაბეგვრის სფეროში ეროვნული სავაჭრის სისტემების დაახლოების მიზნით.

პირველად ეროვნული სავაჭრის სისტემების უნიფიკაცია ზოგიერთ ევროპულ სახელმწიფოებს შორის 1957 წელს რომის ხელშეკრულებით იქნა დაფიქსირებული, რამაც საფუძველი ჩაუყარა ევროპული თანამეგობრობის შექმნას. პირველ სტადიაზე სავაჭრის სისტემების უნიფიკაცია საბაჟო კავშირის საზღვრებში ხორციელდებოდა.

მიმდინარე ეტაპზე სავაჭრის პარმონიზაცია რამდენიმე პრინციპის დაცვით ხორციელდება, რომელიც სავალდებულოა ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოებისთვის, კერძოდ:

- ეროვნული სავაჭრის პოლიტიკა არ

უნდა ეწინააღმდეგებოდეს საქონლის თავისუფალ გადაადგილებას;

- რეზიდენტებისა და არარეზიდენტების თავისუფალი გადაადგილება;

- სავაჭრის სუვერენიტეტის სავალდებულო გადაცემა - რომის ხელშეკრულების (1997) მასტრიხის ხელშეკრულების (1992) და ამსტერდამის შეთანხმების (1997) საფუძველზე;

- სამართლიანობის ევროპული სასამართლოს (ECC) დადგენილებების გავლენის ზრდა ნაციონალურ კანონმდებლობაზე;

- წევრი სახელმწიფოების მიერ სავაჭრის გზის შემცირება, სახელმწიფოთაშორისი სავაჭრის კონკურენციის აღმოფხვრის მიზნით;

- ევროკავშირის კომისიის აქტიური როლი სახელმწიფო დახმარების წესების გამოყენების საკითხების გადაწყვეტაში.

- ევროკავშირის კომისიის სტანდარტები ორმაგი დაბეგვრის თავიდან აცილების მიზნით.

ევროკავშირის სავაჭრის პოლიტიკა ფორმირებული იქნა 2001 წელს. 23 მაისს ევროპული კომისიის მიერ კომუნიკეში „ევროკავშირის სავაჭრის პოლიტიკა - მომავალი წლების პრიორიტეტები“ კომუნიკაციის მიხედვით სავაჭრის სისტემის შერჩევის უფლება წევრი სახელმწიფოების პრეროგატივაა, იმ პირობით, რომ არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ევროკავშირის კანონმდებლობას. ევროკავშირის გენაციონალური ორგანოები თავიანთ საქმიანობას სავაჭრის დაბეგვრის საკითხებში ახორციელებენ მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ წევრ სახელმწიფოს არ შეუძლია წარმოქმნილი პრობლემების გადაჭრა. ზემოაღნიშნული კომუნიკე მიმართულია ფიზიკური პირებისა და მენარმეების სავაჭრის დაბეგვრის საკითხების გადაჭრისაკენ. გადასახადის გადამხდელის მიმართ ასეთი ყურადღება განპირობებულია იმით, რომ ევროპულმა კომისიამ, როგორც ევროკავშირის აღმასრულებელი ხელისუფლების ინსტიტუტმა, უნდა უზრუნველყოს ევროკავშირის სავაჭრის პოლიტიკისა და ევროკავშირის მთავარი მიზნების თავსებადობა.

ევროკავშირის სავაჭრის პოლიტიკა დიფერენცირებულია პირდაპირი და არაპირდაპირი გადასახადების და სავაჭრის აღმინისტრირების სრულყოფის მიმართულებით.

ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების სავაჭრის კანონმდებლობის პარმონიზაციამ ყველაზე ხელშესახებ შედეგს არაპირდაპირი გადასახადების ნაწილში მიაღწია. 1978 წელს ძალაში შესული მეექვსე დირექტივა დღემდე

იოვლება ყველაზე მთავარ ღირებულებად, რომელიც არეგულირებს დამატებული ღირებულების გადასახადს (დღგ). ეს ღირებულება გულისხმობს გადასახადის გაანგარიშების ერთიან საფუძველს, განსაზღვრავს, რომელი საქონელი, მომსახურება, ოპერაციები, რეალიზაციის ადგილი ექვემდებარება დღგ-ით დაბეგვრას, აგრეთვე ადგენს საგადასახადო ბაზის დადგენის მექანიზმს და საგადასახადო დაბეგვრის წესებს ცალკეულ დარგებში. ევროკავშირის საზღვრებში საბაჟო პროცედურები დღგ-ს მიზნებისთვის გულისხმობს ნულოვან განაკვეთს იმ საქონლისთვის, რომელიც ექსპორტისთვისაა განკუთვნილი, ხოლო ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს შორის ეს ოპერაციები ეროვნული საგადასახადო კანონმდებლობების მიხედვით რეგულირდება. ამ წესით გადახდილი დღგ მიემართება წევრი სახელმწიფოების ბიუჯეტში, რომლებიც შემდეგ ვალდებული არიან ამ გზით მიღებული შემოსავლების 0,75% გადაიხადონ ევროკავშირის კომისიაში. ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებს უფლება აქვთ დაადგინონ დღგ-ს განაკვეთი იმ პირობით, რომ მისი მინიმალური განაკვეთი უნდა იყოს 15% დონეზე, ხოლო შემცირებული განაკვეთი - 5%; ამგვარად, ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოები, რომლებიც აწესებენ დღგ-ს მაღალ განაკვეთებს, კარგავენ საბიუჯეტო სახსრებს, რადგან მომხმარებლებს საშუალება აქვთ იგივე საქონელი შეიძინონ იმ ქვეყანაში, სადაც შედარებით დაბალი დღგ-ს განაკვეთია. უკანასკნელ წლებში ევროკავშირის წევრმა ბევრმა ქვეყანამ გაზარდა დღგ-ს სტანდარტული განაკვეთი: უნგრეთი (20%-დან 25%), რუმინეთი (19%-დან 24%), საბერძნეთი (19%-დან 23%), პორტუგალია (20%-დან 23%-მდე), ესპანეთი (16%-დან 18%-მდე), დიდი ბრიტანეთი (17,5%-დან 20%-მდე). გაზრდილი იქნა აგრეთვე შემცირებული განაკვეთები (კვიპროსი, ლატვია, ესპანეთი). ამის შედეგად ევროკავშირში დღგ-ს საშუალო განაკვეთმა 2011 წლისთვის შეადგინა 20,7% (2009 წ - 19,8%). ამასთან ერთად, გაიზარდა იმ ქვეყნების რიცხვი, სადაც შემცირებული განაკვეთი იქნა შემოღებული (ბელგია, გერმანია, უნგრეთი, ლიტვა, პოლონეთი). 2010-2011 წლები ხასიათდებოდა აქციზის ღირებულების გაზრდით თამბაქოზე, ალკოჰოლზე, ნავთობპროდუქტებზე და ელექტროენერგიაზე. გერმანიამ შემოიღო გადასახადი ატომურ სანავაგზე, ასევე ავსტრიასთან ერთად გადასახადი საჰაერო ტრანსპორტის ბილეთებზე. დიდმა ბრიტანეთმა გაზარდა ეს განაკვეთი ავიაგზავრებისთვის. აქციზი ამ წლებში გაიზარდა ავსტრიაში, ბულგარეთში, ჩეხეთში, დანიაში, ესტონეთში, ფინეთში.

პირდაპირი გადასახადების ნაწილში რეფორმების დიდი ნაწილი მიმართული იქნა დასაქმების სტიმულირებისკენ. ხელფასზე საგადასახადო ტვირთი შემცირდა დანიაში, ფინეთში, გერმანიაში და უნგრეთში. ამასთან, ზოგიერთ ქვეყანაში დაბეგვრის პროგრესული შკალა გაფართოვდა. საფრანგეთში გაიზარდა

საგადასახადო განაკვეთი ხელფასზე და კაპიტალზე. ესპანეთმა შემოიღო დამატებითი განაკვეთები საშემოსავლო გადასახადზე 47% ოდენობით. საბერძნეთში და პორტუგალიაში დაწესდა დამატებითი 45%-იანი განაკვეთი არსებულ 40% და 42% ერთად, ლატვიამ საშემოსავლო გადასახადის განაკვეთი გაზარდა 23%-დან 26%-მდე 2010 წელს და შეამცირა 2011 წელს 25%-მდე. ირლანდიამ დააწესა მაქსიმალური საშემოსავლო გადასახადი 52% დაქირავებულთათვის და 55% - ინდივიდუალური მენარმეებისათვის. მხოლოდ ორ ქვეყანაში მოხდა განაკვეთის შემცირება 32%-დან 16%-მდე, ხოლო დანიაში 63%-დან 56,1%-მდე.

ევროკავშირში მიღებული იქნა ღირებულება ფიზიკური პირების დანაშოგების საგადასახადო დაბეგვრის შესახებ - ღირებულება დანაშოგებზე. მისი მიზანია ბრძოლა გადასახადების გადახდის თავის არიდების წინააღმდეგ. ალტერნატივად ღირებულება განიხილავს საგადასახადო დაბეგვრას შემოსავლის წყაროსთან.

ბიუჯეტის საშემოსავლო ნაწილის ფორმირების მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ევროპის რეგიონში მდგრადი ეკონომიკური ზრდის უზრუნველყოფის მიზნით შემუშავებული იქნა ევროპული სტრატეგია Europe 2020, რომელშიც დიდი ადგილი აქვს დათმობილი საგადასახადო სისტემის ხარისხს, როგორც ეკონომიკური ზრდის უმნიშვნელოვანეს ფაქტორს. აღნიშნული სტრატეგია შეტანილია ევროკავშირის თითოეული ქვეყნის ყოველწლიური შეფასების პროგრამაში - ევროპული სემესტრი (European Semester), ამასთან, ევროკავშირის ქვეყნების მიმოხილვაში „ზრდის ყოველწლიური ანალიზი 2011“ (Annual Growth Survey) ხაზგასმულია ზოგიერთ ქვეყანაში ახალი გადასახადების შემოღების აუცილებლობა. აღნიშნული ანგარიში შეიცავს რეკომენდაციას ირიბი გადასახადების გაზრდის თაობაზე. კიდევ ერთი ევროპული ინიციატივა ეკუთვნის ფინანსებისა და ეკონომიკის მინისტრების საბჭოს (ECOFIN Council) და გულისხმობს ეკონომიკური განვითარების პრობლემური სფეროების ანალიზს. ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების სუსტი წერტილები გამოვლინდა სამუშაო ძალის გამოყენებასა და საგადასახადო პოლიტიკაში. 2011 წელს ევროპულმა საბჭომ მიიღო „ჰაქტ ევრო პლიუსი“ (Euro plus pact), რომელიც მოწოდებულია ევროზონაში ეკონომიკური თანამშრომლობისკენ. ამ პაქტს არ შეუერთდნენ უნგრეთი, დიდი ბრიტანეთი, ჩეხეთი და შვედეთი საგადასახადო სუვერენიტეტის შენარჩუნების მიზნით. პაქტის მონაწილე ქვეყნებმა ივალდებულეს საგადასახადო დაბეგვრის ჰარმონიზაციის მიზნით შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება:

- კონკურენციის სტიმულირება;
- დასაქმების ზრდა, საგადასახადო ტვირთის შემცირების გზით;

• საბიუჯეტო შემოსავლების სტაბილური უზრუნველყოფა;

• ფინანსური სტაბილურობის განმტკიცება;

• საგადასახადო პოლიტიკის კოორდინაცია;

• პირდაპირი საგადასახადო დაბეგრის ეროვნულ კომპეტენციაში დატოვება.

როგორც სტატისტიკა აჩვენებს, ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების უმრავლესობაში საგადასახადო ტვირთის დონის ზრდა თანაბარწილად ეხება და პროპორციულად ნაწილდება სამ ჯგუფზე - პირდაპირ, ირიბ და სოციალურ გადასახადებზე. მიმდინარე ეტაპზე ევროკავშირის ბევრ ქვეყანაში შეიქმნა სიტუაცია, როცა საშემოსავლო გადასახადის მაქსიმალური განაკვეთი ნაკლებია მოგების გადასახადის განაკვეთზე, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს ისეთი ეკონომიკური დისპროპორცია, როგორცაა კომერციალიზაცია - ფიზიკური პირების მიერ სანარმოების დაფუძნება და მათი საშუალებით საკუთარი შემოსავლების დაფიქსირება, რომელიც საბოლოო ჯამში უფრო დაბალი საგადასახადო განაკვეთით დაიბეგრება. (ცხრილი 1).

უკანასკნელ წლებში ევროკავშირის ბევრ ქვეყანაში აქტიურად განიხილებოდა ფინანსურ სექტორში ახალი გადასახადების შემოღების საკითხი. აღნიშნული განხილვების მთავარ მიზეზად იქცა ის როლი, რომლებიც ბანკებმა და საკრედიტო-საფინანსო ორგანიზაციებმა შეასრულეს მსოფლიო საფინანსო კრიზისში. ამის გარდა, საფინანსო სექტორი მომსახურების დონეზე გათავისუფლებულია დღე-გან, რაც მას

უპირატეს მდგომარეობაში აყენებს ეკონომიკის სხვა სექტორებთან მიმართებაში. ავსტრიამ, უნგრეთმა და პორტუგალიამ შემოიღეს საბანკო მოსაკრებელი, კვიპროსში შემოიღეს გადასახადი საბანკო დეპოზიტზე, სლოვენიაში მოქმედებს გადასახადი საბალანსო ანგარიშებზე, რომელიც შეადგენს აქტივების 0,1%-ს, დანია ამ სფეროში დასაქმებული თანამშრომლების საშემოსავლო გადასახადი გაზარდა 9,13%-დან 10,5%-მდე.

საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმება ითვალისწინებს ევროკავშირთან, შესაბამისად ევროპულ კანონმდებლობასთან და სტანდარტებთან დაახლოების მნიშვნელოვან და რეალურ მექანიზმებს.

ასოცირების შესახებ შეთანხმება ანაცვლებს 1996 წელს ხელმოწერილ „პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმებას“ (□ჩ□) და ქმნის საქართველოსა და ევროკავშირის შორის თანამშრომლობის ახალ სამართლებრივ ჩარჩოს.

დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოს მთავრობის 2015 წლის 26 იანვრის №59 განკარგულებას „ერთი მხრივ, საქართველოსა და მეორე მხრივ, ევროკავშირის და ევროპის ატომური ენერჯის გაერთიანებას და მათ წევრ სახელმწიფოებს შორის. ასოცირების შესახებ შეთანხმებისა და საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების დღის წესრიგის განხორციელებას 2015 წლის ეროვნული სამოქმედო გეგმის დამტკიცების შესახებ“ და ხელშეკრულების V თავის - „ეკონომიკური თანამშრომლობის და დაბეგრის საკითხების“ განმარტებასა და გააზრებას.

ცხრილი 1. საგადასახადო ცვლილებების ცხრილი ევროკავშირში 2010-2011 წ.

გადასახადი	საგადასახადო განაკვეთი	
	გაიზარდა	შემცირდა
საშემოსავლო	საფრანგეთი, ირლანდია, ლატვია, ლუქსემბურგი, პორტუგალია, ესპანეთი, ავსტრია, ჩეხეთი, დანია, ესტონეთი	გერმანია, ფინეთი, ჰოლანდია, ბელგია, იტალია, შვედეთი
მოგების გადასახადი	პორტუგალია, ლუქსემბურგი, რუმინეთი	უნგრეთი, ლიტვა, ავსტრია, ჰოლანდია, იტალია
დღგ	ესპანეთი, უნგრეთი, ფინეთი, პოლონეთი, რუმინეთი	ირლანდია, ბელგია, გერმანია, ჰოლანდია, ლიტვა
ქონება	ჩეხეთი, გერმანია, საფრანგეთი, ლატვია, საბერძნეთი	

პრეამბულაში ხაზგასმით აღნიშნულია, რომ „ევროკავშირი და საქართველო ხელს შეუწყობენ ეკონომიკური რეფორმების პროცესს თავიანთი შესაბამისი ეკონომიკების ფუნდამენტური პრინციპების შესახებ ცნობიერების ამაღლებისა, ეკონომიკური პოლიტიკის ფორმულირებისა და იმპლემენტაციის გზით.“

ასოცირების ხელშეკრულების ეს თავი, უპირველესად ვალდებულებებს წარმოშობს. „საქართველო უნდა მისწრაფოდეს, რომ დააფუძნოს და ეტაპობრივად დაუახლოოს საკუთარი ეკონომიკური, საგადასახადო და ფინანსური რეგულაციები ევროკავშირის რეგულაციებს და იმავდროულად უზრუნველყოს სწორი საგადასახადო პოლიტიკის გატარება“.

ხელშეკრულების ამ თავში ხაზგასმულია, რომ „მხარეები ითანამშრომლებენ საგადასახადო სფეროში კარგი მმართველობის გაძლიერების კუთხით“. ეს გულისხმობს საგადასახადო პოლიტიკისა და ადმინისტრირების ისეთი კლიმატისა და მექანიზმების შექმნას, როცა გადასახადის გადამხდელი და გადასახადის ამკრეფი თანასწორი სუბიექტები არიან, ერთსა და მეორესაც თავის უფლებებთან ერთად კარგად აქვს გათავისებული თავისი მოვალეობები, რომ გადასახადის ამკრეფი არა მხოლოდ დამსჯელი ადმინისტრაციული ორგანო, არამედ გადასახადის გადამხდელის მომსახურე რგოლია.

ასოცირების ხელშეკრულების 280-ე მუხლის გათვალისწინებით, „მხარეები აღიარებენ და ვალდებულებას იღებენ, რომ შეასრულებენ საგადასახადო სფეროს კარგი მმართველობის პრინციპებს, როგორცაა, მაგალითად, გამჭვირვალობის, ინფორმაციის გაცვლისა და სამართლიანი საგადასახადო კონკურენციის პრინციპები, ხელს შეუწყობენ კანონიერი საგადასახადო შემოსავლების ადმინისტრირებას, და მიიღებენ ზომებს ზემოხსენებული პრინციპების ეფექტიანი შესრულებისათვის“.

282-ე მუხლი განმარტავს, რომ „მხარეები ასევე გააძლიერებენ და გააღრმავებენ თავიანთ თანამშრომლობას, რომელიც მიზნად ისახავს საქართველოს საგადასახადო სისტემისა და ადმინისტრირების განვითარებას, მათ შორის, გადასახადების შეგროვებისა და კონტროლის შესაძლებლობის გაძლიერებას, უზრუნველყოფენ გადასახადების ეფექტიან შეგროვებას და გაააქტიურებენ ბრძოლას საგადასახადო თაღლითობისა და გადასახადებისაგან თავის არიდების წინააღმდეგ“.

განსაკუთრებული მინიშნება კეთდება აქციზურ საქონელთან დაკავშირებული თაღლითობისა და კონტრაბანდის წინააღმდეგ საპასუხო ქმედებების განსახორციელებლად და მის წინააღმდეგ საბრძოლველად. ეს თანამშრომლობა მოიცავს, მათ შორის, თამბაქოს პროდუქციაზე აქციზის

ტარიფების, შეძლებისდაგვარად, ეტაპობრივ დაახლოებას ზრდის მიმართულებით.

285-ე მუხლის მიხედვით „საქართველოს ეკისრება ცალმხრივი ვალდებულება, რომელიც იმპერატიულ ნორმად ყალიბდება, რომ „მოახდენს ეროვნული კანონმდებლობის დაახლოებას ევროკავშირის საკანონმდებლო აქტებთან და საერთაშორისო სამართლებრივ ინსტრუმენტებთან, ამავე ხელშეკრულების XXII დანართის დებულებების შესაბამისად“, რომელიც ამ ხელშეკრულების შემადგენელ და განუყოფელ ნაწილს წარმოადგენს.

საქართველო იღებს ვალდებულებას, განსაზღვრულ ვადებში ეტაპობრივად დაუახლოოს თავისი კანონმდებლობა ევროკავშირის კანონმდებლობას შემდეგ სფეროებში:

- გადასახადებისაგან გათავისუფლება;
- ოპერაციები ევროგაერთიანების შიგნით;
- იმპორტი და ექსპორტი;
- საერთაშორისო ტრანსპორტი და საერთაშორისო ვაჭრობა;
- დამატებითი ღირებულების გადასახადის (დღგ) საერთო სისტემის, ანგარიშ-ფაქტურის წარმოების, დეკლარირების, ჩათვლებისა და აღრიცხვის წესები.

ამასთან, განსაზღვრულია ვალდებულებები, გარკვეული საქონლის იმპორტსა და ექსპორტთან დაკავშირებული სპეციალური სქემები. მაგ. სპეციალური სქემა ელექტრონული ვაჭრობისათვის.

დანართში მოყვანილია ის გამონაკლისები, რომელიც დღემდე მოქმედებს ევროკავშირის წევრი გარკვეული სახელმწიფოებისთვის. ყველა ქვეყანა თავისი ეროვნული ინტერესების გათვალისწინებით გარკვეულ დათქმას აფიქსირებს საქონლის, რომელიმე სახეობის დაბეგვრის რეჟიმთან ან კონტროლის სპეციალურ მექანიზმებთან დაკავშირებით.

ამ მიმართებით არც საქართველოა გამონაკლისი. მაგალითად, საქართველო იტოვებს უფლებას, რომ აქციზის გადასახადისგან გაათავისუფლოს ალკოჰოლური სასმელები, რომლებიც წარმოებულია კერძო პირების მიერ მცირე რაოდენობით და გათვლილია სახლში მოხმარებისთვის და არა ბაზარზე გასატანად.

ასევე, საქართველო იტოვებს უფლებას, დღგ-ის გადასახადისგან გაათავისუფლოს საქონლისა და მომსახურების მიწოდება, რომელიც შეთანხმების ძალაში შესვლის მომენტისთვის თავისუფლდება საგადასახადო კოდექსის საფუძველზე, ხოლო „მესამე ქვეყნებიდან

მგზავრების მიერ შემოტანილი საქონლის დღე და აქციზის გადასახადისგან გათავისუფლების შესახებ“ გამოიყენება მხოლოდ ის ნაწილი, რომელიც რაოდენობრივ შემზღვევებს ანესებს. ნიშანდობლივია ის მომენტიც, რომ მხარეებმა უნდა გააუქმონ ყველა საბაჟო გადასახადი მეორე მხარეში წარმოშობილ პროდუქციამე. ევროკავშირის წევრი სახელმწიფოების საგადასახადო სისტემების ანალიზისა და საქართველოს მიერ ევროპასთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ, შეიძლება ჩამოეყალიბოთ პრობლემური საკითხები, რომლის გადაჭრაც ხელს შეუწყობს საქართველოს საგადასახადო სისტემის ევროკავშირის ქვეყნებთან საგადასახადო ჰარმონიზაციას.

- მაღალი საგადასადო განაკვეთების პირობებში სისტემური წარმატებული საგადასახადო რეფორმების ჩატარება შეუძლებელია. რეგიონში კონკურენტუნარიანი საგადასახადო სისტემის ფორმირებისათვის საქართველომ ორიენტაცია უნდა აიღოს ევროკავშირის იმ ქვეყნებზე, სადაც საგადასახადო ტვირთი არ აჭარბებს მშპ-ის 30%-ს. იდეალური საგადასახადო ტვირთი, რომლის პირობებშიც შესაძლებელია ხარისხობრივი ეკონომიკური ნახტომის მიღწევა, შეადგენს მშპ-ის 15-20%-ს.

- გადასახადების ადმინისტრირების მიმართულებით, საინტერესოა ევროკავშირის ზოგიერთი ქვეყნის (იტალია) გამოცდილების გაზიარება, სადაც გადასახადების გადახდის თავის არიდების გამოვლენის მიზნით შემოიღეს ე.წ. ტახომეტრს (ტახომეტერ) - პროცედურა, რომელიც ითვალისწინებს დეკლარირებული შემოსავლების შედარებას შემოსავლების დონესთან, რომელიც იანგარიშება გადასახადის გადამხდელის მიერ განეული ხარჯებიდან. ამის გარდა, შემოღებულია შემზღვევები ნაღდი ფორმით ანგარიშსწორებაზე და დადგენილია გადასახადის გადამხდელის იდენტიფიცირების ვალდებულება იმ შემთხვევაში, როცა შექნილი საქონლის/მომსახურების ღირებულება აღემატება 3600 ევროს.

- ახალი ტექნოლოგიების უფრო ფართო გამოყენება საგადასახადო დეკლარირების და ანგარიშგების დროს; ამ მიმართულების საკანონმდებლო დაკანონება.

- გადასახადების განაკვეთების შემდგომი შემცირება (დღე, მოგების გადასახადი) აუცილებლად გამოიწვევს საგადასახადო ბაზის გაზრდას და საბიუჯეტო შემოსავლების მატებას. ამიტომ ამ მიმართულებით გადადგმული ნაბიჯები გამოათავისუფლებს ქვეყნის სამეწარმეო პოტენციალს და ხელს შეუწყობს ეკონომიკის სტრუქტურის კორექტირებას 2020 წლამდე პერიოდისათვის.

- საგადასახადო კულტურის ამაღლების მიზნით მიზანშეწონილია საქონლისა და მომსახურების

მომხმარებლების ინფორმირება საკონტროლო-სალარო აპარატების ჩეკის მეშვეობით, თუ მათ მიერ გადახდილ თანხაში რა წილი უკავია გადასახადს. აღნიშნული ღონისძიება ხელს შეუწყობს მოსახლეობაში რეალური საგადასახადო ტვირთის ადექვატურ აღქმას.

- საქართველოს საგადასახადო სისტემის სტაბილურობისთვის აუცილებელია ნორმის შემოღება, რომლის მიხედვითაც საკანონმდებლო აქტებში გადასახადების მიმართულებით შეტანილი ნებისმიერი ცვლილება იურიდიულად ძალაში უნდა შევიდეს ხელმოწერიდან 12 თვის შემდეგ.

ევროკავშირის მიერ განხორციელებული პრაქტიკული პოლიტიკა საგადასახადო დაბეგვრის ჰარმონიზაციის მიმართულებით, საქართველოსთვის მნიშვნელოვან რამდენიმე მიმართულებაზე აქცენტის გაკეთების საშუალებას იძლევა:

- ევროკავშირის განვითარების თანამედროვე ეტაპზე მმართველი ორგანოების ამოცანა არ არის ერთიანი საგადასახადო სისტემის შექმნის ფორმირება, არამედ მათი ძალისხმევა მიმართულია ნაციონალური საგადასახადო სისტემების დაახლოებისკენ.

- ინტეგრაციული სტრატეგიის ფარგლებში საგადასახადო ჰარმონიზაცია უნდა განვიხილოთ როგორც გრძელვადიანი პროცესი, ამასთან, ამ პროცესის აქტივობაც შეესაბამებოდა ერთიანი შიდა ბაზრისა და ქვეყნების ეკონომიკური და სავალუტო კავშირის ფორმირების ეტაპს.

- საგადასახადო სისტემების კონვერგენციის ხელისშემშლელი ფაქტორია ინტეგრაციაში მონაწილე ქვეყნების სოციალურ-ეკონომიკური განვითარების სხვადასხვა ხარისხი.

- საგადასახადო ჰარმონიზაციის უპირველეს ობიექტად გვევლინება ირიბი საგადასახადო დაბეგვრის დაახლოება; პირდაპირი საგადასახადო დაბეგვრის კონვერგენციის პროცესი უფრო რთული პრობლემებით ხასიათდება.

- საგადასახადო ჰარმონიზაციის კონკრეტულ ინსტრუმენტად შეიძლება განვიხილოთ საგადასახადო ბაზის განსაზღვრის უნიფიკაცია, გადასახადების გაანგარიშებისა და ბიუჯეტში გადახდის მექანიზმები, ასევე საგადასახადო განაკვეთების მაქსიმალური და მინიმალური დასაშვები დონის დადგენა.

პრაქტიკაში, საგადასახადო სფეროს ჰარმონიზაცია უფრო ძნელად და მდორედ რეალიზდება, ვიდრე ჩათვლილებული იყო, რადგან პროცესში მონაწილე ქვეყნებს არ სურთ საგადასახადო სუვერენიტეტის დათმობა. მიმდინარე ეტაპზე ევროკავშირის ორგანოებს ძალისხმევა კონცენტრირებულია ორ მთავარ მიმართულებაზე:

- დღგ-ს და აქციზის გადასახადის ჰარმონიზაციაზე;

- ფასიანი ქალაქებიდან და საბანკო ანაბრებიდან მიღებული შემოსავლებიდან გადასახადების ჰარმონიზაციაზე.

ევროკავშირის ქვეყნები გადასახადების ჰარმონიზაციას თავიანთი თანამშრომლობის ერთ-ერთ პრიორიტეტულ მიმართულებად თვლიან. ევროსაბჭოს და ევროპარლამენტის განსახილველად მომზადებულია დირექტივების პროექტები, რომლებიც ხელს შეუწყობენ ნაციონალური საგადასახადო სისტემების დაახლოებას. ეს კი, თავის მხრივ, უფრო მჭიდრო ინტეგრაციის შანსებს ზრდის.

საუბარი ევროკავშირის საგადასახადო ჰარმონიზაციის წარმატებაზე ნაადრევია. ამის ასსნა შეიძლება იმ ეკონომიკური პოლიტიკის მიზნების სხვადასხვაობით, რომელსაც ატარებენ ცალკეული სახელმწიფოები და ევროკავშირი მთლიანობაში. მიუხედავად ამისა, არსებული სიძნელეების გათვალისწინებითაც კი გრძელვადიან პერსპექტივაში გაერთიანებული ევროპა მივა ერთიან საგადასახადო დაბეგვრის პრინციპებამდე. შეიძლება ევროკავშირმა იმის უფლებაც კი მიიღოს, რომ შეაგროვოს გადასახადები კავშირის ერთიან ბიუჯეტში. ჯერჯერობით კი ევროკავშირი ორგანიზებას უკეთებს კურსებსა და პროგრამებს ფინანსური ორგანოების ახალგაზრდა თანამშრომლებისთვის, რომლებმაც პერსპექტივაში უნდა განსაზღვრონ საგადასახადო პოლიტიკა. სწორედ ამ ფონზე საქართველოს მიერ ევროპასთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ, სხვა საკითხებთან ერთად, დიდ მნიშვნელობას იძენს საგადასახადო სისტემის ევროკავშირის ქვეყნების საგადასახადო სისტემებთან კონვერგენცია, რომელიც საბოლოო ჯამში მნიშვნელოვან როლს ითამაშებს ინტეგრაციის პროცესში.

საქართველოს საგადასახადო სისტემის ევროკავშირის ქვეყნების საგადასახადო სისტემებთან ჰარმონიზაციის ზოგიერთი ასპექტი

ევროკავშირი წარმოადგენს ერთ-ერთ უდიდეს ინტეგრირებულ პოლიტიკურ და ეკონომიკურ გაერთიანებას, რომელიც ატარებს ზოგად ეკონომიკურ პოლიტიკას, მათ შორის საგადასახადო სფეროში. ერთიანი მსოფლიო მარშრუტის კონკურენტუნარიანი, ევროპული ბაზრის შექმნა გულისხმობს ევროკავშირის წევრი ქვეყნებისთვის ეკონომიკური, სავალუტო და პოლიტიკური კავშირის ფორმირებასა და განმტკიცებას. ევროკავშირის ფარგლებში ინტეგრაცია მოიცავს მისი წევრი ქვეყნების

ერთიერთანამშრომლობის ყველა სფეროს, მათ შორის „საგადასახადო ჰარმონიზაციას“, რომლის მთავარი ამოცანაა ინტეგრაციულ პროცესებში მონაწილე სახელმწიფოების საგადასახადო სისტემების დაახლოება. საქართველოს მიერ ევროპასთან ასოცირების ხელშეკრულების ხელმოწერის შემდეგ, სხვა საკითხებთან ერთად დიდ მნიშვნელობას იძენს საქართველოს საგადასახადო სისტემის ევროკავშირის ქვეყნებთან საგადასახადო ჰარმონიზაციის ასპექტების გააზრება და მისი მიღწევის გზების ანალიზი.

ბამოყენებული ლიტერატურა

Налоговое право ЕС, А.С.Захаров-М Волтерс Клубер, 2010

<http://eulaw.ru/taxonomy/term/34/all>

http://ec.europa.eu/taxation_customs/index_en.htm

<http://worldtaxpayers.org/>

http://europa.eu/eu-life/index_en.htm

http://www.geostat.ge/?action=page&p_id=238&lang=geo

<http://www.economy.ge/ge/ეკონომიკ-ლევისლატიონ/საქართველო-2020>

http://www.ec.europa.eu/commission_barroso/president/focus/index_en.htm

<https://matsne.gov.ge/ka/document/view/2702520>

Gca Y5gdYWg'cZ; Ycf[]ub'HU ' GngYa '6 Y]b[<Ufa cb]nYX'k]H 'R Y HU 'GngYa 'cZ9I 'A Ya VYf '7 ci b]f]Yg

European Union (EU) is one of the biggest Political and Economic union, which runs the basic economic politics even in taxes. Creating world scale, competitive European market means forming and consolidating economic, currency and political connections for EU member countries. Integrating within EU includes all spheres of mutual collaboration between member countries, including “Harmonizing Taxes”, which serves for making the tax systems of integrating countries more alike to each other. Since Georgia has signed Association Agreement with EU, considering aspects of harmonizing with EU tax system and analyzing ways to accomplish it, has become very important.

Tbilisi

საქართველოს საგარეო ეკონომიკური ორიენტაციის ვექტორის საკითხისათვის

უზანი სამადაშვილი

ასოციირებული პროფესორი, ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი

ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ეკონომიკისა და ბიზნესის ფაკულტეტის
ელ-ფოსტა: u.samadashvili@mail.ru

თანამედროვე მსოფლიოში ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების უმნიშვნელოვანესი პირობაა ეკონომიკის ღიაობა (გახსნილობა). ამასთან, რაც უფრო მცირეა ქვეყანა, მით უფრო აშკარად ვლინდება აღნიშნული კანონზომიერება. სწორედ ამიტომ, საქართველოში ეკონომიკური ზრდის დაჩქარებისთვის ძალიან მნიშვნელოვანია საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის გახსნილობა, ლიბერალიზაცია. ეს იმიტომ, რომ მსოფლიო გამოცდილებიდან გამომდინარე, არსებობს ძლიერი კორელაცია (ურთიერთდამოკიდებულება) საგარეო ეკონომიკური საქმიანობის ლიბერალიზაციასა და ეკონომიკური ზრდის ტემპებს შორის. ჰარვარდის უნივერსიტეტის ეკონომისტების მიერ ჩატარებულმა გამოთვლებმა აჩვენა, რომ იქ, სადაც ბოლო 25 წლის განმავლობაში ხორციელდებოდა ჩაკეტილი ეკონომიკის (პროტექციონისტული) პოლიტიკა, მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ის საშუალო წილი ურმა ზრდამ შეადგინა 0,7%, ხოლო იქ, სადაც ატარებდნენ ღია ეკონომიკის (ლიბერალურ) პოლიტიკას, მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ გაიზარდა ხუთჯერ მეტად, ანუ 3,5%-ით [1, გვ. 63].

ამასთან დაკავშირებით ინტერესს იწვევს საკითხი იმის შესახებ თუ ღიაობის (კარგახსნილობის) პირობებში საით უნდა მიმართოს საქართველომ საგარეო ეკონომიკური ორიენტაციის ვექტორი? ამ კითხვაზე პასუხი არაერთგვაროვანია: პოლიტიკოსების, მეცნიერ-ეკონომისტებისა და მენარმეების ერთი ჯგუფი მხარს უჭერს საქართველოს ევროკავშირში გაერთიანებას; მეორე - საქართველოს ევროპულ საბაჟო კავშირში ინტეგრაციას; მესამე ჯგუფი მიიჩნევს, რომ საქართველომ ინტეგრაცია უნდა მოახდინოს მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. ცხადია, თითოეულ ამ მიმართულებას, დამატებითი არგუმენტების შემთხვევაში, აქვს არსებობის უფლება. თუმცა, მთავარია იმის გათვალისწინება თითოეული ვარიანტის შემთხვევაში როგორი იქნება საქართველოს ეკონომიკური სარგებელი

და დანაკარგები.

სწორედ ამიტომ, როცა საქართველოს საგარეო ეკონომიკური ორიენტაციის საკითხი დგება, უნდა გავითვალისწინოთ ის გარემოება, რომ: საქართველოს არა ჰყავს მუდმივად კარგი და მუდმივად ცუდი ეკონომიკური პარტნიორი, საქართველოს აქვს მუდმივი ეკონომიკური ინტერესი. შესაბამისად, მისი ეკონომიკური ვექტორი იქით უნდა გადაიხაროს, საითაც მეტი ეკონომიკური სარგებელი ექნება. აქედან გამომდინარე, **საქართველოს გარე სამყაროსთან სავაჭრო-ეკონომიკური ურთიერთობის ერთადერთი გზა, იქნება ეს ევროკავშირი, თუ ევროპული საბაჟო კავშირი, ეს არის გზა არსაით! სწორედ ამიტომ, ჩვენი azriT, ეკონომიკის დივერსიფიკაციისა და რისკების შემცირების მიზნით ქვეყანამ ნებაყოფლობითი, ურთიერთხელსაყრელი და დაბალანსებული ინტეგრაცია უნდა მოახდინოს არა მხოლოდ ხსენებულ ორ მხარესთან, არამედ მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.**

ნათქვამის დამადასტურებელია ქვემოთ მოხმობლი სტატისტიკური მონაცემები. თუ რუსეთის მიერ საქართველოს მიმართ გამოცხადებულ ემბარგომდე და რუსეთ-საქართველოს ომამდე საგარეო ვაჭრობაში ნომერ პირველი პარტნიორი რუსეთი იყო, მერე მას თურქეთი ჩაენაცვლა. მართალია, 2006 წლის ემბარგოს შემდეგ ქართულმა ღვინომ დ აწყალმა ბაზრების დივერსიფიკაცია მოახდინა, მაგრამ როგორც კი გასული 2013 წლის ზაფხულში რუსეთის ბაზარი გაიხსნა, რუსეთში მოთხოვნა იმდენად დიდი აღმოჩნდა, რომ ნავარეუდები 10 მლნ ბოთლის ნაცვლად, მარტო 6 თვეში 21-22 მლნ ბოთლი შევიდა, რაც ღვინის მთლიანი ექსპორტის უკვე 40%-ს შეადგენს. ქართული ღვინის ექსპორტში რუსეთის წილი გაიზარდა უკრაინაში დაძაბულობის გამო. **სწორედ ამიტომ, მწარე გამოცდილებიდან გამომდინარე, მნიშ-**

ვნელოვანია ღვინის საექსპორტო ბაზრის დივერსიფიკაცია.

რუსეთისა და უკრაინაში ღვინის ექსპორტის ბაზრის ალტერნატიული ბაზრების ძიებასთან დაკავშირებით უნდა ითქვას, რომ ევროკავშირი, ალბათ, ასეთ ალტერნატივად ვერ გამოდგება. იმიტომ, რომ ევროკავშირის ბაზარზე ქართულ ღვინოს ჰყავს საკმაოდ ძლიერი კონკურენტები პორტუგალიის, იტალიის, საფრანგეთის, თურქეთის, ჩეხეთის, ავსტრალიის და სამხრეთ აფრიკის ღვინოების სახით. ქართული ნაწარმის ევროკავშირის ბაზარზე დამკვიდრება გართულებულია იმის გამოც, რომ ამ ბაზარზე ჩეხეთის ღვინონ-ჯერ უფრო იაფია [2, გვ. 5].

სამაგიეროდ, ღვინის ბაზრის საკმაოდ დიდი პოტენციალია ჩინეთში, რომელიც თავად ღვინის უმსხვილესი მწარმოებლების ხუთეულშია. აქ წელიწადში 3 მლრდი ლიტრი ღვინოზეა მოთხოვნა. აქედან საქართველომ 1%-იც რომ მოიპოვოს ეს არის 30 მლნ ლიტრი ღვინო. თუმცა, გასათვალისწინებელია, ისიც რომ ჩინეთში ღვინის შეტანაზე მაღალია საბაჟო ტარიფი, ასევე დაბალია ქართული ღვინის ცნობადობა [3, გვ.2]. **სწორედ ამიტომ, საჭიროა ჩინეთთან მოლაპარაკება თავისუფალი ვაჭრობის რეჟიმის შემოღებასთან დაკავშირებით და პარალელურად ჩინელი მოსახლეობის ცნობიერებაში ქართული ღვინისა და საქართველოს პოზიტიური პოზიციონირება ანუ ბრენდირება.**

დღეის მდგომარეობით, რუსეთის წილი ქართულ ექსპორტში 9.4% შეადგენს, რაც მცირედით ჩამორჩება საქართველოს საექსპორტო ბაზრის ლიდერის - უკრაინის 10.4%-იან წილს. ამავდროულად, 2014 წლის იანვრის მონაცემებით, მთლიანი საუკუნო ბრუნვის 6.7%-იანი წილით, რუსეთმა უკვე გადაასწრო უკრაინის 6.3%-ს და საქართველოს ნომერ მეოთხე საუკუნო პარტნიორად ირიცხება უკრაინაზე წინ, რომელმაც მესუთე ადგილზე გადაინაცვლა. ნათქვამზე მეტყველებს, ასევე ბოლო წლებში საქართველოს ათი უმსხვილესი საუკუნო პარტნიორის სისტემატიური ცვლა [4,1].

არც ექსპორტის სასაქონლო სტრუქტურაა უცვლელი. ასე მაგალითად, არც ისე შორეულ წარსულში საქართველოს ექსპორტულ პროდუქციაში №1 მუხლი იყო "გაჭირვების ექსპორტი"-ანუ "ჭართის ექსპორტი". როგორც იქნა იგი აღარ არის უპირველესი მუხლი. იგი ჩანაცვლა შედარებით ნაკლებად "გაჭირვების ექსპორტმა" - მსუბუქი ავტომანქანების რეექსპორტმა, რომელმაც, ასევე, დაკარგა პოზიცია პარტნიორ ქვეყნებში (სომხეთი, აზერბაიჯანი, ყაზახეთი) ახალი რეგულაციების შემოღების გამო.

ხაზგასასმელია, რომ თვით ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმება ღრმა და ყო-

ვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო სივრცესთან დაკავშირებით, არ ანებს სრაიმე შემლუდვას საქართველოს მიერ სხვა ქვეყნებთან სუვერენულად გაფორმებულ თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმებებზე. პირიქით, თავისუფალი ვაჭრობის სივრცეები, მაგალითად, ისეთ ქვეყნებთან, როგორც არის თურქეთი, ხელს უწყობს ვაჭრობის გაფართოებას, ვინაიდან კომპანიებს ექმნებათ შესაძლებლობა ნაკლებ ფასად მოახდინონ საწარმოო პროცესებისა და იმპორტის კომპონენტების გაერთიანება. **საქართველოს შეუძლია საკუთარი ნება-სურვილის მიხედვით აწარმოოს სავაჭრო ურთიერთობა რუსეთთან, უკრაინასთან, მოლდავეთთან, თურქეთთან, აზერბაიჯანთან, სომხეთთან, yazaxeTTan, ირანთან, ამერიკის შეერთებულ შტატებთან, ჩინეთთან, ან სხვა ახლანდელ თუ მომავალ პარტნიორთან თავისუფალი ვაჭრობის შესახებ შეთანხმები სფარგლებში.**

ევრაზიული საბაჟო კავშირის საპირისპიროდ, თავისუფალი სავაჭრო სივრცე არ ითხოვს პარტნიორებისგან თავიანთი საიმპორტო და ასაექსპორტო მოსაკრებელი სხვა სავაჭრო პარტნიორების ასეთივე მოსაკრებელს გაუთანაბრონ, ასევე, არ ავალდებულებს მათ, იქონიონ ასეთივე სავაჭრო პოლიტიკა მთელი მსოფლიოს მიმართ.

თვით პოლონეთისა და ბალტიისპირეთის ქვეყნების გამოცდილებაც ცხადყოფს, რომ ამ ქვეყნებმა ევროკავშირში განევრიაანების პირობებშიც კი შეინარჩუნეს საუკუნო-ეკონომიკური ურთიერთობები, როგორც გეოგრაფიულად და ისტორიულად ახლომყოფ რუსეთთან, ასევე დსთ-ს სხვა ქვეყნებთან. ასე მაგალითად, პოლონეთის გამოცდილება უარყოფს იმ აზრს, რომ ევროკავშირის წევრობა ავტომატურად გამოიწვევს აღმოსავლეთის ქვეყნებთან სავაჭრო ურთიერთობების "გაგრილებას". პირიქით, პოლონეთის ევროკავშირში განევრიაანების შემდეგ მნიშვნელოვნად გაიზარდა მისი ექსპორტი აღმოსავლეთის რეგიონში, კერძოდ რუსეთში, რაც გამოიწვია პოლონეთის ეკონომიკის საერთო კონკურენტუნარიანობის ზრდამ. თუ 2004 წელს აღმოსავლეთის ქვეყნების წილი პოლონეთის ექსპორტსა და იმპორტში შეადგენდა 7.0 და 9.7%-ს შესაბამისად (რუსეთზე მოდიოდა 1.7 და 2.1%), 2012 წელს იგი გაიზარდა 10.0 და 16.3%-მდე (რუსეთის წილი შესაბამისად გაიზარდა 5.4 და 14.3%-ით). ვფიქრობთ, ეს სავესებით ნორმალურია [5, გვ.2].

ის, რომ ევროკავშირის თავისუფალი სავაჭრო სივრცე ასოცირებულ და, მით უფრო, სრულფასოვან წევრებს უნარჩუნებს სუვერენულ უფლებას არანევრ - ქვეყნებთან სავაჭრო სავაჭრო პოლიტიკის განხორციელებაში, ვფიქრობ, ერთდროულად კარგიც არის და ცუდიც.

მოკლევადიან პერიოდში კარგია, რადგან ქართული პროლექციის კონკურენტუნარიანობა, ხარისხი, უვნებლობა და უსაფრთხოება ერთბაშად ევროსტანდარტებზე ვერ გავა. აქ აჩქარება არ ეგების. არ უნდა გავიმეოროთ პოლონეთისა თუ ბალტიისპირეთის ქვეყნების უარყოფითი გამოცდილება. ასე, მაგალითად, ექსპერტების აზრით, **უმუშევრობის პრობლემა არის პოლონეთის ევროკავშირში გაერთიანების ნეგატიური ეფექტის ერთ-ერთი ნათელი მაგალითი.** უმუშევრობის მაღალ დონეს კი ხსნიან ფოლადისა და ქვანახშირის მრეწველობის დემონტაჟის მცდარი პოლიტიკით, რაც, თავის მხრივ, გახდა მიზეზი მძიმე მანქანათმშენებლობის დაცემისა, რომელიც ორიენტირებულია დასახელებულ ინდუსტრიაზე. ეს გამოიწვია ევროკავშირის მკაცრი გარემოსდაცვითი სტანდარტების ზენოლამ, რომელმაც მოქმედება დაიწყო რესპუბლიკის ევროკავშირში განეწვრიანების შემდეგ. პოლონეთის ხელისუფლებამ მიზანშეწონილად და ეკონომიკურად არარენტაბელურად ჩათვალა ამ საწარმოების ეკოლოგიურობის ამაღლებაში მნიშვნელოვანი ინვესტიციების დაბანდება. ეს მაშინ, როცა აღნიშნული დარგები ქმნიან სამუშაო ადგილების მნიშვნელოვან რაოდენობას, რომელთა ლიკვიდაციის კომპენსირებას ვერ მოახდენს მალალტექნოლოგიური წარმოების და მცირე და საშუალო მენარმეობის სექტორის დინამიური განვითარებას კი. უკრაინაში კი, მძლავრი სამრეწველო საწარმოების (თუმცა, ეკოლოგიურად მავნე საწარმოების) შენარჩუნების წყალობით, მნიშვნელოვნად დაბალია უმუშევრობის დონე. უკრაინის ერთადერთი, მაგრამ საკმაოდ მნიშვნელოვანი უპირატესობა არის უმუშევრობის შედარებით დაბალი დონე [8, გვ.3]. ან კიდევ, ბალტიისპირეთის ქვეყნები უცებ გადავიდნენ რაევროკავშირის სტანდარტებზე, წვრილიფერმერების 70% გაკოტრდა, რადგანაც ისინი სწრაფად ვერ მოერგნენ ევროკავშირის სტანდარტებს და ევროპულ აკრედიტებულ სახელმწიფო კონტროლის ეფექტიან სისტემას. სწორედ ამიტომ, **საქართველომ აუჩქარებლად და თანმიმდევრულად უნდა გადახედოს და შეცვალოს ეკონომიკური კავშირები დსთ-ან. აქ გრძელვადიანი მიზნები საკმაოდ რთული და მრავალფეროვანია. დივერსიფიცირების ანუ რისკების შემცირების მიზნით არც ერთ ქვეყანაზე (მით უფრო გარკვეული რისკების შემცველი დსთ-ს სივრცის ქვეყნებზე) არ უნდა მოდიოდეს საქართველოს ექსპორტისა თუ იმპორტის 25%-ზე მეტი და ამავედროულად ჩამოყალიბდეს საგარეო ვაჭრობის უფრო თანამედროვე, მოქნილი სტრუქტურა. საქართველოს ჰყავს მოსახლეობითა და ტერიტორიით დიდი და ეკონომიკურად სუსტი მეზობლები (რუსეთი, უკრაინა, თურქეთი) და ეკონომიკურად ძლიერი ევროკავშირი. საქართველო სუსტებზეა ორიენტირებული. საქართველომ ეტაპობრივად, უმტკივნეულოდ უნდა მოახდინოს სუსტებიდან ძლიერება**

გადასვლა, გადამისამართება.

რაც შეეხება უარყოფით მხარეს, გრძელვადიან პერიოდში ყველაზე ცუდი, რაც შესაძლებელია მოჰყვეს დსთ-ან მჭიდრო ეკონომიკური კავშირების შენარჩუნებას (რასაკვირველია, იმ შემთვევაში თუ არ ამაღლდება ამ სივრცეში პროლექციის სტანდარტები და თუ კვლავ მოხდება ეკონომიკის პოლიტიმიაცია!) არის საქონლის დაბალი ხარისხი. სამართლიანობა მოითხოვს აღინიშნოს, რომ დსთ-ს ბაზრების დაბალი მომთხოვნელობა საქონლის ხარისხისადმი სამამულო საწარმოებს უბიძგებს მაგრად ჩაებლაუტონ ამ ბაზრებს, ვინაიდან იქ შედარებით იოლია პროლექციის გასაღება, ვიდრე ევროკავშირისა თუ სხვა განვითარებული ქვეყნების ბაზრებზე.

გეოგრაფიულად ახლოს მდებარე ქვეყნების საფუძველზე ჩამოყალიბებული რეგიონული სავაჭრო შეთანხმების სიკეთეების მიუხედავად, სამწუხაროდ, რუსეთი ვერ იქცა საქართველოს საიმედო სავაჭრო პარტნიორად, რადგან მის დამოკიდებულებაში პოსტსაბჭოთა ქვეყნებთან ტრადიციულად პოლიტიკური მოტივი დომინირებს, რისი ნათელი დადასტურებაა 2006 წელს საქართველოს წინააღმდეგ ემბარგოს შემოღება (7, გვ. 45) და 1994 წელს საქართველოსთან გაფორმებული თავისუფალი ვაჭრობის ხელშეკრულების გაუქმების მცდელობები.

აქსიომატურია, რომ **ადამიანებსა თუ ქვეყნებს ყველაზე მძლავრად ადუღაბებს საერთო ეკონომიკური ინტერესები, მაგრამ რატომღაც ევროპასაც საქართველო უფრო პოლიტიკურად აინტერესებს, ვიდრე ეკონომიკურად და ის ამას არც მალავს:** "ევროკავშირი შეთანხმებას დებს საქართველოსთან, რადგან მიაჩნია, რომ საქართველო ადგას ევროპულ გზას და მისი სურვილი ევროპული მართვის მოდელის დამკვიდრებაა. საქართველო ევროკავშირისთვის პოლიტიკურად მნიშვნელოვანი პარტნიორია, თუმცა, ეკონომიკურად ნაკლებმნიშვნელოვანი. სწორედ ამიტომ ამბობს დამოუკიდებელი კვლევა, რომ შეთანხმების საერთო გავლენა ევროკავშირზე – საქართველოს სიდიდისა და დანარჩენ მსოფლიოსთან ევროკავშირის ვაჭრობაში საქართველოს წილის (0.1%) გათვალისწინებით – უმნიშვნელო იქნება. ამის საპირისპიროდ მოსალოდნელია, რომ ყოველწლიურად საქართველო დამატებითი შემოსავლის სახით თითქმის 300 მლნ ევროს, ანუ მშპ-ს 4.3% მიიღებს, თუკი რეფორმები განხორციელდება. ასე რომ, **საქართველოს მიერ შეთანხმებიდან მიღებული სარგებელი რეფორმების პროცესზეა დამოკიდებული.**" [8, გვ.3]. გამოდის, რომ სამამულო ეკონომიკის განვითარების მოძრაობა და ლოგიკა ყოველთვის არ არის განპირობებული მხოლოდ ეკონომიკური

ფაქტორებით. ეს კი, ჩემი აზრით, საქართველოს ეკონომიკურ პერსპექტივას ნაკლებ ოპტიმისტურსა და პოზიტიურს ხდის.

ცხადია, სტაბილური, უსაფრთხო და 28 ქვეყნისაგან შემდგარი 500 მილიონიანი და მაღალი მყიდველობითუნარიანი (რეალური მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე - 32000 აშშ დოლარი) ევროკავშირის ბაზარი უფრო მიმზიდველია, ვიდრე სამი ქვეყნისაგან შემდგარი 170 მილიონიანი და შედარებით დაბალი მყიდველობითუნარიანი (რეალური მშპ მოსახლეობის ერთ სულზე - დაახლოებით - 16000 აშშ დოლარი) ევრაზიული საბაჟო კავშირი, სადაც ხშირია ეკონომიკის პოლიტიკური მიზნით გამოყენების ფაქტები. დიახ, ევროკავშირის ბაზარი ერთობ მიმზიდველია, მაგრამ ამავდროულად მაღალი მომთხოვნის სწორედ ამიტომ, საქართველოს სავაჭრო კავშირები ამ ბიზნეს-სამყაროსათან უნდა გარდავდეს და გაფართოვდეს იმ ზომით, რა ზომითაც გაიზრდება საქართველოს პროდუქციის კონკურენტუნარიანობა - ხარისხი, უვნებლობა, უსაფრთხოება და კანონმდებლობა, სახელმწიფო აკრედიტაციის სისტემა, ინფრასტრუქტურა და ადგილობრივი კადრების კვალიფიკაცია დაუახლოვდება ევროპულს. გონიერ და ფხიზელ ევროპელ ბიზნესმენს ვერ შეიყვან შეცდომაში დაპირებებით, განსაკუთრებული და შეღავათიანი პირობებით, რომლითაც იგი ისარგებლებს პრივილიგირებული წესით. ის დაიჭერებს და ენდობა მხოლოდ იმ პირობებს, რომელიც ვრცელდება მთელს ქვეყანაში.

ყველანორმალური, სალად დასტრატეგიულად მოზროვნე ხელისუფლება საგარეო ეკონომიკური ურთიერთობების ქვეყნობრივ (გეოგრაფიულ) და პროდუქციულ დივერსიფიკაციას ახდენს, ბაზარზე გასვლის ახალ-ახალ, მოკლე, უსაფრთხო და ეკონომიურ გზებს ეძებს, ანუ ახორციელებს დაახლოების და არა გაუცხოების პოლიტიკას. ქვეყნისთვის ერთი და ორი საგარეობაზარი 25%-ზე მეტი წილით დივერსიფიკაციას არ ნიშნავს. რაც მარავლფეროვანია, დივერსიფიცირებულია ბაზარი, მით მცირეა რისკები და მით მაღალია გრძელვადიანი წარმატებების შესაძლებლობა ადა პირიქით. მაგალითად, **უკანასკნელი ნახევარი საუკუნის განმავლობაში ქვეყნების შედარებითი ანალიზი ცხადყოფს, რომ სწრაფად მზარდ ქვეყნებს, სადაც როგორც მოსახლეობა, ასევე ეკონომიკა იზრდება, უმეტესად ამიის სახელმწიფოები მიეკუთვნებიან. ესაა: სამხრეთკორეა, სინგაპური, ტაილანდი, იაპონია, ჩინეთი, ინდონეზია [9, გვ.9].** საყურადღებოა, თუ რა საერთო მახასიათებლები ჰქონდა ამქვეყნები სეკონომიკურ განვითარებას. **მემოთ ჩამოთვლილი სწრაფად მზარდი ქვეყნების მთავარი საერთოთავისებურება წარმოების დივერსიფიკაციის მაღალი მაჩვენებელია.** მართლაც, სამხრეთ კორეას რომ არ აერჩია დივერსიფიკაციის გზა და ტრადიციულ

კონკურენტულუპირატესობას გაჰყოლოდა, დღეს ის კვლავ ბრინჯის მწარმოებელი ქვეყანა იქნებოდა და არა მსოფლიო ლიდერი ავტომობილების, ელექტროტექნიკისა და ე.წ. „სმარტფონების“ წარმოებაში [10, გვ.20-21]. მაშასადამე, ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმების რატიფიკაციის შემდეგ საქართველოში შესაძლოა წარმოების სრულიად ახალი დარგები აღმოცენდეს და განვითარდეს.

დიახ, საქართველოს მცირე საექსპორტო ბაზრის გათვალისწინებით შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმება უფრო ახალი საექსპორტო პროდუქციის შექმნას შეუწყობს ხელს, ვიდრე არსებულის გაფართოებას. ეს ვარაუდი განსაკუთრებით მართლდება, როდესაც არსებული საექსპორტო კალათა თითქმის არანაირ გადამუშავებულ პროდუქტს არ მოიცავს. ჯერჯერობით საქართველოს მრეწველობის რამდენიმე სექტორი შრომის საერთაშორისო დანაწილების მიღმაა. საექსპორტო პოტენციალი კვლავ გამოუყენებელია. რეალური ეკონომიკური ზრდის არსებითი მატება, სავარაუდოდ, საქართველოს საექსპორტო კალათის მნიშვნელოვან სტრუქტურულ ცვლილებებს დაემთხვევა. ამიტომ, ექსპორტის ხელშეწყობის პოლიტიკის მიზანი იმავე პროდუქტის მოცულობის გაზრდა კი არ უნდა იყოს, არამედ იმ ახალი საექსპორტო პროდუქტების აღმოჩენა და გამოყენება, რომელთა კონკურენტული წარმოება შესაძლებელია შედარებით დაბალი სავაჭრო ბარიერებისა და ბაზრის განვითარების ხელშეწყობი ადგილობრივი პოლიტიკის განხორციელებით. [11, გვ.79].

საქართველოს საექსპორტო პროდუქციაში რესურსების უპირატესი წილი მართლაც იმას მონაწილეობს, რომ ქვეყნის გადამამუშავებელი მრეწველობა ჯერ კიდევ ვერ ჩანსულა შრომის საერთაშორისო დანაწილებაში. ეს უდავოდ პრობლემაა, მაგრამ, ამავდროულად, ექსპორტის ზრდის ერთგავრი ახალი შესაძლებლობა და რეზერვი. საქართველოში სამრეწველო ინდუსტრიას შეუძლია დიდი წვლილი შეიტანოს ისეთი ეკონომიკის ჩამოყალიბებაში, რომელიც „სასტუმროებისა და რესტორნების“ ეკონომიკაზე დიდად უფრო მნიშვნელოვანი იქნება. □ მრეწველობის ალორძინების გარეშე, საქართველოს გაუჭირდება ყველაზე კვალიფიციური მოქალაქეების შენარჩუნება. თუ საქართველო უგულებელყოფს მრეწველობის ფაქტორს და „სასტუმროებისა და რესტორნების“ ეკონომიკად დარჩება, რატომ უნდა შეინახონ თავი საქართველოს ახალგაზრდებმა საზღვარგარეთ სწავლით, რომელიც საკმაოდ რთული და ძვირია? ან რატომ უნდა დარჩნენ ისინი საქართველოში, სადაც ცოდნისა და ნიჭის გამოყენების საშუალება არ მიეცემათ? □ ან საერთოდ რატომ უნდა მომზადდეს ბიზნესის მართვის სპეციალისტები? (12, გვ.52).

თუ არ გვექნება ელექტროენერჯია, ვერანაირ სანარმოზე პრეტენზიას ვერგანავაცხადებთ იმითომ,

რომ საწარმოებს სჭირდებათ ელექტროენერჯია. საწარმოები ეს არის ერთ-ერთი საშუალება ხალხის დასაქმების, მითუმეტეს შეგვიძლია ეს ქალაქებში იყოს განლაგებული. ამიტომაცაა, რომ დღეს საქართველოს ეკონომიკური მრდა პირდაპირ უკავშირდება საამრენველო ინდუსტრიის შექმნას, რაც, თავის მხრივ, ენერჯეტიკის განვითარებას მოითხოვს. წინააღმდეგ შემთხვევაში საქართველო დარჩება ჩამორჩენილი ქვეყანა. ენერგოდამოუკიდებლობის თვალსაზრისით, საჭიროა სერიოზული გაძლიერება. ამისთვის კი საჭიროა დამატებითი შემოსავლები და ინვესტიციები. საქართველო შემზღული რესურსების ქვეყანაა და ყველა სახის ნედლეული არ გვაქვს. ამიტომ აუცილებელია ჩვენი ქვეყნის მდიდარი ჰიდრორესურსების ეფექტიანი გამოყენება. ცხადია, ეს უნდა ამოხდეს ეკოლოგიური და სოციალური ფაქტორების გათვალისწინებით. რისკები და ზიანი მინიმუმამდე უნდა იქნას დაყვანილი. ამ მიმართებით სახელმწიფოს მიდგომა უნდა იყოს ასეთი: მოუსმინოს სამამულო და უცხოელ ექსპერტებს, სპეციალისტებსა და მოსახლეობას და შემდეგ მიიღოს ინტერესების დამბალანსებელი ოპტიმალური გადაწყვეტილება. რა თქმა უნდა, ალტერნატიული ენერჯეტიკაც უნდა განვითარდეს.

მრენველობის, კერძოდ, კვებისა და მსუბუქი მრენველობის განვითარების სტიმულირებისათვის კი აუცილებელია სოფლის მეურნეობაში მწარმოებლურობის ამაღლება. თუ სოფლის მეურნეობაში წვრილი გლეხური მეურნეობების კოოპერირებით, შრომის კაპიტალაღჭურვილობისა და ადამიანური კაპიტალის განვითარებით არ ამაღლდა შრომის მწარმოებლურობა, არ გამოთავისუფლდა აქედან სამუშაო ძალა მეორეული და მესამეული დარგებისათვის, ვერ განვითარდება მასთან დაკავშირებული კვებისა და მსუბუქი მრენველობა, ასევე, ტურიზმი, სადაც სამრენველო პროდუქციისა და მომსახურების 50-60% ინარმოება და სადაც გაბატონებულია მცირე და საშუალო ბიზნესი.

ამის გამოა, რომ სოფლის მეურნეობა არის ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების ერთ-ერთი პრიორიტეტი. აღნიშნულიდან გამომდინარე, საქართველოსთვის მიზანშეწონილია არა უბრალოდ გლეხური ნატურალური მეურნეობა, არამედ საშინაო და საერთაშორისო ბაზარზე ორიენტირებული, ინდუსტრიული ფერმერული მეურნეობა (კოოპერატივი), რომელიც დაფუძნებული იქნება სასოფლო სამეურნეო მუშაკებისათვის მომზადება-გადამზადების, მარცვლეულის ახალი სახეობების, სათესლე მასალის, გენეტიკურად პროდუქტიული ცხოველთა ჯიშების, წარმოების პროგრესული ტექნოლოგიების, აგროტექნიკის, შხამქიმიკატების, სასუქების, საირიგაციო სისტემის, საიმედო სადისტრიბუციო არხების, ბაზრებისა და ფინანსების ხელმისაწვდომობაზე.
□სოფლის მეურნეს, ასევე, უნდა მიეცეს თანამედროვე ცოდნა იმასთან დაკავშირებით თუ

როგორ აწარმოოს უფრო ეფექტიანად მოთხოვნილი პროდუქცია მისაღები სტანდარტებით; სად მოახდინოს უკვე მოყვანილი პროდუქტის რეალიზება. წელიწადის ნებისმიერ დროს ქართულ პროდუქციაზე ტურისტთა და მოსახლეობის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისათვის მნიშვნელოვანია, აგრეთვე, სასაწყობო მეურნეობა და შესაბამისი ლოგისტიკური ცენტრები. სოფლად ეკონომიკური პოლიტიკის სრულყოფის ღონისძიებები უნდა მოიცავდეს არა მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებას, არამედ საერთოდ, სოფლის კომპლექსურ განვითარებას, სოფლის მეურნეობისათვის ბაზრის მოძიებას და ბაზრის მოთხოვნების შესაბამისად სოფლის მეურნეობის სტრუქტურის გარდაქმნას.

ახალი, ქართული ბაზრის გახსნასთან დაკავშირებით ევროპულ კომპანიებს აქვთ ალტერნატივა: ან გაზარდონ მზა პროდუქციის ექსპორტი და ინვესტიციები ლოგისტიკაში, ან გააფართოონ კაპიტალის ექსპორტი საქართველოში, მოაწყონ აქ საკუთარი თუ ერთობლივი საწარმოები. მსოფლიო გამოცდილებიდან გამომდინარე, ქვეყანა ეკონომიკურ ინტეგრაციას იწყებს ექსპორტი-იმპორტით და არა ინვესტიციებით. ამიტომ, საქართველოს ევროკავშირთან ინტეგრაციის გარდამავალ ეტაპზე (ანუ ღრმა და ყოვლის მომცველი სავაჭრო რეჟიმის პირობებში) ევროპული პარტნიორი საწარმოები აქ, ალბათ, გააფართოებენ, პირველ რიგში, საქონლის ექსპორტს და არა ინვესტიციებს დატექნოლოგიებს. ასევე, ზედმეტად არ უნდა იქნეს შეფასებული ევროკავშირთან ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი ვაჭრობის შეთანხმების მნიშვნელობა. „ღრმა და ყოვლისმომცველი სავაჭრო სივრცე“ ქართველ მწარმეებს დიდ შესაძლებლობებს სთავაზობს, თუმცა, შეთანხმების ხელმოწერისთანავე ანუ მოკლევადიან პერიოდში ექსპორტის მაღალი მაჩვენებელი ვერ დაფიქსირდება, რადგან ქართული საექსპორტო პროდუქციისათვის უტარიფო დაშვება არ წარმოადგენს ძირითად ბარიერს. პროდუქციის ხარისხთან ერთად სახელმწიფო კონტროლის ეფექტიანი სისტემაც გარანტირებული უნდა იყოს. მხოლოდ სახელმწიფო კონტროლის ეფექტიანი სისტემის ამოქმედების შემდეგ არის შესაძლებელი, რომ ევროკავშირმა მაღალი რისკის შემცველ პროდუქტებზე (ხორცპროდუქტები, რძისპროდუქტები, თაფლი) საქართველოდან ექსპორტი დაუშვას. მწარმემ უნდა უზრუნველყოს, რომ პროდუქციის ხარისხი ევროკავშირის მოთხოვნებს აკმაყოფილებდეს. სპეციალური მომზადება სჭირდებათ სახელმწიფო ორგანოებსაც. მაგალითად, სურსათის უვნებლობის სააგენტო უნდა აიყოს იმ დონეზე, რომ მან შესაბამისი ინსპექტირების ჩატარება შეძლოს. როდესაც ქვეყანა განაცხადებს მზადყოფნას და იტყვის, რომ მაგ. ხორცპროდუქტების წარმოების სისტემა ევროკავშირის სტანდარტებს შეესაბამება, მაშინ ჩამოვა მისია და ამის სტემას შეამოწმებს

[13, გვ. 1]. გარადამავალი პერიოდისგასვლის, ანუ დაახლოებით რვა წლის, შემდეგ ევროპული ხარისხის მოთხოვნები სავალდებულო გახდება როგორც ექსპორტიორებისთვის, ისე ადგილობრივი ბაზრის რეალიზატორებისთვის.

საშუალოვადიან და გრძელვადიან პერსპექტივაში მოსალოდნელია, რომ ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმება გაზრდის სამამულო და პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს, ხელს შეუწყობს ახალი კომპანიების შექმნას და ეკონომიკის რამდენიმე სექტორის მოდერნიზებას რეფორმების საშუალებით, რაშიც საქართველოს ევროკავშირიც დაეხმარება. ინვეტიციების მოსალოდნელი ზრდის ხარჯზე შეიქმნება სამუშაო ადგილები, რაც დადებითად აისახება ხელფასების ზრდაზე. ჰარმონიზებული წესების შემუშავება მოქალაქეებისა და ბიზნესისთვის მეტად გამჭვირვალე ვეახდება და უფრო მეტი შესაძლებლობა ექნებათ, მიიღონ შეთანხმების განხორციელებასთან დაკავშირებული ინფორმაცია საქართველოს მთავრობიდან. თუმცა, ევროკავშირის წევრი თუ არაწევრი ქვეყნების ინვესტიორების საქართველოში მოზიდვაში დიდ კონკურენციას გვიწევს ევროკავშირის წევრობის კანდიდატი თურქეთი, რომელსაც ევროკავშირთან ასოცირების ხელშეკრულება გაფორმებული აქვს 1963 წლიდან და რომელიც მოსახლეობის რაოდენობით საქართველოს შესაბამის მაჩვენებელს დაახლოებით თხუთმეტჯერ, ხოლო მოსახლეობის ერთ სულზე მშპ-ით დაახლოებით სამჯერ აღემატება. ე.ი. ქვეყნის ხელისუფლებამ ისე მიმზიდველად უნდა "შესთავაზოს" საქართველო უცხოელ ინვესტიორებს, რომ იგი გააცნოს, მონაწილეობს, მონაწილეობს და არაჩიონ თურქეთს.

სამართლიანობიდან გამომდინარე, ასოცირების შეთანხმება გარკვეულწილად არათანაბარ პირობებში აყენებს მხარეებს. მაგალითად შეთანხმების თანახმად, 28 სატარიფოხაზზე (ხილი, ბოსტნეული, ყურძენი ანუ რაც საქართველოსთვის სტრატეგიულია) იმოქმედებს ევროკავშირში „შესვლის ფასი“ - Entry Price, ანუ იმპორტის ფიქსირებული ფასი. ეს ნიშნავს, რომ თუ საქართველოში შექმნილი პროდუქციის გასაყიდი ფასი (საინფოსოფასი) ევროკავშირის დადგენილ ფიქსირებულ ფასზე დაბალი იქნება, იმპორტიორს ამ ფასსა სხვაობის დაფარვა მოუწევს, ხოლო თუ გასაყიდი ფასი ევროკავშირის „ფასის“ ტოლი ან მასზე მეტი იქნება, პროდუქცია საბაჟო გადასახადისგან სრულად გათავისუფლდება. ევროკავშირიდან საქართველოში კი ძირითადი 28 პროდუქტი შემოვა დაუბეგრავად.

ისიც უნდა ითქვას, რომ ეკონომიკა მოძრაობაში მოჰყავს ენერგომატარებლებს. არადა, ევროპას არც ნავთობისა და არც გაზის დიდი მარაგები არა აქვს. ამჟამად ევროკავშირი ახდენს ნედლეულ ნავთობზე მოთხოვნის 70%-ის იმპორტს, ხოლო 2030 წლისათვის იგი 90%-მდე გაიზრდება. დღეს

ბუნებრივი აირის 40%-მდე იმპორტირებულია, 2030 წლისათვის პროგნოზის თანახმად ეს ციფრი თითქმის 70%-მდე გაიზრდება [14, გვ. 24-25]. ე. ი. ამ მიმართებით ევროკავშირში არ იკვეთება ოპტიმისტური პერსპექტივა.

მოლიანობაში, სამამულო ეკონომიკისთვის ევროპული ინტეგრაციის ვექტორის პოტენციური სარგებელი ძალიან მიმზიდველია, თუმცა, საფრთხეც ბევრია. ამ მიმართულებით წარმატების მიღწევა დიდადაა დამოკიდებული ქვეყნის ხელმძღვანელობის, სამამულო მენარმეთა ფენისა და ევროკავშირის ერთობლივ ძალისხმევასა და მათ კოორდინირებულ მოქმედებაზე. თუმცა, მთავარი მანკი ქვეყნის ხელმძღვანელობის პოლიტიკური ნებაა ეს მოძრაობა მიიყვანოს ევროკავშირთან სრულფასოვან ინტეგრაციამდე. წინააღმდეგ შემთხვევაში, თუ საქართველო დარჩება მხოლოდ ასოციაციისა და თავისუფალი ვაჭრობის ზონის ეტაპზე, იგი დაკარგავს ჩრდილოეთის ვექტორის შესაძლებლობებს და ამავდროულად ვერ მიიღებს საგრძნობ დივიდენდებს დასავლეთის მიმართულებითაც. საქართველო დარჩება ცივილიზებული ევროპის სანედლეულო და მდარე ხარისხის საქონლის გასაღების ერთგვარ დანამატად, გარკვეულწილად დაკარგავს სუვერენულობას, რადგანაც რიგ საკითხებში (როგორცაა კანონმდებლობის ჰარმონიზება, ტექნიკური რეგლამენტაციების შემუშავება, საერთაშორისო აკრედიტაცია და მისი დაცვა, წარმოებული პროდუქციის მიერ ეკოლოგიური, ფიტოსანიტარული მოთხოვნების დაცვა და სხვა), მართვას დაეექვემდებარება ბრიუსელიდან. ევროკავშირთან ინტეგრაციის საბოლოო ეფექტი დამოკიდებულია იმაზე, როგორ მოხდება შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებების ქართულ რეალობაში განხორციელება. საჭიროა ამ საქმის ბოლომდე მიყვანა.

ევროკავშირთან, ევრაზიულ საბაჟო კავშირთან და მოლიანად მსოფლიო ეკონომიკასთან ინტეგრაციის საფუძველზე საქართველოს კომპანიების საშინაო და საერთაშორისო კონკურენტუნარიანობის ამღობებისა და ეკონომიკური ზრდის დაჩქარებისათვის, ჩვენი აზრით, მიზანმიმართულია:

ქვეყანაში არა არასტაბილურობის სტაბილურობა (რასაც, სამწუხაროდ, ბოლო დროს აქვს ადგილი პოლიტიკური კინკლაობის გამო), ან არა უბრალოდ მდგრადი, არამედ პროგნოზირებადი პოლიტიკური და ეკონომიკური სტაბილურობა. ამ უკანასკნელის გარეშე ინვესტიციებზე საერთოდ და, მით უფრო, გრძელვადიან უცხოურ ინვესტიციებზე და მის თანმდევ დადებით ეფექტებზე ლაპარაკიც კი ზედმეტია. არადა, ინვესტიცია ეკონომიკისთვის იგივეა, რაც სანვაჟი ავტომობილისთვის. როგორც სანვაჟის გარეშე ვერ მოძრაობს ავტომობილი, ისე ინვესტიციების გარეშე – ეკონომიკა. თავის მხრივ, ინვესტიორი არის ე. წ. ლაკმუსის ქალაქი, რომლითაც ფასდება ქვეყანაში საინვესტიციო გარემო

(კლიმატი). საჭიროა ერის ერთობა და არა დაპირისპირება და გათიშულობა. ინვესტორთათვის ქვეყანა უნდა იყოს უსაფრთხო, კომფორტული და ამავდროულად არსებობდეს აქ წარმოებული პროდუქციის საერთაშორისო ბაზრებზე გატანის მოკლე, ეკონომიური და უსაფრთხო გზები;

მძლავრი საშუალო კლასის ფორმირება, რადგანაც განვითარებული ქვეყნების გამოცდილებიდან გამომდინარე მდგრადი და პროგნოზირებადი სტაბილურობის გარანტი სწორედ საშუალო ფენა (კლასია), რომელიც მოიცავს მოსახლეობის 50-60%-ს. დღეს საქართველოში საშუალო ფენა შეადგენს დაახლოებით 25%-ს. იმ შემთხვევაში, როდესაც საზოგადოება მხოლოდ ლარიების უდიდესი და მდიდრების უმცირესი რაოდენობით არის წარმოდგენილი, საგანგებო შემოსავლებრივი უთანაბრობის გამო არსებობს დაპირისპირებული მხარეების შეჯახების დიდი ალბათობა ანუ რეველუციური საშიშროება და, შესაბამისად, ქვეყნის პოლიტიკური არასტაბილურობის საფრთხე. ამასთან, მხოლოდ მდიდრებისა და ლარიების სტრუქტურით წარმოდგენილ საზოგადოებაში ეფექტიან, ინოვაციურ ეკონომიკაზე და დემოკრატიულ, მიუკერძოებელ, თავისუფალ არჩევნებზე ლაპარაკიც კი ზედმეტია;

იმგვარი რეგულაციების შემოღება რომელშიც დაბალანდება ქვეყნის, ბიზნეს-სექტორისა და ევროკავშირის ინტერესები. ბოლო პერიოდში მთავრობის მხრიდან ბიზნეს-გარემოს გამაუარესებელი რეგულაციების მიღება განაპირობა იმან, რომ ბიზნეს-ასოციაცია არ იყო ჩართული გადაწყვეტილებების მიღებაში. ახლა ეს შეცდომები მთავრობამ აღიარა, გაითვალისწინა და შეუდგა მათ გამოსწორებას. სწორედ ამიტომ საჭიროა **მუდმივი, დროული დიალოგი (კომუნიკაცია) კერძო სექტორსა და სახელმწიფოს შორის, რათა გამოირიცხოს, ან მინიმუმამდე დავიდეს ბიზნეს-გარემოს გამაუარესებელი სამთავრობო გადაწყვეტილებები.** მაგალითად ისეთები, როგორცაა: ინვესტიციების შემავსებელი პრობითი მიგრაციის კანონი, შრომის ინსპექცია, ტურისტთა ნაკადების შემამცირებელი სავიზო რეჟიმი, მინებისა და უძრავი ქონების ყიდვა-გაყიდვის შემზღუდველი კანონები და სხვა, რაც ამცირებს პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებს, ექსპორტს, ტურისტთა ნაკადებს, დოლარის შემოდინებას, ხელს უწყობს ლარის დოლარის მიმართ გაუფასურებასა და ეკონომიკურ არასტაბილურობას. **არადა, სწორედ სახელმწიფოს პრეროგატივაა დაიცვას ეროვნული ფულის (ლარის) სიმტკიცე, ისე როგორც ამას აკეთებენ მესამღვრეები ქვეყნის საზღვრების მიმართ;**

არა მხოლოდ დასავლეთსა და აღმოსავლეთს, ჩრდილოეთსა და სამხრეთს შორის სატრანზიტო ფუნქციაზე, გარედან მიღებულ შემოსავლებსა და იმპორტზე ორიენტაცია, არამედ, უწინარეს ყოვლისა, საშინაო წარმოების გაჩაღება და დაკარგულ

ტერიტორიებთან და სამხრეთ კავკასიის უშუალო მეზობელ ქვეყნებთან (აზერბაიჯანი და სომხეთი), მოსახლეობის რაოდენობითა და ტერიტორიით დიდ, მაგრამ ჯერ კიდევ ეკონომიკურად სუსტ ქვეყნებთან (რუსეთი, უკრაინა, ყაზახეთი, თურქეთი, ირანი, ჩინეთი და სხვა), ევროკავშირთან და განვითარებულ ქვეყნებთან (აშშ, დიდი ბრიტანეთი, კანადა, იაპონია და სხვა) სულ უფრო სრული, ფართო, ორმხრივი ინტეგრაცია. **საქართველოს ეკონომიკური განვითარების მთავარი ვექტორი უნდა იყოს დივერსიფიცირებული საერთაშორისო ბაზრები და ევროკავშირთან ასოცირების შეთანხმებით ნაკისრი ვალდებულებების ეფექტიანი განხორციელება. წინააღმდეგ შემთხვევაში ჰარმონიზაციის ვადები გახანგრძლივდება. უნდა გვახსოვდეს ისიც, რომ საქართველო არის არა მხოლოდ გლობალური ეკონომიკის, არამედ რეგიონული ეკონომიკის ნაწილიც და საჭიროა ამ მიმართებით ინტერესთა დაბალანსება;**

საგარეო ვაჭრობის ბალანსის უარყოფითი სალდოს მინიმუმება. ამ მიმართებით საჭიროა ეკონომიკური ზრდის სტიმულირება ექსპორტის ზრდით, მისი სტრუქტურის ოპტიმიზაციითა და დივერსიფიკაციით (ექსპორტზე ორიენტაცია პირველ რიგში შეეხება მსხვილ საწარმოებსა და უცხოურ ინვესტიციებს. ამგვარი ორიენტაცია უფრო მეტ ხარჯებთან არის დაკავშირებული). საქართველოსთვის, ასევე, მნიშვნელოვანია იმპორტჩანაცვლების ანუ იმპორტული პროდუქციის ადგილობრივი პროდუქციით ჩანაცვლების პოლიტიკა, რომელიც პიველ რიგში წაახალისებს უპირატესად ადგილობრივ რესურსებზე და მომხმარებლებზე მომუშავე მცირე და საშუალო ბიზნესს, შეამცირებს არარაციონალურ იმპორტს და ქვეყნიდან ვალუტის გადინებას. ქართველმა მენარმეებმა ჯერ უნდა აითვისონ შინა ბაზარი და მერე ვცადონ მსოფლიო ბაზარზე გასვლა-დამკვიდრებას. სხვაგვარად, თუ არა გაქვს შესაძლებლობა სხვა ქვეყანაში შექმნა “მორე ეკონომიკა”, უნდა შექმნა საკუთარი საშინაო ბაზარი და შეამცირო სხვა ქვეყნების “მორე ეკონომიკები”. სწორედ ამისათვის არის აუცილებელი იმპორტ-ჩანაცვლებელი პოლიტიკა. წინააღმდეგ შემთხვევაში საქმე გვექნება ქართულ თქმასთან: “ძალი შინ არ ვარგოდა და სანადიროდ ვარბოდაო!”;

“წარმოე საქართველოში”- ფარგლებში აფხაზებს და ოსებს საშუალება უნდა მიეცეთ საქართველოს შეღავათებით ისარგებლონ ევროკავშირის ბაზარზე (ამასთან დაკავშირებით ლოგიკურია გავიხსენოთ, რომ იაპონიამ ჩრდილო ამერიკისა და ევროკავშირის ბაზარზე შესვლისათვის ადგილობრივი საწარმოები გახსნა მექსიკაში და დიდ ბრიტანეთში!);

ევროკავშირთან და მსოფლიოსთან ინტეგრაციის გაფართოება-გაღრმავებისათვის საბაზრო მოთხოვნების შესაბამისად საქართველოს ეროვნული მეურნეობის

მოდერნიზაცია და დივერსიფიკაცია (გამრავალფეროვნება, რომ არც ერთ ქვეყანაზე, მით უფრო გარკვეული რისკების შემცველი დსთ-ს სივრცის ქვეყნებზე, არ მოდიოდეს საქართველოს ექსპორტისა თუ იმპორტის 25%-ზე მეტი). მოდერნიზაცია გულისხმობს პოსტსაბჭოური ეროვნული ეკონომიკის, ტექნიკისა და ტექნოლოგიების თანამედროვე საბაზრო მოთხოვნებისა და გემოვნების შესაბამისად განახლებას, ანუ მის გათანამედროვეებას. ეს მოითხოვს ჰიდროენერჯეტიკის, სოფლის მეურნეობის, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობის, ტურიზმისა და საქართველოს, როგორც რეგიონის საერთაშორისო მნიშვნელობის ლოგისტიკური ჰაბის (ცენტრის)

ეკონომიკის განვითარებაში მემკვიდრეობითობის კულტურის დამკვიდრებისათვის მთავარ რეფორმატორად უნდა გამოვიდეს არა რომელიმე პოლიტიკური პარტია (პოლიტიკური პარტია შეიძლება დაიშალოს, სახელმწიფოს დამლაკი მიუღებელია. პოლიტიკურ პარტიას არა აქვს გრძელვადიანი პროგრამა, ის ოთხი წლით მოდის და მიდის, სახელმწიფო კი რჩება), არამედ სახელმწიფო;

ცხოვრების ყველა სფეროში ყველაზე მაღლა უნდა იდგეს კანონი და გამოირიცხოს შერჩევითი სამართლიანობა. კანონის უზენაესობა საიმედო დაიცავს კერძო საკუთრებას. თუ შეილახა კერძო საკუთრების უფლება, ან წარმოიშვა სამეურნეო დავა, უნდა არსებოდეს ობიექტური, მიუკერძოებელი სასამართლო, რომელიც დაიცავს სამართლიანობას;

ევროპასთან ჰარმონიზებული ინსტიტუციონალური გარემო. ევროპული ინსტიტუციონალური გარემო კი გულისხმობს არა მხოლოდ ცივილიზებულ კანონებს, სამართლებრივ ნორმებსა და ინსტიტუტებს, რომლებიც მიიღებენ და დაიცავენ კანონებს, არამედ მოსახლეობის მართლშეგნების, კანონისადმი მორჩილების, პატივცემლური დამოკიდებულების გამოქვეყნებას, ე. ი. მართლშეგნების მდიდარ ტრადიციასაც. ცხადია, ყოველივე ამას გარკვეული დრო სჭირდება. მით უფრო საქართველოში, სადაც, დიდი ილიას თქმით, “კანონი გზაზე გადებული თოკია, რომელსაც დიდი კაცი ზემოდან გადააბიჯებს, პატარა კაცი კი ქვემოდან ძვრება”;

სახელმწიფოს მხრიდან მენარმეობის ნახალისების პოლიტიკის გატარება რეგიონებში (ფინანსური დახმარება, უფასოდ ბიზნესის მართვის ცოდნის გაუმჯობესება), რომლითაც მოხდება ადგილობრივი მენარმეობის კონკურენტუნარიანობის ამაღლება, შემცირდება რეგიონის მკვიდრთა დედაქალაქში მიგრაცია, რეგიონში ჩამოყალიბდება თანამედროვე ბიზნესპრაქტიკა, ადგილებზე მოხდება შემოსავლების გამოქვეყნება და ათვისება და რამდენადმე შერბილდება რეგიონებსა და ცენტრს შორის შემოსავლებრივი უთანაბრობა;

ევროპის ბაზარზე შესვლისა და იქ დამკვიდრებისათვის მნიშვნელოვანია, არა მხოლოდ სატარიფო და არასატარიფო (ტექნიკური) ბარიერების მოხსნა, არამედ გონივრული მარკეტინგიც. ამ მიმართებით საჭიროა ჩვენი მენარმეების საერთაშორისო კონურენტუნარიანობისათვის მარკეტინგული ცნობიერების ამაღლება, რათა მათ შეძლონ მიზნობრივი უცხოური ბაზრიდან გამომდინარე სტრატეგიის (დიფერენციაციის, ხარჯებით ლიდერობის, ფოკუსირების) და მარკეტინგული მიდგომის (ეთნოცენტრისტული, პოლიცენტრისტული, გეოცენტრისტული) სწორად განსაზღვრა. უნდა გვახსოვდეს, რომ ევროკავშირი ერთი ქვეყნის ბაზარი არ არის. მაგალითად, ისეთი, როგორცაა აშშ-ის ბაზარი. ეს არის 28 ქვეყნის გაერთიანებული ბაზარი. სწორედ ამიტომ იმ ქვეყნებში, სადაც საქართველოს ნაკლები ცნობადობაა, საჭიროა უცხოელ მომხმარებელთა ცნობიერებაში ქართული პროდუქციისა და მათი მწარმოებელი კომპანიების პოზიტიური პოზიციონირება, ასევე, მეტი ინფორმაცია და რეკლამა საქართველოს შესახებ და მისი ბრენდირება;

საქართველოს სოფლის მეურნეობის განვითარება სამი მიმართულებით: 1) საექსპორტო ანუ ვალუტის შემომტანი (ციტრუსები და ციტრუსების პროდუქცია, ღვინო და ღვინის პროდუქცია, ხილი და ხილის პროდუქცია, ბოსტნეული და ბოსტნეულის პროდუქცია და სხვა); 2) ვალუტის შემომტანი საკურორტო და ტურისტული ინდუსტრიის მომსახურება; 3) ქვეყნისთვის სტრატეგიული ანუ სასიცოცხლო მნიშვნელობის, სასურსათო უსაფრთხოების უზრუნველმყოფი მემცენარეობა, მეცხოველეობა და მეფრინველეობა. **სოფლად ეკონომიკური პოლიტიკის სრულყოფის ღონისძიებები უნდა მოიცავდეს არა მხოლოდ სასოფლო-სამეურნეო წარმოებას, არამედ საერთოდ, სოფლის ეკონომიკის კომპლექსურ განვითარებას.**

სოფლის მეურნეობის ბუნებრივ კატაკლიზმებზე (გვალვა, ჭარბ ნალექიანობა და სხვა) დიდად დამოკიდებულებისა და მაღალრისკიანობის გამო საჭიროა გამართული აგროდაზღვევის სისტემა სახელმწიფოს თანამონაწილეობით, რათა პოტენციურ მენარმეებს არ დაეკარგოთ აგრარული ბიზნესის წარმოების აპეტიტი და საშიშროება არ შეექმნას ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოებასა და სოფლის მეურნეობაზე მიბმული დარგების განვითარებას;

წვრილი გლეხური მეურნეობების გაერთიანება სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივებში. სასოფლო სამეურნეო საწარმოების ეფექტიანობის ამაღლების უმთავრესი გზაა თავისუფალი საბაზრო ეკონომიკა. შესაბამისად საჭიროა კოოპერაციის ფართოთ განვითარება სოფლად. ნახალისდეს მსხვილი ფერმერული და არა წვრილი გლეხური მეურნეობები, რომლებიც უპირატესად საკუთარი მოხმარებისათვის აწარმოებენ პროდუქციას.

თუ გავითვალისწინებთ ჩვენი ქვეყნის ევროპისაგან დაცილების მანძილს, აქცენტი უნდა გადავიტანოთ არა ნედლ, მალფუჭად, არამედ გადამუშავებულ სამრეწველო პროდუქციაზე.

ჩემი აზრით, ზემოთ ჩამოთვლილი ურთიერთ-დაკავშირებული ღონისძიებების გატარება ძლიერ გავლენას მოახდენს საქართველოს ევროკავშირთან და მსოფლიო ეკონომიკასთან ინტეგრაციის გაფართოებაზე, ეკონომიკურ ზრდაზე და მოსახლეობის საყოველთაო და დიფერენციულ კეთილდღეობაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა

Экономика. Под редакцией профессора
А.С. Булатова. М., 2005г.стр.63;

Интеграция в ЕС: опыт Польши и вызовы для
Украины. «Зеркало недели. Украина» №35,27
сентября 2013;

ევროკავშირი და საქართველო: მითები და
რეალობა. www.netgazeti.ge;

ი. არჩვაძე. სტატისტიკური შოკი. კვირის პალიტრა.
16 აპრილი. 2014წ.;

მ.გაბუნია. [www. Eugeorgia. Info.](http://www.Eugeorgia.Info) ;

ვ. ვინსენტზი. სავაჭრო პოლიტიკა და საქართველოს
ექსპორტი. საქართველოს ეკონომიკური
ტენდენციები. 2006წ. ოქტომბერი გვ.79;

ოთარ ნადარაია, ოთარ გორგოძე, დავით
უტიაშვილი, ნინოშარუმაშვილი. ეკონომიკური ზრდა
და სტრუქტურული ტრანსფორმაცია. უურნ.
ეკონომიკა და საბანკო საქმე. 2013წ. ტომი 1, №2. გვ.
20-21;
საქართველოს ეკონომიკის ტენდენციები. 2007წ.
იანვარი, გვ.52;

ღალანძე. საქართველოს ეკონომიკის ექსპორტზე
ორიენტაციის პერსპექტივები. საქართველოს
ეკონომიკური ტენდენციები. 2007წ. ოქტომბერი;

"რია-ანალიტიკის" სარეიტინგომონაცემები.<http://res-onancedaily.com>;

ლ. ზირაქიშვილი. ქართული პროდუქცია მსოფლიო
ბაზრებზე გასასვლელ პროტენციას ვერ
იყენებს. ბიზნესი და კანონმდებლობა. □აპრილი
2010წ.;

ქართული ღვინო - ჩინეთის მილიონიანი ქალაქები-
სთვის. კვირის პალიტრა. 23 დეკემბერი 2014;

ყოველკვირეული ეკონომიკური დაიჯესტი - 10-
14.03.2014;

ბიულეტენი №13. 1998წ. ივლისი. საქართველოს
სტრატეგიული კვლევებისა და განვითარების ცენტრი;

Gi a a Ufm

**; Ycf []UcZk \ YfY'hc'8]fYWh]hg'': cfY][b'
9 V#bca]WCf]YbH]cb J YWcf**

U. samadashvili, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of Ivane Javakishvili Tbilisi State University

The paper describes the current poor state of the economy Georgia, is justified in the circumstances outlined in his speech, and the necessity of realizing the objective of economic growth the role highlights its role in the implementation of foreign economic orientation of the vector.

It is emphasized that the country's trade with the outside world - the only way economic relations, be it the EU Customs Union and Eurasia, it is a road to nowhere! That is why the voluntary, mutually beneficial and balanced integration should not only these two sides, but also around the world.

Tbilisi

მოგების გადასახადის გამოთვლა და გადახდა საჯარო სკოლებში

ხალიანა ჩიტაძე

ასოცირებული პროფესორი, ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
კორის სახელმწიფო სასწავლო უნივერსიტეტი, საქართველო ელ-
ფოსტა: chitadze.xaliana@gmail.com

გიორგი თენაძე

დოქტორანტი, ივ.ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
ელ-ფოსტა: Tenage89@yahoo.com

საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვამ ხელი შეუწყო, როგორც სამენარშეო სექტორის ასევე საჯარო სექტორის საქმიანობის წარმართვას თანამედროვე საერთაშორისო მოთხოვნებთან შესაბამისობაში.

ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერით ევროკავშირისა და საქართველოს შორის ურთიერთობები ხარისხობრივად სრულიად ახალი ეტაპზე გადავიდა. საქართველოსა და ევროკავშირის შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების გაფორმებამ კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ დღეს საქართველო შეუქცევადად დგას ევროინტეგრაციის გზაზე, ეს ყოველივე კიდევ ერთხელ ხელს შეუწყობს პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობების მნიშვნელოვნად გაღრმავებას, საქართველოს დაახლოებას ევროპასთან. ეკონომიკის მნიშვნელოვანი გაძლიერება წარმოუდგენელია მყარი, მოქნილი სააღრიცხვო სისტემის გარეშე. საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენება უზრუნველყოფს როგორც სამენარშეო სექტორის ასევე საჯარო სექტორის დაწესებულებების მიერ განხორციელებული ოპერაციების ინტეგრირებულად ასახვას უფრო სრულყოფილად წარმოდგენას, რაც, თავის მხრივ, წინაპირობა იქნება საქართველოს სრულფასოვანი ინტეგრირებისათვის.

ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენებით ხორციელდება საჯარო სკოლებში ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოება.

საქართველოში განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო ახორციელებს საჯარო სკოლების დაფინანსებას ერთ მოსწავლეზე გათვლილი სტანდარტული ვაუჩერის ოდენობით, მაგრამ საჯარო სკოლებს ასევე უფლება აქვთ განახორციელონ კერძო სამენარშეო საქმიანობა.

საქართველოს კანონის „ზოგადი განათლების შესახებ“ 51-ე მუხლის შესაბამისად „საჯარო სკოლას უფლება აქვს მოიზიდოს საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული სხვა ფინანსური სახსრები, მათ შორის მიიღოს შემოსავალი ეკონომიკური საქმიანობით“, თუ ეს საქმიანობა არ ეწინააღმდეგება სკოლის შინაგანანსეს და მიღებული სახსრები ხმარდება სკოლის მიზნების და ფუნქციების განხორციელებას.

საჯარო სკოლები ხშირ შემთხვევაში შემოსავლებს იღებენ სპორტული დარბაზების, კვების ობიექტების იჯარით გაცემისას, ამიტომ მათ მიერ განხორციელებული საქმიანობა საგადასახადო კოდექსის მიხედვით განიხილება, როგორც სამენარშეო საქმიანობა და ექვემდებარება არსებული გადასახადებით დაბეგრვას.

საჯარო სკოლებისათვის არსებული გადასახადებიდან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი არის მოგების გადასახადი და მისი გაანგარიშების და გადახდის წესების დაცვა საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად. საბიუჯეტო საგადასახადო შემოსავლებს შორის მოგების გადასახადს მეტად მცირე ადგილი უჭირავს, რომელიც არ აღემატება 14,3%-ს, აქედან თითქმის 14% საწარმოების საქმიანობიდან მიღებული მოგებაზე მოდის,

აღნიშნულ პროცენტულ მაჩვენებელში საჯარო სკოლებიან შესული მოგების გადასახადის თანხა არის მიზერი.

საჯარო სკოლები მოგების გადასახადის განგარიშების დროს ხელმძღვანელობენ საგადასახადო კოდექსით დადგენილი წესით და განაკვეთით, რომელიც დღეისათვის შეადგენს 15%-ს. ასევე ვალდებულნი არიან მოგების გადასახადის შესახებ დეკლარაცია წარუდგინონ საგადასახადო ორგანოებს საანგარიშო წლის მომდევნო წლის 1 აპრილამდე და ამავე ვადაში გადაიხადონ კუთვნილი მოგების გადასახადი.

გადასახდელი მოგების გადასახადი მიეკუთვნება საგადასახადო და ბიუჯეტის წინაშე სხვა ვალდებულებებს, რომელიც აღირიცხება ანგარიშზე □3241 „გადასახდელი მოგების გადასახადი“. ბუნებით პასიური ანგარიშია, ამიტომ იზრდება კრედიტის მხარეს და მცირდება დებეტის მხარეს.

საჯარო სკოლები საანგარიშგებო წლის ბოლოს ახორციელებენ მოგების გადასახადის დარიცხვას, რომელიც მიიღება საბუღალტრო აღრიცხვის მონაცემების საფუძველზე. დარიცხვა ხორციელდება ანგარიშზე □7821 „სხვა საგადასახადო ხარჯი“, რომელიც ბუნებით აქტიური ანგარიშია, ამიტომ იზრდება დებეტის მხარეს და მცირდება კრედიტის მხარეს.

წლის ბოლოს მოხდება მოგების გადასახადის დარიცხვა, ანუ მიღებული თანხა უნდა აღიარდეს საგადასახადო ხარჯად და ასევე ვალდებულებად.

მოგების გადასახადის გადახდის წესი ითვალისწინებს რომ ბიუჯეტში შეტანილი იქნეს მიმდინარე გადასახდელი წინა საგადასახადო წლის წლიური გადასახადის მიხედვით.

- 15 მაისი – 25%
- 15 ივლისი – 25%
- 15 სექტემბერი – 25%
- 15 დეკემბერი – 25%

თვალსაჩინოების მიზნით განვიხილოთ პრაქტიკული მაგალითი სსიპ სკოლა „X“-მა 2013 წელს კვების ობიექტის და დარბაზის გაქირავებიდან შემოსავლები მიიღო 6000 ლარის ოდენობით. ეს არის პირველი წელი, როდესაც საჯარო სკოლა იღებს შემოსავალს ამ ობიექტებზე განუღებმა ხარჯებმა შეადგინა 2000 ლარი. დასაბეგრი მოგება შეადგენს 4000 ლარს (6000-2000=4000) მოგების გადასახადი ტოლი იქნება 600 ლარის (4000X15%=600).

საანგარიშო წლის ბოლოს მოხდება მოგების გადასახადის დარიცხვა, ანუ მიღებული თანხა 600 ლარი უნდა აღიარდეს საგადასახადო ხარჯად და ასევე ვალდებულებად.

დებეტი – 7821 „სხვა საგადასახადო ხარჯი“ – 600

კრედიტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახადი“ – 600

აღნიშნული მოგების გადასახადს სკოლა გადაიხდის 2014 წლის 1 აპრილამდე და მოახდენს ამ თანხის დეკლარირებას.

აღნიშნული თანხის გადახდა აისახება შემდეგი გატარებით:

დებეტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახადი“ – 600

კრედიტი – 1210 „მიმდინარე ანგარიში ბანკში ეროვნულ ვალუტაში“ – 600

2014 წელს სსიპ სკოლა „X“ ვალდებულია ბიუჯეტში ავანსის სახით გადაიხადოს მიმდინარე გადასახადები 150 ლარის ოდენობით. ანუ მიღებული მოგების გადასახადი 600 ლარი იყოფა 4 ნაწილად (600X25%=150) თანხის გადახდა ხდება 15 მაისამდე, 15 ივლისამდე, 15 სექტემბრამდე და 15 დეკემბრამდე.

ყოველი სავადოს მიხედვით ბიუჯეტში გადახდილი მოგების მიმდინარე გადასახდელის თანხის გადახდა გატარდება

დებეტი – 1357 „წინასწარ გადახდილი მოგების გადასახადი“ – 150 X4=600

კრედიტი – 1210 „მიმდინარე ანგარიში ბანკში ეროვნულ ვალუტაში“ – 150 X4=600

თუ დავუშვებთ, რომ 2014 წელს საჯარო სკოლამ დასაბეგრი მოგება მიიღო 2000 ლარი, მოგების გადასახადი იქნება 300 ლარი (2000 X 15%=300). საანგარიშო პერიოდის ბოლოს 31 დეკემბრისთვის მოხდება მოგების გადასახადის დარიცხვა. აღნიშნული ოპერაცია ბუღალტრულად შემდეგნაირად გატარდება

დებეტი – 7821 „სხვა საგადასახადო ხარჯი“ – 300

კრედიტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახადი“ – 300

2014 წელში საჯარო სკოლას მიმდინარე გადასახდელის სახით უკვე გადახდილი აქვს 300 ლარი,

სკოლა ჩაითვლის გადახდილი მოგების გადასახადიდან აღნიშნულ თანხას და 2015 წლის 1 აპრილამდე მარტო მოახდენს დეკლარირებას.

გადახდილი მოგების გადასახადის ჩათვლა ბუღალტრულად გატარდება შემდეგნაირად

დებეტი – 3241 „გადასახდელი მოგების

გადასახალი“ – 300

კრედიტი – 1357 „წინასწარ გადახდილი მოგების გადასახალი“ – 300

2015 წელში მიმდინარე გადასახდელები სსიპ სკოლა „X“-ს აღარ ექნება, რადგან მიღებული მოგება 300 ლარი უკვე ავანსად არის გადახდილი და სავადოების მიხედვით ჩაითვლის.

თუ დაუშვებთ, რომ 2014 წლის ბოლოს სკოლის დასახვერი მოგება შეადგენს 6000 ლარს. მოგების გადასახალი იქნება 900 ლარი (6000 X15%=900) საანგარიშო წლის ბოლოს მოხდება მოგების გადასახალის დარიცხვა, ანუ მიღებული თანხა 900 ლარი უნდა აღიარდეს საგადასახალო ხარჯად და ასევე ვალდებულებად.

დებეტი – 7821 „სხვა საგადასახალო ხარჯი“ – 900

კრედიტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახალი“ – 900

ვინაიდან საჯარო სკოლას სავადოების სახით გადახდილი აქვს 600 ლარი ფაქტობრივად გადასახდელი მოგების გადასახალი უნევს 300 ლარი (900-600=300). სსიპ სკოლა „X“ 300 ლარს გადაიხდის 2015 წლის 1 აპრილამდე და მოახდენს დეკლარირებას.

რაც შეეხება მიმდინარე გადასახდელებს გადაიხდის 15.05; 15.07; 15.09; 15.12 – 225 ლარის ოდენობით (900 : 4=225).

დარიცხვა

დებეტი – 7821 „სხვა საგადასახალო ხარჯი“ – 900

კრედიტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახალი“ – 900

გადახდა

დებეტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახალი“ – 300

კრედიტი – 1210 „მიმდინარე ანგარიში ბანკში ეროვნულ ვალუტაში“ – 300

დახურვა

დებეტი – 3241 „გადასახდელი მოგების გადასახალი“ – 600

კრედიტი – 1357 „წინასწარ გადახდილი მოგების გადასახალი“ – 600

ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების დანერგვა საჯარო სექტორში მნიშვნელოვანია არა მარტო აღრიცხვის შედეგად

მიღებული ინფორმაციის სრულყოფისათვის, არამედ, ზოგადად, ფინანსური მართვის გაუმჯობესების თვალსაზრისითაც.

საჯარო სკოლებისათვის არსებული გადასახდელებიდან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოგების გადასახალი და მისი გაანგარიშების და გადახდის წესები საგადასახალო კოდექსის შესაბამისად.

გამოყენებული ლიტერატურა

საქართველოს საგადასახალო კოდექსი. თბ., 2014 წლის მდგომარეობით.

ინსტრუქცია „ბიუჯეტების დაფინანსებაზე მყოფი ორგანიზაციების ბუღალტრული აღრიცხვის შესახებ“

საქართველოს კანონი „ზოგადი განათლების შესახებ“

ლ. სადალაშვილი – საქართველოს საგადასახალო სისტემის აქტუალური საკითხები და მისი სრულყოფის გზები. გორი, 2011.

www.statistic.ge

აბსტრაქტი

მოგების გადასახალის გამოთვლა და გადახდა საჯარო სკოლებში

ნაშრომში „საჯარო სკოლებში მოგების გადასახალის გამოანგარიშება და გადახდა“ განხილულია საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენებით, როგორ ხორციელდება საჯარო სკოლებში ბუღალტრული აღრიცხვის წარმოება და მათ მიერ განხორციელებული სამეწარმეო საქმიანობის დაბეგვრა საგადასახალო მოგების გადასახალით.

ნაშრომში ავტორი ყურადღებას ამახვილებს ასოცირების შესახებ შეთანხმების ხელმოწერას ევროკავშირსა და საქართველოს შორის,

საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ასოცირების შესახებ შეთანხმების გაფორმებამ კიდევ ერთხელ დაადასტურა, რომ დღეს საქართველოში უქცევადად დგას ევროინტეგრაციის გზაზე, ეს ყოველივე კიდევ ერთხელ ხელს შეუწყობს პოლიტიკური და ეკონომიკური ურთიერთობების მნიშვნელოვნად გაღრმავებას, საქართველოს დაახლოებას ევროპასთან. ეკონომიკის მნიშვნელოვანი გაძლიერება წარმოუდგენელია მყარი, მოქნილი სააღრიცხვო

სისტემის გარეშე. საქართველოში ბუღალტრული აღრიცხვის საერთაშორისო სტანდარტების გამოყენება უზრუნველყოფს როგორც სამეწარმეო სექტორის ასევე საჯარო სექტორის დაწესებულებების მიერ განხორციელებული ოპერაციების ინტეგრირებულად ასახვას უფრო სრულყოფილად წარმოდგენას, რაც, თავის მხრივ, წინაპირობა იქნება საქართველოს სრულფასოვანი ინტეგრირებისათვის.

კოდექსის მიხედვით საქართველოს კანონის „ზოგადი განათლების შესახებ“ 51-ე მუხლის შესაბამისად „საჯარო სკოლას უფლება აქვს მოიზიდოს საქართველოს კანონმდებლობით ნებადართული სხვა ფინანსური სახსრები, მათ შორის მიიღოს შემოსავალი ეკონომიკური საქმიანობით“, თუ ეს საქმიანობა არ ეწინააღმდეგება სკოლის შინაგანაწესს და მიღებული სახსრები ხმარდება სკოლის მიზნების და ფუნქციების განხორციელებას.

საჯარო სკოლები შემოსავლებს იღებენ სპორტული დარბაზების, კვების ობიექტების იჯარით გაცემისას, ამიტომ მათ მიერ განხორციელებული საქმიანობა საგადასახადო კოდექსის მიხედვით განიხილება, როგორც სამეწარმეო საქმიანობა და ექვემდებარება არსებული გადასახადებით დაბეგვრას.

ნაშრომში „საჯარო სკოლებში მოგების გადასახადის გამოანგარიშება და გადახდა“ განხილულია საჯარო სკოლებისათვის არსებული გადასახადებიდან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მოგების გადასახადი და მისი გაანგარიშების და გადახდის წესები საგადასახადო კოდექსის შესაბამისად. ნაშრომში განხილულია ამ გადასახადის დადებითი და უარყოფითი მხარეები. გადმომცემული დასკვნები სრულყოფენ მოგების გადასახადს, როგორც ქვეყნის ბიუჯეტის შევსების ერთ-ერთ წყაროს.

საკონტინენტო გადაზიდვების სისტემის განვითარება, როგორც საქართველოს ეკონომიკის ეკონომიკური ფაქტორი

თეიმურაზ გორშკოვი

ასოცირებული პროფესორი, საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი, საქართველო
ელ-ფოსტა: tgor777@mail.ru

რეზიუმე

მოხსენებაში განხილულია საკონტინენტო გადაზიდვების მდგომარეობა საქართველოში. ნაჩვენებია, რომ საკონტინენტო გადაზიდვები წარმოადგენს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისა და ევროპული ინტეგრაციის ერთ-ერთ საფუძველს. მოცემულია პრაქტიკული რეკომენდაციები საკონტინენტო გადაზიდვების ხარისხისა და რაოდენობის გაზრდის მიზნით.

საკვანძო სიტყვები: ევროინტეგრაცია, ეკონომიკური განვითარება, სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა, ტრასეკა, საკონტინენტო გადაზიდვები, ლოგისტიკა, „ზუსტად დროში“, „კარიდან კარამდე“.

შესავალი

საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციის-თვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანეს ფაქტორია ქვეყნის ეკონომიკური განვითარება. ამ თვალსაზრისით პრიორიტეტულია სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაფართოება - გაუმჯობესება, რათა საქართველოს გავლით შეუფერხებლად განხორციელდეს ტვირთების ექსპორტ-იმპორტი, აგრეთვე ტრანზიტი აზიიდან ევროპაში და პირიქით. სწორედ ამ მიზანს ემსახურებოდა ტრასეკას პროექტის (TRACECA – თრანსპორტ ჩორილიორ Europe-Caucasus-Asia ევროპა-კავკასია-აზიის სატრანსპორტო დერეფანი) რეალიზაცია, რომელმაც თავის დროზე ფრიად პოზიტიური როლი შეასრულა „დიდი აბრეშუმის გზის“ აღორძინებისა და საქართველოს ევროპასთან დაახლოების საქმეში.

თანამედროვე პირობებში, ეკონომიკის გლობალიზაციასთან დაკავშირებით საქართველოში ფრიად აქტუალური ამოცანა გახდა საკონტინენტო გადაზიდვების სრულყოფა-განვითარება. საკონტინენტო გადაზიდვებს აქვს მთელი რიგი უპირატესობები: იგი უმნიშვნელოვანესი ელემენტია სარკინიგზო, საავტომობილო და საზღვაო ტრანსპორტის ურთიერთქმედებისთვის;

კონტინენტების მეშვეობით უფრო სწრაფად სრულდება სატვირთო სამუშაოები, მცირდება საბაჟო და სატერმინალო ოპერაციებისთვის საჭირო დრო; იქმნება ახალი ტექნოლოგიებისა და ლოგისტიკური მენეჯმენტის გამოყენების აუცილებლობა და სხვ.

საკონტინენტო განვითარების მიმართულებები

საქართველოს საკონტინენტო სისტემის განვითარება შეუძლებელია სატრანსპორტო ლოგისტიკის თანამედროვე მიღწევებისა და სათანადო პროფესიონალთა გამოყენების გარეშე. იმისათვის, რომ საქართველოს სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა და მთლიანად სატრანსპორტო ინდუსტრია უფრო მჭიდროდ დაუახლოვდეს ევროპის სატრანსპორტო სისტემას, ხოლო საქართველო უმტკივნეულოდ გახდეს დიდი ევროპული ოჯახის სრულყოფილი წევრი სხვა გადაუდებელ ღონისძიებათა შორის აუცილებელია საკონტინენტო გადაზიდვების სისტემის სრულყოფა, რისთვისაც საჭიროა შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება:

მსოფლიო ეკონომიკის გლობალიზაციის ზრდას მოაქვს დამატებითი შესაძლებლობები ცალკეული ქვეყნებისა და რეგიონების ეკონომიური და სოციალური განვითარებისათვის. ამ პროცესებმა გამოიწვია ტვირთნაკადების პერმანენტული ზრდა, დაამყარა ფართო კავშირები ტრანსპორტის, წარმოებისა და ვაჭრობას შორის, რამაც შეუწყო ხელი ნაციონალური ეკონომიკების ზრდასა და გამყარებას. ეს გამოიხატება რესურსების რაციონალურ გამოყენებაში, საწარმოებებში ხარჯების ეკონომიაში, საქონლის ასორტიმენტის გაფართოებაში და მათი ხარისხის გაუმჯობესებაში, ინტენსიურად ინერგება უახლესი სამეცნიერო და ინოვაციური სიახლეები და სხვა.

ამ კონტექსტში გლობალიზაციის პროცესმა მკვეთრად დააჩქარა ტვირთების გადაზიდვისათვის უნივერსალური კონტეინერების გამოყენება: განვითარებულ ქვეყნებში გადაზიდული ტვირთის 60-70% ხორციელდება კონტეინერების მეშვეობით.

თანამედროვე პირობებში, ეკონომიკის გლობალიზაციასთან დაკავშირებით საქართველოში ფრიალ აქტუალური ამოცანა გახდა საკონტეინერო გადაზიდვების სრულყოფა-განვითარება. საკონტეინერო გადაზიდვებს აქვს მთელი რიგი უპირატესობები: იგი უმნიშვნელოვანესი ელემენტია სარკინიგზო, საავტომობილო და საზღვაო ტრანსპორტის ურთიერთქმედებისთვის; კონტეინერების მეშვეობით უფრო სწრაფად სრულდება სატვირთო სამუშაოები, მცირდება საბაჟო და სატერმინალო ოპერაციებისთვის საჭირო დრო; იქმნება ახალი ტექნოლოგიებისა და ლოგისტიკური მენეჯმენტის გამოყენების აუცილებლობა და სხვ. [1]

ეს ტენდენცია არ აცდა საქართველოსაც (ცხრილი 1.).

როგორც ვხედავთ კონტეინერნაკადი საქართველოში ყოველწლიურად იზრდება, მაგრამ როგორც გვიჩვენებს ალტერნატიულ დერეფნებში ტვირთნაკადების (კონტეინერნაკადების) ანალიზი ჩვენი წილი რეგიონში უმნიშვნელოა - ექსპერტული დასკვნებით 3-4 დაბალია ვიდრე განვითარებულ

ქვეყნებში.

ეს უპირველეს ყოვლისა გამოწვეულია ძირითადად ინფრასტრუქტურის განვითარებლობით და დაბალი სატრანსპორტო - ლოგისტიკური სერვისის დონით.

დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა ჩვენი ქვეყნისათვის ევროკავშირის პროგრამის „TRACE-CA“ (ტრანსპორტ ჩორრიდორ Europe-Caucasus-Asia ევროპა-კავკასია-აზიის სატრანსპორტო დერეფანი) განხორციელება - ეს იყო საქართველოს ევროკავშირში ინტეგრაციისთვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფაქტორი. ამ თვალსაზრისით პრიორიტეტულია სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურის გაფართოება - გაუმჯობესება, რათა საქართველოს გავლით შეუფერხებლად განხორციელდეს ტვირთების ექსპორტ-იმპორტი, აგრეთვე ტრანზიტი აზიიდან ევროპაში და პირიქით. სწორედ ამ მიზანს ემსახურებოდა ტრასეკას პროექტის რეალიზაცია, რომელმაც თავის დროზე ფრიალ პოზიტიური როლი შეასრულა „დიდი აბრეშუმის გზის“ აღორძინებისა და საქართველოს ევროპასთან დაახლოების საქმეში.

მრავალი პროექტი და პროგრამა შესრულდა „TRACECA“-ს დახმარებით არამარტო საქართველოში, არამედ მთელ სამხრეთ კავკასიის რეგიონში - გასაკეთებელი იყო იმდენი, რომ ბევრ არსებულ პრობლემებს ვერ მივწვდით, მათ შორის თანამედროვე საკონტეინერო ინფრასტრუქტურის შექმნასა და მის შემდგომ სრულყოფას (ეს იყო გამოწვეული იმითაც, რომ საკონტეინერო გადაზიდვების „ბუმი“ მოხდა ბოლო 8-10 წელიწადში).

მოკლედ აღვნიშნოთ იმ საკითხთა სპექტრი, რომლებიც აყოვნებენ საქართველოში საკონტეინერო გადაზიდვების განვითარებას და მიღწევას მსოფლიო დონემდე [2].

საკონტეინერო ტერმინალების უმრავლესობას არ გააჩნია განვითარებისა და გაფართოების საშუალებები - სატრანსპორტო - ლოგისტიკური ინფრასტრუქტურის განვითარებლობა არ

ცხრილი 1

გადამუშავებული კონტეინერები (TEU)					
	2010	2011	2012	2013	2014
ფოთის საზღვაო ნავსადგური	209,797	254,022	284,559	331,324	384,992
ბათუმის საზღვაო ნავსადგური	16,318	45,442	73,095	72,123	61,980
სულ	226,115	299,464	357,654	403,447	446,972

გვაძლევს საშუალებას სრულყოფილად დავაკმაყოფილოთ რეგიონის მოთხოვნები სატრანსპორტო და სასაწყობო მომსახურებაში, დაბალია კლიენტის სერვისული მომსახურება, დაბალი ტემპებით ვითარდება საგარეო ვაჭრობის და სატრანზიტო პოტენციალი, რაც ხელს გვიშლის ვანარმოთ კონკურენტუნარიანი გადაზიდვები ევროპა-აზიის საკონტეინერო გადაზიდვებში და რასაც მოაქვს ჩვენი ქვეყნისთვის დიდი ეკონომიური ზარალი.

არადაკმაყოფილებელია საკონტეინერო გადაზიდვების ინფორმაციულ-ლოგისტიკური თანხლება და არ მიიღო ფართო გავრცელება მომსახურების მონინავე ტექნოლოგიებმა, როგორცაა „კარიდან კარამდე“ და „ზუსტად დროში“ [2].

ცნობილია, რომ ბოლო წლებში ძალიან გაიზარდა კონკურენცია საერთაშორისო სატრანზიტო საკონტეინერო გადაზიდვებში აზიიდან - ევროპაში (ჩრდილოეთის საზღვაო გზაც კი გაიხსნა). საქართველოს სატრანსპორტო სისტემას აქვს სატრანზიტო საკონტეინერო ნაკადის მოზიდვის შესაძლებლობა, მ.შ. ჩრდილოეთ კავკასიიდან, რაც დაუყოვნებლივ უნდა იქნეს გამოყენებული [3].

დასკვნა

საქართველოს საკონტეინერო სისტემის განვითარება შეუძლებელია სატრანსპორტო ლოგისტიკის თანამედროვე მიღწევებისა და სათანადო პროფესიონალთა გამოყენების გარეშე. იმისათვის, რომ საქართველოს სატრანსპორტო ინფრასტრუქტურა და მთლიანად სატრანსპორტო ინდუსტრია უფრო მჭიდროდ დაუახლოვდეს ევროპის სატრანსპორტო სისტემას, ხოლო საქართველო უმტკივნეულოდ გახდეს დიდი ევროპული ოჯახის სრულყოფილი წევრი სხვა გადაუდებელ ღონისძიებათა შორის აუცილებელია საკონტეინერო გადაზიდვების სისტემის სრულყოფა, რისთვისაც საჭიროა შემდეგი ღონისძიებების განხორციელება [4]:

- უნდა შეიქმნას მულტიმოდალური სატრანსპორტო-ლოგისტიკური ცენტრები, რომლებიც უზრუნველყოფენ ტრანსპორტის ყველა სახეობის კოორდინაციას;

- საჭიროა სატრანსპორტო - გამანაწილებელი პროცესის მონაწილეთა საქმიანობის კონსოლიდაცია;

- უნდა დაინერგოს თანამედროვე ლოგისტიკური ტექნოლოგიები, მ.შ. უნდა განვითარდეს ტვირთების ინტერმოდალური გადაზიდვების სისტემა უნიფიცირებული კონტეინერების მეშვეობით;

- უნდა შეიქმნას და გაერთიანდეს შესაბამისი სატრანსპორტო-ლოგისტიკური, საინფორმაციო - სატელეკომუნიკაციო სისტემა და ა.შ.

გამოყენებული ლიტერატურა

პ. ცაგარეიშვილი, გ. გვენეტაძე „საქართველოს სატრანსპორტო ბაზარზე საკონტეინერო გადაზიდვების პერსპექტივები“, ჟურნალი „ბიზნესი და მენეჯმენტი“, №4 (20), ქ. თბილისი, 2008 წელი.

Т.Горшков, Н.Бутхузи „Пути развития контейнерных перевозок в Евразийском пространстве“, საქართველო - პოლონეთის სამეცნიერო-ტექნიკური კონფერენცია „სატრანსპორტო ხილი ევროპა - აზია“, ქ. თბილისი, „ტექნიკური უნივერსიტეტი“, 2014 წელი.

А.Г.Кириллова, „Мультимодальные контейнерные и контейнерные перевозки“ – М.ВИНИТИ РАН , 2011

Т.Горшков, Н.Купрадзе „Некоторые аспекты влияния логистики на развитие контейнерной системы Грузии“, Труды 2 Международной научно-практической конференции „Актуальные проблемы менеджмента в условиях инновационного развития экономики“, Луцк, Украина, 2015

Tbilisi

აგრარული მარკეტინგის თანამედროვე გამოწვევები

აიდა ქიტაშვილი-კვაჭანტირაძე

ასოციირებული პროფესორი, ეკონომიკის დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, საქართველო
ელ-ფოსტა: aidaqitashvili@mail.ru

კახაბერ ჯაყელი

სრული პროფესორი
შავი ზღვის საერთაშორისო უნივერსიტეტი, საქართველო
ელ-ფოსტა: kdjakeli@ibs.u.edu.ge

საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლამ ხელი შეუწყო გასაღების ბაზრების ფორმირებას, თუმცა რამდენად წარმატებულად მიმდინარეობს პროცესები და რა არის მათი შედეგების მიზეზები, ამ საკითხების გაშუქების მცდელობას წარმოადგენს სწორედ, წინამდებარე სტატია. თუ თვალს გადავავლებთ არც თუ ისე შორეული წარსულის გამოცდილებას, როდესაც ქვეყნის სოფლის მეურნეობა, ისე როგორც მთლიანად სახალხო მეურნეობა, სახელმწიფო დოტაციაზე იყო და დირექტიული ჩარევით გვარდებოდა წამოჭრილი პრობლემები, დღეს, საბაზრო ეკონომიკის კლასიკური დეტერმინანტების ფონზე (კერძო საკუთრებაზე გადასვლა, მიწების პრივატიზაცია, კონკურენცია) ვერ ეშველა ეროვნულ ეკონომიკას. ქვეყნისთვის ერთ-ერთი პრიორიტეტული და ტრადიციული დარგის - სოფლის მეურნეობის განვითარებაზე ბევრი შემაფერხებელი ფაქტორი მოქმედებს. მსოფლიო გამოცდილება ცხადყოფს, რომ სოფლის მეურნეობის წარმატებული განვითარებისთვის აუცილებელია აგროსამრეწველო კომპლექსის სისტემური განვითარების უზრუნველყოფა, რაც ხელს შეუწყობს როგორც შიდა, ისე გარე ბაზრების აქტიურ ფორმირებას. თუ გავითვალისწინებთ იმ გარემოებასაც, რომ საბაზრო ეკონომიკის პრინციპებს ყველაზე მეტად უკავშირდება თანამედროვე მარკეტინგის პრინციპები, ლოგიკურია ის არგუმენტი, რომ აგროსამრეწველო კლასტერის განვითარებაში დიდი როლი აკისრია აგრარულ მარკეტინგს და მისი სამეცნიერო და პრაქტიკული ასპექტების გათვალისწინებას.

უკვე მე-19 საუკუნიდან განვითარებულ კაპიტალისტურ ქვეყნებში, სადაც საბარო ეკონომიკა მთავარი ეკონომიური სისტემა გახლავთ, მარკეტინგი განიხილება, როგორც აგრარული სფეროს სავაჭრო და სამრეწველო სანარმოების

სანარმოების მართვის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ფუნქცია. აგრომარკეტინგის პრაქტიკამ ისიც აჩვენა, რომ ბოლო პერიოდში განსაკუთრებით აქტუალური ხდება მისი როლი, რადგან სასურსათო და სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ბაზრებზე განსაკუთრებით მწვავე კონკურენცია, გამომდინარე იქიდან, რომ მსოფლიო მოსახლეობის რაოდენობის ზრდა და მზარდი მოთხოვნილებები, ნედლეულის სამრეწველო დანიშნულება, სამეცნიერო ტექნიკური პროგრესის გავლენა, მოქმედებს საბაზრო გარემოზე, რაც მუდვივ გამოკვლევას და პროგნოზირებას საჭიროებს.

გაერთიანებული ერების საერთაშორისო ორგანიზაციის მონაცემებით, მსოფლიო მოსახლეობის რაოდენობის ზრდა, საშუალოდ 80-90 მილიონამდე წელიწადში, რაც მოსალოდნელს ხდის 21-ე საუკუნის მეორე ნახევრამდე მის ზრდას 9,3-10 მილიარდამდეც. [6].

მოგვეხსენება, თანამედროვე მსოფლიოში დაგროვდა უამრავი ეკოლოგიური პრობლემა, მათ შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი – ამონურვადი ბუნებრივი რესურსების მარაგების შემცირების საფრთხეა. ეს მძიმე ტვირთად აწევს მსოფლიოს ეკონომიკურ და სასურსათო უსაფრთხოებას, რადგან იზრდება მოთხოვნილება სასიცოცხლოდ უმნიშვნელოვანესი სასურსათო პროდუქტების მიმართ, რომელთა მარაგებიც სულ უფრო მცირდება და დეფიციტური ხდება. მიუხედავად იმისა, რომ მსოფლიო ეკონომიკის მატერიალური ბაზისი ჯერ კიდევ მყარად დგას ნავთობსა და ქიმიურ მრეწველობაზე, არსებობს კითხვები, თუ რა გზას უნდა დაადგეს მსოფლიო სამრეწველო ინდუსტრია, რომ მომზადებული შეხვდეს აღნიშნულ პრობლემებს და ამასთან ერთად დაიცვას კაცობრიობა ეკოლოგიური საფრთხისგან.

ამ გლობალური გამოწვევების ფონზე, ბიოეკონომიკა მსოფლიო განვითარების ერთ-ერთი რაციონალური ალტერნატივაა, რომელიც დაფუძნებულია ბიოტექნოლოგიების გამოყენებაზე. თუ თვალს გადავავლებთ სამეცნიერო ტექნიკური პროგრესის ევოლუციას, ბიოეკონომიკა “გრძელი ტალღების” თეორიის თანახმად სამეცნიერო-ტექნოლოგიური რევოლუციის მეექვსე ტალღაა: 1.) 1780-1830- ტექსტილის რევოლუცია; 2.) 1830-1880- ორთქლის ძრავა; 3.) 1880-1930- ელექტროძრავა; 4.) 1930-1980- ნავთობი, “დიდი ქიმია”; 5.) 1980-2000 –უახლესი კომპიუტერული და ნანო ტექნოლოგიები; 6.) 2000-დან ბიოტექნოლოგიები, ბიოპროდუქტები. ბიოეკონომიკის ფორმირება და რეგულირება რთული და სისტემური მოვლენაა. მის ბაზაზე განვითარებული ბიზნესი ასევე სისტემურ პოლიტიკას და შესაბამის სოციალურ-ეკონომიკურ გარემოს მოითხოვს, სისტემური პოლიტიკის შემადგენელ კომპონენტებში უნდა გავითვალისწინოთ-წარმოება, რეგულირება და მოხმარება, ხოლო სოციალურ-ეკონომიკური გარემოს ფორმირებაში-საწარმოო ძალების და წარმოებითი ურთიერთობების ადეკვატური კავშირი, შესაბამისი სამეცნიერო-ტექნიკური, მატერიალური, შრომითი პოტენციალი და ინფრასტრუქტურა.

საქართველოში ბიოეკონომიკის განვითარებისთვის ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობებია, თუმცა მნიშვნელოვანი ცვლილებებია გასატარებელი, როგორც ინსტიტუციონალურ, ისე რეგიონალ და ცალკეულ საბაზრო სუბიექტთა დონეზე. ბიოეკონომიკის სტიმულირებისთვის აუცილებელია ამაღლდეს საინვესტიციო მიმზიდველობის ხარისხი, რისთვისაც უნდა შეიქმნას, ოპტიმალური საკანონმდებლო ბაზა და თანამედროვე ინფრასტრუქტურა. ბიოეკონომიკა, როგორც ინოვაცია და ახალ ცოდნაზე დაფუძნებული ეკონომიკური მოწყობის ალტერნატივა, საჭიროებს მტკიცე სამეცნიერო-ტექნიკურ ბაზას, მათ შორის: სამეცნიერო-კვლევით ცენტრებს და ლაბორატორიებს, მაღალკვალიფიციურ სამეცნიერო-პრაქტიკულ კადრებს და სამეცნიერო-კვლევითი საქმიანობის დონის ზრდას, წინააღმდეგ შემთხვევაში ვერ მოხდება მათი ინტეგრაცია ბიოკლასტერებთან, რომლებიც ბიოეკონომიკის ფორმირება – განვითარების პროცესის საყრდენი ბაზისია.

საქართველოს პერსპექტიულ ბიოკლასტერებს შორის აღსანიშნავია: ბიოენერჯეტიკა, სოფლის ტერიტორიული განვითარება, სამკურნალო და აგარული ტურიზმი, ორგანული სოფლის მეურნეობა, რომელნიც სახელმწიფო მხარდაჭერის პოლიტიკით უკვე გამოირჩევიან, რაც მისასაღმებელია, თუმცა გასაკეთებელი ჯერ კიდევ ბევრია. ბიოეკონომიკის გამოწვევების ფონზე, დარგთა ინოვაციური განვითარებისთვის ჯეროვნად უნდა შეფასდეს მათი განვითარებისა და გაძროლის სისტემური პოლიტიკა. საჭიროა პრობლემის გადაჭრისადმი სიტუაციური მიდგომის საფუძველზე მოხდეს რაციონალური გადანაცვლების მიღება, თუ რა ვითარებაში რომელი სტრატეგია ავირჩიოთ და რა შედეგებს ველოდოთ.

უძველესი დროიდან საქართველო ტრადიციული აგარული ქვეყანა იყო, რაც იმის მაუწყებელია, რომ საქართველოს ამ დარგის განვითარებისთვის ხელსაყრელი ბუნებრივი პირობები და ტრადიციები აქვს. ჯერ კიდევ 3000 - 4000 წლის წინ საქართველოში მოჰყავდათ სასოფლო სამეურნეო პროდუქტების მრავალი სახეობა, მათ შორის ბევრი ენდემურიც. ბიოეკონომიკის აქტუალობისა და გლობალური გამოწვევების ფონზე ინოვაციური აგროსამრეწველო კლასტერი უნდა გახდეს მნიშვნელოვანი გარანტი ქვეყნის ეკონომიკური უსაფრთხოებისა და ეკონომიკური ზრდის საქმეში.

საყურადღებოა თუ რა ვითარებაში ხვდება ამ დიდ გამოწვევებს საქართველოს სოფლის მეურნეობა და რა ნიშნულზეა დასული მისი ეკონომიკური მაჩვენებლები.

გასული საუკუნის 90-იან წლებამდე სოფლის მეურნეობის ხვედრითი წილი მშპ-ში 45-50%-მდე იყო. შემდგომ პერიოდში ეს მაჩვენებელი უკიდურესი შემცირების ტემპით გამოირჩეოდა, ბოლო მონაცემებით კი საშუალოდ 8-10%-ს შეადგენს, მიუხედავად იმისა, რომ სოფლის მოსახლეობა ქვეყნის მოსახლეობის მნიშვნელოვან ნაწილს შეადგენს - 47%, რომლის უდიდესი ნაწილიც დაუსაქმებელია.

იგივე პერიოდში საქართველოს ნათესი ფართობები 700000 ჰექტრიდან 275,3 ჰექტრამდე შემცირდა. 2012 წლის მონაცემებით, მშპ-ში სოფლის მეურნეობის ხვედრითი წილი 9,3%-მდე დაფიქსირდა, რაც 2 253, 3 მლნ. ლარს, ანუ ერთ ჰექტარზე გაანგარიშებით 8 000 – მდე ლარის ღირებულების პროდუქციას შეადგენს. ოჯახური მეურნეობების წილი ნათესი ფართობების სტრუქტურაში 95-9 მდეა, ხოლო სასოფლო-სამეურნეო საწარმოების 5-4%-მდე [3].

ლოგიკურად მივიღებთ იმ დასკვნამდე, რომ არასწორმა საპრივატიზაციო კურსმა სოფლის მეურნეობაში, რომელიც ძირითადად მხოლოდ სოფლის მოსახლეობაზე მიწების დარიგებით შემოიფარგლა და არა იმ მაკომპენსირებელი ღონისძიებების გატარებით, რომელიც ხელს შეუწყობდა დარგის განვითარებას, კერძოდ. სოფლის აღორძინების სახელმწიფო პოლიტიკის გატარება უწყვეტ რეჟიმში და სტაბილურად უნდა მიმდინარეობდეს და არა ერთჯერადად. აგროსამრეწველო საწარმოთა ფუნქციონირების მიზნით გათვალისწინებული უნდა იყოს შემდეგი: გასაღების ბაზრების მოძიება და სწორი ორიენტაცია, ბაზრის კომპლექსური გამოკვლევის გზით; კონკურენტუნარიანი პროდუქციის გასაღების სისტემის ორგანიზაცია; გრძელვადიან კომერციულ გეგმებზე ორიენტაცია. საბაზრო ეკონომიკას მორგებული ინფრასტრუქტურის შექმნა, აგროსერვისის ცენტრების მოწყობა, აგროსამრეწველო კომპლექსების შექმნა,

შელავათიანი კრედიტები, სუბსიდიები და ტრანსფერები ფერმერთა დაინტერესების მიზნით, აგრო დაზღვევის ამოქმედება და სხვა.

სოფლის მურნეობა თავისი სპეციფიკით კომპლექსური და ინტეგრირებადი დარგია, სადაც ფერმერული პოტენციალი, სასოფლო-სამეურნეო წარმოება, შემდგომი გადამუშავება, შენახვა და რეალიზაცია, აგროსამრეწველო კომპლექსის ურთიერთდაკავშირებული შემადგენელი კომპონენტებია. გარდა აღნიშნულისა, დარგის გარემოსადმი მაღალი მგრძნობიარობა და ამ მხრივ რისკის მარალი ხარისხი, ცხადია დიდ ყურადღებას მოითხოვს, რათა დარგის პოტენციალი მაქსიმალურად წარმოჩინდეს.

ჩვენს რეალობაში არის მცდელობა, მაგრამ ვერ განისაზღვრა ის ოპტიმალური მოდელი, რომელიც ამ პრობლემიდან გამოიყვანს ეროვნულ სოფლის მეურნეობას. ყოველივე ზემოთჩამოთვლილი არის ის ძირითადი პრობლემები, რომლებიც აფერხებენ აგრომარკეტინგის განვითარებას, არის არასათანადოდ განვითარებული საბაზრო ინფრასტრუქტურა, კვალიფიციური კადრების დეფიციტი, სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის შიდა და გარე ბაზრების შესახებ ინფორმაციული ვაკუუმი, რომელიც პროგნოზირების საშუალებას აფერხებს. მატერიალურ-ტექნიკური და ფინანსური სახსრების სიმცირე, საწარმოთა მარკეტინგული სამსახურების მოსაწყობად. სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის არაკონკურენტუნარიანობის მთავარი მიზეზები პირველ რიგში მაღალ საწარმოო დანახარჯებში და ხარისხობრივ მაჩვენებლებში უნდა ვეძიოთ. აგროსამრეწველო კომპლექსში მარკეტინგის ფუნქციის გასაძლიერებლად აუცილებელია, აგრომარკეტინგის განსხვავებული ფორმების ორგანიზება, აგრომარკეტინგული ფუნქციონალური სტრუქტურების შექმნა და ამოქმედება, სამეურნეო სუბიექტთა ეფექტიანი მომსახურების უზრუნველსაყოფად.

აგარული მარკეტინგის გამოვლენის ასპექტებია:

- აგრომარკეტინგი, როგორც მმართველობითი კონცეფცია;
- აგრომარკეტინგი, როგორც ბიზნეს გადამყვები-ლებების მიღების სისტემა;
- აგრომარკეტინგი, როგორც საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სამენარმოე საქმიანობის ეფექტიანობის პირობა;
- აგრომარკეტინგი, როგორც სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მწარმოებელთა კონკურენტული უპირატესობის მიღწევის საშუალება;

რაც შეეხება აგრომარკეტინგის მართვის ძირითადი ღონისძიებებს, აქ შეიძლება ასეთი მიმართულებების გამოყოფა:

- კომპანიის საბაზრო შესაძლებლობების ანალიზი, ბაზრების მარკეტინგული კვლევა, პოზიციის გამოვლენა და შიდა მარკეტინგის უზრუნველყოფა;

- ბაზრების სეგმენტაცია, შერჩევა და მოთხოვნის პროგნოზირება;

- სასოფლო-სამეურნეო დანიშნულების საწარმოებისთვის(აგროფერმები, სპეციალიზებული საწარმოები, მრავალდარგობრივი სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივები) ახალი მარკეტინგ მიქსის ფორმირება;

- სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების სასაქონლო პოლიტიკის განსაზღვრა;

- პროდუქციაზე საფასო დიპაზონების განსაზღვრა;

- გასაღების არხების ფორმირება, შუამავლების და საბოლოო მომხმარებლების შერჩევა;

- ახალი კომუნიკაციური პოლიტიკის ფორმირება ან ძველის კორექტირება.

- მარკეტინგული პროგრამების შემუშავება, სასოფლო სამეურნეო პროდუქტების სახეობებისა და კალენდარული პერიოდების მიხედვით;

- მარკეტინგული გადამყვები-ლებების რეალიზაცია და კონტროლი;

- შედეგების ანალიზი და სტრატეგიული გეგმების კორექტირება;

აგროსამრეწველო კომპლექსის საწარმოების მდგრადი განვითარებისთვის მარკეტინგის სამსახურის რეკომენდაციების საფუძველზე საქმიანობის სტრატეგიული და ოპერატიული გეგმების შემუშავებას დიდი მნიშვნელობა აქვს. მათი იგნორირება გაუ-მართლებელია და დიდი რისკის შემცველი. ერთ-ერთი მიზეზი, იმისა, რომ ადგილობრივი წარმოება არაკონკურენტუნარიანია იმპორტულ პროდუქციასთან მიმართებით, არაფერია რომ ვთქვათ საერთა-შორისო ბაზრებზე არსებულ სიტუაციაზე, თაქთა ჩვენთან აგარული მარკეტინგის კონცეფცია კი არ არის ჯერონად ფორმულირებული, მის გარეშე სახეგა არასრულყოფილი მმართველობითი სტრუქტურა, როგორც ინსტიტუციონალურ, ისე მიკრო დონეზე, ასევე სახეგა გასაღების ბაზრების განსაზღვრა - პროგნოზირების შეუძლებლობა, აგარულ საწარმოთა განვითარებისთვის ესოდენ აუცილებელი საკომუნიკაციო, სასაქონლო, გასაღებითი პოლიტიკის განუსაზღვრელობა. აგარული მარკეტინგი არის ის უნივერსალური სისტემა, რომელსაც შეუძლია აგრო სამრეწველო კომპლექსის ბაზაზე მიმდინარე პროცესების რეგულირება, საბაზრო გარემოსთან შესაბამისობაში, აგარული ბაზრების შესწავლა და ბაზრის სუბიექტებს შორის ურთიერთ-სარგებლიანი გაცვლის მექანიზმის შეთავაზება, აგრეთვე, აგარული ბაზრის სუბიექტების საქმიანობის ოპტიმალური მართვის გზით, საბაზრო სიტუაციების სწორად განსაზღვრა და კონკურენტული ბრძოლის სტრატეგიებისა და ტაქტიკის შემუშავება. აგრომარკეტინგის და აგრობიზნესის მთავარი მიზანია საჭირო რაოდენობის კონკურენტუნარიანი პროდუქციით ადგილობრივი და გარე ბაზრების უზრუნველყოფა და მომხმარებელთა მოთხოვნის დაკმაყოფილება, ხოლო პროდუქციის მიმწოდებლების - საჭირო მოგებით უზრუნველყოფა. ამავე დროს უნდა გამოიკვეთოს აგრომარკეტინგის მთავა

რი ფუნქციაც - სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოებისა და გასაღების საქმიანობის კომპლექსური ორგანიზაცია, მომხმარებელზე ორიენტირებული ინოვაციური სასაქონლო პოლიტიკის გატარებით და მაღალტექნოლოგიური მაჩვენებლების მიღწევით. აგრარული მარკეტინგის სპეციფიკას განაპირობებს სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის წარმოების და მათზე ფორმირებადი მოთხოვნის თავისებურებები, პირველ რიგში ამ მხრივ აღსანიშნავია:

- სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის საყოველთაო და შეუნაცვლებლობა, რაც პირველადი დანიშნულების სასიცოცხლო მნიშვნელობის პროდუქტების წარმოებით არის განპირობებული, ამის გამო სოფლის მეურნეობა ქვეყნის სასურსათო უსაფრთხოების გამო სტრატეგიული დარგია.
- პროდუქციის მალფუჭადობა - სასურსათო პროდუქციის ეს თვისება უშუალოდ ახდენს გავლენას აგრარული ბაზრების ორგანიზაციაზე და მოკლევადიან პერიოდში ტაქტიკური მარკეტინგის ამოცანებზე. აღნიშნულის გამო აგრარული სფერო სხვა დარგებთან შედარებით უფრო მეტად არის დამოკიდებული სასოფლო-სამეურნეო და სასურსათო პროდუქციის წარმოების მოცულობის კორექტირებასა და პროდუქციის შენახვა-ტრანსპორტირების ტექნოლოგიების განვითარებაზე.
- მუდმივი ნომენკლატურა, ეს მიუთითებს იმ ფაქტზე, რომ სასოფლო სამეურნეო პროდუქტების ბაზრებზე არ არსებობს კონკურენცია და მარკეტინგული ღონისძიებები პროდუქციის დიფერენციაციისა და საქონლის სასიცოცხლო ციკლის ფაზებიდან გამომდინარე.
- პროდუქციის სანედლეულო ხასიათი, რაც განსაზღვრავს სოფლის მეურნეობის ადგილს სამრეწველო ჯაჭვში. სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის ბაზრების ფუნქციონირება ეკონომიკური თუ ტექნოლოგიური კუთხით დამოკიდებულია აგროსამრეწველო კლასტერის ინტეგრირებად ჯაჭვზე. ეს თვისება არის მთავარი მიზეზი იმისა, რომ სასოფლო სამეურნეო ნედლეულის მწარმოებლები, რომლებიც საკმაოდ დამორებული არიან მზა პროდუქციის საბოლოო მომხმარებლებისგან ვერ ახდენენ გავლენას საბოლოო მოთხოვნაზე. რაც თავის მხრივ გავლენას ახდენს სასოფლო-სამეურნეო ბაზრებზე ფასწარმოქმნის და აგრარული მარკეტინგის პრინციპებზე. მოთხოვნა, რომელიც მომდინარეობს საბოლოო მომხმარებელიდან არის პირველადი მოთხოვნა, ხოლო მოთხოვნა შესაბამის სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტებზე, სამრეწველო ჯაჭვის მეორე პოლუსზე, მაგალითად საქმიან ბაზრებზე (სასოფლო სამეურნეო ნედლეულის გადამამუშავებელი სფერო), არის წარმოებული მოთხოვნა, საბოლოო სამომხმარებლო მოთხოვნიდან.

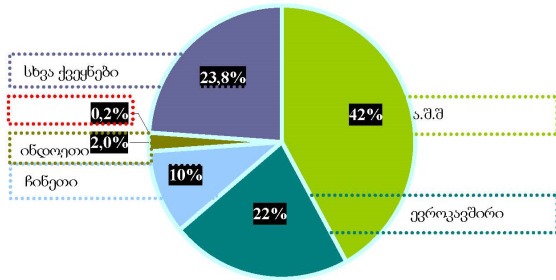
აღსანიშნავია, აგრეთვე აგრარულ ბაზრებზე სასოფლო-სამეურნეო პროდუქციის მიწოდების თავისებურებები, რაც განპირობებულია შემდეგი ფაქტორებით: სეზონურობა; ბუნებრივ-კლიმატურ ფაქტორებზე დამოკიდებულება; ზონალური სპეკიალიზაცია; სა-წარმოო ციკლის ხანგრძლივობა, გამომდინარე სა-სოფლო-სამეურნეო დანიშნულების კულტურათა და

პირუტყვთა ბიოლოგიური თავისებურებებით; სეზონურობა; მოთხოვნის დაბალი საფასო ელასტიურობა, ასევე ბაზრის მონაწილეთა ორგანიზაციული ფორმების მრავალმხრივობა.

ორგანული პროდუქციის მსოფლიო ბაზრის სტრუქტურა

FIBL (ორგანული მინამოქმედების სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტი) და IFOAM (ორგანული სოფლის მეურნეობის განვითარების ორგანიზაცია) საერთაშორისო სააგენტოების კვლევითი ანგარიშებიდან მიღებული ინფორმაციის საფუძველზე, ორგანული პროდუქცია 160-მდე ქვეყანაში ინარჩუნება, ხოლო გაყიდვების მოცულობა, თუ მე-20 საუკუნის მიწურულს 15 მილიარდ დოლლარს შეადგენდა, 2011 წლის მონაცემებით 62,9 მილიარდ დოლარამდე გაიზარდა. 2012 წლისთვის 88 მილიარდი აშშ დოლარი შეადგინა. ექსპერტთა პროგნოზით ეს მაჩვენებელი მოსალოდნელია 2015 წლამდე პერიოდისთვის 90 მილიარდამდე გაიზარდოს. ზრდის ასეთი ტემპი ცხადია ორგანულ ბაზრებს წარმოაჩენს, როგორც ძალიან პერსპექტიულ სექტორს. ადგილობრივი და საერთაშორისო ინვესტიციების მიმართ ორგანული სოფლის მეურნეობა მიმზიდველია. მართალია რისკ ფაქტორის მატარებელია, თუმცა მოკლე დროში შეუძლია მაქსიმალური უკუგება. ამ გამოწვევის თანახმად 2012 წლის მონაცემებით მსოფლიოში ორგანული პროდუქციის მწარმოებელ ფერმერთა რაოდენობა 1,8 მილიონამდე გაიზარდა. 2001 წლისთვის ეს მაჩვენებელი მხოლოდ 246, 9 ათასი იყო, ანუ გაიზარდა 7-ჯერ. გლობალური სასურსათო ბაზრის მოცულობა 2,2 ტრილიონი დოლარის ექვივალენტია, ხოლო გლობალური ორგანული ბაზრის მოცულობა 88 მილიარდი აშშ დოლარის ექვივალენტი, ანუ 4%. თანამედროვე მსოფლიოში ორგანული პროდუქციის მწარმოებლებად და ექსპორტიორებად გამოდიან როგორც განვითარებული, ისე განვითარებადი ქვეყნები. შესაძლებელია მათგან ძირითადი ათეული გამოვყოთ: აშშ, საფრანგეთი, გერმანია, ინგლისი, იტალია, კანადა, შვეიცარია, ავსტრალია, ესპანეთი, იაპონია. ორგანული პროდუქციის საერთაშორისო ბაზრებზე ქვეყნების ხვედრითი წილით თუ ვიმსჯელებთ, ლიდერობს აშშ-45%, შემდეგ: საფრანგეთი-19%, გერმანია-14%, ინგლისი-4%, კანადა-4%, შვეიცარია-3%, იტალია-3%, სხვა ქვეყნები-19%. ორგანული პროდუქციის გაყიდვების ხვედრითი წილის მიხედვით ასეთი სურათია: დანია-7%, ავსტრალია-6,8%. შვეიცარია 5,7%, შვედეთი -4,1 %, აშშ -4%, გერმანია-3,5%, ლუქსემბურგი-3,3%, ნიდერლანდი-2,7%, კანადა-2,3%, საფრანგეთი-2%. ორგანული მინების გაადგილება რეგიონების მიხედვით ასეთია: ევროპა-27%, ლათინური ამერიკა-23%, ოკეანია-33%, აშშ-7%, აფრიკა-3%[2].

ბიოტექნოლოგიური ბაზრების მსოფლიო ლიდერები

ორგანული სოფლის მეურნეობის საერთაშორისო კვლევითი ცენტრის მონაცემებით ორგანული მინათომომედეგებისთვის 37 მილიონ ჰექტრამდე მიწა დამუშავებული, რაც მსოფლიო სასოფლო სამეურნეო მიწების 0,7% შეადგენს. საფრანგეთში მართო ორგანული სოფლის ფართობი 168 ათასი ჰექტარია, წლიური ზრდის მაჩვენებელი 24%, ორგანული ბაზრის მოცულობა 3,4 მილიონი ევროა, ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით 52 ევრო წელიწადში (ანალოგიური მაჩვენებელი ყველაზე მაღალია შვეიცარიაში- 155 ევრო), ხოლო ერთ ჰექტარზე გაანგარიშებით 20,2 ათასი ევრო[2], თუ შევადარებთ ამ მაჩვენებლებს საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებლებს, დავინახავთ დიდ სხვაობას, თითქმის 5-ჯერ ჩამორჩება ევროპულ დონეს. განსაკუთრებით მაღალია ორგანული პროდუქციის რეალიზაციიდან მიღებული შემოსავლები და ეს გასათვალისწინებელი ფაქტორია მით უფრო მაშინ, როდესაც სოფლის მეურნეობა საქართველოს ეკონომიკური ზრდის ერთ-ერთი სტრატეგიული ვექტორი ხდება და გათვალისწინებულია სახნავების მნიშვნელოვანი ზრდა.

სუბიექტი	მოთხოვნები
მკრო	სახელმწიფო ორგანოები, უზბოელი ინვესტორები, საერთაშორისო ფონდები,
დონე	საზოგადოებრივი ორგანიზაციები
მშბო დონე	საკანონმდებლო და სამეცნიერო დაწესებულებები, დარგობრივი და კლასტერული კავშირები; ფართო
მკრო დონე	შემსრულებლები; მომხმარებლები;

მოცემული სქემის მიხედვით შეიძლება მსჯელობა იმასთან დაკავშირებით თუ რა ფაქტორები ახდენს გავლენას საერთაშორისო და ადგილობრივ ორგანულ ბაზრებზე და შესაბამისად ექსპორტის განვითარებაზე. ვითარების შესაფასებლად შეიძლება გამოიყოს ძირითადი ეკონომიკური მაჩვენებლები: ორგანული პროდუქციის მწარმოებელი ქვეყნების რაოდენობა და კონკურენციის დონე; სასერთოფიკაციო ორგანოების რაოდენობა (ხარისხის მართვის ცენტრები), ხარისხობრივი სტანდარტები; დასაქმების დონე, რეგიონული ბაზრების ხვედრითი წილი გლობალურ ბაზრებთან, ორგანული მიწების ფართობები,

ორგანული მინათომომედეგებისთვის ფართობების წლიური ზრდის მაჩვენებელი, ორგანული პროდუქციის რეიტინგი სახეობრივი კლასიფიკაციის მიხედვით, პროდუქციის მოხმარების დონე და მოხმარების მაჩვენებელი ერთ სულზე გაანგარიშებით.

ორგანული სასოფლო სამეურნეო პროდუქციის წარმოება შესაბამისი საკანონმდებლო ბაზის საფუძველზე მოქმედი სტანდარტიზაციისა და ხარისხის კონტროლის მექანიზმის გამოყენებას საჭიროებს, საყურადღებოა ასევე ამ მხრივ ფერმერული პოტენციალის ფორმირება და ორგანული ფერმერული ასოციაციების შექმნა, რომელიც უზრუნველყოფს ამ ტიპის ფერმერთა რეგისტრაციას, კონსულტირებას, სამეურნეო საქმიანობაში და წარმოების შემდგომი რეალიზაციის პროცესებში დახმარებას.

ერთ-ერთი ინსტიტუციონალური დონის პრობლემაა ასევე ინფრასტრუქტურის სათანადო დონეზე განვითარება. საქართველოს მაგალითზე თუ არ მოწესრიგდა თუ არ მოწესრიგდა ამ მხრის სატრანსპორტო და სავაჭრო-ლოგისტიკური პრობლემები, შესყიდვების და დაზღვევის მექანიზმი, სახელმწიფო სუბსიდირების და სტიმულირების პროგრამები, სერიოზული შემთავრებელი პრობლემები გაჩნდება ორგანული სოფლის მეურნეობის განვითარებაში [1].

ორგანული სოფლის მეურნეობა, როგორც პერსპექტიული საბაზრო სეგმენტი

ორგანული სოფლის მეურნეობის მარკეტინგული პოტენციალი ძალიან მაღალია, რადგან დღეს საკვები ბიოპროდუქტები ჯანმრთელი ცხოვრების წესის განუყოფელი ატრიბუტია და შესაბამისად თანამედროვე საქმიანი ადამიანის გაცნობიერებული არჩევანი. 21-ე საუკუნის ადამიანი უფრო მეტ დროს უთმობს ჯანმრთელობაზე ზრუნვას, იხდის მაღალ ფასსაც ხარისხის სანაცვლოდ. მაღალი კვებითი ღირებულებების მქონე, ძვირადღირებული, რადგან არ არის მასობრივი წარმოების პროდუქტი, ზოგჯერ დეფიციტურ და პრესტიჟული, აი როგორ შეიძლება შევადგინოთ თანამედროვე საბაზრო მოთხოვნიდან გამომდინარე ორგანული პროდუქტი. სიტყვა „ბიო“ – ს შესახებ თუ ვიმსჯელებთ, ის ცოცხალს, ბუნებრივს, ნატურალურს ნიშნავს. განსაკუთრებით აქტუალურია ეს ტერმინი თუ საქმე ფართო მოხმარების სასურსათო პროდუქტს ეხება. ეკო პროდუქტი, ბიო პროდუქტი, ორგანული პროდუქტი, ანუ ორგანიკა, ყველა ეს, სინონიმებია და აღნიშნავენ პროდუქტებს, რომლებიც მოჰყავთ, ამზადებენ, გადაამუშავებენ, ფუთავენ საერთაშორისო სტანდარტების საფუძველზე. მაგალითად, ევროპული თანამეგობრობის მიერ აღიარებული ორგანული მინათომომედეგების ხარისხის საერთაშორისო სტანდარტის საფუძველზე, პროდუქტია უნდა იყოს 100%-ით ნატურალური და უსაფრთხო. დამზადებული კონსერვანტების, საღებავების, გენმოდიფიცირებული ელემენტების გარეშე, წარმოებისა და წარმოების შემდგომი უტილიზაციის ეკოლოგიური ნორმების დაცვით. ფრანგები და გერმანელები მას უწოდებენ ბიო პროდუქტს, ინგლისელები და ამერიკელები- ორგანიკას, ხოლო ჰოლანდიასა და ზოგიერთ ევროპულ ქვეყნებში –ეკოპროდუქტს.

მარკეტინგული გამოკვლევების საფუძველზე, შესაძლებელია მომხმარებლის დამოკიდებულების შესწავლა ორგანული პროდუქციის მიმართ რაც გვაძლევს იმის საშუალებას რომ მოვახდინოთ მოთხოვნის პროგნოზირება და მოსალოდნელი გაყიდვების მოცულობის განსაზღვრა, ასევე საშემსყიდველო ქცევაზე დაკვირვება მარკეტინგული კომპლექსის რეგულაციების მიზნით. ასეთი კვლევის ჩასატარებლად მიზანშეწონილია რამოდენიმე ათეული, მეტი სიზუსტისთვის, ასევე რესპოდენტის შერჩევითი გამოკითხვა. საბაზრო სემენტის პროფილი სასურველია განისაზღვროს სოციალური, სქესობრივი, ასაკობრივი ნიშნით. პრობლემური კითხვებიც ისე უნდა შეირჩეს, რომელიც უფრო შთაბეჭდავად და ღიად გამოავლენს მომხმარებლის დამოკიდებულებას. მაგალითად მოიხმარს თუ არა ქართველი მომხმარებელი ორგანულ სასურსათო პროდუქტს. რა არის მათი საშემსყიდველო ქცევის ძირითადი მოტივი, რომელ მარკას ანიჭებს უპირატესობას ადგილობრივს თუ საერთაშორისოს, ორგანულ პროდუქტებს შორის რომელს ანიჭებს უპირატესობას და სხვა.

ექსპერტული შეფასებით ზოგადი ტენდენცია გამოვლენილია- ორგანულ პროდუქციას რეგულარულად მოიხმარს მსოფლიო მოსახლეობის 5-10%, ხოლო მოსახლეობის 60%-ზე მეტი იცნობს ორგანულ პროდუქციას, 10-15 % მზადაა გადაიხადოს მაღალი ფასი მაღალ ხარისხში. ორგანული პროდუქციის მომხმარებლის საშემსყიდველო ქცევაზე მოქმედ ფაქტორთაგან პირველ რიგში აღსანიშნავია ჯანმრთელობა, შემდეგ იმიჯის ფაქტორი და ბოლოს ეკოლოგიაზე ზრუნვა. მომხმარებელი უფრო ღიდ ყურადღებას უთმობს საერთაშორისო სტანდარტებთან შესაბამისობას, ვიდრე სასაქონლო მარკებში განსხვავებებს. ორგანულ პროდუქტებს შორის რეიტინგული თვალსაზრისით, ყველაზე მოთხოვნილია ხილი და ბოსტნეული- 50%, ხორცი და ხორცპროდუქტები-30%, რძე და რძის პროდუქტები-18%, პურფუნთუშეული-3% [2].

ორგანული პროდუქციის ექსპორტის ხელშეწყობისა და მარკეტინგული სტიმულირების მსოფლიოში ნაცადი პრაქტიკაა: რეგიონული და საერთაშორისო ბაზრობები და გამოფენა – გაყიდვები, რეკლამა და პროპაგანდა განსაკუთრებით ისეთი საკომუნიკაციო არხების დახმარებით როგორც არის ტელევიზია, ინტერნეტი (სოციალური ქსელები), რადიო. ამრიგად, საქართველოს ხელსაყრელი პირობები და კარგი მარკეტინგული პოტენციალი აქვს ორგანული სოფლის მეურნეობის განვითარებისთვის. ბიოეკონომიკის თანამედროვე გამოწვევებს ქვეყანა ყველაზე პერსპექტიული და შედარებით კონკურენტუნარიანი ბიოკლასტერების განვითარებით უნდა

შეხვედეს, აგრარული მარკეტინგის უახლესი მიდგომების გათვალისწინებით და გამოიყენოს ადგილობრივი და საერთაშორისო შესაძლებლობები აგრარული სფეროს მდგრადი განვითარებისთვის.

გამოყენებული ლიტერატურა

Фонд интеграции экологической культуры
FIEC FIBL&IFOA M survey 2012 ;

Глобальная продовольственная проблема <http://www.vestnik-kafu.info/journal/8/306/>

Global organic farming statistics and news
<http://www.organic-world.net>.

European Organic Farming Statistics
<http://www.organic-europe>.

<http://www.greengeorgia.ge/?q=ka/node/76>

<http://www.geostat.ge>

საქართველოს კანონი ბიოლოგიური აგრონომიების შესახებ (2006) <http://agro.ge/index.php?m=1155>

საქართველოს ეკონომიკა, რ. ოთინაშვილი (2010)

ა.ქიტაშვილი-კვაჭანტირაძე, ორგანული პროდუქციის ბაზრის განვითარების ტენდენციები: ანალიზი და რეკომენდაციები, თსუ, საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ ბიოეკონომიკა და სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარება, 2013 ოქტომბერი.

ა.ქიტაშვილი-კვაჭანტირაძე, ნ.სესაძე, საქართველოს სოფლის მეურნეობის თანამედროვე მდგომარეობის ანალიზი, პრობლემები და პერსპექტივები, თსუ, საერთაშორისო კონფერენცია “სოფლის მეურნეობის მდგრადი განვითარების პერსპექტივები”, 2011 ოქტომბერი

ა.ქიტაშვილი-კვაჭანტირაძე, ნელი სესაძე, რეგიონული მარკეტინგი და მისი მმართველობითი ასპექტები, თსუ, საკონფერენციო პრომათა კრებული, გლობალიზაცია, საერთაშორისო ბიზნესის თანამედროვე პრობლემები და განვითარების ტენდენციები, 2012 აპრილი.

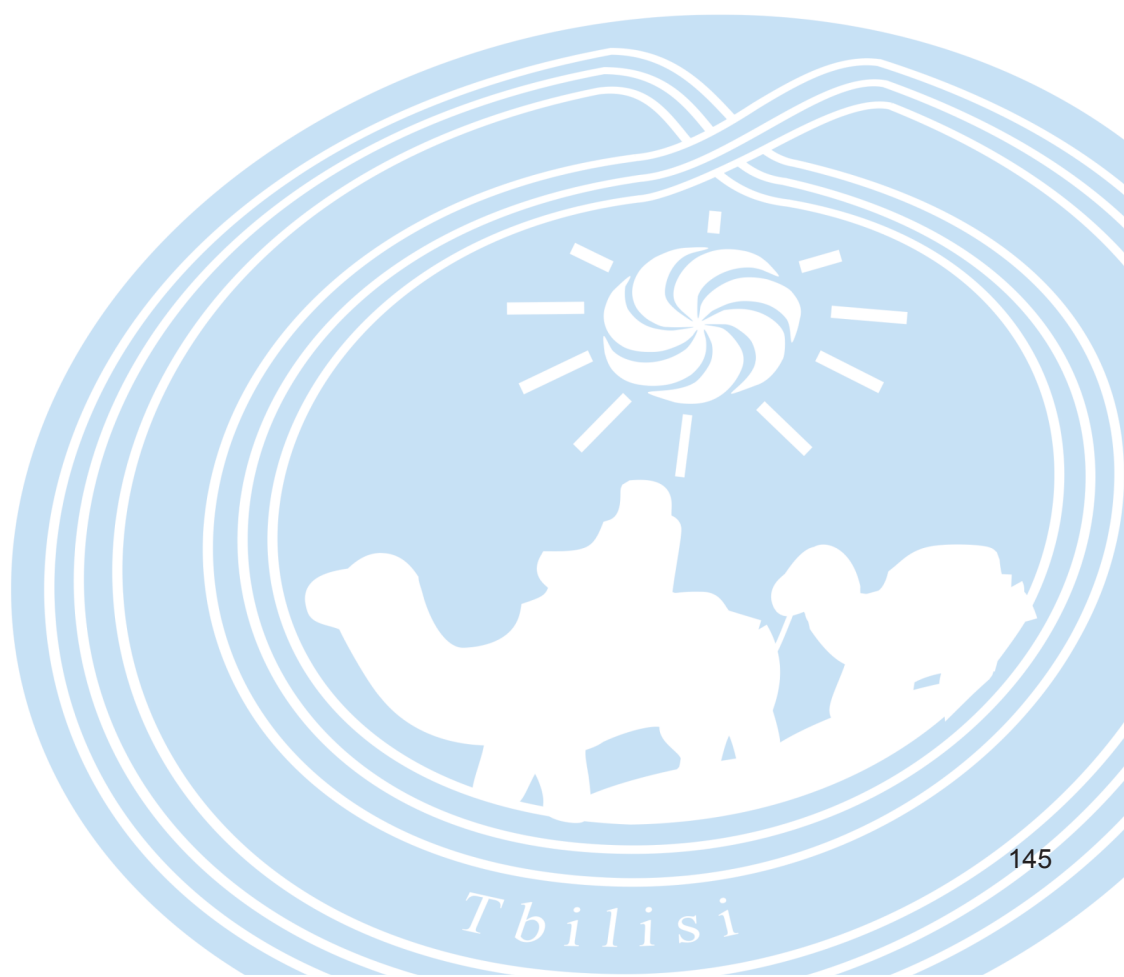
Abstract

EU Association agreement has biggest challenges on Georgian economy and society. Especially Georgian Europeanism activates the feelings and assessments to readiness of country to go west. Georgia with its huge experience in agriculture, and long traditions to be mostly attractive country for agricultural business, must maximize its economic strength, to open markets of the Europe and be part of a lot of agricultural initiatives.

The world agriculture, grapes and winemaking, especially producing of Wheat and grain, had long traditions in Iberia and Kolkhida, oldest Georgian countries. To open European markets, Georgia and Georgian agricultural business companies should go green – is one challenging idea of Georgian Green Marketing.

The organic production and biologically free agricultural economy, is the main hypothesis of our article, going to show more interesting things in front of Georgian economic development, to be the target of Georgian economic reforms.

Marketing and Green Revolution, if it starts now in Georgia, what kind of interesting solutions can bring to whole society, and how Georgian green agricultural economy can find the keys to open western, very “busy” markets? This question can be part of the research, undertaken specially for this article, to be presented on Silk Road Conference. The article is written on the basics of the literature review and a Delphi research of experts with one goal, to answer the question – what objective forces shape the future of Georgian agricultural business?

Tbilisi

იმიტაციური მოდელირების ვირტუალური ტექნოლოგიები სწავლების პროცესში

მარიამ ზაქარიაშვილი

იაკობ გოგებაშვილის სახელობის თელავის სახელმწიფო უნივერსიტეტი, საქართველო
ელ-ფოსტა: mbagratioti@yahoo.com

აბსტრაქტი

დღეისათვის თანამედროვე პედაგოგიაში განსაკუთრებით აქტუალურია და საგანმანათლებლო სივრცეშიც ინტენსიურად ინერგება ელექტრონული სწავლების მეთოდოლოგია.

კომპიუტერული სამყარო წარმოადგენს უამრავ პროგრამულ პლატფორმას, რაც საშუალებას იძლევა ვირტუალური ექსპერიმენტის გზით ჩატარდეს რეალური პროცესების კვლევა მათემატიკაში. მაგალითად, Wolfram Mathematica, MathCAD, MatLab, Mercury, Maple, Geogebra და სხვ.

წინამდებარე ნაშრომში მიმოხილულია განათლების სფეროში ელექტრონული სწავლების ევროპული და ქართული გამოცდილების ასპექტები. წარმოდგენილია სასწავლო პროექტის მოდელი – „ვირტუალური ექსპერიმენტი მათემატიკაში“. პროექტი ორიენტირებულია მათემატიკისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების ინტეგრაციაზე. კვლევის პროცესში გამოყენებულია MathCAD-ის ვირტუალური ლაბორატორია.

მეცადინეობათა მსვლელობას თან ახლავს MathCAD-ის სისტემაში დამზადებული ელექტრონული ნაშრომი – „ვირტუალური ექსპერიმენტი მათემატიკაში“, რაც ორიენტირებულია სწავლების ინტერაქტიურ მეთოდოლოგიაზე. ნაშრომი მოიცავს თითოეული მეცადინეობი-სათვის საჭირო ელექტრონულ რესურსს. აგებულია ჰიპერტექსტური ტექნოლოგიით. პროგრამის სტრუქტურა საშუალებას აძლევს მომხმარებელს დამოუკიდებლად მიიღოს ინფორმაცია, მონაწილეობა მიიღოს ობიექტის გრაფიკული მოდელირების პროცესში.

ვირტუალური ექსპერიმენტი, სწავლა კვებით, ინტერაქტიური ჩართულობა აძლევს სტუდენტს პრობლემების გადაწყვეტაში ჩართვის მოტივაციას; შემდგომი დაკვირვების/კვლევის, კონკრეტული ქმედებების ემოციურ ბიძგს; უყალიბებს არაორდინალურად ფიქრის უნარს, პრობლემათა გადაწყვეტის საკუთარი გზების ძიების მოთხოვნილებებს.

დღეს, როდესაც სასწავლო პროცესმა ტრადიციული აუდიტორიიდან ვირტუალურ საგანმანათლებლო სივრცეში გადაინაცვლა, ვფიქრობთ, აქტუალურია სასწავლო პროცესში ინტენსიურად მოხდეს ვირტუალური ტექნოლოგიების ინტეგრაცია, რათა დღევანდელი თაობისათვის უცხო არ აღმოჩნდეს არა მხოლოდ ევროპული, არამედ მსოფლიო საგანმანათლებლო ვირტუალური გარემო.

საკვანძო სიტყვები: იმიტაციური მოდელირება, ვირტუალური ლაბორატორია; MathCAD მათემატიკური სისტემა, ინტერაქტიური მეთოდი; ვირტუალური ექსპერიმენტი.

შესავალი

XXI საუკუნე ციფრულ საუკუნედ მოიაზრება. ახალმა საუკუნემ ახალი განათლება, სწავლების ახალი მეთოდები მოგვითხოვა. საგანმანათლებლო სისტემაში გაჩნდა უამრავი ახალი ტერმინი: „ციფრული წიგნიერება“, „იმიტაციური მოდელირება“, „ელექტრონული სწავლება“, „მედია საშუალებებზე დაფუძნებული დისტანციური სწავლება“, „დისტანციური განათლება“, „21-ე საუკუნის უნარები“, „განათლების ინოვაციები“, „საგანმანათლებლო ელექტრონული თამაშები“, „ვირტუალური გარემო“, „მედია ტექნოლოგიები“...

ინფორმაციული ტექნოლოგიების სწრაფმა განვითარებამ მე-20 საუკუნის ბოლოდან ძირეულად შეცვალა სასწავლო გარემო განათლების სისტემაში. ინფორმაციის ხელმისაწვდომობა ინტერნეტის მეშვეობით თითქმის შეუზღუდავი გახდა. მასწავლებლის განკარგულებაში არა მარტო ის რესურსები აღმოჩნდა, რომელთა გამოყენება სასწავლო პროცესის გასამდიდრებლად სულ უფრო მრავალფეროვნად შეიძლება, არამედ ახლა მას თავად შეუძლია შექმნას ღირებული მასალა ინფორმაციული ტექნოლოგიების მეშვეობით და ყველასთვის საზიარო გახადოს.

ამ ახალ გარემოს თავისი გამოწვევები ახლავს, რომელთა გათვალისწინება აუცილებელია შესაბამისი უნარებითა და ცოდნით სტუდენტთა აღჭურვისათვის. ასეთ უნარებს ზოგჯერ 21-ე საუკუნის უნოდებენ. გამოყოფენ 21-ე საუკუნის უნარების სამ კატეგორიას:

- სწავლისა და ინოვაციის უნარები;
- ინფორმაციის, მედიისა და ტექნოლოგიური უნარები;
- ცხოვრებისა და კარიერის უნარები.

რა სურს „ციფრული სამყაროს მკვიდრებს“?

საინტერესოა თავად „ციფრული სამყაროს მკვიდრების“ თაობის წარმომადგენლების გათვალისწინება სწავლასთან მიმართებაში. ისინი ხომ ხშირად ბუნებრივად ახერხებენ ტექნოლოგიებისა და ინფორმაციით გაჯერებული გარემოს გამოყენებას სასწავლო ამოცანებისათვის.

კვლევის თანახმად აღმოჩნდა:

- თანამედროვე თაობას სურს, გამოიყენონ ახალი საკომუნიკაციო და თანამშრომლობითი სოციალური ინსტრუმენტები საკუთარი განათლების პროცესის მხარდასაჭერად;
- თანამედროვე თაობას სურს შეუძლია სწავლა - ისინი მხარს უჭერენ ტექნოლოგიებით გამდიდრებული სასწავლო გარემოს გაფართოებას აუდიტორიის, სასწავლებლის, ადგილის, დაფინანსების შესაძლებლობებისა და ზოგჯერ მასწავლებელთა კომპეტენციების ჩარჩოების მიღმა.
- თანამედროვე თაობას სურს, ჰქონდეს ციფრული რესურსებით მდიდარი სასწავლო გარემო, რაც სწავლის შედეგიანობის ამაღლების მნიშვნელოვან წინაპირობად მიაჩნიათ.

ლიტერატურული მიმოხილვა

ვართ კი მზად თანამედროვე თაობასთან ურთიერთობისათვის?

დღეისათვის ელექტრონული სწავლების წარმატებით გამოყენების პრაქტიკა მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში არსებობს. უფრო მეტიც, საზღვარგარეთის ბევრ ქვეყანაში განათლების რეფორმა ელექტრონული სწავლების მიმართებით სახელმწიფო რანგშია აყვანილი.

მოვიყვანოთ ზოგიერთ მაგალითს. ევროსაბჭომ ჯერ კიდევ 2000 წელს ლისაბონის შეხვედრაზე მიიღო

„ელექტრონული სწავლების განვითარების სტრატეგია 200-2010 წლებისათვის“. 2001 წლის 13 ივლისს ევროსაბჭომ გამოაქვეყნა „რეზოლუცია ელექტრონული სწავლების შესახებ“; 2001 წლის 18 დეკემბერს რუსეთის განათლების სამინისტრომ დაამტკიცა „დისტანციური საგანმანათლებლო ტექნოლოგიების გამოყენების მეთოდიკა რუსეთის ფედერაციის უმაღლეს, საშუალო და დამატებით პროფესიულ სასწავლებლებში“. საფრანგეთში წარმატებით მიმდინარეობს ეროვნული პროექტები: „ნოუთბუქი ყველა სტუდენტისათვის“, „ელექტრონული კონტენტის შექმნა“, „თანხლები ინტერნეტი“. 2008 წლის 25 მაისს საფრანგეთის განათლების სამინისტრო გამოვიდა მოხსენებით-„უნივერსიტეტები უნდა გადავიდნენ ელექტრონულ ერაში“. აღსანიშნავია პროგრამა დიდ ბრიტანეთში, რომელიც ითვალისწინებდა „ელექტრონული პედაგოგიის“ (e-pedagogy) განვითარებას 2008-2014 წლებში. ავსტრალიაში ელექტრონულ სწავლებასთან მიმართებით მიღებულია დოკუმენტები: „ინფორმაციული ეკონომიკის სტრატეგიული საფუძველი“ (2004-2006), „საინფორმაციო ეპოქის საშუალებები და პრობლემები“, „ცოდნის კულტურის შექმნა“. ელექტრონული სწავლების განვითარებაში აბსოლუტური მსოფლიო ლიდერია სამხრეთ კორეა, 2004 წელს მიღებულ იქნა კანონი „ელექტრონული ინდუსტრიის განვითარების შესახებ“ პროექტი „მინაური რეპეტიტორი“, 2006 წელს იუნესკომ აღიარა მსოფლიოში საუკეთესოდ და დაჯილდოვდა მთავარი პრემიით.

რა მდგომარეობაა საქართველოს საგანმანათლებლო სივრცეში ამ თვალსაზრისით?

საქართველოს უმაღლეს სასწავლებლებში დისტანციური განათლების პორტალების შექმნა ჯერჯერობით საწყის სტადიაზეა. სწავლების დისტანციური კურსები უკვე შექმნილი აქვთ ივ. ჯავახიშვილის, ილიას, გორის და სხვ. სახელმწიფო უნივერსიტეტებს. შექმნილია დისტანციური განათლების საქართველოს ეროვნული ასოციაცია, ინოვაციური განათლების ფონდის საგანმანათლებლო პორტალი „კოდალას აკადემია“ და სხვ. დღეისათვის საქართველოში ელექტრონული სწავლების დანერგვის ხედვას ეძღვნება მრავალი სემინარი თუ კონფერენცია.

საქართველოს განათლების სამინისტროსა და მასწავლებელთა პროფესიული გადამზადების ცენტრის დახმარებით სასკოლო განათლების სისტემაში ინტენსიურად მიმდინარეობს მასწავლებელთა გადამზადების პროცესი, რაც ითვალისწინებს სწავლებაში საინფორმაციო-საკომუნიკაციო ტექნოლოგიების გამოყენების მეთოდოლოგიის დაუფლებასა და დანერგვას. დისტანციური სწავ-

ლების რესურსების გაცნობას, ელექტრონული რესურსის აგების ტექნოლოგიას და დანერგვას სასწავლო პროცესში. სწავლებას ვირტუალური კომპიუტერული მოდელებით.

განათლების სფეროზე მნიშვნელოვნად მოქმედებს ინფორმაციული ტექნოლოგიების ინტეგრაციის პროცესი. ინფორმაციული ტექნოლოგიების დახმარებით არა მარტო იცვლება სწავლისა და სწავლების პროცესის ფორმები და მეთოდები, არამედ მნიშვნელოვან ტრანსფორმაციას განიცდის და მდიდრდება საგანმანათლებლო პარადიგმები. თანდათან ხდება გადასვლა „ბეჭდური წიგნიერებიდან ... ციფრულ წიგნიერებამდე...“ რაც ბუნებრივია მოითხოვს ახალ სასწავლო მეთოდოლოგიას, ინოვაციურ მიდგომებს სასწავლო პროცესში. ამ თვალსაზრისით სასწავლო პროცესში ელექტრონული სწავლების სფეროში აქტუალურია ვირტუალური კომპიუტერული მოდელების გამოყენება.

ვირტუალური მოდელი წარმოადგენს ელექტრონულ სასწავლო ვირტუალურ ლაბორატორიას, რომელსაც შეუძლია ქმედებების განხორციელება რეალური მონყობილობის გარეშე. ვირტუალური ლაბორატორიის დახმარებით, სტუდენტი ახდენს რეალური პროცესების მოდელირებას. ასეთი მოდელები უხვადაა წარმოდგენილი საგანმანათლებლო ვირტუალურ სივრცეში [იხ. ლიტ.9-18]

მეთოდოლოგია

ვირტუალური მოდელირება მნიშვნელოვანია ზუსტ და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებათა პროცესების შესწავლისას. მათ შორის ცხადია მოიაზრება მათემატიკის სამეცნიერო მიმართულება.

დღეისათვის კომპიუტერული სამყარო წარმოადგენს უამრავ პროგრამულ პლატფორმას, რაც საშუალებას იძლევა ვირტუალური ექსპერიმენტის გზით ჩატარდეს რეალური პროცესების კვლევა მათემატიკაში. მაგალითად, Wolfram Mathematica, MathCAD, MatLab, Geogebra და სხვ.

წინამდებარე ნაშრომში წარმოვადგენთ სასწავლო პროექტის მოდელს, რომელიც ორიენტირებულია მათემატიკისა და ინფორმაციული ტექნოლოგიების ინტეგრაციაზე. კვლევის პროცესში გამოყენებულია MathCAD კომპიუტერული მათემატიკური სისტემა. MathCAD [CAD – Computer Aided Design] წარმოადგენს თანამედროვე უნივერსალურ მათემატიკურ სისტემას ყველა სახის მომხმარებლისათვის. MathCAD საშუალებას იძლევა შესრულდეს როგორც რიცხვითი, ასევე ანალიზური გამოთვლები. აქვს მოხერხებული, მათემატიკურად ორიენტირებული ინტერფეისი და მდიდარი გრაფიკული საშუალებები.

სასწავლო პროექტის თემა - ვირტუალური ექსპერიმენტი მათემატიკაში.

პროექტის სასწავლო მიზნები:

მათემატიკის მიხედვით - ფუნქციათა თვისებების შესწავლა და გამოყენება სიდიდეებს შორის დამოკიდებულების აღსაწერად; რთულ ალგებრულ და ტრანსცენდენტულ განტოლებათა, განტოლებათა და უტოლობათა სისტემების კვლევა, საბუნებისმეტყველო ამოცანების ამოხსნა გრაფიკული მოდელირების გზით.

ინფორმატიკის მიხედვით - MathCAD-ის ვირტუალურ გარემოში კვლევითი საქმიანობის უნარჩვევების ფორმირება მათემატიკური ობიექტების გრაფიკული მოდელირების პროცესში.

გამოყენებული მეთოდები - ლექცია; კომპიუტერული პრეზენტაცია; ლაბორატორიული მუშაობა; დავალებათა ინდივიდუალური და ჯგუფური შესრულება; სწავლა კვებით; სწავლების ინტერაქტიული მეთოდი; პრობლემაზე დაფუძნებული სწავლება; პროექტის მეთოდი.

პროექტის სამუშაო მოდელი:

პირველი დღე კომპიუტერული პროგრამის MMathCAD-ის ზოგადი მიმოხილვა;

მეორე დღე - MMathCAD-ის ორგანზომილებიანი სისტემის გაცნობა;

მესამე დღე - ფუნქციათა გრაფიკული მოდელირება;

მეთხე დღე - განტოლებათა გრაფიკული მოდელირება;

მეხუთე დღე - საბუნებისმეტყველო ამოცანების გრაფიკული მოდელირება;

მეექვსე დღე - შემაჯამებელი მეცადინეობა (პროექტის პრეზენტაცია).

გამოყენებული აქტივობები:

პირველი დღე - კომპიუტერული პროგრამის MathCAD-ის ზოგადი მიმოხილვა

- MathCAD-ის სისტემის ძირითადი შესაძლებლობების, მომხმარებლის ინტერფეისის, სისტემის ენის გაცნობა, ენის ელემენტებთან მუშაობის დაუფლება; მეორე დღე - MathCAD-ის ორგანზომილებიანი სისტემის გაცნობა.

- MathCAD-ის ორგანზომილებიანი სისტემაში მუშაობის ძირითადი წესების შესწავლა;

- ფუნქციათა გრაფიკების აგება ორგანზომილებიანი სისტემაში.

მესამე დღე - ელემენტარულ და მათ შექცეულ ფუნქციათა გრაფიკული მოდელირება

- ფუნქციათა გამოკვლევა და გრაფიკების აგება მათემატიკური საშუალებებით

- ფუნქციათა გრაფიკების აგების ალგორითმის რეალიზება MathCAD-ის მათემატიკურ სისტემაში;

- მათემატიკურ კანონზომიერებათა დადგენა მიღებული შედეგების მიხედვით;

მეთხე დღე - ელემენტარულ და მათ შექცეულ ფუნქციათა გრაფიკული მოდელირება

- განტოლებათა გამოკვლევა და გრაფიკების აგება მათემატიკური საშუალებებით;

- ფუნქციათა გრაფიკების აგების ალგორითმის რეალიზება MathCAD-ის მათემატიკურ სისტემაში;

- მიღებული შედეგების კვლევა.

მეხუთე დღე - საბუნებისმეტყველო ამოცანების გრაფიკული მოდელირება

- განტოლებათა გამოკვლევა და გრაფიკების აგება მათემატიკური საშუალებებით;
- ფუნქციათა გრაფიკების აგების ალგორითმის რეალიზება MathCAD-ის მათემატიკურ სისტემაში;
 - მიღებული შედეგების კვლევა

მეექვსე დღე - შემაჯამებელი მეცადინეობა - პროექტის პრეზენტაცია

შესრულებული პროექტის პრეზენტაციები შესრულდება შემდეგი პუნქტების მიხედვით:

- როგორ გამოიკვლია შერჩეული ფუნქცია და ააგო ფუნქციის გრაფიკი მათემატიკური საშუალებებით;
- როგორ მოახდინა მათემატიკური ალგორითმის რეალიზება MathCAD-ის სისტემაში;
- როგორ წარმოადგინა გრაფიკული ინტერფეისი;
- როგორ იყენებს მიღებულ შედეგს სიდიდეებს შორის დამოკიდებულების აღსაწერად და გამოსაკვლევად.

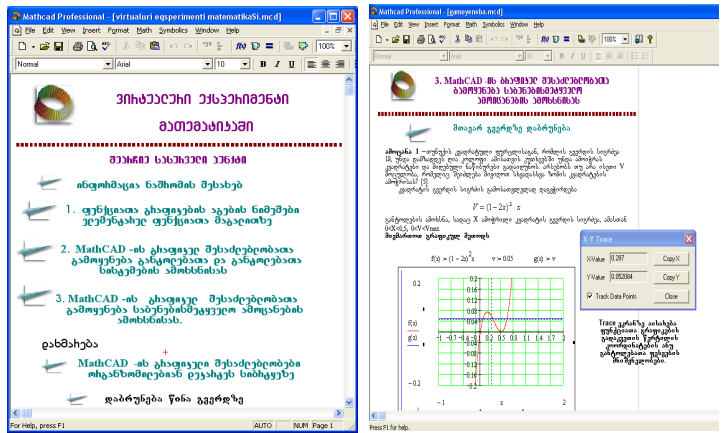
მეცადინეობათა ჩატარების მეთოდოლოგია წარმოქმნილია მოდელმა განსაზღვრა მოდელის მიხედვით მასწავლებელი მეცადინეობის დროს თეორიული მასალის გაცნობისა და პრაქტიკული დავალებების შესრულებისას მიმართავს როგორც მათემატიკურ მეთოდებს, ასევე MathCAD-ის ვირტუალურ ლაბორატორიას. მათემატიკური კვლევისას შემუშავებული ალგორითმის მიხედვით ახდენს ფუნქციის გრაფიკულ მოდელირებასა და მიღებული შედეგის ინფორმაციულ ანალიზს ვირტუალური ლაბორატორიის გარემოში.

მოდელის თანახმად, პროექტი მოიცავს ექვს მეცადინეობას.

- პირველი და მეორე მეცადინეობა ითვალისწინებს კვლევის პროცესისათვის მომზადებას.
- მესამე მეცადინეობა ეთმობა ელემენტარულ ფუნქციათა მაგალითზე: წრფეზე; ხარისხოვანი; ტრიგონომეტრიული; მარჯვენა-ხარისხის; ლოგარითმული λ ფუნქციათა თვისებების შესწავლას, მათემატიკური კანონზომიერებების დადგენის უნარ-ჩვევების განვითარებას მათემატიკურ და ვირტუალურ გარემოში გრაფიკული მოდელირების გზით.
- მეოთხე მეცადინეობა განიხილავს როდესაც ალგებრულ, ტრანსცენდენტულ განტოლებათა და განტოლებათა სისტემების კვლევას ვირტუალურ გარემოში გრაფიკული მოდელირების გზით;
- მეხუთე მეცადინეობა მიზნად ისახავს მათემატიკურ და ვირტუალურ გარემოში კვლევის შესწავლილი მეთოდების გამოყენებას პრაქტიკული, რეალური ამოცანების ამოხსნის პროცესში.
- მეექვსე მეცადინეობა შემაჯამებელია. პროექტის შესრულებისას მოითხოვება როგორც მათემატიკურ, ასევე ვირტუალურ გარემოში მათემატიკური და კომპიუტერული მოდელირების პროცესის ეტაპების გამოყენება. სახელდობრ, ამოცანის დასმა, მოდელის დაშუშავება, ალგორითმის შედგენა, ვირტუალური ექსპერიმენტი, შედეგების ანალიზი. შემაჯამებელ მეცადინეობაზე პროექტის მონაწილე ახდენს ნაშრომის,

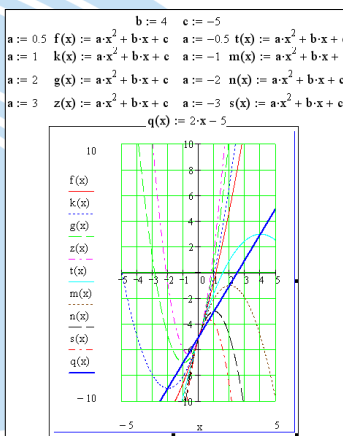
კვლევის შედეგების პრეზენტაციას. პრეზენტაცია ფასდება წინასწარ დადგენილი კრიტერიუმების მიხედვით.

მეცადინეობათა მსვლელობას თან ახლავს MathCAD-ის სისტემაში დამზადებული ელექტრონული ნაშრომი - „ვირტუალური ექსპერიმენტი მათემატიკაში“, რაც ორიენტირებულია სწავლების ინტერაქტიურ მეთოდოლოგიაზე. ნაშრომი მოიცავს თითოეული მეცადინეობისათვის საჭირო ელექტრონულ რესურსს. აგებულია ჰიპერტექსტური ტექნოლოგიით, რაც იძლევა ნავიგაციის საშუალებას ნაშრომის გამოყენების პროცესში (სურათი N1, სურათი N2, სურათი N3, სურათი N4). პროგრამის სტრუქტურა საშუალებას აძლევს მომხმარებელს დამოუკიდებლად მიიღოს ინფორმაცია, წარმოადგინოს ფუნქციათა გრაფიკული მოდელირების მათში შემავალი მუდმივების სხვადასხვა მნიშვნელობებისათვის, ანუ მიიღოს მონაწილეობა ობიექტის გრაფიკული მოდელირების პროცესში. ვირტუალური ექსპერიმენტი, სწავლა კვებით, ინტერაქტიური ჩართულობა ეხმარება მათ გააანალიზონ და შეადარონ საკუთარი ჩანაფიქრი მიღებულ შედეგებს.

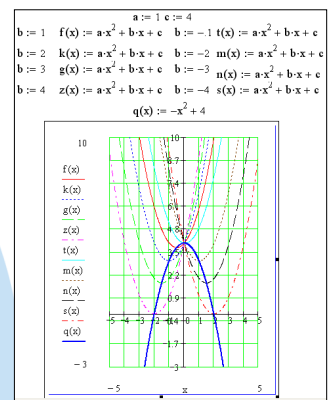

სურათი №1

სურათი №2

სურათი №3

სურათი №4

დასკვნა

პროექტის დასრულების შემდეგ პროექტის მონაწილე -

- იცნობს MathCAD-ის გრაფიკულ შესაძლებლობებს ორგანომომილებიან სისტემაში;
- ვირტუალური მოდელირების გზით ადგენს ფუნქციის თვისებებს;
- იკვლევს მათემატიკური ობიექტების თვისებებს;
- ვირტუალურ ლაბორატორიაში მიღებული შედეგების მიხედვით ახდენს ინფორმაციულ ანალიზს და აკეთებს საჭირო დასკვნებს.

ინტერაქტიურ მეთოდოლოგიაზე დაფუძნებული სწავლების ასეთი ორგანიზაცია (რაც გულისხმობს: თეორიიდან პრაქტიკისაკენ) მეთოდური თვალსაზრისით -

ა) მოიცავს სამ ასპექტს: რეპროდუქციულს, პრობლემურს და კვლევითს.

- რეპროდუქციული მეთოდი ითვალისწინებს ცოდნის შექმნას, რომელიც გადაეცემა მასწავლებლისაგან და პერსონალური კომპიუტერისაგან;
- პრობლემის მეთოდის შემთხვევაში კომპიუტერს მოსწავლე იყენებს, როგორც პრობლემის დაყენებისა და მისი გადაჭრის ხერხების მოძიების თანამედროვე საშუალებას;
- კვლევითი მეთოდი უზრუნველყოფს კონკრეტული თემატიკის ჩარჩოებში დამოუკიდებელ შემოქმედებით მუშაობას.

ბ) ეფუძნება შემდეგ ზოგად პრინციპებს:

- სტუდენტის აქტიური მონაწილეობა სასწავლო პროცესში;
- სტუდენტის შესაძლებლობა სურვილისამებრ ჩაატაროს ანალიზი, მიიღოს კონკრეტული დავალების მიხედვით თავისი მოქმედების შედეგი;
- აუდიტორიული და დამოუკიდებელი მეცადინეობები, დიდი მოცულობის შესასწავლი ინფორმაცია იყოს გაცლილებით საინტერესო, დინამიური, დამატარებელი და ხელმისაწვდომი;
- სტუდენტი გადავიდეს პასიური მოსმენიდან აქტიურზე;
- განუვითარდეს კრიტიკული, შემოქმედებითი აზროვნება.

საგანმანათლებლო პროცესში ინფორმაციული ტექნოლოგიების, ვირტუალური ლაბორატორიების, ელექტრონული რესურსების გამოყენების შემოთავაზებული რეკომენდაციების პრაქტიკული განხორციელება ხელს უწყობს:

- ცოდნის მიღების თანამედროვე მეთოდების დამკვიდრებას;
- სწავლების ეფექტურობისა და ხარისხის ამაღლებას;
- ზრდის პრობლემების გადაწყვეტაში ჩართვის მოტივაციას და აძლევს სტუდენტს შემდგომი დაკვირვების/კვლევის, კონკრეტული ქმედებების ემოციურ ბიძგს;
- აყალიბებს არაორდინარულად ფიქრის უნარს, პრობლემური სიტუაციის საკუთარი ხედვის, პრობლემათა გადაწყვეტის საკუთარი გზების ძიების მოთხოვნილებებს;

- მოქნილსა და ჰუმანურს ხდის ცოდნის ათვისებისა და მისი გამოყენების შეფასების/კონტროლის მექანიზმებს.

და ბოლოს, დღეს, როდესაც სასწავლო პროცესმა ტრადიციული აუდიტორიიდან ვირტუალურ საგანმანათლებლო სივრცეში გადაინაცვლა, ვფიქრობთ, აქტუალურია სასწავლო პროცესში ინტენსიურად მოხდეს ვირტუალური ტექნოლოგიების ინტეგრაცია, რათა დღევანდელი თაობისათვის უცხო არ აღმოჩნდეს არა მხოლოდ ევროპული, არამედ მსოფლიო საგანმანათლებლო ვირტუალური გარემო.

ლიტერატურა

ლობუანიძე, გ., მჭედლიშვილი, ნ., სხირტლაძე, ნ.მ ჯანგველაძე, თ. (2011) კალკულუსი, კავკასიის უნივერსიტეტი. თბილისი.

ლობუანიძე, გ., მჭედლიშვილი, ნ., სხირტლაძე, ნ.მ ჯანგველაძე, თ. (2012) პრეკალკულუსი, კავკასიის უნივერსიტეტი. თბილისი.

ლობუანიძე, გ., მჭედლიშვილი, ნ., სხირტლაძე, ნ.მ ჯანგველაძე, თ. კალკულუსი, (2011), კავკასიის უნივერსიტეტი. თბილისი.

ჭელიძე, ვლ., ნითლანაძე, ე., (2010) მათემატიკური ანალიზის კურსი. ტ.1.

ფერაძე, ლ., სორდია, მ. (2008) მათემატიკური სისტემა MathCAD. ტექნიკური უნივერსიტეტი. თბილისი <http://www.gtu.edu.ge>

გოგიშვილი, გ., ვეფხვაძე, თ., მებონია, ი., ქერჩიშვილი, ლ. (2007-2012). საშუალო სკოლის VIII-XII კლასების მათემატიკის სახელმძღვანელოები. გამომცემლობა „ინტელექტი“, თბილისი

Кирьянов Д. В. (2002) Самоучитель MathCAD. – СПб.: Санк-Петербург, «БХВ – Петербург»

Шабанова В.А., Лумпова Р. Н., Степанова О. А., (2002). Основы работы в системе MathCAD 2000 Professional. Ж., Информатика и образование 9: 96-98 ; 10: 45-53;

<http://phet.colorado.edu/en/about>

<http://www.virtlab.com/main.aspx>

<http://www.ideahub.ge/category/technology/>

<http://www.ideahub.ge/virtual-laboratory-potters/>

<https://sites.google.com/site/123math4all/kimiis-laboratoria-karnegi-melounis-universiteti>

<http://sasargeblo.blogspot.com/>

http://www.etwinning.net/en/pub/discover/what_is_etwinning.htm

Tbilisi

